

**MEMOIRER
OG BREVE**

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

L

**EN DANSK SØOFFICER
KONTREADMIRAL
VICTOR HANSENS MINDER**

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN
1927

A III 65

KONTREADMIRAL
VICTOR HANSEN^S
MINDER

UDGIVET AF JULIUS CLAUSEN

COPYRIGHT BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL, NORDISK FORLAG 1927

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

Da Kontreadmiral *Victor Hansen* efter et langt og indholdsrigt Liv i Statstjenesten i 1909 aftraadte som Overlods, tilbragte han en Del af sin Livsaftens Timer med at nedskrive sine Minder. Oprindeligt var det hans Hensigt kun at nedskrive nogle Erindringer om sin Fader, Kammermusicus *Christian Julius Hansen*; men da dette var fuldført, tog — som han selv har udtrykt det — Pennen Magten fra ham, og han naaede at faa fuldført Fortællingen om sin næsten halvhundredaarige Tilværelse i den danske Marines Tjeneste.

Victor Hansen er Typen paa en dansk Søofficer af den gamle Skole: pligtopfyldende og sejt, djærv som en Søulk og ridderlig som en Hofmand — saadan tegner han sit eget Billede. Og en egen indtagende og prunkløs Tone gaar gennem hans fordringsløse Fortællen. Han tilhører de stolte Fregatters og de elegante Corvetters Tid; selv om Dampen nu og da tages til Hjælp, kommer den dog kun i anden Række. *Victor Hansen* er Sejlskibsofficeren, der paa sine mange Krystogt og Udkommandoer til den gamle og ny Verden lærer at forene sit inderligt danske Væsen med et Verdensmands-snit; som „fjernt fra Danmark“ paa Sydamerikas Kyster viser Flaget og som holder Traaden knyttet med

Danmarks eneste Tropedrøm, vore svundne Besiddelser i Vestindien. Intet Sted i danske Erindringer er vel denne mærkelige Krysning af Nyboderduft og Palme-sus saa mættet gengivet som i Kontreadmiralens Erindringer. De er som et vemodsfuldt Minde om en nu slukt Glans, om dansk Forvaltnings eneste Luxus i svundne Dage.

Memoirerne følger næsten fra Aar til Aar Udviklingsgangen i den danske Søofficers Liv, og her skal da forlods ikke gøres Rede for dette. Men hvad de ikke nævner er *Victor Hansens* literære Virksomhed og hans betydningsfulde Indsats som Organisator af dansk Idræt. Han skrev Lærebog i Sømandsskab, redigerede i en lang Aarrække „Tidsskrift for Søvæsen“, udgav „Vore Søhelte“ og er ogsaa Forfatter til en mindre Novellsamling „Underforskellige Himmelstrøg“, saaat Arbejdet med Pennen visselig ikke var ham fremmed. Men Sporten var dog hans Hjertesag: i 1884 stiftede han det første danske Idrætsblad „Tidsskrift for Sport“ og udgav senere „Illustreret Idrætsbog“; og ved „Dansk Idrætsforbund“s Stiftelse blev den varmhjertede og repræsentative Mand valgt til Forbundets Præsident, hvilken Stilling han beklædte til sin Død i 1912.

Hans Minder om et langt Liv i Marinens Tjeneste og om hans ejendommelige Fader er velvilligst stillet til Raadighed af Admiralens Søn, Statsmeteorolog, Kaptajn *C. Speerschneider*. Nogle Forkortelser i Manuskriptet er hist og her foretagne — dels enkelte forekommende Gentagelser, rent annalistisk upersonligt Stof, og nogle

By- og Stedsbeskrivelser fra fremmede Lande, der intet giver udover det kendte. Men alt er medtaget, hvor Forfatterens Person har Lod og Del med i Spillet.

Ved Siden af Admiral *Dahlerups* og Kommandør *Paludans* Erindringer er Admiral *Victor Hansen's* et af de værdifuldeste Bidrag til Skildringen af dansk Sø-officers-Liv i en Tid, der allerede nu synes at ligge langt tilbage. Disse Minder være da viet den Stand, der altid gav det danske Folk gode og prøvede Tillidsmænd.

Udg.

Memoirernes Forfatter
Kontreadmiral VICTOR HANSEN.

I

KAMMERMUSICUS C. J. HANSEN

Da Kong *Christian den Ottendes* Lig en Aften i Februar Maaned 1848 førtes gennem Hovedstaden for at bringes til Roskilde, blev der, da Toget kom til Vesterport, sunget en Kantate af københavnske Sangforeninger under Anførsel af daværende Organist ved Garnisonskirken *C. J. Hansen*. Denne Hyldest til den afdøde Konge blev af stor Betydning for min Faders senere Liv.

Kort efter at Bisættelsen havde fundet Sted, blev nemlig forskellige Mænd, der havde medvirket ved Sørgehøjtidelighederne, tilsagte til Audiens hos *Frederik den Syvende*, som personlig vilde bringe dem sin Tak. Blandt dem var ogsaa *C. J. Hansen*. Hans jævne, ligefremme og joviale Væsen tiltalte Kongen i høj Grad, og det varede ikke længe, før end han atter blev tilsagt til at møde paa Christiansborg for at medvirke i en lille Aftenunderholdning. Blandt andre Indbudne var ogsaa Kammeranger *Christian Hansen*¹⁾ og Kgl. Skuespiller *Knudsen*.²⁾ Denne, der skulde give en eller anden

¹⁾ Den meget populære Sanger og Skuespiller Jørgen Christian Hansen (1812—80). Bekendt for sit indtagende Sangforedrag i Roller som „Don Juan“, „Wilhelm Tell“, „Hans Heiling“, „Farinelli“ m. m.

²⁾ Niels Peter Knudsen, der efter at have været Skuespiller i Provinzen debuterede paa Kgl. Theater i 1842, men som aldrig slog igennem og ifl. Overskou frastødte ved sin grove Form for Komik. 1849 kgl. Skuespiller. Død 1854.

lille Scene til Bedste, kom da med en Replik om „evig forsoren *Christian Oldenborre*“. Kongen tog denne Taktløshed temmelig unaadig op, *Knudsen* blev aldrig mere tilsagt. Min Fader kunde jo nok være gemytlig og humoristisk, kunde komme med ganske pudsige Indfald, men overskred aldrig Grænserne for det Passende, og denne Omstændighed i Forbindelse med hans næsten til Yderlighed drevne store Uegennyttighed førte til, at Kongen mere og mere knyttede ham til sig, saaledes at der efterhaanden mellem Kongen og min Fader udviklede sig et virkeligt Venskab.

Inden jeg imidlertid kommer nærmere ind paa dette Forhold, vil jeg med et Par Ord berøre hans tidligere Liv.

C. J. Hansen var født den 6te Mai 1814 paa Christianshavn, hvor hans Fader var Bløkkedrejer. Denne sad i temmelig smaa Kaar og havde en talrig Børneflokk at opdrage, 5 Døtre og 4 Sønner, hvoraf min Fader var den næst yngste i Rækken. Der var ikke Raad til at give disse mange Børn en altfor kostbar Skolegang, de maatte nøjes med, hvad de kunde lære i en almindelig Almueskole. Skolegangen var ikke særlig streng, min Fader med sit livlige Sind dyrkede i høj Grad Friluftslivet. Navnlig var den gamle Dok et yndet Samlingssted for Kvarterets Drengene. Under en Leg her faldt Fader ned i Dokken; min Bedstefader sad hjemme og fik sin Middagssøvn, og netop i det Øjeblik Drengen faldt ned, foer Bedstefader op af Søvnens med det Udraab: „Hvor er *Christian* henne?“ Et Øjeblik efter

C. J. HANSEN i Konservatorie-Uniform.

blev Drengen bragt hjem, heldigvis var han ikke kommen videre til Skade.

Blandt Andre havde min Fader stiftet Bekendtskab med en Underofficer *Hoff*, der havde syntes godt om den livlige og opvakte Dreng og været ham til Hjælp paa forskellig Maade, med Lektier, med Legemsøvelser og Lystigheder. Saa skulde der engang finde en Henrettelse Sted, som sædvanlig udenfor Christianshavn. Alverden valfartede ud dertil som til en Folkeforlystelse, ogsaa Fader var kommen derud. Da saa den ulykkelige Synder blev ført op paa Skafottet, genkendte Fader sin gode Ven. Det var Underofficer *Hoff*, som havde skudt en Lieutenant, fordi han mente, at denne chikanerede ham. Hvorledes Fader kom hjem derfra, vidste han ikke selv, men han glemte aldrig det rædselsfulde Øjeblik, da han opdagede, hvis Henrettelse han havde villet overvære.

Det havde været Forældrenes Mening, at Fader skulde oplæres i et eller andet Haandværk, hvilket vidste de ikke rigtig, han viste ikke Lyst til noget bestemt eller rettere sagt, han viste en afgjort Ulyst til hvilket som helst. Derimod gik han og trallede og sang fra Morgen til Aften. Den ældste Broder, *Niels*, arbejdede som Drejer paa Faderens Værksted, den anden Broder, *Frederik*, var allerede kommen i Malerlære, kun med *Christian* var der Intet at stille op. Saa skete det engang i 1829, at *Niels* paa Værkstedet fandt et Stykke Smørrebrødspapir, i hvilket han læste en Bekendtgørelse om, at der skulde oprettes et Musikconservatorium, og at Drengene, som

var i Besiddelse af en god Sangstemme, kunde melde sig hos Syngemester *Siboni* for at blive optagne.¹⁾ „Her er Noget for Dig, *Christian!*“ sagde *Niels* til ham, og det var da ogsaa Noget, som strax slog an hos *Christian*. Han gik øjeblikkelig til sin Moder, hun havde vel nogle Betæneligheder, men gav dog tilsidst sit Samtykke og gik med Sønnen op til *Siboni*; denne fandt Behag i den kvikke Dreng, som ikke manglede Svar, og antog ham. Om Faderens Mening blev der ikke spurgt, han var efterhaanden bleven noget aandssløv, og Moderen styrede derfor det Hele.

Saa kom *Christian* da ind paa Conservatoriet og trak i den grønne Trøje, med hvilken Eleverne var uniformerede. Begyndelsen faldt imidlertid aldeles ikke i hans Smag. Der blev undervist ikke alene i Musik, men ogsaa i almindelige Skolefag, og Fader fik derved en Uddannelse, som vel ellers næppe vilde være bleven ham tildel. Men det var ikke Legeværk; der maatte arbejdes, mere end han havde været vant til, og en skøn Dag bad han da ogsaa sin Moder, om han ikke maatte blive fri for at gaa paa Conservatoriet. Men herom var der aldeles ikke Tale, hun taalte ingen Spøg, og var han nu engang kommen derind, saa *skulde* han holde Pinen ud.

Naa, Pinen var nu vel ikke saa slem, thi naar

¹⁾ Italfeneren Giuseppe Siboni (1780—1839), der paa Prins Christian Frederiks Indbydelse var kommen til Kjøbenhavn, hvor han 1819 optraadte paa Teatret og kort efter blev Direktør for Syngeskolen, havde allerede i 1825 faaet Tilladelse til at anlægge et Musikkonservatorium, hvor Undervisningen begyndte 1829. C. J. Hansen og P. Schram var bl. hans Elever. Ved hans Død gik Conservatoriet ind.

man erindrer hvilke Personer eller rettere Personligheder, der er udgaaede fra Conservatoriet, saa kan man nok tænke sig, at Tonen har været lystig blandt Eleverne. Særlig sluttede Fader sig til *Jørgen Christian Hansen*, den senere Kammersanger,¹⁾ til *Hillebrandt*,²⁾ der senere blev Cantor ved Frederikskirken, til *Waltz*,³⁾ der døde som kgl. Skuespiller, og til den senere Kammersanger *Peter Schram*.⁴⁾ Med *J. Chr. Hansen* sluttede han et Venskab, der varede gennem hele Livet, de omgikkes hinanden meget, og de blev senere mange Gange forvexlede. De havde de samme Forbogstaver, og begge havde de Ordet „Kammer“ foran deres kunstneriske Titel. De var Conservatoriets dygtigste Fægtere, og nær var det paa Grund heraf revet ud med Venskabet. Ved en eller anden Præsentation for Prinds *Christian*, den senere *Christian den Ottende*, fægtede de contra; Kampen varede saa længe, at de tilsidt blev hidsige, og da endelig *J. C.* gav sig en Blotelse, saaledes at *C. J.* kunde sætte sin Floret paa *J. C.*'s Bryst, forlod denne Salen i Forbitrelse, men blev dog snart god igen.

Conservatoriet var sikkert en af Datidens bedste Skoler, Lærerne af de dygtigste i deres Fag. Selv underviste *Siboni* i Sang. Han kunde undertiden være noget opfarende, naar hans hede italienske

1) Se Noten ovenfor S. 7.

2) Niels Peter Hillebrandt (1815—85) uddannedes som Tenorist, men kom aldrig til at optræde. Foruden af sit Kantorembede levede han som Musiklærer og komponerede flere Smaasange, der vandt stor Udbredelse, som „Til Første Regiment“, „Til Kvinden“ og „De sønderjydske Piger.“

3) Johan Rud. Waltz debuterede 1832 i „Bruden fra Lammermoor“. Død 1853.

4) Peter Ludv. Schram (1819—95), den kendte Skuespiller og Operasanger, debuterede 1841 som Bertram i „Robert af Normandiet“.

Blod kom i Kog, og dette i Forbindelse med, at han ikke fuldt ud var det danske Sprog mægtig, fremkaldte undertiden pudsige Situationer. Conservatoriets Elever tiltaltes som vordende kongelige Kunstnere med „De“, en Ære, som de omhyggelig vaagede over. Men naar *Siboni* blev rigtig vred og kom med en Tordentale, halvt paa Dansk og halvt paa Italiensk, kom han ofte til at sige „Du“, hvilket de unge Herrer naturligvis følte sig krænkede ved. Engang, da min Fader fik sig en ordentlig Overhaling, udbrød han: „Ingen Dutton, Du!“ *Siboni* forstod ikke, hvad Meningen hermed var og søgte senere hos Forskellige forgæves Oplysning om Betydningen af det mærkelige danske Ord „Duttendu“.

End ikke i selve Kunstens hellige Tempel kunde Conservatoriets Elever afholde sig fra Spilopper. For at blive fortrolige med den Scene, hvorpaa de maaske selv engang skulde optræde, havde de deres Loge i Theatret, hvor de skiftedes til at overvære Forestillingerne. Engang, midt under en rørende Scene mellem Elskerinden og Elskeren i Stykket, kunde Fader ikke modstaa Fristelsen til at kaste en Appelsin ned midt imellem dem, en Hædersbevisning, som de aldeles ikke satte Pris paa, og som nær havde medført, at Fader var bleven bortvist fra Conservatoriet. Heldigvis slap han med en alvorlig Røffel.

Herved kommer jeg forresten til at tænke paa en anden lignende Historie. Ogsaa Kadetterne havde deres Loge i Theatret. Engang i et eller andet Synges-

stykke („Den hvide Dame“?) havde *Sahlertz* følgende Replik: „Nu vil jeg synge Jer en Arie!“ Da hørte man fra Kadetlogen et kraftigt Raab: „Javel, min Ven, men fat Dig lidt i Korthed!“ Fra hvem Raabet kom, kunde ikke dengang opdages, ingen af Kammeraterne vilde røbe det. Det kom forresten fra den senere Lieutenant *Duus*, en prægtig ung Mand, som desværre døde af Kolera i 1853.

Det var, som sagt, navnlig Faders smukke Sangstemme, der havde skaffet ham ind paa Conservatoriet. Sanger skulde han dog ikke blive, thi han mistede fuldstændig Stemmen i Overgangsperioden, men med desto større Iver kastede han sig da over Studiet af Musikken. Hos en af Conservatoriets Lærere fandt han her den bedste Vejledning, nemlig hos *J. P. E. Hartmann*, som med sand og hjertelig Interesse tog sig af Faders Udvikling, og som navnlig hos sin Elev vakte Sansen for det Nationale i Musikken. *Hartmann* blev mere end Lærer for Fader, han blev en trofast Ven for ham, hvad han senere i Gerning viste.

Ogsaa en anden af Musikkens Ypperstepræster tog sig med stor Varme af Fader, nemlig *Weyse*. Fader kom ofte hjem til ham og fik Raad og Vejledning af ham, og da senere Fader var bleven gift, kom *Weyse* ofte i hans Hjem. Det kunde undertiden hænde, at han paa sin løjerlige, næsten studse Maade kunde spørge min Moder: „Er han hjemme?“ — „Nej, Hr. Professor!“ — „Sig, han skal komme op til mig!“ Og saa ud af Døren uden at sige et Ord. Naar saa Fader Dagen efter kom op til *Weyse*,

modtoges han tidt med det Udraab: „Hvad vil han? Jeg har ikke havt Bud efter ham!“ Blev *Weyse* sagt imod, kunde han ofte blive vred, men saa var der altid et Middel til at faa ham god igen, nemlig at spille et Parti med ham paa hans lille Billard og lade ham vinde. Men blev Fader vred, saa maatte *Weyse* tabe.

Hjulpen frem af disse Mænd stillede Fader sig det Maal at blive Sang- og Musiklærer; den Gang var der ikke saa mange af disse som nu til Dags. Det lykkedes ham da ogsaa derved at skabe sig en Stilling, saaledes at han i December 1836, altsaa lidt over 22 Aar gammel, kunde holde Bryllup, ganske vist med meget beskedne Indtægter, saaledes at der ofte var Smalhans i Huset, hvad dog ikke forstyrrede det unge Pars Lykke.

Han blev gift med *Marie Emilie Augusta Cruse*. Dennes Moder blev i sin Tid skilt fra Manden og senere gift med Pakhusforvalter *Stockmann*, og Moder antog da dennes Navn. Hun blev Fader en fortræffelig Hustru og for os Børn en udmærket Moder, hvem vi skylder meget.

I Begyndelsen boede mine Forældre paa Kildevæld,¹⁾ hvor deres ældste Søn [Forf.] saa Dagens Lys den 9. Oktober 1837 under fuld Musik, idet *Frederik den Sjette* netop kom forbi med nogle Regimenter efter en Høstmanøvre i Dyrehaven. Herude paa „Kildevæld“ boede de baade billigt og landligt; men det var besværligt nok: Thi naar de be-

¹⁾ „Kildevæld“, gammelt Landhus, paa den dengang kun lidet bebyggede Strandvej, omtrent beliggende ved Strandvejsviadukten. I en Rest af den gamle Trævilla drives nu Beværtning.

søgte deres Slægt paa Christianshavn, hvor ogsaa min Moders Stedfader *Stockmann*, Pakhusforvalter ved den kgl. vestindiskguineiske Handel, boede, maatte de passe at være gennem Østerport inden Kl. 12 om Aftenen, thi efter den Tid var Porten lukket og Nøglerne bragt op paa Slottet. Man maatte ellers den lange Omvej igennem Nørreport.

Fader blev efterhaanden Musiklærer i flere gode Huse, blandt Andet ogsaa hos *Drewsens* paa Strandmøllen; her kørte han ud i en lille Gig og tog saa hjem igen om Aftenen. Engang blev han en mørk Aften tiltalt af en Person lidt udenfor Taarbæk med Anmodning om at maatte køre med. Fyren kom da ogsaa op, og der kom snart en livlig Samtale igang mellem Fader og hans Passager, der lod til at være ganske opvakt. Efter en lille Pause i Samtalen udbrød han pludselig:

„Er De nu ikke bange for at køre her alene i Mørke?“

„Hvad skulde jeg vel være bange for?“

„Aa, der kan jo dog let komme en eller anden Skelm; der er jo for Exempel *Ole Kollerød*, han skal jo husere fælt her omkring.“

„Han vover sig vel næppe her ud paa Landevejen, og desuden er jeg da idetmindste iaften ikke alene, vi er jo to!“

„Ja, det har De Ret i, saa gør *Ole Dem* næppe Noget.“

Da de naaede Hulvejen ved Emilie Kilde, bad den Fremmede min Fader om at holde, han skulde op til Ordrup. Hurtig sprang han af Vognen og gik

op ad Hulvejen; da han var kommen lidt op ad denne, og inden Fader endnu havde faaet Hesten i Gang, raabte Fyren:

„Farvel og Tak for Køreturen. Ved De, hvem De har kørt for? *Ole Kollerød!*“ Og dermed forsvandt han i Mørket.

Det var egentlig ikke noget hyggeligt Møde, men det var jo nu overstaaet. *Ole Kollerød* var en berøgtet Morder, der blandt Andet engang ved Nymølle var brudt ind hos en gammel Kone, som han myrdede, hvorefter han samme Nat gjorde Indbrud et andet Sted, hvor han stjal et Brød, som han skar sig et Par Rundtenommer af med sin endnu blodige Kniv. Kort efter Mødet med Fader blev han greben, dømt og henrettet. Da Fader senere arrangerede Musikken til „Eventyr paa Fodrejsen“, kom han ofte ved Skriverhans til at tænke paa *Ole Kollerød*.

Ogsaa paa *Langgaards* orthopædiske Institut,¹⁾ som da laa i landlige og idylliske Omgivelser paa Gamle Kongevej, senere flyttet til Lille Tuborg, var Fader Musiklærer, og jeg fulgte undertiden derud med ham; det var jo for en Dreng en fuldstændig Landtur. *Langgaard*, som var et fremragende mekanisk Talent, havde bl. a. konstrueret et Klaver, der kunde rulles ind over Sengen og stilles saaledes, at den i Sengen liggende Person kunde spille derpaa uden at forandre Stilling. Blandt de Patienter, der maatte spille paa denne Maade, erindrer jeg en ung Dame, *Amalie Nordstrøm*, der senere blev adop-

¹⁾ Johannes Peter Langgaard (1811–90) var den første, som i 1834 oprettede en orthopædisk Anstalt i Danmark, den bestod til 1881 og nød stor Anseelse. Senere blev L. Teglvarefabrikant.

teret af Grev *Raben* til Aalholm og gift med den norske Digter *Andreas Munch*. Hun var overordentlig tiltalende, og jeg blev meget stolt, da jeg fik Lov til at kalde hende Tante. Mange Aar efter traf jeg sammen med hende paa Jernbanestationen i Cività Vecchia.

En Sag, som Fader særlig kastede sig over, var Udviklingen af flerstemmig Sang. Han komponerede en Mængde Sange, af hvilke navnlig „Dejlige Øresund“ hører til vore kendte Melodier, og han overtog Hvervet som Dirigent i flere Sangforeninger, saaledes i Malernes Sangforening ved dennes Opretelse i 1846, senere i Typografernes Sangforening, hvor han afløste *A. P. Berggreen*, og i „Odeon“ (1851). Ikke alene selve hans Ledelse af Øvelserne, hvor Alt gik med Liv og Lyst, men hans aldrig svigtende Lune og gode Humør gjorde, at han blev almindelig afholdt i disse Foreninger, og et godt Bevis herpaa var følgende Episode.

Han boede 1848 i Grønnegade, men skulde lige flytte, idet han havde lejet en Stueetage i Vaaningshuset ved den Mølle, som laa paa Volden oppe ved Vesterport. Den største Del af hans Bohave var allerede flyttet derop. Paa min Moders Forespørgsel, om han havde erindret at melde Flytningen til Assurancen, svarede han, at det skulde han nok gøre Dagen efter.

Om Natten vækkedes vi ved Vægternes livlige Pibekonzert — der var Ildløs. I de Tider stod man altid op for at raabe ud gennem Vinduet: „Hvor er Ilden, Vægter?“ Svaret lød denne Gang: „Møllen

ved Vesterport“. I en Fart kom Fader i Klæderne og afsted. Da han naaede op til den brændende Mølle, hvor ogsaa Vaaningshuset var i livlig Brand, modtoges han af den Meddelelse, at alle hans Møbler var bjergede. Adskillige Sangforeningsmedlemmer, som vidste at han laa under Flytning, var nemlig strax ilede derop, havde taget fat paa at flytte hans Møbler ud paa Bastionen, havde her stillet dem sammen og derefter organiseret sig i flere Hold, som skiftedes til at holde Vagt om dem. Han mistede ikke det Ringeste, og Intet havde taget Skade. Det Eneste, som var blevet borte, var — en stor Æske Tinsoldater, som jeg lige havde faaet. I en anden Lejlighed oppe i Møllehuset boede en Enkefrue med et Par Smaadrenge. Et Par Dage efter var Fader oppe hos hende, et Sted i Kjøbmagergade, for at meddele hende, at nogle af hendes Sager var komne iblandt hans. Jeg var fulgt med ham og saa nu, at hendes to Drenge legede med mine forsvundne Soldater, og disse var aabenbart til saa stor Glæde for dem, at det var mig umuligt at forlange Hæren udleveret.

Den betydningsfuldeste Sangforening var dog dengang Studenter-Sangforeningen, der var stiftet af Pastor *Borup* den 5te Juli 1839. Snart efter blev *Hartmann* Dirigent, men allerede nogle Aar efter, vistnok i 1845, fik han Fader antaget som Medhjælper. Forholdet var vel nærmest saaledes, at *Hartmann* var den øverste Leder, hvorimod Fader havde det grovere, daglige Arbejde. Uagtet han jo ikke var Akademiker, slog han dog snart an hos

Studerterne, hvortil hans hele ungdommelige Sind bidrog i høj Grad, medens paa den anden Side Omgangen med de unge, livsfriske Studenter, saaledes som *Hostrup* har tegnet dem i „Gjenboerne“, sikkert har bevirket, at Fader bevarede sin Ungdommelighed lige til sin Død. Han blev allerede i 1846 optaget som Medlem af „den nye Studenterforening“, saaledes blev den kaldt i en Skrivelse til Fader af 31te Januar det nævnte Aar.¹⁾ Dette var i hine Tider af stor Ære for en Mand, der ikke var akademisk Borger.

Paa selve Prøverne kørte han sine Sangere i stramme Tøjler, og den ulykkelige Sanger, der kom med en falsk Tone, blev straffet med et gnistrende Blik. Naar en Sang under Prøven gik i Stykker, kunde det hænde, at han med begge Hænder slog en skærende Dissonans paa Klaveret for at stoppe Sangen og begynde forfra. Men naar Synderne fik deres Skænd, skete det som Regel med en saa gemytlig Tilsætning, at det aldrig satte ondt Blod. Og naar han saa kom til Sold paa Salen, kunde han være kaad og lystig som den Yngste blandt de Unge. Det var da ikke saa underligt, at de Alle forgudede „Kammermusiken“, det blev jo hans Titel iblandt dem, da han havde opnaaet denne Værdighed.

Naar det er bleven sagt, at det var gennem Sangforeningen, at Fader blev bekendt med *Frederik VII*, idet han mødte som Akkompagnatør ved

¹⁾ Næmlig ved Sammenslutningen af den i 1820 stiftede Studenterforening og den fra c. 1840—45 fungerende oppositionelle, politisk-interesserede „Academicum“.

Hostrups lille Stykke „En Scene i Nyboder“, der opførtes ved en Julefest paa Christiansborg, saa er dette næppe rigtigt. Fader har altid fortalt, at det skete i den Anledning som jeg i Begyndelsen har nævnet, nemlig efter at de samlede Sangforeninger havde sunget et „Farvel“ fra Platformen ovenpaa Vesterport, da *Christian VIII.s* Lig blev ført fra Hovedstaden. Ved de forud holdte Prøver blev der fremsat det Spørgsmaal, i hvilken Dragt man skulde møde, med sort eller hvidt Halstørklæde. Hvad der blev vedtaget, ved jeg ikke, men Fader føjede til: „Og husk saa endelig med sorte Støvler!“ Det vakte naturligvis Morskab, dengang kendte man ikke til brune eller gule Støvler. Nutildags havde det maaske ikke været overflødigt at bemærke det. —

Man har vist nok Lov til at sige, at naar Studenter-Sangforeningen i Tidens Løb kom til at indtage en Førsterangsplads, skyldtes det ikke alene *Hartmanns* Geni, men ogsaa Faders utrættelige Arbejde. Han kom jo efterhaanden til at indtage en mere fremragende Stilling i Foreningen. Den 10de Februar 1848 blev det paa Generalforsamlingen vedtaget, at han skulde overtage en Plads ved den musikalske Ledelse i Foreningen, og i 1853 blev han Meddirektør for Foreningen. Sangforeningens Koncerter og Rejser rundt om i Landet var sande Triumftog, hvor Fader var Sjælen ikke alene ved selve Koncerterne, naar *Hartmann* ikke var med, men ogsaa ved Lystighederne. Enkelte fornøjelige Træk fra disse Ture erindrer jeg endnu.

Sangforeningen var saaledes i 1859 i Silkeborg, hvor Sangerne blev indkvarterede hos Byens Borgere. Fader kom til at bo hos *Michael Drewsen* sammen med *Hartmann* og *Liebe*.¹⁾ *Hartmann* havde som den ældste faaet overladt et Værelse for sig, medens *Liebe* og Fader skulde dele et Værelse ved Siden af *Hartmanns*.

Saa fik *Liebe* og Fader det Indfald at lave en lille Spas med *Hartmann*. De kaldte Husets gamle Tjener op, hvem Fader kendte fra tidligere Besøg.

„Ja, De ved jo nok, *Peter*, at Professoren, som skal ligge derinde, er en meget stor og berømt Mand, som De maa sørge rigtig godt for.“

„Jo, det ved jeg, Hr. *Hansen*.“

„Men, saadanne store Folk har ofte deres Særheder, som man maa føje dem i. Professoren vil altid om Morgen, naar han vækkes, strax have en Snaps og en halv Bajer paa Sengen. Han holder nu ikke af, at man ved det, men De skal blot lade som Ingenting; naar han gør Vrøvl, skal De blot sige: Jeg kender Rummelen, Hr. Professor! Saa skal De blot gaa og lade Snapsen staa.“

„Ja, Tak, Hr. *Hansen*, det skal jeg nok huske.“

Næste Morgen mødte da ogsaa gamle *Peter* med Snaps og Bajer. *Hartmann* blev naturligvis noget overrasket ved dette Morgen-Traktement og protesterede paa det kraftigste; men *Peter*, der jo kendte Rummelen, satte ganske rolig Bakken hen til Pro-

¹⁾ Senere Højesteretsadvokat Carl Chr. Vilh. Liebe (1820—1900), flere Gange Studenterforeningens ledende Senior.

fessoren og forføjede sig bort med et lille forstaaende Nik. Saa gik det op for *Hartmann*, hvem der havde været Mester for Spasen, og han raabte ind til de Andre:

„Aa, det er naturligvis Dig, *Hansen!*“

En anden Sangforenings-Tur endte paa en for Fader ret kedelig Maade. Der skulde gives Koncert i Frederiksborg og derefter i Fredensborg. Efter Koncerten paa det førstnævnte Sted blev Sangerne tilsagte til Aften paa Slottet hos Kongen, der gav Fader Ordre til, at *Hartmann*, som først den næste Dags Morgen skulde støde til, skulde møde til Audiens, inden Sangforeningen tog afsted til Fredensborg. Senere paa Aftenen var Fader i Selskab hos en eller anden af Byens Honoratiores. Da han temmelig sent om Aftenen kom hjem til Slottet, hvor han altid havde sit Værelse staaende, laa der her et Telegram fra *Hartmann*, hvori denne meddelte, at han var upasselig og derfor ikke kunde give Møde den næste Dag.

Da Fader stod op den næste Morgen, havde han fuldstændig glemt baade Telegrammet og Audiensen. Op paa Formiddagen kom en Adjutant ind til ham for at sige, at Kongen allerede havde ventet noget paa *Hartmann*.

„Død og Pine, det har jeg rent glemt!“

„Ja, saa maa De vist helst selv gaa ned og meddele Kongen det.“

Det var jo ikke ret behageligt for Fader at skulle fortælle Kongen, at han havde glemt at melde *Hartmanns* Udeblivelse. Kongen var meget vred, men

lod sig dog, i detmindste tilsyneladende, formilde og endte med at sige:

„Naa, ja, ja, *Hansen*, vi kan jo alle glemme. Som Bevis paa, at jeg ikke mere er vred, skal Du tage ud og fiske med mig idag og derefter spise hos mig.“

En saadan Fisketur blev jo undertiden benyttet som en Slags Straf.

„Men Deres Majestæt erindrer vist ikke, at vi Kl. 4 skal give en Kirkekoncert i Fredensborg, hvorved jeg er ganske uundværlig.“

„Jeg troede dog, at Din Konges Ønske stod over en Koncert.“

Der var ikke Andet for min Fader at gøre end at bide i det sure Æble. I en Fart underrettede han Sangforeningen om den kedelige Historie, fik en Anden til at overtage Hvervet som Dirigent, og saa kørte Sangerne afsted, efter at have ønsket Fader en rigtig god Fornøjelse.

Da Fader senere paa Dagen laa ude paa Søen sammen med Kongen, udbrød denne pludselig:

„Nu er Klokkeren 4, og Koncerten skal nok til at begynde. Tror Du, de savner Dig meget?“

„Nej slet ikke, Deres Majestæt. Jeg har faaet det Hele arrangeret.“

„Naa, har Du det. Det var forresten kedeligt. Ja, lad os saa ro i Land!“

Det var et af disse Indfald, som *Frederik VII* undertiden kunde faa, og som ikke altid var behagelige for hans Omgivelser.

Jeg skal senere komme tilbage til Faders Forhold til Kongen.

Paa Studenterrejserne var Fader Student med Liv og Sjæl, og han kunde ofte live op med sine Indfald; det er engang bleven sagt, at det ofte kunde synes, som om disse Indfald kom tilsyneladende, ham selv uafvidende.

Paa en Hjemtur med Dampskib fra Svendborg, hvor Sangforeningen i 1858 havde givet Koncert, og hvor Sangerne var blevne indkvarterede hos Byens Borgere, samledes Sangerne paa Dækket for at drøfte, hvem der nu egentlig havde havt det bedst. Alle havde selvfølgelig havt det fortræffeligt, og de søgte at overbyde hverandre. Men da saa Fader sagde: „Men hos *Baagøe*, hvor jeg boede, var der hængt Lavendler paa Vandhuset,“ saamaatte Alle indrømme, at det var Toppunktet af Hensynsfuldhed.

Det var ikke alene ved selve Koncerterne og ved Sangøvelserne, at Fader ydede sin Bistand, men ogsaa ved Studenterkarnevalerne, til hvilke han skabte en hel Del Operetter, der gjorde stormende Lykke. Den første i Rækken var „*Leonora di Massa Carrara*“, opført ved en Aftenunderholdning, som Sangforeningen gav i Casino i December 1862; den var i 4 Akter, der hver varede omtrent 5 Minutter, og den gjorde stormende Lykke. Af de senere skal nævnes „*La Massacarata*“ og „*Kong Rosmer*“. Saa kom „*Vandmøllen i Apenninerne* eller en Søndag paa Alperne“¹⁾. Til denne havde

¹⁾ Alle disse „Operatexter“ er udgivne i „*Studenterkomedier*“ v. Axel Sørensen 1904. Den kronologiske Angivelse er ikke helt rigtig. „*Leonora di Massa Carrara*“ blev første Gang opført ved et Studenterkarneval i Casino 1855 som Parodi paa Italienerbegejstringen. Forf. Jacob Voltelen, nævner Hostrup i Erindr. (I, 243) blandt sine Studentervenner. Han døde ung af Tuberkulose. — Texten til „*La Massacarata*“ (fra 1868) var af „*Odocinchi*“ o: den gamle Student og Skue-

William Faber og *Carl Møller* tildels sammen med Fader skrevet en overordentlig vittig Tekst. Det kneb med Slutningssangen, der begyndte saaledes: „Held Alpeland, Held Alpeland“, men saa skulde der findes et Rim til den næste Strofe. Da bemærkede Fader: „Kunne vi saa ikke sige: Held Alting, hvad som heldes kan“? Og det slog an. Den første, som i „Vandmøllen“ sang den smukke Vandmølleforpagterskes Parti, var senere Pastor *Hviid-Nielsen*, som skilte sig aldeles fortræffeligt derfra.¹⁾

„*Leonora di Massa Carrara*“ var skrevet af *Vol-telen* paa et glimrende Italiensk, som dog næppe mange Italienerne vilde være i Stand til at tyde; hvad siger man f. Eks. til følgende Strofer:

Den Ene synger: „Traditore! io voglio ti trossolo!“
Hvortil den Anden svarer: „E io voi ossolo!“

„*La Massacarata*“ var en Blanding af Parodier paa *Rigoletto* (*Gilda*), paa „*Jægerbruden*“ (*Uglen* med de gloende Øjne i *Ulvesvælget*), „*Thrymskviden*“ (den berømte *Slange*) og flere. Jeg erindrer ikke hvem der havde skrevet Teksten, som ogsaa var paa Italiensk.²⁾

Den morsomste var vel dog „*Kong Rosmer*“ til *Christian Richardts* mesterlige Text. Her gjordes der Løjer med Rigsraadet, i hvilket der skulde tales baade paa Dansk og Tysk, som f. Eks. i føl-

spiller *Otto Zinck*. — „*Kong Rosmer*“ blev første Gang spillet ved Studenterkarnevalet 1857. „En Søndag paa Alperne eller Vandmøllerne i Apenninerne“ er *C. J. Hansens* sidste Komposition fra 1874. Om Operettens Historie se *Ax. Sørensens* Bog 284—85.

¹⁾ *Johannes Hviid Nielsen* (1853—1921), Student 1872, Præst v. Garnisons Kirke.

²⁾ Se Noten ovenfor.

gende Replik af Kongen: „I bolde Kæmper, slutter Jer i Ring, nu vil vi holde Ting! — Herein, herein, nun soll das Ting gehalten werden sein!“ Glanspunktet i Stykket er dog Menuetten, som af Ridderne og deres Damer dances under Sangen „Ullen, dullen dof, fingen, fangen fof, jeg svinger mine Høns to, tre Gange rundt for en Høg, for en Gøg osv.“ Den morsomme Sang kom da ogsaa paa Studentersangforeningens Repertoire og har altid vakt stormende Munterhed.

Faders italienske Operetter skaffede ham iøvrigt Uvenner blandt dem, der delte den i sin Tid herskende Italienermani. Naa, det tog Fader sig nu let. Iøvrigt udtalte *Hartmann*, at det var Synd, at den glimrende Musik var ofret paa Døgnprodukter som Operetterne.

Et af de smukkeste Sangværker, som Fader skænkede Sangforeningen, var Vaabensangen af „Corsaren og hans Brud“ til Tekst af *Frants Johannes Hansen*, og første Gang sunget ved den foranævnte Aftenunderholdning i December 1862.¹⁾ Den begynder med de Ord: „Sving Dig mit Værge som Lynet, der blinker, suser og slaar“, og i en Anmeldelse i „Fædrelandet“ bemærkedes det, at man kunde høre Sværdenes Susen.

En Hyldest bragtes Fader i 1859 efter Turen til Silkeborg. Paa en Skovtur om Efteraaret blev der overrakt ham en overordentlig smuk Punchekande paa Porcelænsbakke med tilhørende Glas. Baade

¹⁾ Frantz Johs. Hansen (1810—52), Forf. og Embedsmand i Justitsministeriet. Det omtalte af Byron paavirkede Kvad findes i hans „Romantiske Digtninge“ fra 1839.

Kanden og Bakken var dekoreret med Afbildninger af nogle af de mest mindeværdige Steder fra Sangforeningens Ture, og under Hanken var malet en ophængt Lavendelgren som en Erindring fra Svendborg. Kanden blev overrakt Fader ved en meget morsom Sang af *Chr. Richardt*.

Foruden *Hartmann* og Fader var ogsaa *Heise* Meddirigent i Sangforeningen, indtil han tog til Sorø. Efter at Fader havde komponeret Musikken til „Lille Karen“ som Kvartet, komponerede *Heise* ligeledes en Melodi hertil som Romance, der iøvrigt mindede lidt om Faders Melodi. Fader bemærkede i den Anledning spøgende til *Heise*: „Hvorfor kunde Du nu ikke lade min lille Karen gaa i Fred?“ Dette være nu iøvrigt sagt uden Forklejnelse for *Heise*, der var en betydeligere Komponist end Fader, og som desuden ikke saaledes som denne maatte kæmpe for Tilværelsen, men helt kunde ofre sig for sit store Talent. Der var helt igennem et udmærket godt Forhold mellem Sangforeningens 3 H.er.

Den 10de Februar 1873 afholdt Sangforeningen en Jubilæumsfest for Fader; det var 25 Aar efter, at Fader var bleven tilbudt at overtage en Plads ved Foreningens musikalske Ledelse. Det var en overordentlig vellykket og meget stemningsfuld Fest. *Hartmann* førte Hædersgæsten til Bords og holdt en smuk Tale for Fader, idet han ikke alene mindedes Faders Virksomhed for Foreningen, men ogsaa bragte en personlig Tak for godt Samarbejde. Fader svarede med en af sine mindst vellykkede Taler. Han havde forsøgt hjemme at skrive en Tale,

hvad han ellers ikke plejede, men det vilde slet ikke lykkes for ham, saa han opgav det. Og ved selve Festen var han saa bevæget, at han ikke kunde komme med nogle af de pudsige Indfald, hvormed han ellers ofte kunde krydse sine Taler.

Til Festen havde *Chr. Richardt* skrevet følgende fornøjelige Kantate:

„Længst fik man Soiréer for Kammermusik, —
idag det gjælder Kammermusikanten;
thi længe har han svunget, saa det havde Skik,
sit Scepter over Bassen og Diskanten
fra Frederiksholms Kanal og det Fris'iske Land
til Gammelholms dito, via Gammelstrand,¹⁾

Syng da til hans Pris,
men syng nu lidt præcis!
Pas paa As og Gis,
saa han maa raabe bis!

Og tak ham for de lange, de fem og tyve Aar, —
men først nu til en Sangforeningsprøve!“

Saa blev der først holdt en morsom Prøve af den saakaldte gale Kvartet, hvortil *Conrad Møller* havde skrevet en morsom Tekst til Melodien til „Dejlige Øresund“, hvorefter „Dejlige Øresund“ blev sunget med sin rigtige Tekst og derefter sluttende med følgende Vers:

„Frejdige Melodi,
Danskfødt og fuglefri
Lys som vore foraarstrøge Agre!
Frisk som vor Bøgelund
Kjæk som vort Øresund,
Længe dine Toner os omflagre.

¹⁾ Sangforeningen havde først lejet Lokale i Sekretær F. Frils's Skole ved Frederiksholms Kanal og flyttede senere til Boldhusgade (altsaa i Nærheden af Gammelstrand), indtil Studenterforeningen fik sit eget Hus paa Gammelholm.

Ja trolig har Du tumlet med Bas og Tenor.
 og kjender os paa Vranken som paa Retten
 og hvergang vi fløj ud i et syngende Kor,
 saa mødte Du paa Pletten med Kasketten,
 i Lundagård og Upsal, i Syd og i Nord,
 fra Silkeborg til Flensborg og fra Drammen til Sver.

Hos en Sangerflok
 var altid Du paa Plads
 snart Du svang Din Stok,
 snart dit Champagneglas,
 saa Tak for hvert Stokkeslag og Tak for godt Humør,
 og Tak for „Ullen dof“ og mange andre!“

At Fader i Aarenes Løb stiftede mange Bekendtskaber gennem Sangforeningen er forstaaeligt. Mange var flygtige, Studenterne spredes i Aarenes Løb ud over Landet, men ikke faa blev Bekendtskaber for Livet, og mange efterhaanden til Venskab.

Allerede tidlig sluttede han og *Hostrup* sig sammen, uden dog at staa hinanden særlig nær, og naar *Hostrup* i sine Erindringer kalder Fader lidt affejende for sin Musikarrangør, saa er det at tildele Fader en for ringe Rolle. Fader ikke alene arrangerede, men komponerede ogsaa Musik til adskillige af *Hostrups* Komedier, saaledes „Familietvist“, „Feriegæsterne“ og navnlig „Eventyr paa Fodrejsen“ og „Mester og Lærling“.

I „Mester og Lærling“ forekommer iøvrigt en af de smukkeste Sange, som Fader har komponeret, nemlig den, hvor Elskerinden synger: „Du alene, tause Nat, skal lytte til min Klage!“

Det tør ogsaa nok siges, at Faders Arrangement ofte var af stor musikalsk Virkning. I „Eventyr

paa Fodrejsen“ havde han f. Eks. til Sangen „Ja hvis i Skovens Hal“ benyttet en siciliansk Folkevises og i Arrangementet anvendt Klarinetten paa en original og iørefaldende Maade. *Hultmann* erklærede imidlertid, at det var ham umuligt at synge med denne Udsættelse. Men *Gade*, som da var Kapelmester, erklærede, at Sangen var udsat paa saa smuk en Maade, at der ikke vilde blive rettet en Tøddel deri, og *Hultmann* maatte da lære at synge den, og han sang den fortræffeligt.

Fader og *Hostrup* havde iøvrigt virket sammen paa anden Maade, idet de efter Trearskrigen foranstaltede en Aftenunderholdning til Fordel for de Saarede og de Faldnes Efterladte, hvorved der indkom en ret betydelig Sum.

Ogsaa til flere af *Molt Wengels* fornøjelige Komedier satte Fader Musik, saaledes til „Kusine Lotte“ og „Kærlighed paa Taget“. *Wengel* var just ikke køn, men havde alligevel noget vindende over sig, han var i det hele ret original, men et prægtigt Menneske, hvis tidlige Bortgang blev almindelig beklaget.

Det er allerede omtalt, at Fader havde overtaget Stillingen som Dirigent i flere af de her i Kjøbenhavn stiftede Sangforeninger. Enkelte af disse havde i Maj 1859 sluttet sig sammen for under Ledelse af Komponisten *Carl Malmqvist* at give en Koncert i Helsingør.¹⁾ Denne havde slaaet godt an, og der

¹⁾ Carl Julius Malmqvist (1819—59), oprindelig Militærmusiker, havde under Trearskrigen dannet militære Sangforeninger, for hvilke han komponerede adskilligt (bedst kendt af hans Mandskvartetter er „Kong Valdemars vilde Jagt“), ligesom han arrangerede og komponerede Musik til adskillige Stykker paa Casinos Theater.

blev derfor i Juli udsendt en Opfordring gaende ud paa, at alle kjøbenhavnske Sangforeninger skulde danne en Centralisation. Tanken vandt Bifald, og paa et Møde den 15de August 1859 valgtes den første Centralbestyrelse for „De samlede kjøbenhavnske Sangforeninger.“ Da *Malmqvist* i Mellemtiden var død, blev Fader valgt til Overdirigent, naar Sangforeningerne skulde optræde samlede.

Faders Virksomhed som Overdirigent fandt kun Sted ved de store Lejligheder, naar alle de forenede Sangforeninger skulde sammensynges, hvad der jo ofte kostede et ikke ringe Arbejde. Allerede i April 1860 afholdtes den første Sangfest i Christiansborg Slots Ridehus. Studentersangforeningen, der ikke var med i Centralisationen, medvirkede, og ved denne Lejlighed blev Faders Kantate for Kor og Orkester, „Tonerne“ til *Plougs* Text afsunget.

I 1862 bragte Sangforeningerne Hovedstadens Hilsen til Kong *Carl XV*, og i 1863 afsang de et Farvel til *Frederik VII*, da dennes Lig førtes fra Byen.

Fader havde stor Lyst til at sætte Musik til en Ballet af *Bournonville*. Denne lovede gentagne Gange at tage fat paa et saadant Arbejde, men Fader døde, inden Løftet var blevet opfyldt.

Han sidste større Komposition var „En Vaardag“ for Orkester, Kor og Solo. Han ventede sig meget af dette Arbejde, som blev antaget til Opførelse i i Musikforeningen. *Gade* interesserede sig ogsaa derfor, men desværre naaede Fader ikke at høre det opført, thi han døde i Marts 1875, som det

skulde opføres i April, og han opnaaede saaledes ikke at høre det Bifald, som dette hans Arbejde høstede.

Det tør vel nok uden Overdrivelse siges, at Faders 30aarige Virksomhed som Sangdirigent har sat sit Spor og været af stor Betydning for Sangens Udvikling i vort Fædreland.

Familielivet i mine Forældres Hjem var meget lykkeligt. Faders Hustru var ham en god og kærlig Medhjælp og for os Børn en fortræffelig Moder. Hun forstod udmærket at holde sammen paa Sagerne og selv under smaa Forhold at skabe et hyggeligt Hjem. I Begyndelsen af deres Ægteskab var Indtægterne ikke store. Der maatte spares, og Moder fortalte, hvorledes hun, da de havde faaet en saa stor Delikatesse som en Spegepølse, kun havde — naar Fader var ude, og hun skulde spise Frokost alene — lugtet til den, for at den kunde vare længere.

En ret morsom Historie, der vakte en vis Opsigt, er følgende. En Ven af dem, Kontorchef *Ludvig Bruun* i Magistraten, almindelig kaldet Fattigbruun, da han havde med Fattigsagerne at gøre, havde opdaget, at der i Filsofgangen, hvor nu Vester Boulevard ligger, var en Kone, som solgte nogle ualmindelig gode Æbleskiver, og han indbød mine Forældre og nogle Andre til at mødes der, saa vilde han traktere dem med Æbleskiver. Uheldigvis viste det sig,

C. J. HANSEN. NOACK. NIMB.
SCHLEISNER. Kammersanger CHR. HANSEN.

Spilleparti hos Kammerraad Nimb paa Skydebanen.

at Konen netop var bleven syg, men saa lovede han, at han i Adresseavisen skulde meddele, naar Konen var bleven rask, og hvad Tid de saa skulde mødes. Kort Tid efter stod der i Avisen: „Madammen er rask imorgen Kl. 11!“ Der blev rundt i Byen studeret paa, hvad dette Avertissement skulde betyde. Den almindelige Mening var den, at det var en Indbydelse til et Stævnemøde.

En stor Fornøjelse for os Børn var de Fodture, som i Reglen gik for sig om Søndagen ud ad Strandvejen med vort Smørrebrød, undertiden til Dyrehavsbakken, som dengang var af en pænere Beskaffenhed end nutildags. Senere, da der blev mere Raad, endte Turen i Reglen paa „Constantia“. Disse Ture holdt sig til den seneste Tid, medens Fader levede, saa ikke alene Børn, men ogsaa Børnebørn kunde glæde sig ved dem.

Fader var iøvrigt en lidenskabelig Fisker, og af og til deltog ogsaa nogle af os Børn i hans Fiske-
ture, som oftest paa Furesøen. Engang var Fader tagen ud til *Peter Faber*, der den Sommer boede paa „Rudersdal“. Han kom derud om Aftenen, for at de ganske tidlig næste Morgen kunde begynde paa Fiskeriet, og Agnfiskene, nogle Smaakarudser, stod parat i en Spand. Da de saa om Morgenen drak The, syntes de nok, at den havde en underlig Smag; det viste sig saa, at Pigen ganske rolig havde hældt Vandet med Fiskene paa Kedlen og havde brugt dette Vand til at lave The, uden i Skyndingen at lægge Mærke til, at det var Fiskesuppe.

Peter Faber omgikkes iøvrigt mine Forældre me-

get. Jeg erindrer saaledes, at hans morsomme lille Komædie „Familien Oxholm eller Fiskebløderfamilien“ blev opført i deres Hjem i Ny Adelgade.

Engang kom Fader op paa Kontoret hos *Faber*, som da var Telegrafdirektør. De skulde om Aftenen sammen hos Departementschef *Schjern*. Saa blev de enige om at skrive en Sang. *Faber* skrev da sin morsomme „Fiskevisé“, Fader satte Musik til den, og den blev om Aftenen under stor Jubel sunget af *Schjern*.

Faber havde ogsaa bearbejdet en fransk Komædie „Luftens Datter“ og Fader satte Musik til den, navnlig en smuk Introduktion og saa den morsomme Drikkevisé, som *Boreas* synger: „Der boede en Kejser i Frankenland“.

Ogsaa Professor *Holten*, Direktøren for den polytekniske Læreanstalt, var en god Ven af Fader. Ved et Middagsselskab forestillede Fader ham for Redaktør *Manicus*. Denne kunde undertiden være noget distrairt, og han spurgte *Holten*, hvad han var Professor i. *Holten* blev jo forundret over, at *Manicus* som Redaktør af Regeringens officielle Blad ikke vidste, at han stod i Spidsen for polyteknisk Læreanstalt, og rettede da det Spørgsmaal til *Manicus*: „Hvilket Blad redigerer De?“

„Berlingske Tidende“! svarede *Manicus*.

„Er det Morgen- eller Aftenudgaven?“

Christian Richardt stod Fader meget nær, og denne satte Musik til mange af hans fornøjelige Smaastykker. Det kunde hænde, at naar *Richardt* havde forklaret Indholdet af et Stykke, satte Fader sig til

Klaveret, spillede nogle Takter, saa gik de et Par Minutter ved hinandens Side op og ned ad Gulvet uden at sige et eneste Ord, indtil *Richardt* udbrod: „Ja, saa forstaar vi jo hinanden!“ *Chr. Richardt* var et sjelden sympatetisk Menneske.

Fader havde hver Uge sin faste Spilleaften ude paa Skydebanen hos *Nimb*, hvor han sammen med denne, Kammersanger *Christian Hansen*, Manufakturhandler *Schleisner* og undertiden Kapelmusikus *Noack* dyrkede det ædle Spil „Jacob“ under megen Lystighed, hvorom det vedføjede Billede vidner.

Jævnlige Gæster i Huset var ogsaa daværende Kommandant paa Rosenborg, Oberst *Würtzen*, der ofte kom med drastiske, undertiden endog saftige Historier, Pastor *Bruun*,¹⁾ Faders Sognepræst, senere Præst i Sværdborg, der i Modsætning til *Würtzen* kunde holde de fineste Bordtaler; endvidere den bekendte Sprogmand *I. Levin*,²⁾ med hvem man kunde føre en meget interessant Samtale, og iøvrigt en meget original Person. Han kom saaledes hos os engang hen paa Aftenen, men opdagede da, at han havde glemt sin Gadedørsnøgle, gik hjem paa Nørrebro for at hente den og kom saa tilbage, men kun for at sige Godnat. Undertiden gik jeg Søndag Morgen, naar jeg ikke skulde paa Akademiet, ud til ham og traf ham da ofte i Badekarret. Med sin stærkt behaarede Krop og temmelig lange Arme

¹⁾ Carl Bruun (1805—83), 1853—60 Sognepræst ved Garnisons Kirke, hvor C. J. Hansen var Organist.

²⁾ Israel Salomon Levin (1810—83) var en betydelig Sprogforsker, hvis Samlinger til en dansk Ordbog har været af megen Betydning for senere Arbejder; men hans usoiignerede Person og polemiske Sindelag gjorde ham ikke afholdt. I sine sidste Leveaar havde han Fribolig paa Frederiksberg Slot.

lignede han en fuldstændig Abeskikkelse. Han læste iøvrigt udmærket godt op. Engang en Aftenstund læste han Schiller for mig, men da jeg havde været temmelig tidlig oppe, faldt jeg i Søvn. Naa, hvor blev jeg skældt ud. En anden Gang gik han rundt om Nørre Fællø og udviklede for mig *Søren Kierkegaards* store Betydning paa en saa interessant Maade, at jeg slet ikke mærkede, at vi var gaaet Fælløen et Par Gange rundt, og det var dog et godt Stykke Vej. Sit Livsværk, en dansk Ordbog, hvortil Bogstaverne var ordnede i et stort Skuffemøbel, naaede han aldrig at faa færdig.

Da Fader var en udmærket og meget søgt Selskabsmand, førte dette ham jo ofte bort fra Hjemmet, men paa den anden Side bragte det ogsaa mange betydende Mænd hjem til os. Dertil kom, at naar udenlandske eller hjemlige Kunstnere ønskede at optræde for Kongen ved Hofkoncerter, maatte de henvende sig til Fader, som da i Reglen akkompagnerede dem, hvilket medførte, at vi kunde faa Lejlighed til at høre dem i vort Hjem, naar Sagerne skulde indstuderes. Ofte hørte vi saaledes *Kellermann* med sin berømte Violoncel ved Navn „*Therese*“.¹⁾ Han og Fader skulde engang indstudere et Nummer, og det skete paa et Sted, hvor der ikke var Klaver — altsaa udenfor vort Hjem. Fader spillede da Akkompagnementet paa et almindeligt Bord, medens *Kellermann*, der passede paa hans Fingersætning, pludselig udbrød: „*Hansen*, der sprang Du en Pause over!“ Det var godt passet paa.

¹⁾ Den berømte danske Violoncelvirtuos Christian Laurentz Kellermann (1815—86).

Den bekendte belgiske Violoncellist *François Servais* skulde engang indøve et Stykke sammen med Fader og havde medbragt det af ham selv skrevne Akkompagnement, der imidlertid var ganske ulæseligt. Fader erklærede da, at efter de Kragetæer var det ham umuligt at spille. *Servais* udbrød da meget fornærmet, at saa kunde Fader jo overhovedet ikke spille Klaver. Saa blev Aftalen, at han skulde komme igen den næste Dag, saa skulde Fader prøve paa at tyde Noderne. Med stort Besvær kom saa Fader igennem Kragetæerne og indøvede Akkompagnementet saaledes, at han kunde spille det udenad. Da *Servais* saa kom den næste Dag og de skulde begynde, sagde han: „De har jo ingen Noder!“ Hvortil Fader kort svarede: „Jeg har jo sagt, at jeg ikke kan spille efter Deres Kragetæer. Vil De blot begynde!“ Da de saa var færdige, og Fader havde spillet hele Akkompagnementet igennem udenad, satte *Servais* sin Violoncel til Side, faldt Fader om Halsen og sagde: „Sie sind ein grosser Künstler!“

Den bekendte Pianist *Franz Bendel* saa engang hjemme hos os Partituret til Vaabensangen af „Cor-saren og hans Brud.“ Det var udsat firhændig, men med Primo og Secundo Stemmen paa samme Side, over og under hinanden. Ikke desto mindre spillede han begge Stemmer samtidig og fuldstændig, hvilket var et ligefrem Mesterstykke. Han var meget be-gejstret over Musiken, og det var efter hans Op-fordring og Medvirkning, at den udkom paa det kendte Craz's Musikforlag i Hamburg.

Vi fik ogsaa Lejlighed til at høre de to Søstre, *Vilhelmine* og *Marie Nerudas* beaandede Violinspil; ogsaa den tyske Tenorist *Young*, senere gift med den berømte Danserinde *Lucile Grahn*, hørte vi; og af andre bekendte Personer, der besøgte mine Forældres Hus, kan jeg nævne *Hauch*, *Hertz*, *H. C. Andersen*, *H. P. Holst*, *Paludan-Müller*, *Carl Andersen*, *Adolph Recke* o. fl. Det kunde ogsaa hænde, at *H. C. Lumbye* undertiden søgte Raad hos Fader om en eller anden Instrumentation. Af Udlændinge kan jeg nævne *Grieg*, *Richard Nordraak*, *August Söderman*, (Komponisten af „Brylluppet paa Ulfsbjerg“.)

Ogsaa en af Kunstnere dannet Sangforening, der holdt Øvelser hjemme hos os, bragte os i Berøring med adskillige af disse, saaledes Marinemaler *C. F. Sørensen* (i hvis Atelier paa Postgaarden jeg senere fik Undervisning i Maling), *Hansen Balling*, *Peter Raadsig*, *Erik Bøgh* og flere.

Men naturligtvis staar alt dette for mig som et Kalejdoskop, der i broget og glimrende Vexlen drager forskellige Navne frem, og der kunde sikkert nævnes flere endnu.

En enkelt Episode, som Fader har omtalt, vil jeg dog ogsaa fremdrage. I 1842 var den fejrede Klavervirtuosinde *Clara Schumann* her i København og kom af og til hos *Weyse*. En Dag, da Fader netop var til Stede, spillede hun en af Mendelsohns „Lieder ohne Worte“, der krævede et ganske særlig sjælfuld Foredrag. *Weyse* komplimenterede hende derfor, og saa bad hun ham til Gengæld at impro-

visere paa Klaveret, hvori han jo var en Mester. Da han sluttede, var hun saa begejstret over hans Spil, at hun omfavnede og kyssede ham.

Med Hensyn til Faders Forhold til *Frederik VII* har jeg allerede omtalt, hvorledes Faders Bekendtskab med Kongen stiftedes. Naar det i General *Holtens* Bog hedder, at Grevinde *Danner* fra sin Theatertid var nøje bekendt med Fader, „med hvem hun stod paa en særdeles fortrolig Fod“, saa er dette ganske urigtigt, og der kastes ved denne Udtalelse — sikkert mod *Holtens* Vilje — en grim Mistanke mod Fader.

Denne var jo nok knyttet til Theatret som Elev af Konservatoriet, men disse optraadte ikke, skulde derimod af og til, naar der blev opført Operaer, overvære Forestillingen fra en særlig Loge. Senere blev Fader knyttet til Theatret paa en ret ejendommelig Maade. Det var jo i hine Tider ikke særlig tillokkende at være Soldat, og kongelige Embedsmænd var fritagne derfor. *Hartmann* skaffede der for Fader en Stilling som Reserve-Sangsufflør, og i det mindste én Gang, mulig et Par Gange senere, maatte han fungere som saadan, for at det kunde siges, at han virkede som Sufflør. Stillingen var iøvrigt kun lønnet med Sportler, hvilke bestod i, at han kunde medtage de efter Forestillingens Slutning tiloversblevne Lysestumper i Sufflørkassen.

Det har i alt Fald været nogle ganske faa Gange, at Fader i denne Stilling er kommen paa Theatret, og da Grevinden, saavidt vides, ikke har været

ansat ved Operaen, har der næppe været Lejlighed til at stifte et intimt Bekendtskab. Jeg er temmelig overbevist om, at Fader, inden han blev knyttet til Kongen, ikke har kendt Grevinden.

Bekendtskabet med Kongen udviklede sig som foran nævnt til et virkeligt og fra Faders Side yderst uegennyttigt Venskab. Fader var fra Januar 1846 (altsaa inden han kendte Kongen) bleven Organist ved Garnisons Kirke.

I 1852 blev Fader udnævnt til Kammermusikus, og i 1853 blev der tilstaaet ham Lønning som saadan fra Civillisten med 200 Rdlr. aarlig.

Jeg skal i Forbindelse hermed nævne, at Kongen engang tilbød Fader at købe en Ejendom til ham; der nævnedes endog „Kildevæld“ paa Strandvejen, hvortil der dengang hørte en ret betydelig Grund, men Fader ønskede ikke at modtage en saadan Gave.

Et Ønske, som Fader nærede, var at blive Professor — denne Titel var da noget mere anset i Musikverdenen end nu. Det maa have være i 1863, at Kongen sagde til ham: „Det er min Mening at gøre Dig til Professor“. Fader svarede dertil: „Jeg kan ikke ret vel blive Professor, naar ikke f. Ex. *Rung* og *Helsted* er det!“ — „Ja, ja, vi kan jo tales ved derom, naar jeg kommer tilbage fra Glyksborg!“ Men Kongen kom ikke i levende Live tilbage derfra.

Det var en ret udbredt Mening, at Fader døde som en rig Mand. Men aldrig benyttede han sig af nogen Lejlighed til at berige sig, og jeg har derfor

The image shows a musical score for a march, consisting of five systems of two staves each. The notation includes treble and bass clefs, various note values, rests, and dynamic markings such as 'f' and 'ff'. The piece concludes with a double bar line and the text 'The End of the'.

Marsch

komponeret af Frederik VII med C. J. Hansens Bistand.

Ret til at sige, at hans Forhold overfor Kongen var saa uegennyttigt som vel muligt.

Denne Omstændighed i Forbindelse med hans næsten for vidt drevne Diskretion har dog sikkert været medvirkende til, at Kongen nærede et virkeligt Venskab for ham og nærede stor Tillid til ham.

I hine bevægede Tider kunde det jo ofte være af Betydning, at Folkets Ønsker og Stemninger naaede frem til Tronen, og uagtet Fader aldrig gav sig af med Politik, har Kongen dog sikkert ofte spurgt ham til Raads. Gennem sit Forhold til Studenterverdenen erfarede han ofte Et og Andet, som kunde være til Gavn for Kongen, og som ogsaa Folket kunde have Nytte af, at Kongen fik at vide. Det var vel nok af den Grund, at Fader blandt Hoffolkene gik under Navnet „Farinelli“.

Jeg erindrer saaledes, at en Aften i December 1854 kom Fader hjem og meddelte, at han var anmodet om uopholdelig at tage ud til Frederiksborg, da Kongen ønskede at tale med ham; men Ingen maatte vide det. Da det nu var kedeligt at køre alene, spurgte han, om jeg kunde have Lyst til at køre med. Jeg var dengang Kadet og skulde være paa Akademiet næste Morgen Kl. 7 $\frac{1}{2}$, men Fader sagde, at det kunde godt naas. Altsaa tog vi afsted. Da vi kom til Frederiksborg, blev Fader straks kaldt til Kongen, medens jeg tog mig en Lur paa hans Værelse. Efter et Par Timers Konference med Kongen kom Fader tilbage, og saa kørte vi atter hjem. Faa Dage efter blev Ministeriet Ørsted afløst af

Ministeriet Bang til Folkets Glæde. Der er vist ingen Tvivl om, at Fader har været medvirkende hertil; men som ovenfor sagt han har aldrig ladet sig forlyde med det Ringeste om de Raadslagninger, Kongen har ført med ham.

Da Kongen i 1850 giftede sig med Grevinde *Danner*, var der to Mænd, som bestemt fraraadede Kongen dette Skridt, det var Kongens prøvede og trofaste Kammertjener *Løitved*, og Fader, hvorimod Biskop *Mynster* billigede Kongens Hensigt af Hensyn til den offentlige Moral. Grevinden har næppe været udvidende om, at de to nævnte Mænd saaledes havde modarbejdet hendes Interesser, men hun har været klog nok til ikke at forlange dem fjernede, da hun vidste, at de vare Kongen hengivne. Fader behandlede hende derefter ogsaa stedse med den Ærbødighed, som skyldtes Kongens Hustru, og hun benyttede da ogsaa ham og ligeledes Moder som Mellemlid ved den ikke ringe Godgørenhed, som hun udfoldede i Stilhed. Det er ikke Faa, hun ad denne Vej ukendt har hjulpet.

Da jeg har nævnet Moder, kommer jeg til at tænke paa, hvorledes hun første Gang blev forestillet for Kongen. Det var ved en Forestilling paa Hoftheatret, som Kongen overværede. Det var dengang *Lange* gav Forestillinger der.¹⁾ Fader og Moder sad i Parkettet, og der kom Bud fra Kongen, at Fader skulde komme op til ham og tage sin Kone med. Saa kom de op i Logen og Fader sagde da: „Maa jeg forestille min Kone for Deres Majestæt!“

¹⁾ Den saakaldte „Hoftheatersaison“ 1855—56.

Hvorpaa han vendte sig til Moder og sagde halvhøjt: „Marie, det er hans Majestæt Kong Frederik den Syvende!“ Det morede Kongen meget.

Paa Kongens Fødselsdag den 6te Oktober mødte som Regel Fader og jeg, saalænge jeg var Kadet, til Gratulation, efterat alle de officielle Lykønskninger vare forbi, og Kongen foreviste os da de Gaver, som han havde faaet. Jeg erindrer saaledes, at han engang fra Kejser Napoleon havde faaet en Gave, der særlig glædede ham. Det var en Dolk med Haandtag som en svær Sabel og med en Klinge, der kun var c. 20 Centimeter lang, men til Gengæld c. 10 Centimeter bred ved Fæstet og overordentlig smukt forarbejdet. Dette mærkelige Vaaben interesserede Kongen i høj Grad. Engang betragtede jeg et paa Skrivebordet staaende Miniaturportræt af Kongen, der spurgte mig, hvem jeg syntes han lignede, og jeg svarede da, at det mindede mig om Portræterne af Christian IV. Bagefter sagde Fader til mig, at jeg tegnede til at blive Hofmand.

Jeg fik ogsaa engang Lov til at staa bagved Gardinet, naar Kongen viste sig for den paa Ridebanen forsamlede Folkemængde. „Men Du maa ikke lade Dig se!“ Det var fornøjeligt at høre den Jubel, der brød frem, da Kongen viste sig.

Ved et Besøg paa Skodsborg kaldte Kongen paa Fader, satte sig ved Klaveret og spillede paa dette Begyndelsen til en March, han havde komponeret. Saa gik Fader op paa sit Værelse, satte Harmonierne til den og føjede en Slutning til, hvorefter han fik Gardens Musikdirigent op til sig, gennem-

gik den med ham, og Musikkorpset fik den saa indstuderet. Samme Eftermiddag blev den spillet ved Taflet til Kongens store Overraskelse og Fornøjelse.

Ved en anden Lejlighed blev Fader og jeg til-sagt til efter Frokostbordet at møde i Kongens Telt nede i Haven ved Skodsborg. Kongen var i særlig godt Lune og fortalte Historier, der ofte vare ret mærkelige; men et Blik fra Fader advarede mig mod at lade mig mærke med, at jeg nærede en Smule Tvivl om deres Rigtighed. Undertiden kunde jo Kongens Fantasi være temmelig levende, og da galdt det om at være forsigtig og ikke lægge Ansigtet i tvivlende Folder.

Kongen var i det Hele en sammensat Natur, man kunde næsten sige en Blanding af to ganske forskellige Naturer, en forkvaklet Karakter med lyse Øjeblikke, eller en i enkelte Retninger begavet Aand med formørkede Øjeblikke. Han kunde være umaadelig vindende, og de Personer som han holdt af, forstod han at knytte til sig med virkelig Hengivenhed. Men han kunde ogsaa være ligefrem frastødende, og de, han ikke syntes om, kunde tit faa dette at føle paa en mindre behagelig Maade. Ofte kunde hans Optræden være meget ligefrem, til andre Tider kongelig og majestætisk. Disse to, hinanden saa modstridende Sider i hans Karakter, bevirkede, at man aldrig rigtig vidste, hvor man havde ham, han var med andre Ord umaadelig lunefuld. Dette forklarer i det Hele, at der blandt hans nærmeste Omgivelser gjorde sig to forskellige Opfattelser

gældende. Nogle nærrede de hjerteligste Følelser for ham. Andre betragtede ham egentlig som sindssyg.

Sikkert er det, at Kongen, med alle de Svagheder, der ellers klæbede ved ham, havde et godt Hjerter. Da en af Kongens nærmeste Omgivelser engang meddelte, at han lige havde faaet Brev fra Paris om, at hans Hustru var bleven meget syg dernede, sagde Kongen: „Saa skal Du strax derned!“ Da den Paa-gældende saa bemærkede, at en saadan Rejse jo kostede mange Penge, aabnede Kongen en Skuffe, tog en 500 Dalersseddel ud, og rakte ham den med de Ord: „Det kan vel nok hjælpe Dig!“

I Februar 1858 havde mine Forældre den store Sorg at miste en ung haabefuld og sjelden tiltalende Søn, kun 18 Aar gammel, og efter kun faa Dages Sygeleje. Kongen sendte da strax Fader et Brev, i hvilket han paa den smukkeste og kærligste Maade udtalte sin oprigtigste Deltagelse.

Og de hjertelige Ord, hvormed Kongen tiltalte mig, baade da jeg var bleven Kadet og senere, da jeg var bleven Officer, glemmer jeg aldrig.

Det var efter Kongens Ønske, at Fader blev Fri-murer, og han kom efterhaanden til at indtage en ret høj Stilling i Logen, nemlig som en af dennes Stor-Officianter (St. M. D.) Af nærliggende Grunde skal jeg ikke komme nærmere ind paa dette Forhold.

Jeg har nævnet Faders store Diskretion. En enkelt Gang røbede dog Fader noget, der var forefaldet ved en Lejlighed, hvor han havde været til Stede. Det var vistnok paa Skodsborg. Der havde været Stats-raad i Anledning af, om det paa den daværende unge

Prinds *Wilhelm* faldne Valg til Grækenlands Konge skulde modtages. Da Kongen og Thronfølgeren, Prins *Christian*, kom ud fra Statsraadet, sagde Kongen: „Ja, jeg kan godt forstaa, at Du ogsaa vil tale med Din Kone derom, hun er jo Drengens Moder!“

Det var i 1863, samme Efteraar tog Kongen over til Glyksborg. Den 15de November var Fader i Selskab, enten hos *Faber* eller et Sted, hvor *Faber* var til Stede, da der leveredes denne et Telegram. *Faber* trak da Fader hen i en Krog og sagde til ham, at Kongen var død, men bad ham tillige om foreløbig ikke at røbe det for Andre. Fader blev dybt greben af denne sørgelige Efterretning, forlod kort efter Selskabet og gik ud i Grønningen, hvor han længe vandrede frem og tilbage for at samle sine Tanker, inden han gik hjem. Samme Aften blev den alvorlige Efterretning spredt ud over Byen og vakte den største Bestyrtelse, blandet med bange Anelser om, hvad dette Tab vilde føre med sig. Man havde paa Følelsen, at alvorlige Begivenheder forestod, skøndt man endnu ikke strax kunde tænke sig, at Kong *Frederiks* Død vilde give det første Stød til saa store Omvæltninger, ikke alene for vort Fædreland, men for hele Europa.

Saa kom den ulykkelige Forfatning af 18de November. Kong *Christian* havde i et Par Dage vægret sig ved at stadfæste den, men maatte dog, skøndt nødtvungen, gøre det. Han saa dengang klarere end hans for deres store Begavelse saa loypriste Raadgivere.

Efter Kong *Frederiks* Død paafulgte en ulykkelig Tid for Landet, hvor saameget bristede. Ogsaa for Fader bristede mange Illusioner. Gennem Studenterverdenen var han stærkt greben af den skandinaviske Idé, og de mange nordiske Studentermøder, hvori han havde deltaget med Liv og Sjæl, havde yderligere styrket hans Tro paa Skandinavismens Sejr. Nu var dette Haab jo for lange Tider skrinlagt.

Om hans senere Aar er ikke meget at berette. Han blev angreben af en smertefuld Aarebetændelse, men kom dog over det. Den 15de Marts 1875 satte han sig glad og fornøjet til Middagsbordet, og idet han rejste sig derfra, sagde han, svingende en Pandekage: „Skal I have mere af dette Tapetpapier?“ Saa tilføjede han: „Ja, jeg skal ud i Aften, men jeg har først noget at skrive paa mit Kontor!“ Saa gik han derind. Et Par Minutter derefter gik Moder, dreven af en underlig Ængstelse, ind til ham og fandt ham død.

I *Axel Sørensens* Mindeskrift i Anledning af Studenter-Sangforeningens 50 Aars Jubilæum, siges det, at Foreningen mistede et af sine kæreste Medlemmer ved Bortgangen af den lige til det sidste livsglade og elskværdige Kammermusicus *Hansen*. Det var ogsaa med oprigtig Sorg, at Sangforeningen sang *Plougs* smukke „Farvel“ over ham.

Men en endnu smukkere Sang, ligeledes af *Ploug*, blev sunget ved Graven, og den fortjener at opbevares som et Vidnesbyrd om det Malm, *Ploug* forstod at lægge i sine Ord.

Flyver over Graven hen
 Toner fra vor Ungdoms Dage!
 Bærer til vor tabte Ven
 Hjertets Tak og Savnets Klage!
 Mester selv i Eders Sprog,
 Han dets Love os forklared,
 Og mens bort Aartier drog,
 Al dets Skjønhed aabenbared.

Tak ham for hans Viljes Ild,
 Som lod Evnens Frugter rødme,
 For den Flid, han lagde til,
 Og for Hvilestundens Sødme!
 Tak ham for hans Brodersind,
 Og hans Trofasthed hernelen!
 Følg ham for Guds Trøne ind!
 Følg ham gennem Evigheden!

Der er i disse to Vers givet en sammentrængt og dog saa fyldig Karakteristik af Fader og af hans Virken, navnlig i Studenter-Sangforeningen.

Og *H. H. Nygaard*¹⁾ skrev om ham:

„Men hvad Du sang om Øresund
 Skal lilles ej i Glemsels Blund,
 Men tone smukt og længe“.

Mærkeligt nok, i de senere Aar kunde Fader næsten blive lidt ærgelig, naar han stadig mindedes ved „Dejlige Øresund“. Han kunde da udbryde: „Jeg har da sandelig ogsaa skrevet Ander!“ Men vist er det, at netop denne friske Melodi længst vil bevare Faders Navn fra Glemsel.

¹⁾ Overrettsprokurator, Folketheatrets Censor Hans Hagen Nygaard (1824—93), en af Datidens diletterterende Skønsønder, hvis Specialitet var Minde-digte i Aviserne.

Kammermusicus C. J. HANSEN.

Sikkert er det, at han ofrede meget for Studenter-Sangforeningen, og at han i betydelig Grad bidrog til det høje Standpunkt, som denne kom til at indtage. Denne hans Virksomhed i Forbindelse med, at hans Embede, der jo var hans Livsophold, i betydelig Grad maatte lægge Beslag paa hans Tid, har vel nok bevirket, at hans rige musikalske Begavelse ikke kom til at sætte de Frugter, som under andre Forhold kunde være sket.

Studentersangforeningens Gave til C. J. HANSEN.
(Se S. 27).

II
AF MIT LIV

Min Livsbane har jeg ikke valgt selv. Det første, Moder sagde, da hun havde bragt mig til Verden, var: „Han skal være Søofficer!“ Jeg kan kun sige, at kunde jeg selv, med de Erfaringer, jeg nu har, have valgt, saa vilde mit Valg have været det samme. Jeg tror, at det er de færreste, der vilde sige saadant, og det maa jo være et Bevis paa, at mit Liv har været rigt paa Lykke, med kun faa Skuffelser, og ved mangfoldige Lejligheder ledsaget af et aldeles ufortjent Held.

Om min tidligste Barndom erindrer jeg kun meget lidt. Mine Forældre flyttede snart fra „Kildevæld“ ind til selve Byen, hvor Fader havde sine Informationer. Noget af det første, jeg husker, var at jeg med min Gudfader, *Emil Wolf* (senere Præst i Klemensker paa Bornholm) var henne at se en Beriderforestilling i en Cirkus i Filosofgangen, og at jeg var yderlig indigneret over, at de optrædende Damer havde saa lidt Tøj paa. Ogsaa kan jeg huske, at Fader sammen med en ung Landofficer, *Joseph Cetti*, dyrkede den ædle Fægtekunst, hvori han jo var oplært i Konservatoriet. I Stedet for Plastroner benyttede de Stolesæder, til Moders store Fortvivelse, thi det gik jo ud over de gode Sæder.

En anden af mine Erindringer skriver sig fra Acciseboden udenfor Østerport; den laa lige indenfor

Indgangen til Garnisons Kirkegaard. Der skulde jo betales Afgift af Alt, hvad der indførtes til Byen. Naar jeg havde været i Besøg ude i en Bondegaard ved Gentofte, havde jeg i Reglen et Landbrød med hjem. Jeg forsøgte saa engang at smugle det ind gennem Toldvæsenet udenfor Østerport og var meget stolt over, at det lykkedes. Men saa fik jeg at vide, at en Tante, som jeg fulgte med, havde betalt de 2 Skilling det kostede. Ved Toldopsynet førtes der et meget indgaaende Eftersyn, hvert Læs blev undersøgt ved at gennemstikkes med lange Jernstokke.

Saa kom jeg da i Skole, først i Melchiors Skole i Boldhusgade, og da mine Forældre dengang boede i Lille Vibenshus (der jo nu for faa Aar siden har maattet vige Pladsen for et stort pragtfuldt Hus), havde jeg en temmelig lang Vej at gaa baade Morgen og Eftermiddag, selv om Vejret var nok saa slemt, men det havde jeg sandelig ingen Skade af. Undertiden kunde jeg dog om Morgenen faa Plads paa en Mælkebondes Vogn. Jeg var dog kun et Par Aar i Melchiors Skole, saa blev jeg sat ind i den saakaldte Præliminaristklasse i Friis's Skole, der forberedte til Adgangsprøven ved Søkadetakedemiet. De fleste Præliminarister gik iøvrigt i Maribo's Skole, og der var selvfølgelig et vist spændt Forhold imellem de to Skolers Elever, men værre var det, at vi laa i ligefrem Krig med en anden Skole, hvis Drengene passede os op, i Reglen ved Gammelstrand, og saa gik det løs. En lang Tid maatte vi derfor følges samlede og først skilles ad paa Kon-

gens Nytorv ved Hovedvagten. Vi havde saaledes sikret os en overlegen Styrke paa selve Krigsskuepladsen, saaledes at Fjenden fik Klø, og denne fornuftige Taktik bevirkede da, at Krigen døde hen, uden at nogen Fredskongres havde behøvet at gribe ind. Iøvrigt indtog vi et vist overlegent Standpunkt overfor de andre Skoledrenge. Vi gik i blaa Trøje med Ankerknapper og betragtede os selv som halve Militære.

En anden Erindring fra min Barndom havde en sørgelig Udgang. I Marts 1849 laa Fregatten „Gefion“ paa Rheden klar til at afsejle. Fader kendte nogle af Officererne, og de havde anmodet ham om at komme om Bord for at danne en lille Sangforening blandt Folkene, og han tog saa mig med. Det var første Gang jeg satte Foden paa et dansk Krigsskibs Dæk, og jeg var imponeret af det herlige Skib. Jeg var rundt omkring i det, medens Fader et Par Timer holdt Øvelser med Folkene, der først havde maattet synge for ham. Deres Sang var just ikke af den mest høviske Beskaffenhed, og jeg blev derfor hurtigt sendt bort. Efter at vi saa havde spist Frokost i Officersmessen, gik vi i Land. Faa Dage efter laa den prægtige Fregat vingeskudt i Eckernförde Fjord, og Officererne var i tysk Fangenskab. Jeg glemmer aldrig det Indtryk det gjorde, da den sørgelige Efterretning kom hertil. Jeg husker, at Fader og Moder græd, jeg selvfølgelig ogsaa, det var en Landesorg.

Hvad der ogsaa er indprentet i min Hukommelse var Undervisningen i Svømning. Den foregik paa Gammelholm ved „Frossenborg“, hvortil Indgangen

var gennem en Port ved Enden af Nyhavn paa Charlottenborg Siden, bag Botanisk Have. Man svømmede der rundt i et stinkende, mudret gulgrønt Vand, mellem døde Hunde og Katte og andet Affald. Et herligt Bad!

Overfor Hjørnet af Gammelstrand og Naboløs laa i Hukken nogle gamle rødmalede Træboder, der dog i arkitektonisk Henseende ikke naaede i Højde med Slagterboderne inde i Maven ved Nikolaj Taarn. Fliserækken udenfor dem var Sædet for en nu skrinlagt Industri. Der sad nemlig en gammel Kælling og gned Mursten til Pulver paa Fliserne, i hvilke der efterhaanden var slebet store Fordybninger. Pulveret blev brugt til Pudsning af Metalgenstande. Nu fabrikeres der Pudsepulver paa en mere rationel Maade. Den gamle Rødstenskælling var Genstand for ret ondskabsfulde Drillerier af Drengene, naar de gik fra Skole. Vi Præliminarister tog hende da under vor særlige Beskyttelse, og naar en Dreng drillede hende, fik han Klø. —

I September 1850 blev saa Adgangsprøven ved Søkadet-Akademiet afholdt. Der var mødt nogle og tredive Aspiranter, og deraf skulde der kun antages fem, saa Haabet var jo ikke stort. Efter endt Examen blev Udfaldet meddelt, vi blev raabt op efter Nummer, blandt de første fem var jeg ikke, først ved Nr. 7 kom mit Navn. Jeg var jo lidt ærgerlig til Mode over at have været saa nær. Endelig var den lange Række gaaet igennem, og saa kom Slutningen: „Af disse er de første 7 antagne som Volontairer ved Søkadetkorpset!“ Det blev jo en

glædelig Overraskelse baade for Nr. 6, det var Koch,¹⁾ der endte som Viceadmiral, og for mig. Glædestraalende pilede jeg hjem og meddelte det overraskende Resultat.

Dengang blev man ikke strax Kadet, det første Aar var man kun Volontair, og i dette Aar bar man endnu ikke Væрге, nemlig Dolk, den fik man først, naar man var bleven virkelig Kadet; men iøvrigt var Uniformen den samme, og til Uniformen hørte Gala Kjole og trekantet Hat. Jeg var dengang temmelig lille af min Alder, jeg var jo heller ikke fyldt 13 Aar, og da jeg første Gang mødte i Gala-Uniformen, udbrød Fader leende: „Du er rigtignok nydelig, Du minder om de smaa Abekatte, der danser ovenpaa Lirekasserne!“ Moder derimod var meget stolt over sin uniformerede Dreng, men begge var de selvfølgelig glade over, at jeg nu havde gjort det første Skridt.

Kort efter blev Fader kaldt ud til Frederiksborg og havde faaet Ordre til at medbringe den nye Volontair, da Kongen vilde se mig. Da vi kom ud til Frederiksborg, fik jeg Ordre til at møde hos Kongen, der var meget venlig; han ønskede mig til Lykke, haabede at jeg engang skulde blive en dygtig Officer, der vilde tjene sin Konge og sit Land, forærede mig en smuk Dolk og sluttede med at sige: „Saa skal Du spise til Middag hos mig idag!“

Fader vilde jo ikke tro dette. „Aa Sludder, Dreng!“ Men det var virkelig rigtigt. Det er vistnok ogsaa sjældent, at en 13 Aars Dreng tilsiges til Taffel hos

¹⁾ Hans Henrik Koch (1836—1903), 1897 Viceadmiral og Flaadeinspektør.

Kongen. Jeg sad naturligvis længst nede ved det lange Bord, *Frederik VII* sad altid for Bordenden. Vi fik Østers, jeg havde endnu aldrig set disse Skaldyr, som for mig havde et ret modbydeligt Udseende, og rørte dem ikke. Saa kom en af Lakajerne hen til mig og sagde: „Jeg skulde bede Hr. Lieutenanten komme op til Hans Majestæt!“ Kadetterne blev dengang udenfor Tjenesten titulerede Lieutenant. Jeg mødte altsaa hos Majestæten. „Du kan nok ikke lide Østers, men det er, fordi Du ikke forstaar at tillave dem. Nu skal jeg gøre en i Stand til Dig!“ Saa rakte han mig en Tallerken med Skaldyret, jeg vilde fjerne mig, men han sagde: „Nej, Du spiser den her, mens jeg ser paa det!“ Saaledes lærte jeg at spise Østers — senere kunde jeg gøre det uden kongelig Hjælp.

Efter Taffet havde jeg en længere Samtale med Grevinden, der kunde være overordentlig interessant, saaledes at man ganske glemte hendes meget ordinære Udseende. Bagefter sagde jeg til Fader: „Hun er virkelig en udmærket Dame!“ Hvortil Fader bemærkede: „Naa, har hun ogsaa bedaaret Dig!“ —

Jeg vil nu meddele lidt om de 7 Aar jeg tilbragte paa Akademiet.

Min første Vinter gik med Læsning og andre Øvelser og saa naturligvis Kommers paa Legepladsen, hvor det selvfølgelig gik ud over de yngste Kadetter, „Radene“, som de kaldtes. Vi fik en Mængde Skrup, blev mulede, naar der opførtes Kamp paa Stylter, vi „fik Øl“, det vil sige snurredes rundt paa

en afskyelig Maade mellem et Par sammensnoede Tove fra en dertil rejst Mast, blev begravede i en opkastet Snebunke, hvor der blev holdt en rørende Tale, og bagefter blev man saa under Posten skyllet ren paa Hovedet. Saa var der Slagsmaal med Snebolde, „Sulevas“ hed det, det var nemlig Sne, der heldtes i en med Vand fyldt Ballie, saa de Snebolde, der trykkedes heraf, kunde gøre alvorlig ondt, naar de ramte. En yndet Leg var ogsaa Himmelspræt. Man blev lagt i et firkantet Sejl, og naar dette paa Tælling blev strammet pludselig af de paa alle fire Sider anbragte Kadetter, kunde Synderen kastes ret højt til Vejrs, men blev altid grebet i Sejlet igen.

Paa Legepladsen var der en Mast med fuldstændig Rigning, og her lærte vi at beslaa Sejl, at rebe osv.; det var jo, navnlig for de Yngste ret nødvendigt, da vi aldrig havde været til Søs. Det indførtes først Aaret efter, at Adgangsprøven blev holdt om Foraaet og Aspiranterne først antoges efter en afsluttende Prøve til Søs.

Tampen sad hos Kadet-Underofficererne ret løs, og det var ikke med hyggelige Følelser, naar en af de yngste Kadetter blev kaldt op paa Underofficersværelset.

Ogsaa de mere officielle Straffe var ret rigorøse. Mødte en Kadet for sent om Morgenens, maatte han den næste Dag møde $\frac{1}{2}$ Time tidligere for hver 5 Minutter han var kommen efter den fastsatte Tid. Karakterer blev ikke givet; kun naar der var Anledning dertil, kunde en Kadet faa tg÷, og denne

slette Karakter straffedes med „at sidde paa Salen“ 2 Timer efter Undervisningens Ophør. Uorden ved det saakaldte Tøjfetersyn, der skulde undersøge, om hver Kadet havde sine Bøger og andet Skolemateriel i Orden og mærket med Navn, straffedes paa samme Maade. Gentagne Forseelser eller grov Uorden med 2 til 4 Timers lys eller mørk Arrest. Da man i Reglen iforvejen kunde regne ud, naar der vankede Arrest, havde man dog i Reglen en Bog og Svovlstikker skjult paa sig. Ganske vist blev man af den vagthavende Underofficer visiteret ved den højtidelige Indsættelse i Arresten i den tjensthavende Kadetofficers Overværelse, men der blev, mærkelig nok, næsten aldrig fundet noget paa Synderen. Da imidlertid Straffen saaledes ogsaa gik ud over den vagthavende Underofficer, som skulde blive paa Skolen, kunde der jo nok undertiden vanke nogle Stryg som Tilgift til Straffen.

Det kan ikke nægtes, at der gik ikke ringe Raahed i Svang paa det gamle Akademi. Men paa den anden Side var der et vist Humør derover; der var trods Alt et udmærket godt Kammeratskab, og man blev sandelig snart hærdet, uden at man tog nogen Skade deraf.

For at gennemgaa Akademiets 4 Klasser skulde man tage en Række af Examinere: først en Regneexamen, hvorved man slap for en særlig Regnetime om Eftermiddagen (Undervisningen var de første Aar jeg var paa Akademiet fra $7\frac{1}{2}$ —2 og fra 4—6 Em., en upraktisk Ordning, senere var det fra $7\frac{1}{2}$ —3). Saa var der 1ste Examen (kun i

Artilleri og Navigation). Derefter kom 1ste Ansøgnings-Examen (i alle øvrige Fag). Man skulde nemlig indgive Ansøgning om Tilladelse til at indstille sig, og denne skulde anbefales af alle Lærerne. Derefter kom saa 2den Examen og 2den Ansøgnings-Examen og sluttelig Afgangsexamen, almindelig kaldet Concurrencen. Da jeg i 1856 indgav Ansøgning herom, blev Tilladelsen mig nægtet, fordi Læreren i Mathematik, Lieutenant *Ravn*¹⁾ (den senere Minister) ikke vilde anbefale min Ansøgning. Jeg maa nu bagefter indrømme, at det var ikke til min Skade.

Naar jeg nu tænker tilbage paa, hvorledes Alt saa ud dengang, og hvorledes Forholdene siden den Tid have udviklet sig, saa er det næsten som et Eventyr; men det samme er jo Tilfældet ikke alene paa det maritime, men paa alle andre Omraader.

Paa de første Togter med Kadetskibet førte vi saaledes ingen Skibslanterner. Opdagede man i Mørket en Sejler, saa viste man blot en Lanterne eller brændte et Blaalyt af. I den af Søjtmesteren *O. W. Michelsen* forfattede Lærebog i Søartilleri lærte vi, hvorledes man skulde affyre en Kanon ved Hjælp af Lunte, altsaa ganske som paa Peder Skrams Tid, og ligeledes ved Hjælp af Stenlaase; Percussionslaase var dog indførte som en moderne Opfindelse. I Lærebogen anførtes, at de Fordringer, der stilledes til et Kanonsystem, var: Maniabilitet, Stabilitet og Simpelhed i Konstruktionen. Nu skulde den brave Tøjmaster se, hvor yderst compliceret

¹⁾ Niels Frederik Ravn (1826—1910) var 1851—63 Lærer ved Søkadetakademiet. 1873—79 og 1881—1900 Marineminister. Kar. Viceadmiral.

et Kanonsystem er. Riffede Kanon erkendte man aldeles ikke. I Sømandskab havde *van Dockum* skrevet en ganske fyndig Lærebog, hvori der dog fandtes adskilligt overflødig, f. Ex. Benævnelser paa Værktøj; at der f. Ex. blandt de forskellige Slags Høvl fandtes en med det mærkelige Navn „Saalerundkrumsnuphøvl“ skulde dog synes temmelig unødvendigt for en Officer at vide.

Hvert Tøgt afsluttedes med en Examen. De yngste Kadetter toge saaledes Rufsexamen, saa blev de Godtvejrsgaster; de øvrige Examinere var Kahytsexaminere, gennem hvilke man efterhaanden rykkede op til Ondtvejrsgast, Ekviperingsgast og sluttelig Desarmeringsgast.

I det Hele og store var Opdragelsen gennem de 6 à 7 Aar, man tilbragte paa Akademiet, formaals-tjenlig, og flere udenlandske Mariner tog den ogsaa som Mønster.

Akademiets Chef var *C. E. van Dockum*, der havde en vis djærv, undertiden maaske lidt theatralisk Optræden, som dog gjorde sin Virkning paa Kadetterne.¹⁾ Da en af de ældste Kadetter, hvem han underviste i Rapportstil, havde skrevet: „Da jeg var bange for, at Fartøjet ikke skulde naa det andet hjælpeløse Skib osv.“, bemærkede *van Dockum*: „Haa, haa, en Sømand er aldrig bange!“

I Vinterens Løb afløstes han af Kaptajn *Edouard Suenson*, der var mere afmaalt, og som maaske ikke

¹⁾ Carl Edv. van Dockum (1804—93), var 1846 bleven Chef for Søkadetkorpset. 1850—52 var han Marineminister, 1857—60 dansk Minister i England. Som ung havde v. D. været i fransk Tjeneste og deltaget i den græske Frihedskrig (jvfr. hans Erindringer. 1893).

kom Kadetterne saa nær, men for hvem de nærede en stor Respekt.¹⁾

Saa kom da 1851, og den 1ste Maj gik Kadetterne om Bord i Kadetskibet, den lille og gamle Corvet „Flora“. Kort efter lettede vi, men ankrede paa Helsingørs Red i et temmelig stærkt Snevejr. Det var første Gang jeg var rigtig til Vejrs, oppe for at beslaa Bovenbovenkrydssejlet; det var jo en ret ublid Begyndelse. Vi anløb Edinburgh, der gjorde et mægtigt Indtryk paa mig, det var den første udenlandske By jeg besøgte. Senere har jeg været der adskillige Gange, og den staar stadig som en af de smukkeste og tillige interessanteste Byer jeg har set. Senere kom vi til Reykjavik, hvor vi bl. a. gjorde et Par Rideture. En temmelig velvoxen Kadet *Morgenstjerne*, hvis Ben vare for lange til, at han kunde bruge Stigbøjlerne, red derfor med Benene dinglende ned. Da vi saa kom ad en snever Sti med stejle Stenblokke paa begge Sider, tog Fødderne paa, og han blev staaende, medens Hesten løb videre. Han var noget nærsynet og tog saa sin Lorgnet op og kiggede ned under sig for at se, hvor Hesten var bleven af.

Paa selve Togtet hændte iøvrigt ikke noget af videre Interesse. At en af Soldaterne — man havde dengang og til ind i Tredserne en saakaldt Soldateske om Bord i Krigsskibene — fik Tamp, fordi han havde stjaalet noget fra en Kammerat, gjorde et vist Indtryk paa mig, navnlig fordi han hylede

¹⁾ Edouard Suenson (1805—87) havde ligeledes paa fransk Side deltaget i Søslaget ved Navarino, 1851—63 Chef for Søkadetkorpset. 1864 Chef for Nordø-Eskadren, Kar. Viceadmiral.

gudsjammerligt. En anden Gang satte jeg Skibet paa den anden Ende, fordi jeg, træt og søvniq, havde søgt mig en uforstyrret Plads til en Middagslur. Jeg var nemlig entret ud paa Sprydet, ned paa Vaterstagene og havde lagt mig til Rette mellem disse, under Galionsfiguren, uden at tænke paa, at der om kort Tid skulde mønstres. Ved Mønstringen var jeg ingen Steder at finde. Der blev søgt overalt, væk var jeg, og man begyndte at tro, at jeg var falden over Bord, indtil endelig Een ganske tilfældig ved fra Bakken at se udenbords, opdagede mig. Jeg fik først en alvorlig Reprimande af Chefen, dernæst et godt Livfuld Hug af min Kvarterchef og sluttelig en Tur paa Stængesalingen. Jeg har aldrig senere sovet paa et Vaterstag. —

I 1852 var det Corvetten „Valkyrien“, som var Kadetskib med Kaptajn *Raffenberg* som Chef.¹⁾ Det var første Aar, at de udgaaende Skibe bleve inspicerede af Flaadeinspektøren, som da var Kontreadmiral *Zahrtmann*.²⁾ Vi anløb paa dette Togt Brest, der ikke er noget særlig tiltrækkende Sted, thi det blæser eller regner voldsomt, naar det blæser eller regner, og det gør det næsten altid. Ved vor Ankomst erindrer jeg en ganske pudsig Scene. Næstkommanderende, Kaptajnltn. *August Schultz*,³⁾ havde Kommandoen, da vi skulde ankre, og det

¹⁾ Mads Emil Raffenberg (1804—76) havde forskellige Udkommandoer. Afsked 1864, Kar. Kommandør.

²⁾ Christian Christopher Zahrtmann (1793—1853) havde 1848—50 været Marineminister, 1852 blev han Flaadeinspektør og s. A. Viceadmiral.

³⁾ August Chr. Schultz (1813—1908) blev efter dette Togt Fører af Finansministeriets Dampskib „Jylland“, det første, der gennem Aggerkanalen førte Kreaturtransport til Jylland. 1879 Afsked, Kar. Viceadmiral.

Hele skulde gaa rigtig flot uden Kommandoer, men paa Pibesignal, og han varskoede derfor: „Naar jeg kommanderer „Pib“, vil jeg ikke høre en Lyd!“ Da saa Kommandoen „Pib“ kom, turde Underofficererne ikke pibe, før der blev gjentaget „Pib for Pokker!“ En Dag kom Kadetterne i Land om Formiddagen. Op ad Dagen blæste det op, og da vi om Eftermiddagen skulde om Bord, blæste det en Storm. Lieutnant *Falbe*¹⁾ blev derfor sendt ind med et Fartøj for at sige, at vi skulde blive i Land, og for at sørge for Nattelogis til os paa et Hotel. Selv maatte han og Fartøjet ogsaa blive inde. Det var ligefrem umuligt at ro op mod den Sø, der stod paa Rheden. Et fransk Fartøj, som med stort Besvær var naaet ud til sit Skib, var blevet saa fyldt med Vand, at det knækkede midt over, da det blev hejst.

Under vort Ophold blev der overrakt Garnisonen nogle nye Faner sendte fra Præsidenten, Prins *Louis Napoleon*, der nogle Maaneder efter gjorde sig til Kejser. Men en i Mellemtiden udraabt fransk Kejser er aldrig bleven omtalt. En Klynge af vore Kadetter vare blevne omringede af en Flok Gadedrenge, der tiggede. En af Kadetterne, *Charles Hansen*, der senere døde til Koffardis i September 1863 og ligger begravet paa St. Helena, sagde til Drengene, at naar de vilde udraabe ham til Kejser, vilde han kaste en Haandfuld Sous i Grams. Og saa blev der af hele Flokken raabt: „Vive *Charles Hansen*, Empereur des Français!“ Og saa udbrød

¹⁾ Charles Falbe (1826—71) var Skoleofficer, 1866 Afsked. Forinden havde han været paa Opmaaling i Grønland med Lt. Bluhme.

der en Krig mellem Drengene, medens han betalte Krigsomkostningerne.

I 1853 var vi i Kiel, hvor der blev taget saa lidt Notits af os som muligt, og i Carlskrona, hvor der blev gjort saa stor Stads af os som muligt, bl. a. var der et stort Bal hos Admiral *Nordenskjöld*. I Carlskrona fik vi at vide, at der var Kolera i Kjøbenhavn. Da vi kom hertil, fik jeg Brev om, at Moder havde Kolera, og da vi derefter i nogen Tid vare afskaarne fra Forbindelse med Byen, gik jeg jo i stor Spænding, indtil der endelig kunde komme Breve om Bord og jeg fik at vide, at Alt var vel.

I den paafølgende Vinter fik Kadetterne dannet en Sangforening under Faders Ledelse. Vi havde paa det næste Togt megen Fornøjelse af den. Men de, der ikke kunde synge, lavede saa en anden Sangforening, hvis Præstationer just ikke vare skønne. Den førte Navnet „Harmonien eller det blaa Øje.“ —

I 1854 gik Kadetskibet under Kapt. *Ipsen* først til Reykjavik.¹⁾ Det var egentlig det mindst tiltalende af vore Togter, thi vi havde næsten hele Tiden Storm, først paa Oprejsen til Island. Engang efter at det havde blæst voldsomt et Par Dage, blev det en Aften pludselig Stille, og vi dinglede saaledes, at Officererne hvert Øjeblik ventede, at Masterne skulde gaa overbord, da Vantene vare helt slække.

¹⁾ Herman Ipsen (1808—70) havde i 1853 ledet Udlægningen af Telegrafkabler over Store Belt og blev derefter i 1854 Chef for „Valkyrien“. Senere udlagde han Telegrafkablet mellem Vedbæk og Landskrona. 1864 Afsked, 1869 Kar. Kommandør.

Fra Reykjavik skulde vi til Kanalen, men atter fik vi Storm, saaledes at vi i Stedet for at komme Sønder paa blev forslaaet næsten Trediedelen af Vejen til Grønland, saa Rejsen til Portsmouth blev temmelig lang.

I Portsmouth besøgte vi bl. a. det fra *Marryats* Romaner kendte Værtshus „Blue Ports Inn“. Det var der, at *Marryat* lader Peter Simple duellere. Værten, der var meget snakkesalig, fortalte os, at Duellen ikke var videre farlig, thi der blev kun skudt med Løst. Det forhindrede ham imidlertid ikke i kort efter at fortælle, at man endnu for et Par Aar siden kunde se de Huller, som Kuglerne havde frembragt i Døren. —

Om Efteraaret var jeg med mine Forældre paa en Tur til Sorø; det tog fra om Morgenens til hen paa Eftermiddagen, der var nemlig kun Jernbane til Roskilde, Resten gik med Vogn ad den kedelige Landevej til Ringsted, hvor der skiftedes Vogn, og saa derfra til Sorø. Hvorfor jeg navnlig husker denne Rejse, er, fordi jeg under de Par Dage i Sorø havde en længere ganske interessant Samtale med *Ingemann*, hvem jeg traf i min Onkels, Adjunkt *Lorenzens* Have. *Ingemann* bragte Eckernförde-Affæren paa Bane; der maatte være begaaet Fejl fra Flaadens Side, jeg tog Flaaden i Forsvar, men *Ingemann* kunde ikke glemme; han sagde, at det var et af hans bitreste Minder. —

Paa Togtet 1855 anløb vi Horten og modtoges med stor Begejstring. Der blev bl. a. stillet en lille

Orlogsdamper til vor Disposition paa en Tur til Christiania, hvor der blev gjort Bal for os, efter at vi den foregaaende Nat havde været paa Bal i Horten, saa den smukke Tur op ad Fjorden havde vi ingen Glæde af, da vi maatte benytte den meste Tid af Formiddagen til at sove ud. I Christiania besøgte jeg den senere saa berømte Skuespillerinde Fru *Lucie Wolf*, der var gift med en Broder til min Gudsfar.¹⁾ Hun gik da for at være Christianias smukkeste Dame og var ligesaa aandrig som hun var smuk. —

I 1856 var Kaptajn *C. A. Meyer* Chef, en godmodig, men ret uselvstændig Mand.²⁾ Vi skulde anløbe Vliessingen, men maatte helt op i Kanalen for at faa en engelsk Lods om Bord. Da vi skulde ind mellem Grundene udenfor Schieldens Munding, havde Lodsens nær sat os paa Grund, hvis ikke Officererne i Tide havde opdaget hans Fejltagelse. Vort Ophold i Vliessingen var ganske fornøjeligt, navnlig fik vi fat paa nogle hollandske Kadetter, som vi omgikkes en Del. Vi gjorde bl. a. en interessant Tur med en hollandsk Damper op til Antwerpen, og hvad vi navnlig her beundrede var selvfølgelig den prægtige Cathedral med Malerier af Rubens, og saa den zoologiske Have, som dengang sagdes at være den største i Europa.

¹⁾ Karen Lucie Wolf f. Johannesen (1833—1902), en af Norges betydeligste og mest indtagende Skuespillerinder havde debuteret i Bergen 1850, men var i 1853 kommen til Christianias Theater. Hun var i første Række Karakterskuespillerinde Moder til Sigrud Wolf-Schiøler.

²⁾ Carl Adolph Meyer (1806—72) havde været Kommandant paa Christiansø før han blev Chef for „Valkyrien“.

Da vi lettede fra Vliessingen og netop var kommen under Sejl, saa vi, at Admiralsens Gig kom roende ud efter os og trak dygtig paa Aarerne. Der blev brast bak, Faldrebet blev gjort klart, Baaden kom paa Siden, og saa viste det sig, at det kun var en Kadet, som vilde bringe mig en lille Erindring, nemlig en Eidammer Ost. Det indbragte mig tillige et Par „venlige“ Ord om, at her skulde vi ligge og brase bak, blot fordi jeg skulde have en Ost, uagtet jeg jo var ganske uskyldig deri.

Der var paa dette Togt en lille Holstener med ved Navn *von Hollen*, en Dreng paa omtrent 13 Aar, der havde faaet Lov til at prøve Sølivet. Han var paa samme Kvarter som jeg, der da var ældste Kadet, og jeg søgte at holde min Haand over ham, men det kunde jo ikke undgaas, at han undertiden blev mishandlet lidt. Han kunde da i Raseri udbrude: „Wäre mein Bruder Heinrich hier gewesen, er hätte gewiss seinen Degen gezogen“. Han kom senere i den preussiske Marine; at han havde gjort et Togt med det danske Kadetskib, var en stor anbefaling, han avancerede hurtigt, og da jeg i 1898 naaede at faa Titel som Kontreadmiral, var han allerede forlængst Viceadmiral ausser Dienst.

I 1857, da jeg var Kadetunderofficer og gjorde mit sidste Togt med Kadetskibet, anløb vi Kronstadt, og jeg erindrer derfra et Par ganske pudsige Historier. Kort efter at vi var komne til Ankers og jeg havde Vagt, kom et Fartøj paa Siden med en russisk Officer. Idet han kom op over Faldrebet, sagde jeg til ham: „Le commandant est dans

sa cabine!“ Jeg fik til Svar: „Sludder, jeg taler ligesaa godt Dansk som De. Vil De melde Chefen, at Lieutenant *Carstensen* ønsker at hilse paa ham!“¹⁾

Det var første Gang jeg mødte *Carstensen*, til hvem jeg senere skulde komme til at staa i saa nært et mangeaarigt tjenstligt Forhold og i saa nær en Venskabsforbindelse.

En Dag kom Storfyrst *Konstantin*, Storadmiralen, om Bord i Korvetten med et stort Følge. Medens Storfyrsten talte med Kommandør, Kaptajn *Suenson*, stod Russerne og Korvettens Officerer omkring dem, jeg stod tilfældig lige bag Næstkommanderende, Kaptainlieutenant *Wilde*.²⁾ Denne vendte sig om til mig og sagde halvhøjt: „Sikken en lille grinagtig Russer, ham der foran“! Russeren vendte sig da om og sagde: „Det er et smukt Skib, Kaptajn *Wilde*!“ Det var Storfyrstens danske Livlæge *Haurowitz*.³⁾ *Wilde* blev noget flov.

Under vort Ophold tog jeg en Dag sammen med et Par Kammerater op til St Petersburg og var bl. A. inde i den pragtfulde Isakskirke. Vi vilde gerne have lidt Besked om de mange Kostbarheder,

¹⁾ Den kendte og udmærkede Søofficer William August Carstensen (1828—1909), der efter i fire Aar at have været i fransk Tjeneste, just nu var traadt i russisk, hvor han forblev til 1861. I 1864 deltog han i Kampen ved Helgoland som Næstkomm. i „Heimdal“. 1870—92 Chef for Søofficersskolen. 1893 Afsked som Kar. Kontreadmiral. Har skrevet flere Bind Erindringer fra sit bevægede Ungdomsliv og Romanen „Den gamle Skole“, Fortælling fra Orlogslivet.

²⁾ Otto Alexander Wilde (1815—96) regnedes ikke for at høre til de betydeligere Indenfor Søofficersstanden. Afsked 1868. Har skrevet flere Bind Memoirer og Erindringer.

³⁾ Harald Haurowitz (1799—1882) gik til Rusland i 1825 og antog den græsk-katholske Lære. Stabslæge ved Søkadetkorpset hvorved han gjorde Bekendtskab med Storfyrst Konstantin, hvis Livlæge han blev. Senere Generalinspektør for den russiske Flaades Sanitetsvæsen. 1862 trak han sig tilbage til Wien som Privatmand.

der fandtes i den, men vi kunde ikke gøre os forstaaelige for Sakristanen eller han for os, da der heldigvis kom en flot russisk Officer med Orden om Halsen ind i Kirken. Jeg tog da Mod til mig og sagde til ham: „Monsieur voulez-vous avoir la bonté.....“. Men hvad beskriver min Forbauselse, da han afbrød mig med det Spørgsmaal: „Hedder De ikke *Hansen*?“

Det kunde jeg ikke benægte, og saa spurgte han videre: „Hvorledes har Deres Fader det? Naa, kan De ikke erindre mig, De har dog nogle Gange som lille Kadet spist til Aften hos mig paa Fødselsstiftelsen, naar Deres Fader kom for at spille L'hombre!“

Saa forklarede han mig, at han som Læge var gaaet i russisk Tjeneste under Krimkrigen, havde været i Sevastopol under Belejringen, havde derefter faaet Tilbud om at blive i Rusland og var nu Stabslæge.

Det var under disse faa Dages Ophold tre Exempler paa, at man skal betænke, at man ofte i Udlandet træffer Folk, der forstaaer Dansk, og det er hændet mig mangfoldige Gange senere, saa man skal være forsigtig. —

I August 1857 forlod jeg saa Akademiet som Sekondlieutenant.

Jeg vil slutte mine Erindringer fra Akademiet med en lille Omtale af enkelte af Lærerne. Gennemgaaende var de dygtige, og naar jeg nedenfor meddeler enkelte Smaatæk om dem, er det paa ingen Maade min Hensigt at nedsætte dem.

I mine første Kadetaar havde vi Professor *Abrahams* til Lærer i Fransk.¹⁾ Han kom altid temmelig sent, kom saa i en Diskussion med den tjensthavende Kadetofficer, saaledes at Undervisningen ofte begyndte 10 Minutter før Timens Ophør, men saa kunde han ofte kile paa.

I Engelsk havde vi Etatsraad *Rosing*, saa vidt jeg erindrer en Søn af den berømte Skuespiller.²⁾ Han var en meget elskværdig Mand. Naar vi ved Prøverne havde en Extemporalstil, som han altsaa dikterede paa Dansk og vi da skulde nedskrive paa Engelsk, lettede han os det paa alle Maader. Naar der forekom et lidt vanskeligt Ord, kom han undertiden — som i *Distraction* — til ogsaa at nævne det engelske Ord. I Begyndelsen havde vi dog gamle Krigsraad *Jork*,³⁾ der under Krigen 1807—14 havde været i engelsk Krigsfangenskab og dér tilegnet sig Kendskab til det engelske Sprog, om end ikke det fineste, og han havde et vist praktisk Greb paa at lære det fra sig.

Af Professor *Bjerring* lærte vi gennemgaaende en smuk Haandskrift, men han var meget gammel-dags og meget konservativ. Vi maatte saaledes i min første Kadettid kun bruge Fjerpenne, og den halve Time gik med at tilspidse disse. Staalpenne var strengt forbudte, jeg fik saaledes en Gang en

¹⁾ N. C. L. Abrahams (1798—1870) havde i en lang Aarrække været Lærer ved Søofficersskolen i Fransk, før han som tit. Professor blev Lektor i Fransk ved Universitetet. Om ham se løvrigt hans „Meddelelser om mit Liv“ (1876) og Mem. & Breve, XLI.

²⁾ Dette er ikke rigtigt. Svend Rosing (1804—84) var Søn af den danske Præst i London. Han udgav forskellige Lærebøger i Engelsk og en meget benyttet Engelsk-Dansk Ordbog.

³⁾ Krigsassessor Chr. Jork (1788—1857).

Times lys Arrest, fordi jeg havde dristet mig til at bruge et saadant Apparat. Men han formaaede dog ikke at standse Tidens Fremskridt.

H. P. Holst var vor Lærer i Dansk.¹⁾ Han havde ganske den Evne at bibringe os Interesse for den danske Litteratur, og han læste udmærket godt op for os, men han havde ogsaa sine Skrøbeligheder. Han var en meget søgt Personlighed, og Følgen var, at han undertiden var noget træt og søvrig i Timerne. Naar vi saa skulde læse op, varede det ikke længe, før han under Oplæsningen faldt i Søvn, og saa sad vi stille som Mus. Pludselig kunde han saa vaagne op, sagde saa blot: „den næste“, og saa sov han videre. I en enkelt Retning var vi paa Krigsfod med ham. Kadetterne tiltaltes altid med „De“, men han sagde altid „Du“, og det kunde vi naturligvis ikke taale.

Danseren *Brodersen* var en dygtig Lærer,²⁾ og Vinteraaret sluttede som Regel med en Præsentation i Dans med Solonummere. Det er ogsaa bekendt, at Søofficerer anses for gode Dansere, men dog betragtedes Dansen af Kadetterne som et underordnet Fag. Jeg skal imidlertid senere berøre dette Emne. Han var iøvrigt særdeles glad, da han fik Titel af Kammerraad, thi han kom meget til Sverrig, og da denne Titel i Sverrig svarer omtrent til vor „Konferensraad“, blev han derovre behandlet

¹⁾ Den i sin Tid ret feterede Digter *H. P. Holst* (1811—87), Forf. af „Den lille Hornblæser“ m. m.

²⁾ Den kgl. Balletdanser *Georg Nicolai Brodersen* (1819—1908) betød ikke meget ved sin Teatertjeneste, fra hvilken han afgik 1871; men han var en udmærket og meget søgt Danselærer, der har lært Generationer af Københavnerne at danse. Tit. Kammerraad.

med stor Ærbødighed, efter at han havde opnaaet denne Titel.

En meget tarvelig Lærer havde vi i Tysk, nemlig en Cand. *Henningsen*, der havde været Kieler Student. Det var ham umuligt at tumle Kadetterne. I *Bresemanns* tyske „Lebensbilder“ læste vi saaledes altid „Heinrich der Löwe“. Naar han ved Timens Begyndelse spurgte: „Was haben wir heute?“ lød Svaret altid „Heinrich der Löwe“, og saa kilede vi løs paa Løven. Iøvrigt benyttede vi ofte Timen til at spille Skak, med Brættet liggende mellem os. Han sagde saaledes engang til *Jöhnke*,¹⁾ der spillede et Parti med mig: „*Jöhnke*, wollen Sie lesen!“ hvortil *Jöhnke* svarede: „Das kann ich nicht, Hr. *Henningsen*, ich habe ein sehr interessantes Dreck!“ Intet Under, at Tysk lærte vi ikke meget af, men det var jo heller ikke populært i de Tider.

I Gymnastik og Vaabenbrug havde vi en Tid Lieutenant *Wilde*, der var en meget livlig Lærer. Engang havde vi Geværøvelser paa Pladsen. Vi skulde da lære at storme; vi gik frem med Gevær i højre Haand. Paa Kommandoen „Hurra“ skulde vi saa fælde Gevær og løbe frem, og da maatte Intet standse os. Da han saa raabte Hurra, stormede vi frem mod Gymnastikhuset. Inden vi naaede dette, raabte han „Holdt“, men Intet standsede os, førend vi havde plantet adskillige af vore Bajonetter i Kalken mellem Stenene.

Vore Kadetgeværer havde iøvrigt deres Historie. Da Kejser *Napoleon* oprettede den saakaldte unge

¹⁾ Ferd. Henrik Jöhnke (1837–1908), Organisator af det danske Søminervæsen. 1902 Afsked som Karakt. Viceadmiral. 1901–5 Marineminister.

Garde, der bestod af ganske unge Folk, halvvejs Dreng, maatte der laves temmelig smaa Geværer til dem. Da den unge Garde blev opreven ved Waterloo, faldt disse Geværer i Preussernes Hænder, og de blev senere skænket til de slesvigholstenske Oprørere. Efter Treaarskrigens Slutning kom de sammen med Oprørernes andet Krigsmateriel hertil og bleve saa paa Grund af deres Lidenhed overlade til Søkadetkorpset, der jo ligesom den unge Garde tildels bestod af Smaafyre. —

Mine første Officersaar, 1857 og 1858 var vel ret fornøjelige, men med Hensyn til min Uddannelse temmelig uheldige. Dengang havde Officererne ikke noget videre at bestille om Vinteren, naar undtages de, der var ansatte ved Værftet eller havde anden særlig Bestilling. Vinteren 1857—58 benyttede jeg derfor hovedsagelig til to lidt forskellige Ting, som jeg senere har haft Nytte af. Jeg læste Latin og jeg lærte paa Husarkasernen at ride. Min hele Tjeneste bestod i at møde en Gang om Maaneden til Parol, der af Chefen for Søofficerskorpset blev udgiven paa Nyholm.

Saa var man ogsaa en Maaned ad Gangen Inspektionsofficer i Nyboder. Man skulde da af og til inspicere, om de Sygmeldte virkelig var syge, undertiden om en eller anden Lejlighed var i Orden, og endelig være med ved den maanedlige Uddeling af Proviant i den gamle Proviantgaard, hvor ogsaa „Rugdrengene“ mødte, d. v. s. de, der var gamle nok til at faa en Ration Rug tildelt, hvorhos man skulde paase, at Provisionerne var i en ordentlig Tilstand.

I April 1858 blev jeg forlovet med *Hansine Marie Bøttzauw*. Hun var ikke saa lidt ældre end jeg, og jeg kunde som Dreng ikke lide hende. Men denne Følelse forandredes fuldstændig med Aarene; allerede som Kadet sværmede jeg stærkt for hende, og trods den store Aldersforskel kom vi til at føre det lykkeligste Samliv.

I Maj 1858 kom jeg ud med Corvetten „Hejmdal“, der sammen med Corvetten „Thor“ skulde paa Togt til Madeira. Chefen, Orlogskaptajn *Raffenberg*,¹⁾ mente ikke at kunne betro Vagt til en saa ung og uøvet Officer som mig, og jeg blev derfor ansat hos Næstkommanderende, Kaptainlieutenant *Frølich*²⁾ til hans udelukkende Raadighed, saaledes at jeg kun skulde gøre Dagvagt sammen med ham. Jeg var fritaget for Observationer, Exercits og Vagt-tjeneste om Dagen, og Følgen heraf var, at det for mig var et rent Driverliv. Naar vi var ved Land, kunde jeg, naar Næstkommanderende ikke havde Brug for mig, og det havde han næsten aldrig, gaa i Land, naar jeg havde Lyst, og jeg lærte saaledes næsten intet af Tjenesten.

I Begyndelsen af Togtet kom *Frølich* op om Morgen Kl. 4 til Dagvagt, men efterhaanden blev det senere og senere, saa han tilsidst først kom op Kl. 7; Følgen heraf var, at medens Chefen ikke turde betro mig Vagten om Dagen, fik jeg nu Vagt paa en Tid, hvor det endnu var Nat. Men i det Hele havde jeg dog kun ringe Udbytte af Togtet.

¹⁾ Se Noten ovenfor S. 64.

²⁾ Frederik Frølich (1813—80) havde i 1844—45 været i preussisk Tjeneste (se Mem. & Breve XLVIII), senere Chef for det danske Stationsskib ved Vestindien og for Fregatten „Jylland“. 1868 Kommandør, 1869 Afkædet.

Vi overførte senere Næstved Dragoner fra Korsør til Eckernförde. Da de landsattes her, blev der af en Købmand raabt: „Es lebe die schleswig-holsteinischen Dragonen“, men Fyren blev tagen ved Vingebeinet.

Da Flaadeinspektøren, Admiral *Bille*,¹⁾ var om Bord forklarede han Folkene paa Entreskiftet, at naar de havde affyret deres Pistoler, skulde de kaste disse i Hovedet paa Fjenden. Da vi saa skulde afslaa en fingeret Entring, stormede Folkene op paa Bakken, fyrede Pistolerne af og begyndte at kaste dem i Vandet, men blev dog hurtigt stoppede deri. —

Efter Hjemkomsten fra Togtet blev min Forlovelse deklareret, og mærkelig nok i den samme Lejlighed, hvor jeg var bleven født. Min Svigermoder havde nemlig den Sommer ganske tilfældig lejet en Sommerbolig netop paa „Kildevæld“. Jeg erindrer, at vi det Efteraar beundrede den pragtfulde Donatis Komet. Der var jo dem, som mente, at den kom som et Varsel om Uheld. Det er ikke slaaet til for mit Vedkommende.

I Vinteren 1858—59 var jeg med en Del Kammerater beordret til at gennemgaa det gymnastiske Institut. Det var en tidligere Underofficer, Kaptajn *Holmsted*, der ledede Øvelserne og behandlede os med den største Hensynsfuldhed. Han kommanderede saaledes: „Dhrr. Søofficerer af Søetaten ville behage at træde an!“ Derefter kom med en barsk Stemme: „Landofficererne træd an!!“

Tidlig paa Aaret i 1859 gik jeg til Koffardis med

¹⁾ Steen Andersen Bille (1797—83), „Galathea“s Fører, 1852—54 og 1860—63 Marineminister. 1868 Afsked med Rang som Geheimestatsminister.

Dampskibet „Odin“, der førtes af Lieutenant *Duntzfelt*.¹⁾ Vi gik først med en Kornlast til Leith, hvor vi modtoges med det venlige Tilraab: „Bare Skibet var gaaet under under Vejs!“ Kornet var nemlig faldet i Pris. Men der tilføjedes dog: „Det vil sige, Mandskabet reddet!“ Derfra gik vi gennem Pentland Firth, hvor vi havde en saa haard Strøm imod, at vi i en halv Time slet ikke kom frem, skøndt Maskinen gik fuld Kraft. Vi anløb Thorshavn og Reykjavik. Paa det sidste Sted var *Duntzfelt* inde at hilse paa Stiftamtmanden, Grev *Trampe*, der meget beklagede, at han ikke kunde bede os til Middag, da han ikke havde noget at byde paa. *Duntzfelt* havde imidlertid taget en Foustage Østers fra Leith med til ham, og saa blev der gjort stor Fest for os og Byens Honoratiores. Jeg var indbudt et andet Sted, hvor vi fik stegte Ryper, saa Ryper i Gelee og derefter koldt Bord med Ryper.

En Dag blæste det en Nordvest Storm med voldsomme Kast ned fra Akra og Esjø Fjeld, saa vi drev for begge vore Ankre. Da det et Øjeblik stillede af og vi begyndte at lette det ene, kom der et voldsomt Kast, saa Forskibet blev kastet paa Grund, og da vi saa fik en Trosse stukket paa Kæden og halede ind, medens Skruen bakkede, fik vi Kæden i Skruen. Der stod vi, det var en højst ubehagelig Nat, og det var umuligt at faa Hjælp fra Land. Næste Morgen, det var den 6te April, blev det imidlertid helt stille, og det sjældne Tilfælde var

¹⁾ Eduard Duntzfelt (1821—92) traadte for en halv Snes Aar (1851—61) over i Koffardifarten. 1866 førte han Kongeskibet „Slesvig“ med Prinsesse Dagmar til St. Petersburg. 1875 Chef for „Jylland“. 1885 Afsked som Kar. Kontreadmiral.

indtruffet, at Bugten var helt tillagt, saa der ikke var Spor af Søgang. Saa fik vi Kæden klaret og kom af Grund.

Vi skulde derfra i Ballast til Liverpool, men der var ingen Ballast at faa. Saa maatte vi tage Is fra den lille Sø indenfor Reykjavik og ladede Skibet med Isblokke. Det var en kold Historie, men en god Forretning, thi i Liverpool blev der straks reklameret med „Best Iceland Ice“, og den blev godt betalt, medens anden Ballast kun havde medført Udgift.

Iøvrigt gjorde vi nogle Ture mellem Østersøen og England.

I Efteraaret 1859 blev jeg beordret til Tjeneste som Inspektionsofficer paa Gammelholm, som dengang saa lidt anderledes ud end nu. Tæt ved Holmens Kirke laa Søkortarkivet ud til det saakaldte Størrestræde, og fra Arkivet gik en Mur op til Holmens Kanal. Dene gik bag det Kgl. Theater, tæt udenom den saakaldte Pavillonbygning, der senere blev ombygget til Studenterforening, hvorfra Kanalen bøjede videre bag om Holmens Kirkegaard og Kapel, hvor den gik ud til Havnen. Der dannedes saaledes en lille Plads mellem Kanalen og den fornævnte Mur; midt i denne var Indgangsporten til Holmen ligefor Holmens Gade, og paa Pladsens højre Side laa Vagten med Arrestlokaler, hvor der ogsaa var Officersarrester. Den væsentligste Beskæftigelse for Vagtkommandøren var at spille Kort med besøgende Kammerater. Naar man saa kom over Broen, der førte ind til Værftet, havde

man ligefor sig en smuk hvid Bygning, hvori Marineministeriet havde sine Lokaler. Der var foruden Værksteder, den store Smedie og Magasiner, tillige Boliger med tilhørende Haver for Overekvipagemesteren og Ekvipagemesteren. Længere oppe ad Nyhavn til laa Reberbanen og videre fremme Mastegraven. Mellem denne og Charlottenborg laa Botanisk Have. En Port førte ud til Enden af Nyhavn. Til venstre lige indenfor Porten laa Svømme-flaaderne, hvor Byens Skoledisciple lærte Svømmekunsten. Mellem Nyhavns Hoved og Christiansholm, hvor Søartilleriets Kontorer laa, gik der en Rofærge. Iøvrigt var der inde paa Gammelholm ret store Marker, hvor Overekvipagemesterens Køer græssede. Det hele Værft havde saaledes et ret idyllisk Præg.¹⁾

Overekvipagemester var dengang den gamle Kommandør *Gandil*.²⁾ Senere havde Admiral *Mourier* som Værftschef Bolig paa Gammelholm.³⁾

Mourier var i enkelte Retninger en Original, men en til Yderlighed korrekt Embedsmand. Han havde saaledes paa sin Pult baade tjenstlige og private Skrivematerialer. Skulde han skrive en tjenstlig Skrivelse, dypede han Statens Pen i Statens Blækhus og skrev paa Statens Papir. Men var det en privat Skrivelse, benyttede han sine egne Remedier. Ofte gik han i Detailler. Engang efter en Besigtelse over kasserede Sager paa Hovedmagasinet blev

¹⁾ Sml. H. Degenkolv, Gammelholm i ældre Tid, 1895.

²⁾ Johan Peter Gandil (1788—1861).

³⁾ Conrad Emil Mourier (1795—1865) var i 1853 bleven Flaadeinspektør og Viceadmiral og i 1856 Chef f. Orlogsværftet.

VICTOR HANSEN som ung Lieutenant.

Lieutenant *v. d. Recke* kaldt op til ham. *Mourier* bad ham prøve en Kikkert. *Recke*, der følte sig meget smigret ved at skulle bedømme Admiralens Kikkert, saa i den og fandt den udmærket. „Ja, den har De lige kasseret!“ bemærkede Admiralen tørt.

Mourier gik næsten daglig sin Runde først paa Gammelholm, og saa paa Nyholm. Undertiden passede han at vise sig i Porten ud til Nyhavn lige som Færgen var gaaet, og der blev da af Færgemanden meddelt, at nu kom Admiralen over med Færgen. Det gik som en Løbeild over Nyholm, og der blev passet godt paa, naar Admiralen var i Sigte Sønder fra. Men *Mourier* var imidlertid gaaet rundt til Toldboden og kom ind ved Bommens Vagt. Engang stod en Mand ved en af Broerne paa Nyholm. Da *Mourier* kom forbi, spurgte han: „Hvad staar Du der efter?“ — „Jeg passer paa Admiralen!“ lød Svaret. „Aa, han kan nok passe paa sig selv!“

Nu ser Gammelholm jo lidt anderledes ud. Hvor Kanalen gik, knejser nu Niels Juels Statue, Niels Juelsgade gaar tæt bag om det Sted, hvor Ministeriets Bygning laa, Tordenskjoldsgade over den ældste Dok, Peder Skramsgade over en lang Grav langsmed Reberbanen, Herluf Trollesgade og Cort Adellersgade over Mastegraven. I andre Byer er man glad ved at have Kanaler, vi har maaske været lidt for villige til at fylde vore Kanaler. Men det kan jo ikke nægtes, at det drejede sig om kostbare Arealer.

Fra Gammelholm overgik jeg til Søartilleriet, hvor jeg forrettede Tjeneste indtil Udgangen af 1861. Undertøjmester var dengang Kaptainltnt. *Hagen*, en stram og noget tør Mand,¹⁾ men som indlagde sig en stor Fortjeneste af Mandskabets Indøvelse i Vaabenbrug, og Resultatet deraf viste sig da ogsaa i 1864. — Det var en interessant, men vanskelig Tid, idet de riflede Kanoner skulde indføres hos os efter en indgaaende Prøve. Der blev fra Whitworth modtaget to Kanoner, og en Kommission var nedsat under Admiral *van Dockums* Forsæde for at afholde en saadan Prøve. Søjtmester *Skibsted* foreslog, at Kanonen først skulde prøveskydes for at undersøge dens Styrke. Men dette Forslag blev i Dagspressen, navnlig i „Fædrelandet“ underkastet en meget skarp Kritik, og Skydeforsøgene begyndte uden en saadan Prøve.

Den 18de April sprang den største af Kanonerne, et Par Mand dræbtes, og Lieutenant *Carlsen*, der som kyndig Artillerist havde fraraadet denne Anskaffelse, blev saa haardt saaret, at han døde den 1ste Maj. Det var et stort Tab for Marinen, og det var med oprigtig Sorg, at *Skibsted* kunde hævde, at *Carlsen* havde havt Ret.²⁾

Jeg var tilforordnet Kommissionen, men var netop den ulykkelige Dag bleven fritagen for at møde paa Grund af Flytning. Jeg kom saaledes til at gøre Tjeneste som Undertøjmester og senere paa

¹⁾ Hans Jacob Adam Hagen (1815—1908) havde som Undertøjmester 1851—60 Fortjenesten af at indføre en forbedret Kanonskytteuddannelse i Flaaden. 1869 Afsked og Kommandant i Nyboder.

²⁾ Charles Carlsen, f. 1831, var Aaret forinden (1860) udnævnt til Underdirektor ved Søartilleriet. — Oluf Wih. de Fine Skibsted (1814—91.)

Sommeren, da *Skibsted* blev syg, som Tøjmester. Den Sommer blev paa Grund af truende politiske Forhold den største Del af Flaaden efterhaanden udrustet. Jeg var saaledes den eneste Lieutenant, der ikke var udkommanderet. Først hen paa Efteraaret blev Lieutenant af Artilleriet *Otto Blom* ansat som Undertøjmester, og jeg fik saaledes Lejlighed til at tjene under denne udmærkede og dygtige Mand.¹⁾ Han fik bl. A. en af de gamle 24 pd. Kanoner paa Batteriet „Sixtus“ sprængskudt, og det viste sig, at disse Kanoner var saa stærke, at de blev udborede til 30 pds. Kaliber og derefter forsynede med 3 Riffelgange. Det var vistnok Marinens første riflede Kanoner.

* * *

I Sommeren 1862 deltog jeg i en ganske fornøjelig Udflugt med Marinens Lystkutter „Fanny“, der just ikke var nogen Hurtigsejler. Foruden mig var der *N. Jacobsen*, *P. Brunn* og *Funck*.²⁾ Vi fik strax haardt Vejr, saa vi maatte søge Læ i Dragør Havn, hvor vi laa i 3 Dage. Vi bleve enige om ikke at sende nogen Meddelelse til Kjøbenhavn, for at man ikke skulde gøre Nar ad os, men Følgen af denne dumme Beslutning var, at man troede, at vi vare forliste. Endelig slap vi da ned i Bøgestrømmen, men under et haardt Kryds her knæk-

¹⁾ Otto Blom (1830—1903), senere Stabschef f. Artilleriet og ivrig Befordrer af den historiske Vaabensamling paa Tøjhuset.

²⁾ Nicolai Jacobsen (1834—1904), senere Fører af Postskibet til Island og Forretningsfører ved det kbhvske Sæassurance Kompagni. — Peter Urban Bruun (1833—1888), død som Kommandør. — William Funck (1837—72) gik 1863 i græsk Tjeneste, dræbtes 1872 ved en Explosion i den græske Kongeyacht.

kede Toppen af Masten, saa vi maatte fire Stangen ned for at bruge den til at skaale Masten med. Det havde været vor Mening at gaa til Flensborg for at overvære Afsløringen af Isted-Løven, men det maatte vi opgive og søgte ind til Stubbekøbing for at faa en ny Mast. Her bleve vi indbudte til at bo hos Konsul *Benzen*, i hvis gæstfrie Hus vi tilbragte en halv Snes Dage hos disse elskværdige Mennesker, blandt hvilke vi traf *Vilhelm Bergsøe*, der senere blev gift med en Datter af Frederik den 7des Adjudant Orlogskaptajn *Classen Smidth*, Fru Benzens Broder.

Tiden gik udmærket fornøjeligt, og det tog en mærkelig lang Tid med at faa den nye Mast færdig og Kutteren tilrigget igen, og saa havde vi et Par Krydsture sammen med Benzens Kutter „*Caroline*“, hvor *Brunn* og *Funck* vare om Bord. Vi skiltes saa i Masnedsund Havn, hvor „*Fanny*“ fortøjede, medens „*Caroline*“ laa ved Bolværket udenfor. Da vi temmelig sent den næste Morgen kom paa Dækket, bleve vi meget forbausede ved at finde „*Fanny*“ liggende til Ankers ude paa Masnedø Flak. Vi vare nemlig blevne ligefrem forgiftede af Duften fra den raadne Tang inde i Havnen, og da *Brunn* og *Funck* saa, hvorledes det stod til med os, idet de ikke kunde faa os vækkede, havde de bjerget vor Fortøjning, taget os paa Slæb og lagt os til Ankers paa Flakket, uden at vi havde mærket det ringeste dertil, hvorefter de var sejlet videre. Vi — *N. Jacobsen* og jeg — kom snart til Hægterne i den friske Luft og sejlede saa til Stege.

Turen havde imidlertid taget stærkt paa vore Penge, og vi skulde proviantere lidt før Hjemreisen. Heldigvis mødte jeg paa Gaden Kammersanger *Peter Schram*, som jeg kendte godt, og fik 10 Rdlr. at laane hos ham.

Saa oplevede vi et ganske pudsigt Eventyr. Vi hørte Geværskydning, gik efter Lyden og kom ind i en Have, hvor Haandværkerforeningens Skydeselskab holdt Fugleskydning. Der blev vi antastede af en ældre Herre, der gav sig i Snak med os; under Samtalen blæstes pludselig Fanfare og der raabtes Hurra. Saa kom en Herre hen til os og udbrød til sin Kollega: „Det var jo Dem, der skulde have skudt!“ Der blev en længere Diskussion, men saa blev vor Ven alligevel erklæret for Fuglekonge, og Selskabet gik i Procession til Bords. Lidt efter kom Fuglekongen ud til os og indbød os paa Foreningens Vegne til at deltage i Festmaaltidet. Under dette skulde Fuglekongen efter Skik og Brug give Rhinskvin. Vi sad ligeoverfor ham, og da han deliberede med en Opvarter om Vinen, var hans Hoved omtrent midt imellem vore, idet han lænede sig frem over Bordet, og vi kunde ikke undgaa at høre følgende Samtale: „Til hvad Pris har De Rhinskvin, Peter!“ — „Vi har til 8 Mark og til 5 Mark!“ — Den til 8 Mark er vel rigtig god?“ — „Den er udmærket!“ — „Saa sæt den — aa, lad os kun sætte den til 5 Mark frem!“ — Der blev naturligvis drukket en Mængde Skaaler, ogsaa for os som deres Gæster, idet der udtaltes Haabet om, at vi vilde meddele vore Kammerater lidt om den

Gæstfrihed, der var udvist imod os. Efter Bordet underrettede Selskabets Formand os, at der var vederfaredes os den Ære at blive optagne som rejsende Medlemmer. Vi takkede for Æren. Lidt efter kom Kassereren for at meddele os, at som rejsende Medlemmer skulde vi kun betale halvt Kontingent, og endelig mødte Værten for at opkræve Betaling for vore Kuverter, da vi jo nu vare Medlemmer. Vi fandt Situationen ret komisk, men den tog temmelig stærkt paa vore Pengemidler.

Samme Sommer gjorde jeg en lille Tur med „Holger Danske“, der overførte et væsentlig af Holstenere bestaaende Jægerkorps fra Kjøbenhavn til Kiel. Jeg kan just ikke sige, at der var synderlig Disciplin i dette Korps.

Den 9de Oktober fejrede jeg mit Bryllup og fik en Hustru, der i 36 Aar var mig en trofast og dygtig Livsledsagerinde. Vore Hvedebrødsdage vare ikke af lang Varighed. Jeg havde forinden faaet Udkommando med Corvetten „Dagmar“, der hejste Kommando den 15. Oktober 1862 og forlod Kjøbenhavn den 19de.

Jeg var Vagtchef om Bord, men havde hidtil kun havt 4 Maaneders Orlogsfart, saa det gjaldt for mig at passe godt paa.

Begyndelsen paa Togtet var ikke lovende. Strax ved Helsingør, hvor vi ankrede om Aftenen, mistede vi næste Morgen ved Letningen et Anker, og over Nordsøen havde vi meget haardt Vejr; ved at beslaa vort Formærsejl mistede vi to Mand. Vi anløb Portsmouth. Her som overalt, hvor vi paa Togtet

kom hen, blev „Dagmar“, hvis første Togt det var, beundret for sin Skønhed, i Vestindien blev den kaldt for „the beauty“.

Det er selvfølgelig ikke min Agt ved dette som ved senere Togter at give nogen „Rejsebeskrivelse“. De Tider er forbi, da man beskrev en Rejse fra København til Aarhus eller *autour de ma chambre*. Kun hvor der er et eller andet udenfor det dagligdags, vil jeg driste mig til at fortælle det.

Efter en stormfuld Sejlads over Spanske Sø og en prægtig Portugiser-Norden anløb vi Gibraltar.

Kort forinden vor Ankomst var der passeret en ganske pudsigt Historie. Imellem Gibraltar Klippen og Spanien gaar en smal og lav Landtange, den neutrale Grund, som ikke ejes af nogen af Parterne. En Dag vilde et Selskab af engelske Officerer gøre en Ridetur ind i Spanien og spise Frokost undervejs. De havde baade Brandy og Sherry med, og ved den spanske Grændse forlangte Toldvæsenet, der er meget strengt, Told af de medbragte Drikkevarer. Det vilde Englænderne ikke betale, red ind paa den neutrale Grund, spiste Frokosten og nød Drikkevarerne, hvorefter de meddelte Toldvæsenet, at de ogsaa denne Gang, da de atter passerede Grændsen, havde Drikkevarerne med — men nu var de todfri.

Efter en smuk Sejlads i Middelhavet anløb vi Toulon, der var saa kedelig som en Værftsby plejer at være. Ved Værftet fyldte vi Kul, bragt om Bord af Galejsslaver, og i Bagnoet havde vi det modbydelig Syn at se en ganske ung, ret køn Fyr lænket

sammen med en gammel Karl med et udpræget Forbryder-Fysiognomi. Vi var iøvrigt i Theatret, hvor en ung Skuespillerinde debuterede. Med hver Billet fulgte to Sedler med „Oui“ eller „Non“. Publikum skulde selv fælde Dommen. Vi stemte selvfølgelig Ja, maaske har vi været med til at hjælpe en Kunstnerinde frem.

Den 28. November forlod vi Toulon, og da jeg den næste Morgen kom paa Dækket til Dagsvagt, havde jeg et pragtfuldt Syn. Vi stod Øster paa langs Rivieraen, hvis Kyst laa ganske mørk, medens Toppen af Alperne saas langt inde som en blaalig Taage. Mod SØ. de korsikanske Bjerge. Lidt efter stod Solen op, Alpetoppene fik et fint rødligt Skær, der efterhaanden gik længere ned, indtil hele Kysten laa i den mest straalende Belysning.

I Genua laa en italiensk Eskadre, der under Admiral *Persanos* Kommando skulde til Piræus i Anledning af de urolige Forhold i Grækenland, hvorfra Kong *Otto* lige var bleven forjaget. Man tænkte paa at faa Prinds *Alfred* af England til Konge. I Syra havde Indvaanerne faaet fat i et Portræt af ham, og det blev i Triumf baaret gennem Gaderne under Raabet „Leve Kong *Alfred* af Grækenland!“ En engelsk Fregat, der laa i Syras Havn, hejste da græsk Flag og saluterede med 21 Skud. Det var lidt forhastet.

Saa gik Turen til Neapel, hvor vi naturligvis besteg Vesuv og vandrede rundt i Pompeji. Sammen med en Kammerat gik jeg en Dag op til Klostret San Martino, hvor vi blev modtagne meget venligt

Corvetten „DAGMAR“ staar Gibraltar ud 23. Dec. 1862 paa Vej til Vestindien.
Efter Maleri af *Victor Hansen*.

af en Kartheusermunk, der viste os rundt. Da han spurgte os, om vi var „Inglesi“, og vi svarede ham „fra Danimarca“, blev han meget begejstret over, at vi var Landsmænd af „Santo Canute“, som netop var en af deres Helgene. Han vidste ikke al den Venlighed han skulde vise os, og vi paa vor Side var ganske overraskede ved, at vi skulde høste Nytte af et saa gammelt Landsmandskab.

Fra Neapel gik Sejladsen Vester paa til Algier. Vi havde undervejs en voldsom men kortvarig Storm SØ. for Sardinien, og iøvrigt hændte det for mig ganske mærkelige, at jeg under Cap Spartivento fik min første Stagvending som Officer efter over 5 Aars Tjeneste.

I Algier laa vi kun nogle faa Dage, hvor vi gjorde et meget interessant Bekendtskab med den franske Divisionsgeneral *Jussuf*. Han havde Dannebrogordenens Storkors, og i denne Anledning havde vor Konsul, der bar det klingende Navn *Rouget de Saint Hermine*, indbudt ham til en Frokost for os, tillige med nogle franske Officerer. Af disse hørte vi hans mærkelige Levnetsløb, der varen fuldstændig Roman.

Han var født i Marseille i 1808 af franske Forældre, men blev i en meget ung Alder røvet af tunesiske Sørøvere og som Slave bragt til Tunis. Bejen fattede Godhed for den smukke Dreng, lod ham opdrage som Muselmand, indlemmede ham senere i sin Livvagt, hvor han efterhaanden steg i Grader, og i en Alder af en Snes Aar blev han Oberst for Livvagten og fik Nichani Iftichar-Ordenen i Diamanter. Men da gjorde et Elskovseventyr

en brat Ende paa hans Løbebane i Tunis. Bejens Datter fattede Kærlighed til den unge, smukke Oberst, og han havde stadig det franske Blod i sig. Paa Grund af hans Stilling var det ikke vanskeligt for ham at komme ind i den fyrstelige Have, og ved Hjælp af en Rebstige kom han derfra op paa det flade Tag i Nærheden af Prinsessens Værelse. Imidlertid gik det kun for en Tid, snart kunde Prinsessens Tilstand ikke skjules. Bejen blev rasende og lod udstille hemmelige Poster, der skulde gribe den Frække, der havde vovet at trænge ind i hans Harem. Imidlertid havde *Jussuf* faaet Nys om Sagen og flygtede til Algier, hvis Erobring af Franskmændene var i fuld Gang. Han tog Tjeneste i den franske Hær, og hans Kendskab til Maurerne var ved flere Lejligheder til stor Nytte, hvad der bevirkede, at han hurtigt avancerede, saa at han blev Bataillonschef ved Zouaverne, der bestod af fortvivlede Slyngler og halvvilde Mennesker. Det var vanskeligt at tvinge dem ind i Disciplinens Spændetrøje, men faa forstod dette bedre end *Jussuf*. Ved en Lejlighed, da han med sin Bataillon laa udenfor en maurisk Lejr, erfarede han, at der var en Sammensværgelse i Gære, der gik ud paa intet mindre end at myrde ham og derefter en masse desertere over til Kabylernerne, hvis frie Liv havde større Tillokkelse. Ikke saasnart havde han faaet Hovedmændenes Navne at vide, førend han lod blæse Appel, og da Bataillonen var samlet, stillede han sig op foran Fronten med et Par Pistoler i Haanden, kaldte de to Hovedmænd frem og skød dem ned med Lynets Fart. Saa spurgte

han Bataillon, om der var flere, som havde med denne Sag at gøre, men det var der naturligvis ikke. Det var den eneste Maade, hvorpaa han kunde redde sit Liv og sin Bataillon. Senere havde han deltaget i Krimkrigen og i det italienske Felttog og udmærket sig saaledes, at han efterhaanden blev Divisionsgeneral, og hans Udnævnelse til Marskal af Frankrig ventedes. Han aflagde iøvrigt et Besøg om Bord i Corvetten.

Kun 4 Dage laa vi ved Algier, gik derfra til Cadiz, hvor vi skulde købe Vin til Mandskabet, og hvor vi bl. a. Juledag overværede en stor, af Erkebispens forrettet Messe i den pragtfulde Katedral, og hvor vi afsluttede Aaret.

Den 2den Januar 1863 forlod vi Cadiz og anløb derefter Madeira. Her var af Enkekejserinden af Brasilien bygget et stort og smukt Hospital for Brystsyge, men knyttet den Bestemmelse dertil, at det skulde ledes af barmhjertige Søstre fra Frankrig. Disse var imidlertid meget forhadte paa Madeira, de blev paa alle Maader fortrædige, og sluttelig forlod de Øen. Da Kejserinden ikke vilde forandre sin Bestemmelse, stod det smukke Hospital nu ganske ubenyttet.

Den 2den Februar ankrede vi ved Frederikssted, hvor vi laa nogle Dage og gik saa over til St. Thomas.

Jeg vil ved denne Lejlighed ikke dvæle synderlig ved nogen Omtale af vore vestindiske Øer, da jeg senere vil komme tilbage hertil. Kun nogle faa spredte Træk fra dette mit første Besøg paa disse skønne Øer vil jeg fremdrage.

Paa et Kryds mellem Øerne kom vi rundt om St. Jan, der ubetinget er den mest maleriske af Øerne, og paa hvis Sydside der endnu findes nogle karaibiske Hieroglyfer, indhuggede i en Klippe. Vi var inde i Coral Bay paa Øens Sydøsthjørne og besøgte der en Planterfamilie paa dennes Plantage, Carolina Estate, i Bugtens Inderste. Vi blev modtagne paa den elskværdigste Maade, det var en nydelig Familie og et nydeligt Hus. Den store Forhal med Murstensgulv og Vinduer paa begge Sider saa virkelig ganske pompøs ud, og der var fra Huset den skønneste Udsigt over de frodige Sukkermarker med de maleriske Bourdeaux Bjerge i Baggrunden.

En Ting, der ikke kan nævnes tidt nok, er den overstrømmende Elskværdighed og storartede Gæstfrihed, man altid møder paa vore Øer. Man er snart som hjemme i de fleste Familier, falder ind om Aftenen til en Brandy and Water, og enten til lidt Musik eller en Passiar eller et lille Slag Kort. Jeg fik senere Lejlighed til at stifte nøjere Bekendtskab med flere af disse Familier.

Den 10de Marts, da vi laa ved Vestenden, var der stor Fest i Christianssted i Anledning af Prinsesse *Alexandras* Formæling med *Prinsen af Wales*. Guvenøren gav et stort Bal, hvortil Chefen og nogle af Officererne vare tagne op. Ogsaa i St. Thomas var der Fest, og den 14de var der aabent Bal i Fortet, hvor flere af vore Folk var med. Kun velklædte Personer tilstodes Adgang, Negerpigerne legitimerede sig som velklædte ved at vise, at de havde Strømper paa. Men de viste kun det ene Ben

frem, paa den Maade lykkedes det to Piger at komme ind ved Hjælp af ét Par Strømper.

En Afvexling i Tilværelsen var det, at vi af Guvernementet fik Tilladelse til at gøre en Tur til Kysten, hvorved herude forstaas Nordkysten af Sydamerika. Vi skulde anløbe Guadeloupe, Barcelona Bugten og La Guayra. Den 20de Marts lettede vi fra Frederikssted, anløb derefter Guadeloupe, hvor nogle af os var til Middag i de franske Artilleriofficerers Messe. Jeg sad ved Siden af en ældre Kaptain, der pludselig tiltalte mig paa Tysk. Jeg svarede ham paa Fransk, da jeg kun meget daarligt forstod Tysk, hvilket forbausede ham, da han mente, at vi Danske egentlig var Tyskere. Jeg protesterede meget bestemt, og han bemærkede da noget skuffet: „Jeg troede vi var Landsmænd. Jeg er nemlig fra Elsass og saaledes mere tysk end fransk!“ Otte Aar senere fik han jo sin Lyst styret.

Guadeloupe er en ganske dejlig Ø; den har en overvældende Rigdom paa det, som vore Øer næsten ganske mangler, nemlig rindende Vand. Fra Bjergene strømmer Smaabække, ja Smaafloeder ned og fremkalder den rigeste og friskeste Vegetation, og oppe paa Højderne er der den dejligste rene og kølige Luft, som vi rigtig nød. Men hvad der ikke findes her ved Basseterre, er en Havn. Vi maatte ligge til Ankers i 11 Favne Vand knap 2 Kabel-længder fra Kysten.

Vi gik herfra ned til Barcelona Bugten, der ligger omtrent 40 Mile Øster for Caracas. Vi ankrede om Eftermiddagen den 29de paa Bugten, og Lieutenant

*Braag*¹⁾) og jeg gik strax hver med sit Fartøj ind for at finde Mundingen af Floden, ved hvilken Byen Barcelona ligger en Mils Vej inde i Landet. Efter nogen Søgen langs Kysten fandt vi da Flodens Udløb, der tildels var spærret af en Sandbanke, som var tæt besat af Pelikaner, og vi roede saa indenom denne til en aaben Plet med en Indianerhytte, udenfor hvilken der strakte sig en frodig grøn Eng. Da vi gik over denne for at udspørge en Indianer, der viste sig i Hyttens Dør, raabte han: „Rattlesnakes, Rattlesnakes!^{a 2)} I en Fart kom vi de Par Skridt tilbage, som vi allerede var gaaet, og saa kom Indianeren ad en Omvej ned til Fartøjerne. Han tilbød at vise os Vej op ad Floden, og det var ret heldigt, at vi saaledes havde faaet Lods. Thi Løbet snoede sig mellem Sandbanker, af og til rørte vi ved disse eller ved drivende Træstammer. Men endnu ubehageligere var det dog, at en væmmelig Krokodille af og til stak Hovedet op over Vandet. Bredderne var tæt bevoxede med Skov og Krat, og indenfor strakte sig paa begge Sider flade, sumpede Enge. Mellem Træerne baade saa og hørte vi Aber og Papegøjer, hvis brogede Fjerpragt stak af mod de grønne Træer, og flere Steder saa vi mellem Grenene ved Bredderne store Leguaner, disse over én Fod lange Firben. Ved en lille aaben Plet lagde vi til, og idet Pligthuggeren tog mod Stød med Baadhagen, som han satte imod en gammel Træstamme, spærrede denne Gabet op og væltede sig ud i Flo-

¹⁾ Dominicus Robert Braag (1821—1902), 1869 Chef f. Kadetskibet, 1876 Afsked som Karakt. Kommandør.

²⁾ ☉: Klapperslanger.

den. Det var en Krokodille, der aabenbart havde ligget og sovet. Rædselsslagen faldt Plighuggeren baglænds ned i Fartøjet. Saa holdt Folkene deres Aftensmaaltid her og fik Kokosmælk til Maden, idet vor Indianer som en Kat klatrede op ad de høje Palmestammer. Men Solen nærmede sig betænkelig Horisonten, og vi maatte tilbage, thi naar Solen synker under Horisonten, bliver det ganske kort efter mørk Nat i Troperne.

Næste Dag roede saa Chefen med nogle Officerer op til Byen for at forhandle med den danske Konsul angaaende et Tilgodehavende, som Købmænd i St. Thomas havde til Gode her. Byen var i Belejringsstilstand, thi Oprørerne — der var dengang altid Oprør i Venezuela — stod kun nogle faa Mile fra Byen, og Husene i denne bar flere Steder Spor af Kanonkugler. Den følgende Dag kom Guvernøren, Kommandanten og vor Konsul om Bord. Efter at de var saluterede, saa de lidt Excercits og bl. a. blev der afskudt en Espingol. Kommandanten blev saa begejstret over dette frygtelige Vaaben, at han spurgte, om han ikke kunde faa et Par Stykker deraf, hvad der naturligvis maatte afslaas. Men det behøvedes imidlertid ikke, thi kort efter ankrede en venezuelansk Kanonbaad, hvis Chef kom om Bord og meldte Guvernøren, at Oprørerne Dagen forinden havde lidt et afgørende Nederlag.

Da vore Gæster var gaaede fra Borde, lettede Corvetten og stod Vesterpaa, og den 1ste April om Eftermiddagen ankrede vi ved La Guayra.

Et Par af os gik strax i Land for at faa en Spad-

seretur i Byen. Udenfor denne kunde vi ikke komme, thi dér stod Oprørerne endnu, og i selve Byen var der Barrikader og Blokhuse. Flere Steder spærrede disse Gadehjørnerne, saa vi gik gennem Hjørnebutikkerne, og Følgen deraf var, at vi efterhaanden ikke vidste hvor vi var, og ikke kunde finde Vej ned til Fartøjet. Men saa mødte vi heldigvis en net ung Spanier, og jeg sagde da: „Nu vil jeg spørge denne forbandede Spanier om Vej!“ Han havde imidlertid hørt, hvad jeg sagde, og til min Overraskelse udbød han: „Jeg er hverken forbandet eller Spanier, jeg er Søn af Bager *Herold* i Helsingør!“ Vi undskyldte naturligvis vor ubesindige Tiltale, men han vilde kun tilgive den paa den Betingelse, at vi gik hjem med ham og tog et Bæger. Vi havde iøvrigt stor Nytte af hans Hjælpsomhed under vort Ophold.

Chefen skulde op til Caracas til Forhandling med Generalkonsul *Stürup* og Præsident *Paéz*, og tilbød, at to af Officererne skiftevis tog derop.

En Eftermiddag red saa Lieutnant *Gad* og jeg derop.¹⁾ Det var en herlig Ridetur op over Bjergene. Vi mødte kun faa Vejfarende, et Sted maatte vi ved en Forpost forevise vore Pas; vi kom ogsaa forbi et simpelt Trækors, der antydede, at her var en Vejfarende bleven myrdet, og ved Foden af Korset laa en Bunke Smaasten, idet Enhver, der kom forbi, læste en Sjælemesse for den Afdøde og lagde en Sten til Bunken. Endelig naaede vi Toppen af Bjer-

¹⁾ Nic. Urban Gad (1841—1920) var da lige bleven Lieutenant. 1877—80 førte han Postdampskibet *Korsør*—Kiel. 1890 Chef for Kadetskibet („*Dagmar*“). 1892 Kommandør. Afsked 1901 som Karakt. Kontreadmiral.

gene, og her var koldt, vi var ogsaa 7500 Fod tilvejs. Solen var da nær ved at gaa ned; ved en Omdrejning af Vejen saa vi pludselig Caracas ligge nede i Dalen, halvt i Dæmring, medens Bjergtoppene endnu glødede af Solens Straaler. Saa gik det nedad, men snart blev det ganske mørkt, og efterhaanden saa vi da Caracas langt nede som et helt Lyshav, og mellem os og Byen gik en Procession med Fakler, der saa ud som en stor Slange, der snoede sig gennem Dalen.

Henad Kl. 8 kom vi gennem en Port omtrent en Fjerdingvej udenfor Byen, men blev standsede af et Par Mænd, der tog fat i Tøjlerne paa vore Muler. Efter en Samtale, hvoraf ingen af Parterne forstod et Muk, gik det endelig ved deres Gestikulationer op for os, at vi skulde betale Portpenge. Men her var gode Raad dyre. I Landets Mønt havde vi kun et Par Dubloner, men heldigvis fandt *Gad* dog nogle Smaapenge. Saa slap de ham løs, og afsted galoperede han. Ved ivrig Søgen fandt jeg saa en Sixpence og en Firskilling, og saa blev jeg ogsaa løsladt.

Da vi saa kom ind i Byen, lod vi vore Muler finde Vej; de drejede snart om det ene Hjørne, snart om det andet, og saa svingede de endelig ind i et Værtshus, som viste sig at være det rette, „el Leon de oro“. Her fik vi anvist et Værelse, og medens vi klædte os om, idet vor Bagage var sendt iforvejen med Diligencen, aabnedes Døren, og ind stak en Neger sit grinende Ansigt med den Bemærkning: „Jeg vil raade de Herrer at tage en Bøf her, for hos Generalkonsulen faar De ikke noget

videre i Aften!“ *Gad* foer hen til ham og greb ham i hans krøllede Haar med det Udbrud: „Hvad er Du for en Fyr?“ — „Født paa St. Thomas, forhenværende Opvarter i Tivoli og d’Angleterre!“ Næsten allevegne kan man træffe Danske eller dansk-talende.

Det var en fornøjelig Dag vi tilbragte hos Generalkonsul *Stürup* og hans elskværdige Frue. Vi vare i Kirken San Fernando, hvor efter Generalkonsulens Sigende de smukkeste Damer søgte; smukke var de i Sandhed, og Viften kunde de bruge, medens deres sorte Øjne spillede imod os. Vi vare inde i Arsenalet og saa Regeringens mægtige Artilleri, omtrent 1 Batteri, men rigtignok sammensat af højst forskellige Bestanddele. Vi mødte ogsaa Præsident *Paez*, en net gammel Mand, som efter sin Deltagelse i Befrielseskrigen under Bolivar havde faaet Tilnavnet „den berømte Borger“. Han var afvexlende bleven jaget bort og atter kaldt tilbage. Engang var der udstedt en Arrestordre imod ham, men Ingen turde vove at udføre den. Nu var han 83 Aar, svag og affældig og ikke i Stand til længere at føre Regeringens Tøjler. Kort efter vort Besøg forlod han da ogsaa Venezuela og begav sig til New York, hvor han døde 10 Aar efter.

Efter en meget nydelig Middag hos *Stürups*, hvor vi bl. a. fik en fortrinlig Hønseragout, spurgte Fruen mig, om jeg vidste hvad det var, og hun oplyste mig da om, at det var Leguaner vi havde faaet. Jeg har aldrig tænkt mig, at Firben kunde være saa delikate.

Efter vor Tilbagekomst til La Guayra aflagde *Stürup* et Besøg om Bord sammen med nogle Danske, deriblandt Konsul *Rosen* og *Herold* og endvidere et Par særdeles nette Tyskere. De saa blandt andet vore Taprifler, der vare mærkede med S H I C (Schleswig Holsteinische Jäger Corps), som efter 1850 var overladt Marinen. Den ene af Tyskerne blev lidt flov og sagde saa, at han godt genkendte disse Geværer, han havde i sin Tid staaet ved det nævnte Corps; men han bad saa, om Musikken maatte spille „den tappre Landsoldat“, som han paahørte med blottet Hoved.

Strax efter at de var gaaet fra Borde lettede vi, det var den 5te April 1863, og om Eftermiddagen den 8de ankrede vi ved Vestenden.

Chefen, Kaptajnltn. *Seidelin*,¹⁾ maatte her gaa fra Skibet som syg. Næstkommanderende, Lieutenant *Albeck*²⁾ blev indsat som Interimschef, og det blev samtidig af Guvernementet bestemt, at „Dagmar“ skulde afgaa paa et nyt Togt, først til Maracaibo Bugten for at undersøge, om Blokaden af denne Bugt var effektiv, hvorom det ikke havde været muligt at faa nøjagtig Oplysning i Caracas, da Forespørgslen derom var mødt med allehaande Udflugter. Derefter skulde Corvetten anløbe Santa Martha, Cartagena og Havana, saa det var jo et meget lovende Program for Togtet; men paa dette skulde jeg ikke komme med.

¹⁾ Peter Anton Seidelin (1814–72) havde en Aarrække ført Statens Postdampskib over Store Bælt „Merkur“, inden han atter traadte ind i Marinen. 1862–63 var han Chef for „Dagmar“ paa Togterne til Middelhavet og dansk Vestindien. 1864 Afsked, Karakt. Kommandør.

²⁾ Jacob Albeck (1822–1913), 1869 Kommandør, 1888 Afsked som Kar. Kontreadmiral.

Den gamle Havnemester *Kjer* havde faaet Orlov for at rejse hjem til Danmark, og han vilde derefter søge sin Afsked. I Midten af Marts forlod han St. Thomas, og i hans Sted blev en af mine Kammerater, Lieutenant *Dorph*¹⁾ konstitueret. *Dorph* var paa Grund af Brystsyge søgt ud til Vestindien for i det herlige Klima her at genvinde sit Helbred. Han havde faaet en Ansættelse ved Toldvæsenet i Frederikssted, hvor vi jævnlig var truffet sammen med ham, og han var altsaa nu kommen over til St. Thomas. Men det ret anstrengende Arbejde som Havnemester, der ofte medførte, at han selv i Dagens hedeste Tid maatte ud i Havnen, havde han ikke kunnet taale. Han maatte lægge sig ind paa Hospitalet, og Guvernementet anmodede derfor om at faa en af Corvettens Officerer til at overtage hans Stilling. Valget faldt paa mig, som man aabenbart bedst kunde undvære, og den 19de April forlod jeg Skibet, som derefter tiltraadte sit næste Togt. Det var med en vis Misundelse, jeg saa det forlade Havnen, men jeg kom derved til at gøre et overordentlig fornøjeligt Ophold i St. Thomas.

Allerede 10 Dage efter døde *Dorph*. Jeg havde faaet overladt hans Lejlighed i Kasernen, men den maatte først udluftes og istandsættes, og jeg blev da indbudt til i Mellemtiden at bo hos Viceguvernør *Rothe*. Baade han og hans Hustru, født *Clara Falbe* vare yderst elskværdige og gæstfri Mennesker, Opholdet i deres Hus var en hel Fest.²⁾

¹⁾ Carl Sophus Dorph, f. 1835, d. som Havnemester paa St. Thomas.

²⁾ Louis Rothe (1811—71), tidl. Auditor. Præsident for St. Thomas og St. Jan.

Senere flyttede jeg ned i Kasernen, hvor jeg slog mig sammen med Lieutnant *Arboe*, der gjorde Tjeneste ved Hærstyrken.¹⁾ Han var en ganske begavet Mand, der kunde finde paa de værste Gavtyvestreger, men han kunde være meget raa. En Dag vi sad ved Frokostbordet, kom der en meget pyntet Kommiss fra en af Butikerne ind med en Regning til *Arboe*. Fyren var imidlertid kulørt, *Arboe* tog sin Ridepisk, fugtlede ham igennem trods mine Advarsler og smed Fyren paa Døren. „Saadan en kulørt Rad vover at komme med en Regning til mig!“ Hvad der iøvrigt blev ud af Sagen, ved jeg ikke.

En Morgen vaagnede jeg ved, at jeg næppe kunde trække Vejret, da der laa en tung Byrde paa mit Bryst. Jeg saa op, det var en Pelikan, der stirrede paa mig og stak sit lange klodsede Næb næsten helt op til min Hage. Den kom ud i en Fart. Det var en tam Pelikan, som vi havde gaaende i Kasernegaarden. *Arboe* havde smidt den ind under mit Moskitonet.

Vi havde en Oppasser, som hed *Søren*. *Arboe* mistænkte ham for at smage vel meget paa vor Cognac. En Dag siger *Arboe* til ham: „Her er en Flaske Cognac, hæld den paa Karaffen!“ *Søren* gik ud i Køkkenet, et Øjeblik efter kalder *Arboe* paa ham, og *Søren* kommer med nogle skrækkelige Trækninger i Ansigtet. „Hvorfor ser Du saa sur ud?“ — *Arboe* havde kommet Eddike paa en Cognacs Flaske.

Samme *Søren* var temmelig indskrænket. Vi havde en Dag faaet nogle store Landkrabber forærende. Det er en stor Delikatesse, men man maa have dem

¹⁾ Henrik Chr. Arboe (1827—83) var Student, blev derefter Linieofficer og 1860 ansat i den vestindiske Hærstyrke til 1864.

gaaende i nogle Dage og fodre dem med Hvedemel. Naar de have været i nogen Tid under et Manzanille Træ, kunne de være temmelig giftige. *Søren* fik da Ordre til at sætte dem i en Tønde og hver Dag komme lidt Hvedemel ned i Tønden. Da vi skulde have dem, var de borte. *Søren* havde nemlig sat dem i en Tønde uden Bund.

I Havnen var der ikke saa lidt at bestille. Man skulde saaledes ogsaa saavidt muligt passe paa, at ingen Skibe forlod Havnen, naar man havde Mistanke om, at det var Blokadebrydere. Det var jo netop under den amerikanske Borgerkrig, hvor Sympathien paa vore Øer egentlig var overvejende paa Sydstaternes Side. Men søgte et mistænkeligt Skib bort, blev der fra Fortet sendt et Par Kugler efter det. Det hændte engang, at et Par Mulatter sprang over Bord og svømmede i Land trods Højene. De var mere bange for Kuglerne.

Saa kom en Dag „Vanderbilt“ ind, som var Admiral *Wilkes* Flagskib, og ankrede lige midt i det ret snevre Havneindløb. Guvernør *Rothe* gav mig Ordre til at faa det flyttet. Jeg gik da om Bord og sagde til Admiralen, at han ikke kunde blive liggende der. Ja, han vilde ikke flytte. Jeg bemærkede da, at det var nødvendigt. Hvis en Blokadebryder vilde ud, skulde der fra Fortet skydes paa den, og Kuglerne vilde da gaa lige over „Vanderbilt“. Admiralen var imidlertid stædig, men en Times Tid efter lettede han dog og gik til Søs. To Dage efter kom han ind igen, men denne Gang gik han helt ind i Havnen.

Om Bord i „Dagmar“ havde Vagtcheferne aldrig faaet Lov til at manøvre Skibet med Skruen i Gang ud over at stoppe Maskinen eller sætte den i Gang, naar der skulde sættes eller bjerges Sejl. Under Ankring eller Letning var i Reglen Chef eller Næstkommanderende eller begge to paa Broen. Sligt kunde ikke betros Andre.

En Dag kom en stor amerikansk Kanonbaad eller rettere tremastet Skrueskonnert ind i Havnen fra Guinea. Den ankrede midt i Indløbet, jeg gik da om Bord og sagde til Chefen, at han maatte ind i Havnen, og viste ham, hvor han kunde ankre. „All right, saa læg os der!“ Da jeg vendte mig om, var han forsvunden fra Broen, jeg maatte altsaa lette, løbe ind og ankre med Skonnert. Første Gang i mit Liv jeg har manøvreret et Skrueskib var altsaa med et amerikansk Krigsskib.

Der var iøvrigt paa den Tid endnu Liv i Havnen. For en Del skyldtes det, at der idelig ankom og afgik amerikanske Krigsskibe. Der var blandt disse flere oprindelige Koffardiskibe, som var stillede til Regeringens Disposition. Saaledes kom der en Dag en Bark ind, „Shepherd Knapp“, der af en jødisk Købmand i New York var tilbudt Regeringen, mod at han blev Chef og maatte bære Uniform som saadan. Da jeg kom om Bord for at komplimentere, krøb en lille Abe op ad min Sabel og satte sig til Rette paa min Skulder lige som jeg var kommen over Falderebet, idet Chefen meget gemytlig sagde: „Well, Sir, that is the way we receive strangers!“

Ogsaa „Vanderbilt“ var af sin Ejer stillet til Raa-

dighed. Jeg hørte der om Bord, at da Mr. *Vanderbilt* for et Par Aar siden havde været i Kronstadt, mente han, at Kejseren ikke havde taget tilstrækkelig høfligt imod ham. Kejseren sendte Bud, at han paa en bestemt Dag vilde komme om Bord for at se den pragtfuldt udstyrede store Hjuldampers. Paa den fastsatte Dag satte *Vanderbilt* Dampen op, og da Kejserens Yacht nærmede sig, lettede *Vanderbilt* og gik sin Vej, saa Kejseren maatte vende om med uforrettet Sag. —

Men foruden Amerikanerne var der en Mængde Handelsskibe, og saa endelig den engelske Paketdamper. Naar denne kom ind, spredte den sine Passagerer og Ladning til de saakaldte *intercolonial steamers*, der bragte dem rundt om til Øerne, og saa en kort Tid efter vendte tilbage for atter at bringe Passagerer og Ladning til Europa-Dampers. Ved begge disse Lejligheder var der en Færd med Baade, en Raaben og Skrigen, som man ikke gør sig et Begreb om.

Man kommer ud til Vestindien med de bedste Forsætter efter at have læst „Onkel Toms Hytte“. Men ret længe varer det ikke, førend man bliver smittet af Tonen derude og lærer at betragte Negrene som en underordnet Race. De er som store Børn, som oftest artige Børn, undertiden som uartige Børn, og have de faaet for meget af den unge Rom, er de som ondsksfulde Dyr. —

Sidst i Maj kom „Dagmar“ tilbage fra sit Togt, men blev kun kort ved St. Thomas; den laa nu den meste Tid ved St. Croix.

Lidt efter Midten af Juni kom den til St. Thomas. Jeg gik der om Bord, da Posten lige var kommen fra Europa, og der var Ordre til Corvetten om at tiltræde Hjemrejsen. Jeg var om Bord hos Kammeraterne til en lille Afskedsmiddag, og den 22de Juni forlod „Dagmar“ St. Thomas for at gaa til St. Croix, hente Kapt. *Seidelin* om Bord og derefter sætte Kursen til Europa. Jeg fulgte med Corvetten et Stykke udenfor Havnen, tog Afsked med Kammeraterne og gik ned i min hvide Gig med mine fire sorte Sluproere. Saa roede jeg tilbage, snart var „Dagmar“ ude af Sigte. Jeg skal ikke nægte, at jeg følte mig ligesom lidt forladt, og den Aften var jeg ikke i godt Humør.

Næste Morgen blev jeg vækket med den Melding, at „Dagmar“ eller idetmindste en fuldrigget Orlogsmænd var i Sigte Sønder ude. Jeg kom hurtig i Klæderne, og da „Dagmar“, som det ganske rigtig var, ankrede i Havnen, gik jeg strax om Bord. Her fik jeg Meddelelse om, at der fra Finansministeriet var kommen Skrivelse til Guvernementet om, at jeg skulde gaa hjem med „Dagmar“, da min Afløser, Lieut. *N. Jacobsen* snart kunde ventes derud.¹⁾ Der blev Travlhed med at opgøre Kassen, afslutte Bøgerne, overlevere Embedet til 1ste Assistent, melde mig fra Tjeneste hos Viceguvernøren, pakke mit Tøj og sige Farvel til saamange af mine gode Venner, som jeg kunde overkomme. Om Eftermiddagen kom jeg saa om Bord, „Dagmar“ lettede, og snart efter var St. Thomas ude af Sigte.

¹⁾ Se Noten ovenfor S. 83.

Men i Tankerne sendte jeg en Hilsen til alle de fornøjelige Mennesker, hvis Bekendtskab jeg havde gjort, og i hvis Hjem jeg havde tilbragt saa mange glade Timer. Der var først og fremmest Viceguvernør *Rothe* og hans livlige Frue. Hun hjalp mig ved mange Lejligheder med Raad og Daad, saaledes erindrer jeg, at hun skaffede mig noget meget billigt klart Tøj til en Kjole til min Hustru, saaledes som man bruger det i Vestindien. Der var en Mængde af det, og vi fik de dejligste Sommergardiner deraf. Saa maa jeg nævne Guvernementssekretær *van Brakle*, en meget vakker Mand med en overordentlig begavet Kone, som satte mig ind i mange Forhold i St. Thomas, men altid paa den smukkeste Maade, aldrig som Provinssladder. I Apotheker *Riises* Hus var det en Fornøjelse at komme. Han havde en meget stor Forretning, der strakte sig helt ned til Sydamerikas Nordkyst og til Mexiko. St. Thomas var endnu dengang i mange Retninger en Stapelstad, og der var jo Frihavn.

Jeg lærte ligeledes en spansk Familie at kende, blev Omgangsven med et Par af Sønerne. Jeg kom en tidlig Formiddag op til dem for at spørge om Et eller Andet og ventede i Husets store Forstue. Pludselig kom Husets Datter igennem den, hun anede ikke, at der var Nogen. Hun havde en hvid Peignoir paa, og det lange sorte Haar hang opløst ned over Ryggen. Det var ligefrem en Skønhedsaabenbaring — Brødrene lo ad mig, da jeg fortalte, hvor betaget jeg var bleven.

Ogsaa hos Bankdirektør *Haagensen* kom jeg næ-

sten daglig. Selv var han noget stiv og afmaalt, blandede sig næsten aldrig i Samtalen, Fruen var meget religiøs, jeg gik nogle Gange i Kirke sammen med hende. Hun døde et Par Aar efter paa Hjemvejen til Europa og blev begravet i Southampton, og ved et Besøg der i 1865 fandt jeg tilfældig hendes Grav paa Kirkegaarden, og fik en Krans lagt paa den.

Men saa var der tre elskværdige Døttre, *Josephine*, *Alice* og *Marie Louise*. *Josephine* var gift, *Marie Louise* var et rent Barn, *Alice* meget indtagende. Der blev kun talt Engelsk i Huset, men *Alice* vilde gerne lære Dansk, og jeg maatte saa læse en Time med hende hver Dag. Jeg tror nok, at det gav Anledning til nogen Sladder; men jeg var jo gift, tilmed ganske nygift.

Oppe paa Guvernementshøjen boede Prokurator *Hjernø*. Han og hans Frue førte et meget gæstfrit Hus.

Hvem jeg ogsaa af og til besøgte, var Hospitalsforstander *Tikjøb*, som Negrene kaldte for Mr. Teacup. Ved et Besøg hos ham saa jeg et højst utiltalende Syn. Der var paa Hospitalet en Afdeling for sindssyge Negre. Det var en lang, lav Husrække med aabne Baase, der paa Forsiden var forsynede med Jernstænger. Det var fuldstændig som vilde Dyr i en zoologisk Have. Der var bl. a. et gammelt Negerfruentimmer, der bildte sig ind at være Dronning Victoria. Hun førte sig som en Dronning, og kom man i Nærheden af hendes Bur, slog hun ud med Haanden og gav Audients. Jeg talte med *Tikjøb* om denne skammelige Be-

handling af de ulykkelige Mennesker. Han bemærkede, at det af Hensyn til Klimaet var den bedste Maade at huse dem paa, fremfor at lukke dem inde i kvalme Stuer, de fleste af dem var glade og tilfredse. Men for mig staar det endnu som en mørk Plet blandt alle de lyse og smukke Minder, jeg bragte med mig fra St. Thomas. —

Under Hjemrejsen laa vi et Par Dage for Stille i Sargasso Søen, der danner et Slags Centrum mellem Strømmene i Atlanterhavet, saaledes at Tang og Søgræs samler sig her, og saa langt Øjet kan række til alle Sider, saa Havet næsten ser ud som en Græsmark. Vi fiskede en Del Tang, op og foruden adskillige smukke Tangexemplarer fik vi ogsaa en Mængde smaa Skaldyr, Krabber som Neglen paa en Lillefinger og Rejer af maaske 1 Centimeters Længde. Vi satte nogle af dem i et Vandfad, og strax gjorde Krabberne Jagt paa Rejerne og fortærede dem, siddende paa de bageste Ben, holdende Rejen med den ene Klo, medens de med den anden Klo pillede Rejen ud og førte Maden til Munden.

Efter en ret heldig Rejse anløb vi Southampton, kom til Kjøbenhavn de sidste Dage af Juli, og den 1ste August strøg vi Kommando efter en idetmindste for os overmaade interessant og afvejlende Rejse.

I Efteraaret 1863 indtraf Kong Frederik VII's Død og med den de alvorlige Forviklinger, som

førte til den ulykkelige Krig. Men endnu i Slutningen af November troede man ikke herhjemme, at en Krig var saa nær forestaaende. Jeg havde faaet Tilbud om at føre Dampskibet „Odin“, et ærefuldt Tilbud for en ung Officer, da det var vort største Dampskib, og jeg sad netop og skrev min Ansøgning om Orlov, da min Udkommando til Corvetten „Heimdal“ kom, og allerede den 5te December hejstes Kommandoen, hvorefter vi i nogen Tid sammen med Corvetten „Thor“ holdt krydsende paa Stettiner Bugt.

At komme nærmere ind paa selve Krigen i 1864 er overflødig, der findes Beretninger nok om den. Kun nogle enkelte spredte Episoder vil jeg for „Heimdal“s Vedkommende omtale.

I de første Dage af Februar, da Krigen var udbrudt, mødte „Heimdal“ en preussisk Bark Vest for Bornholm. Jeg blev sendt om Bord i den for at opbringe den, og Føreren blev virkelig meget opbragt, da han ikke vidste, at der var Krig. Der var om Bord en engelsk Passager, der morede sig kostelig over dette for ham uventede Eventyr og slet ikke havde noget imod at komme til Kjøbenhavn.

I Marts, da vi laa paa Blokade paa Svinemünde Bugten, fik „Heimdal“ Ordre til at løbe ind til Swinemünde under Parlamentær-Flag med Brevskaber til de fremmede Konsuler for at notificere Blokaden. Vi havde intet hvidt Flag om Bord, og hejste saa et stort Lagen paa Fortoppen. Noget udenfor Indløbet stoppede vi, og jeg var i Færd

med at gaa i Fartøjet, da Forterne begyndte at skyde paa Korvetten. Preusserne ænsede ikke Parlamentær-Flaget og vilde vel heller ikke have Blokaden notificeret. Der var ikke Andet at gøre end at vende om med uforrettet Sag. Et Par Dage efter stoppede vi imidlertid en engelsk Damer, og Admiralen tillod den da at løbe ind mod at medtage Brevskaberne.

Saa kom Affæren den 17de Marts, som jeg ikke skal opholde mig nærmere ved. „Heimdal“ blev Dagen efter sendt med „Sjælland“s 6 Døde og 16 Saarede til Kjøbenhavn. I en preussisk Brochure blev det senere udtalt, at man ikke turde vove at tilstaa, at Tabet paa vor Side var langt større, hvorfor en Mængde Døde var blevne hemmelig begravede paa Tre kroner!

Senere kom Postdampskibet „Freja“ under Lieut. *A. B. Rothes* Kommando til Eskadren¹⁾. Det var armeret med et Par 4 Pd.s Kanoner. En Dag var det nær ved at blive afskaaret af den preussiske „Grille“. Denne, der havde en ret betydelig Fart, løb jævnligen ud, skød nogle Skud og vendte saa ind igen. Det var umuligt at indhente den; den gik derfor blandt vore Folk under Navnet „Drille“. *Rothe* gav sig imidlertid til at skyde paa den, og den vendte om. Da skete det Uheld, at Folkene, der skulde lade en af „Freja“s Kanoner, kom Kuglen ind først og Krudtfladningen udenpaa. Men saa tog de Kanonen ud af Reperten, og ved at støde

¹⁾ Andreas Bjørn Rothe (1825—74) var under Blokaden Chef for „Freja“. I 1870 blev han sendt ud til Vestindien for at overtage Kommandoen over Korvetten „Thor“, da Chefen Kapt. L. F. Schmidt var død derude (se nedenfor).

med Kanonen mod Dækket som en Brolæggerjomfru lykkedes det dem at faa Ladningen ud igen og indført i Løbet paa en lidt mere artilleristisk Maade.

Da Nordsø-Eskadren dannedes, blev „Heimdal“ indlemmet i denne. Under Blokaden af Elben opbragte vi ikke saa faa Skibe. Jeg kom saaledes om Bord i en Galease, der kom fra Hull med Pottemagersager. Føreren og hans Kone græd; det var deres eneste Ejendom, men der hjalp ingen kære Moder. Jeg kunde ikke Andet end beklage de stakkels Mennesker, men gjorde dem dog opmærksom paa, at det jo ikke var os, der havde begyndt Kri-gen; det var deres egne Landsmænd, som de kunde takke for deres Ulykke. En anden Gang stoppede vi et smukt fuldrigget Skib, som kom fra Sydamerika med Guano. Da jeg kom der om Bord, viste det sig, at det hed „Albertine Schön“. Det tilhørte et rigt hamburgsk Handelshus, der havde en Filial i St. Thomas, hvor jeg flere Gange var kommen i Familien Schöns Hus og der truffet Datteren *Albertine Schön*.

Saa kom Kampen ved Helgoland. Kun noglé enkelte Træk fra „Heimdal“ vil jeg fremdrage.

Inden Kampen begyndte, fik vi en Flaske Vin paa Dækket, hvor vi Officerer drak et Glas sammen, vi vidste jo ikke, om det for En eller Anden af os kunde være sidste Gang. Flasken satte vi saa imellem de Køjer, der vare surrede om Rorkoppen for at skærme denne. Efter Kampen viste det sig, at Flaskehalsen var skudt over.

En lille Fugl havde sat sig paa vor Fokkeraa og blev trods den heftige Skydning rolig siddende under hele Kampen. En af Folkene bemærkede: „Saa længe den sidder der, sker der os ingen Skade“.

Da de østerrigske Skibe under en Drejning først fik „Heimdal“ paa Skud, sendte begge Fregatterne deres glatte Lag ind over os. Men der var sigtet for højt, saaledes at Kuglerne og Granaterne su-sede imellem vore Rejsninger, skød bl. a. Toppen af vor Barkmast, men den blev liggende i Fald-nettet lige over mit Hoved. Havde Østerrigerne sigtet bedre, altsaa med lidt mindre Elevation, kunde de have sendt den lille Corvet til Bunds med deres Lag.

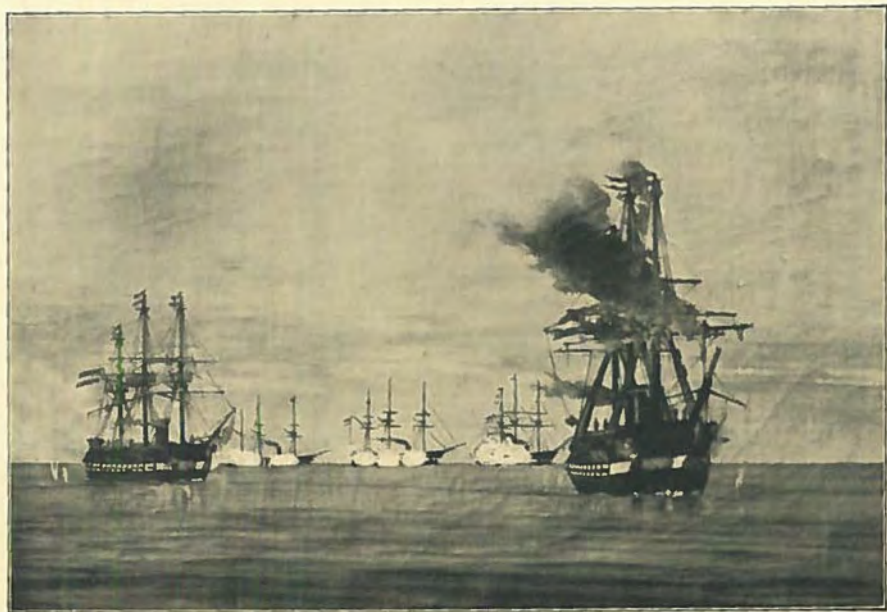
Senere fik vi en Kugle lige i Vandgangen, den var gaaet igennem Skibssiden, men var ikke til at finde. Bagefter fandt vi den i et Lukaf, liggende mellem noget Tøj i et Klædeskab.

En Granat sprang lige udenfor Mundingen af en af vore agterste Kanoner, som blev helt ridset af Granatstumperne, men ikke en eneste af Kanon-besætningen blev ramt.

Chefen, Kaptainlieut. *Sigvard Lund* dampede stadig paa sin Pibe.¹⁾ Hvergang den var røget ud, maatte Hovmesteren op paa Broen med en ny. „Naa Thomas, det holder Du nok ikke af!“ — „Nej saadan noget forbandet Skidt! De Bæster skyder jo med skarpt!“

Der er undertiden anket over, at vore Skibe ikke forfulgte Østerrigerne, da disse flygtede ind paa

¹⁾ Sigvard Lund (1813—67). Besætningen fra „Heimdal“ i 1864 rejste et Mindesmærke paa hans Grav paa Holmens Kirkegaard.

Slaget ved Helgoland.
Efter Maleri af *Victor Hansen*.

neutralt Territorium ved Helgoland, uagtet den engelske Fregat „Aurora“ havde lagt sig udenfor dem. Senere var „Aurora“ ved Helsingør, da vor Flaade var der. Vore Officerer var indbudte til en lille Fest der om Bord. Jeg kom da til at tale med Chefen, den berømte Polarfarer *Mac Clintock*, og bragte dette Spørgsmaal paa Bane, hvortil han bemærkede, at han selvfølgelig havde maattet protestere, hvis vi havde krænket det neutrale Territorium.

Da vi efter Kampen laa ved Christianssand, hvorfra *Suenson* gav Meddelelse, men ikke ønskede, at der ellers skulde bringes nogen Efterretning fra de enkelte Skibe, sendte Telegrafdirektør *Peter Faber* Forespørgsel til Telegrafstationen i Christianssand om, hvorledes jeg befandt mig. Da *Faber* saa bragte min Hustru Meddelelse om, at jeg var uskadt, røg hun ham om Halsen og kyssede ham. Han sagde siden til mig: „Det Kys, Din Kone gav mig, glemmer jeg aldrig!“

Senere laa vi atter paa Blokade ved Rügen. Da vi ved den anden Vaabenhvile blev kaldt hjem, fik den langsomme Fregat „Tordenskjold“ Signal om at gaa iforvejen og brød derfor gennem Linien, hvad den havde Ret til. Signalet havde jeg imidlertid for Røg ikke kunnet se og forcerede frem for at indtage vor Plads i Linien, og Følgen var, at „Tordenskjold“ kom klos for Bougen af os og knækkede vor Klyverbom. Jeg blev kaldt om Bord til Admiralen og fik en alvorlig Reprimande, og sluttelig bemærkede Admiralen: „Den mindre skal altid gaa af Vejen for den større!“

Da jeg meddelte Kapt. *Lund* dette, sagde han: „Det er jo noget Snak!“ Jeg sagde da: „Maa jeg ikke indgive en Rapport om Sagen?“ Saa stak *Sigvard Lund* Haanden ind under Flippen, som han plejede, stillede sig i Positur og sagde saa: „Lieutenant *Hansen*, jeg forlanger en tjenstlig Rapport!“

Jeg hørte intet videre om Sagen, men *van Dockum* gav mig en smuk Oprejsning. Thi da vor Næstkommanderende, Lieutenant *William Carstensen*, maatte gaa i Land som syg, indstillede Admiralen til Ministeriet, at jeg rykkede op til Næstkommanderende, uagtet jeg ikke havde den Tjenestetid, som dengang var fastsat for denne Stilling.

Da vi saa en Tid laa ved Vedbæk, fik jeg forresten atter en Slags Reprimande af Admiralen. Min Hustru ventede sin Nedkomst, og jeg fik da af *Sigvard Lund* Tilladelse til at tage op til Kjøbenhavn, og jeg kunde da om Natten den 20de August modtage min Førstefødte.¹⁾ Men Kl. 4 om Morgenen maatte jeg forlade Hjemmet, da alle skulde være om Bord Kl. 8. Da jeg meddelte Kapt. *Lund* den skete Begivenhed, gik han strax om Bord til Admiralen og fik dér den Besked: „Vil De give Lieutenant *Hansen* en ordentlig Snyder for, at han under saadanne Forhold forlader sin Hustru, og vil De give ham Ordre til strax at tage hjem!“

Den 22de Oktober strøg vi Kommando efter dette mindeværdige Togt. —

Vinteren 1864—65 havde jeg ingen anden Virksomhed end den af og til at gøre Tjeneste som

¹⁾ Nuv. Statsmeteorolog, Kapt. C. J. Speerschneider, f. 20. Aug. 1864.

Hovedvagtchef paa Nyholm, hvor den egentlige Tjeneste ved Vagten udførtes af to Værftsarbejds mænd *Krum* og *Brenøe*, den sidste var en Broder til den fremragende Skuespillerinde Fru *Anna Nielsen*. Hver Morgen skulde Telegrafledningen til Brandvæsenet prøves for at se, om den var i Orden. En Gang, da Lieut. *Morgenstjerne* havde Vagt, morede han sig med op ad Dagen at trykke lidt paa Signalknapperne. Kort efter mødte Brandvæsenet med Sprøjten ved Værftsbroen for at spørge om, hvor Ilden var. Der blev stor Hurlumhej paa Værftet; der anstilledes Undersøgelser allevegne, indtil Sagen endelig oplaredes.

En vigtig Ting var at sørge for et godt Frokostbord, idet adskillige af Kammeraterne mødte som Gæster. Der var saaledes en ældre Lieutenant, som regelmæssig mødte. Naar man saa indbød ham til Frokostbordet, svarede han altid: „Nej, mange Tak. Jeg har allerede spist!“ Saa undersøgte han Bordet. „Det er forresten en delikat Skinke, maa jeg tage et lille Stykke!“ Og saa tog han Plads ved Bordet og satte en alvorlig Frokost tillivs.

Om Aftenen havde man som oftest et lille Spilleparti, men Kl. 10 maatte Gæsterne bryde op, thi saa blev Jernporten ved Bommens Vagt lukket, og aabnedes først ved Klokkelyd.

En væsentlig Del af Tjenesten var at besvare Salutten fra fremmede Orlogsmænd. Men det besørgede en Kanoner med Vagtmandskabet.

Ved Vagten fandtes en Forslags- og Ankeprotokol. Man skulde dengang altid som Vagtchef bære tre-

kanter Hat og Sabel. Disse Genstande fandtes for Nemheds Skyld paa Vagten. Hatten, der var af Voxdug, var efterhaanden bleven temmelig fedtet. Der stillede da Forslag om at faa den desinficeret. Maden blev hentet fra Hjemmet i en stor Kurv.

Vagten var udmærket forsynet med Service og Sølvtoj. Til dettes Vedligeholdelse skulde man, hver Gang man havde Vagt, erlægge en Mark.

I Foraaret 1865 fik jeg af Grosserer *H. P. Prior* Tilbud om at føre et af hans Dampskibe, og den 27de Marts fik jeg da Orlov i 2 à 3 Aar.¹⁾ Efter at jeg i Løbet af Sommeren havde sejlet som Passager med flere af hans Skibe for at sætte mig ind i Farterne, fik jeg Kommandoen over Skrueskonnerten „Falken“.²⁾ Den havde tilhørt Frederik VII, efter hvem Grevinde *Danner* havde arvet den og under Krigen stillet den til Marinens Disposition. Saa havde *Prior* købt den med den Tanke for Øje at sælge den til den unge Kong *Georg* af Grækenland; men først vilde han lade sine Sønner med et Par Venner gøre en lille Lystrejse i Middelhavet. I den Anledning blev der reglementeret et

1) Grosserer og Skibsreder Hans Peter Prior (1813—75) blev den første Skaber af en organiseret Dampskibsflaade i Danmark med Indførelse af regelmæssige Router. I Løbet af 1850'erne og første Halvdel af 1860'erne lod han bygge omkr. en halv Snes Baade, større og mindre, der i 1866 ved Priors Optagelse i D. F. D. S. gik over til dette, hvor de indtil for ikke ret mange Aar siden endnu gjorde Tjeneste. De sidste Veteraner var „Saxo“, der sejlede paa jydsk Havne, og „Ørnen“ paa Præsteruten.

2) „Falken“ var det mindste Skib i Priors Flaade. Dets Længde var 55', Bredden 11, Dybtgaende 5 $\frac{1}{2}$, Tons 25, Fart 8 — kort sagt en lille Lystbaad beregnet for Indlandsvand, men som det var noget af et Vovestykke at sende over Nordaa og Atlanterhav.

Yachtflag, som første Gang hejstes den 13de August 1865, paa hvilken Dag vi forlod Kjøbenhavn paa et for mig uforglemmeligt Togt, paa hvilket jeg maa have Lov til at offere en lidt udførligere Beskrivelse. Af Grosserer *Prior* havde jeg faaet en meget behagelig Sejlordre. Vi skulde for at hente Post anløbe et Par bestemte Havne, men iøvrigt havde jeg fuldstændig frie Hænder; kun skulde jeg sørge for, at hans Sønner fik saa meget som muligt at se; jeg skulde endvidere for Sprogets Skyld lede alle Udflugter, og hvad Udgifterne angik, havde jeg fuldstændig carte blanche. Jeg kunde jo ikke ønske mig mere. Dertil kom, at Skibet, med det eventuelle Salg til Kong *Georg* for Øje, var overordentlig elegant udstyret.

Mine Passagerer var *Oscar Prior* og Billedhuggeren *Lauritz Prior* her fra Kjøbenhavn¹⁾. I Frederikshavn fik vi Adjunkt *Chr. Nielsen* og Cand. pharm. *Annæus Nielsen* fra Nibe om Bord, og i Southampton, hvor *Lauritz Prior* forlod os, kom *Axel Prior* og dennes Svoger, den engelske Læge *William Renton* om Bord. Endelig havde jeg en fortræffelig Styrmand i *Brabrand*, der senere blev Dampskibsfører her hjemme. Men særlig sluttede jeg mig til vor Maskinmester *Henrik Raabye*, en kundskabsrig, begavet og dannet ung Mand, med hvem jeg stiftede et Venskab, der vedvarede lige til hans ulykkelige Død i December 1889 om Bord i Dampskibet „Hekla“, idet en Askepøs, der blev hejst op fra Fyrpladsen, faldt ned paa hans Hoved, netop som han bøjede sig

¹⁾ Om Billedhuggeren *Lauritz Prior* og hans Ophold i Rom, se Mem. og Breve, Bd. XLIX.

ned for at se ind i Fyret. Han var et herligt Menneske med rige Evner i mange Retninger, som hans Formuesomstændigheder desværre hindrede ham i at uddanne og udnytte. Han havde sikkert ellers kunnet bringe det vidt.

Grosserer *Prior* fulgte selv med til Skagen, hvor han blev sat i Land; og efter en ret stormfuld Rejse over Nordsøen, hvorved vi sved en Mængde Kul, saaledes at vi maatte krydse for Sejl alene Vester paa i Kanalen (hvor bl. a. „Great Eastern“ passerede os ganske tæt, saa vi kunde se, hvilken Kolos det var) anløb vi Southampton den 22de August for et kort Ophold, idet *Axel Priors* Forlovelse skulde deklareres.

Over Spanske Sø havde vi godt Vejr, en enkelt Dag dog en saa stiv Kuling af NV. med tilsvarende Atlanterhavssø, at vi havde Lejlighed til at se, at „Falken“ var et aldeles fortræffeligt Søskib. Om Eftermiddagen den 30te ankrede vi paa Coruña-Rhed, men fik ikke Praktika, da vort Sundhedspas ikke var viseret af den spanske Konsul i Southampton. Vi lettede derfor igen næste Middag og stod med en udmærket Lejlighed — for Damp og Sejl naede vi op til 10 $\frac{1}{2}$ Miles Fart — om til Lissabon og fortøjede paa Tajoen den 1ste September.

Her laa en Mængde fremmede Orlogsskibe, og baade fra disse og fra Vagtskibet blev vi komplimenterede, da de troede, vi var en Orlogsmænd. Meddelelse om Yachtflaget var endnu ikke naaet herved. Senere kom ogsaa flere af Cheferne om Bord for at se den smukke Yacht, deriblandt Chefen

for Corvetten „Nymphé“, der bl. a. fortalte, at den 17de Marts ved Rügen var Skorstenen bleven saa gennenskudt, at det et Øjeblik kneb med at holde Damp, og havde de ikke med yderste Anstrengelse faaet Hullerne stoppede, havde Skibet været fortabt. Om Bord i „Nymphé“ saa jeg ogsaa adskillige Lapper paa Skorstenen.

Vort fem Dages Ophold i Lissabon benyttede vi til et Par Udflugter bl. a. til Slottet Cintra, der ligger i bjergfulde maleriske Omgivelser. Kongens Fader, *Don Fernando*, boede her og gav os Lov til at bese Slottet, der iøvrigt er temmelig lille. Paa Æsler red vi saa en Mils Vej Vester paa op i Bjergene til et gammelt Kloster fra c. 1560. Klosterkirken var omtrent 7 Alen i Firkant, ved Siden af den laa et endnu mindre Kapel, og rundt om laa Munkenes Celler, der maalte henved 3 Alen paa den længste Led, og Dørene var saa lave, at man maatte krybe ind paa alle Fire. Sagen var, at hele Klostret, baade Kirke, Celler osv. var hugget ind i Klippen. Paa Tilbagevejen mødte vi en stor Procession med et Helgenbanner, som jeg maatte kysse, men fik saa til Tak en prægtig Orden af Pap.

Vi overværede ogsaa en Tyrefægtning, men Tyrenes Horn var rigtignok overvundne med store Tøjdupper. Dog var Kampen ikke ganske farefri. Et Nummer bestod i, at 6—8 Mand skulde gribe Tyren og holde den fast, medens Hovedpersonen skulde i Ordets egentlige Forstand gribe Tyren ved Hornene, svinge sig op og staa paa Hovedet mellem disse. Den ene Gang kom Hjælpestyrken lidt

for sent, eller rettere sagt Manden kom for tidlig op mellem Hornene: den rasende Tyr slæbte afsted med ham og kylede ham med et voldsomt Slag med Hovedet saa højt op i Luften, at han besvi mede i Faldet og maatte bæres ud med et Par brækkede Ribben.

Vor gæstfrie Generalkonsul *Torlades O'Neill* indbød os til at besøge ham paa hans Landsted i Setubal, og den 5te forlod vi derfor Lissabon, og kom samme Aften til Setubal. Her besaa vi Setubals Rigdom, de mægtige Saliner, i hvilke Havvandet ledes ind i de flade, udgravede saakaldte Pander, hvor Vandet efterhaanden fordamper, og Saltet skræbes sammen i store Dynger. Vi aflagde ogsaa et Besøg i Ruinerne af Troja, dog ikke det rigtige gamle, men en romersk Koloni. Glanspunktet var dog en Ride tur op til Borgen Palmellas Ruiner paa Toppen af en mægtig og næsten utilgængelig Klippe. Den har i sin Tid tilhørt Tempelherrerne. Borgen har været meget stor, der var en Mængde store Sale, dybe, skumle og fugtige Fængselskældere, og alle Bygningerne, der paa Ydersiden dannede en mægtig Ringmur, var grupperede rundt om en umaadelig stor flisebelagt Gaard, næsten saa stor som Kongens Nytorv, og som dannede en Cisterne til Opsamling af Regnvand under en Belejring. Paa vor Ridetur passerede vi syv smaa Taarne; i hvert af disse er der engang indmuret en Nonne til Straf for, at Vedkommende havde foretrukket Venus for Madonna.

Sent om Aftenen den 7de forlod vi Setubal, og

vi havde nu været saa forsigtige at faa vort Sundhedspas viseret af den spanske Konsul; men da vi om Formiddagen kom til Cadiz, fik vi desuagtet 5 Dages Karantæne paa Rheden. Naa, de gik jo ogsaa, og da vi slap i Land, tog vi straks med Jernbanen op til Sevilla igennem det skønne Andalusien, der egentlig er temmelig grimt. Det var ganske fladt, og Vinrankerne ligger hen ad Jorden, saa det nærmest ligner en lyngbevokset Hede.

Sevilla er en mageløs smuk By med prægtige Bygninger og Liv paa Gaderne. Vi besaa det gamle mauriske Palads Alcazar og dettes dejlige Have med et Marmorbassin, hvori den skønne Maria Padilla af og til tog sit Bad i Hoffets Paasyn. Vi var inde i „Casa di Pilatos“, der skal være en Kopi af Pilatus' Hus, hvor man viste os det Sted, hvor Jesus blev med Tornekronen ført frem for Pilatus. Paa Trappen hang et Portræt af den Hane, der galede for Apostelen Peter; om det ligner, skal jeg ikke kunne sige.

I et Kloster viste man os Don Juans Ske, Kniv og Gaffel (?). Vi var oppe i Giraldaen, der er dobbelt saa høj som Rundetaarn. Et Par Drengene morede sig med at sætte de mægtige Klokker i Gang og saa, holdende sig i Rebet, svinge sig ud gennem Lydhullerne for at faa et Par Centimos. Vi var inde i Murillo-Museet, der ikke er videre stort, men indeholder flere af Mesterens herligste Kunstværker, bl. a. Madonna de la Servileta, som han efter et Maaltid i et Kloster malede paa sin Serviet som Tak for Mad. Vi saa ogsaa den mægtige Tobaks-

fabrik, hvor et Par Tusind Kvinder er beskæftigede med at rulle Cigaretter.

Det mægtigste Indtryk gør dog den herlige Katedral med sine mange store Gravmæler, deriblandt et for Kristoffer Kolumbus, sine mange Kapper, Altre og Malerier, navnlig Murillos Maleri af den hellige Antonius, for hvem Kristusbarnet aabenbarer sig i hans Celle. Det er dette Maleri, som senere blev stjaalet af en Amerikaner, der skar Antonius' Figur ud af Billedet. Naar man engang har set Maleriet, kan man næsten forstaa dette Udslag af en iøvrigt saa skammelig Vandalisme, thi et saa betagende Indtryk gør Antonius.

I Cadiz havde vi Lejlighed til at se en virkelig Tyrefægtning. Jeg skal ikke komme ind paa en nærmere Beskrivelse af denne modbydelige Forestilling. Kun skal jeg nævne, at ved Siden af mig sad en ung Kvinde med sit Barn ved Brystet, og naar Tyren faldt, rejste hun sig op hvinende af Begejstring, idet hun løftede Ungen højt op i Vejret, og som hun stod der med sin blottede Barm lignede hun en Megære. En Gang stødte en Espada fejl, Kaarden ramte et Ben i Tyrens Hals, saa at den foer svirrende op i Luften, og haanende Tilraab regnede ned over den uheldige Espada. Værst var det jo for de elendige Heste, som fik Bugen revet ud og fik Indvoldene stoppet ind igen med en Visk Halm, indtil de endelig segnede og slæbtes ud. At dette Skuespil skal fremkalde Ridderlighed hos Spanierne, forstaaer jeg ikke, langt snarere Raahed. Man rives ganske vist en kort Tid med af Spæn-

dingen, men længe varede det ikke, før jeg maatte ud og trække frisk Luft ved at gaa en Tur ad Alamedaen langs Strandmuren for atter at faa Ro i Sindet.

Den 20de September forlod vi Cadiz og ankrede næste Formiddag paa Tangers Red. Her aflagde vi først et Besøg hos Paschaen, en ældre gravitetisk Herre, der modtog os i sin Have. Vor Tolk anmodede os om ikke at se op mod Vinduerne i den tilstødende Bygning, hvor nemlig Paschaens Harem fandtes. Udenfor Haven sad en Kadi og holdt Retsmøde, som gik for sig efter den hurtige Retsfølgning, idet Kadien var baade Underdommer, Overretsdommer og Højesteretsassessor.

Om Eftermiddagen gjorde vi en smuk Ridetur Vester ud og besøgte en marokkansk Teltlejr, hvor c. 100 Ryttere var samlede til Øvelse. Sultanen af Marokko agtede nemlig at sende nogle sjeldent smukke Blodheste som Gave til Kejser *Napoleon*, og de paagældende Ryttere skulde nu først indøves til at optræde med Applomb i Frankrig. Gennem vor Tolk blev vi af Officererne indbudte til at drikke The hos dem, og vi førte nu ved Tolkens Hjælp en meget livlig Samtale med dem, hvoraf vi gensidig ikke forstod et Muk. Pludselig lød der et Signal, Solen var ved at gaa ned, Eskadronen skulde stille til Bøn. Dog fik en Underofficer, som efter Tolkens Udsagn var den eneste, som kunde lave en ordentlig Kop The, Lov til at blive siddende ved Thema-skinen. De øvrige Ryttere stillede op paa Geled med Front mod Mekka, Retning tilhøjre. Paa Kom-

mando faldt de næsegrus ned, dunkede Panden mod Jorden, mumlede nogle Ord til Allah og Muhamed, og saa var den Historie forbi. Saa nød vi Theen og galopperede derefter tilbage til Tanger.

Den næste Dag aflagde vi et Besøg i det gamle Tangers Ruiner (Romernes „Tingis“), der ligger paa Bugtens østlige Side, medens det nye Tanger ligger lige indenfor Bugtens Norvesthjørne. Vi roede over til den modsatte Kyst, vadede i Land og bleve her modtagne af en Politisoldat til Hest. Han saa meget drabelig ud, forsynet med Riffel, Sabel og med Dolke og Pistoler i Bæltet. Han skulde være vor Eskorte, da der nok ikke var ganske sikkert inde mellem Ruinerne. Efter disses Udstrækning at dømme har det gamle Tanger været en ganske betydelig By, nu tildels dækket af Sandet. Efter en Vandring rundt mellem Ruinerne, og efter at have tilfredsstillet vor eskorterende Ven, der at dømme efter de Fordringer, han stillede, selv var en stor Røver, begav vi os paa Tilbagevejen over Bugten.

Desværre lykkedes det os ikke at faa hilst paa den engelske Generalkonsul Sir *John Drummond Hay*, der var gift med en dansk Dame, en Søster til *William Carstensen*. Han var nemlig borte paa en større Jagttur, men sendte samme Aften en prægtig Vildsvineskinke ombord til os.

Tidlig om Morgen den 22de lettede vi fra Tanger Rhed og stod over mod Gibraltar. Da der var Koleraher, stod vi kun et lille Svip ind paa Bugten, ankrede samme Aften tæt udenfor Malaga og for-

tøjede den næste Dag inde i Havnen. Anden Dagen efter Kl. 5 forlod vi Malaga for med Diligencen at køre til Granada. Det er i lige Linie en Strækning paa henved 12 Mil, men da Vejen gennem Bjergene gaar i Slangegang, er den selvfølgelig betydeligt længere. Men vi havde 11 Muler for, og vi kørte i susende Fart. Vi mødte kun nogle enkelte Vejfarende, men med et Mellemrum af et Par Tusind Alen saa vi Gendarmer, altid 2 i Følge, thi ganske sikker skal Vejen ikke være. De spanske Gendarmer er et Elitekorps. (Nu gaar der Jernbane mellem Malaga og Granada.) Omtrent ved hveranden Mil stoppede vi et Øjeblik for at skifte Forspand, og først Kl. 3 om Natten havde vi en halv Times Ophold ved den lille Bjergby Loja. Vi var baade sultne og tørstige, men i det yderst tarvelige Værts- hus kunde vi kun faa Chokolade. Saa gik det videre, det begynde efterhaanden at lysne, og da vi endelig drejede om en Klippepynt, saa vi Granada ligge langt nede under os i Morgenbelysning. Denne Pynt hedder „el ultimo suspiro del Moro“, Maurerens sidste Suk. Det var her den ulykkelige Kong Boabdil grædende saa Alhambra for sidste Gang, og hans Moder udbrød da: „Græd som en Kvinde over at forlade, hvad Du ikke kunde forsvare som en Mand!“ Saa kom vi ned i den frugtbare Dal, hvorigennem Genil-Floden strømmer. Vi kom gennem flere Smaabyer, naaede endelig Granada og holdt paa Torvet Kl. 10, men da vare vi ogsaa dygtig møre. Vi toge saa Ophold i Fonda de los siete suelos, der ligger i selve Alhambra, thi her-

ved forstaas ikke Slottet alene, men et helt lille Kvarter, der har sin egen Guvernør. En prægtig Allé af Egetræer førte os op ad den Vej, ved hvilken Hotellet ligger. Vi havde det fortræffeligt under vort Ophold her, hvor vi behandlede med en vis Gemytlighed. Under Maaltiderne nødte Opvarteren os altid til at spise lidt mere, og naar Kaffen var serveret i Haven, mødte lidt efter Opvarterne og Pigerne med Mandolin, Tamburin og Kastagnetter og opførte en lille Dans. I Hotellets Fremmedbog fandt vi bl. a. opført „H. C. Andersen, poète de Danemarc“.

Vort Besøg i Granada havde været en Fest for os, men vi maatte tænke paa, at vi skulde videre. Vi havde saa atter en natlig Kørsel til Malaga, nød her Konsul *Scholtz's* og hans Frues Gæstfrihed, og den 30te September forlod vi Malaga.

Vi anløb saa Cartagena for Breve, men uden Samkvem med Land af Hensyn til mulig Kolera og ankom om Eftermiddagen den 3die til Algier. Jeg aflagde her et Besøg hos Generalguvernøren, Marskal *Mac Mahon*, Hertug af Magenta, en overordentlig vakker Mand og fuldblods Soldat, der med stor Interesse udspurgte mig om vor sidste Krig, saa jeg fik Lejlighed til at give mine Følelser Luft. Han indbød os til Dagen efter i hans Loge at se en stor saakaldet „Fantasia“. Lidet anede han, hvad Sedan skulde bringe ham, eller at han skulde blive Frankrigs Præsident.

Den omtalte „Fantasia“ var et Slags Væddeløb, der fandt Sted paa en stor Mark udenfor Byen.

I Marskallens meget store Loge var der en Mængde indbudte Gæster. Ved Hjælp af Marskallens Tolk, en dansk Mand ved Navn *Schousboe*, kom jeg i Samtale med en arabisk Scheik *Al Bouhalem* fra det Indre af Landet. Det forundrede mig at høre, at han vidste, der var et Land ved Navn Danmark, og han udtalte sin Harme over det tydske Overfald. Han var meget stolt over sin unge Søn, der aldrig havde smilet. Senere hørte jeg, at uagtet han var dekoreret med Æreslegionens Kommandørkors, havde han dog taget virksom Del i et Oprør mod Frankrig. Det sidste Nummer af denne Fantasia, var, at en stor Skare af mauriske Ryttere red i susende Galop Pladsen nogle Gange rundt, hvorefter de parvis galopperede forbi Marskallens Loge, idet de holdt deres Rifler op i Luften med den ene Arm og affyrede dem. En Kugle foer gennem Logen. Marskalinden, en lille trivelig Dame, vendte sig da ganske rolig om og udbrød: „Vraiment, une balle“, uden at det lod til at genere hende videre.

Vi var ogsaa en Aften henne at se Dervischer-nes Dans. Paa et paa Gulvet udbredt Tæppe sad en halv Snes Dervischer og bearbejdede en Tromme, medens Andre opførte en stillestaaende Dans, idet de navnlig vedblev at kaste Hovedet frem og tilbage indtil de blev halvtossedede og kom i Extase, hvorunder de gjorde de mærkeligste Ting. En af dem antændte et Stykke Papir og holdt det under Armen, uden at denne, idetmindste tilsyneladende, tog nogen Skade. De strøg glødende Jern op og ned ad Armene, de spiste nogle tornebesatte Kaktus-

blade, de dansede paa brændende Gløder og slukede dem med Fødderne. Tilsidst tog en af dem en stor Syl og jog den ind i Øjet, saaledes at den blev siddende i Øjelaaget. Desværre havde de, hvad vor Fører forklarede os, ikke kunnet faa fat paa nogle Slinger; ellers skulde vi have set Dervischerne spise Slinger. Vi vare ikke kede over at undgaa denne Nydelse. Oppe paa det tilgitrede Galleri sad Kvinderne, og naar et rigtig interessant Kunststykke blev gjort, tilkendegav de deres Bifald ved en lang hvinende Trille.

Den 9de Oktober forlod vi Algier og ankrede efter en heldig Rejse paa Ajaccio-Rhed om Eftermiddagen den 12te. Ligesom Alt i Granada drejede sig om Minderne fra Mauretiden, drejede her i Ajaccio Alt sig om deres store Bysbarn. Vi vare inde i det Hus, hvor Napoleon blev født, et lille tarveligt Hus, og i den Grotte, hvor han efter Sigende skulde have drømt om sin store Fremtid. Udover dette er der imidlertid intet seværdigt i Ajaccio, og vi bestemte os derfor til at gøre en længere Udflugt ind paa Øen.

Den 14de om Eftermiddagen forlod vi altsaa Ajaccio med Diligencen. Det første Stykke gik Vejen gennem en smuk Dal, men snoede sig saa op ad Bjergene, snart langsmed den brusende Gravone, der falder ud Øst for Ajaccio, snart gennem tætte Bøge-, Kastanie- og Valnødde-Skove. Det gik nu langsommere, thi Vejen var paa sine Steder meget ujævn, og da vi naede Landsbyen Bogognano, hvor vi spiste til Aften, kunde vore tre Muldyr næppe slæbe sig ind i Stalden. Med frisk Forspand

gik det saa rask videre, og om Aftenen naaede vi den lille Landsby Serraggio, hvor vi vilde opslaa vort Hovedkvarter et Par Dage for at bestige Monte Rotondo; og ved Hjælp af Byens Maire, der havde været med fra Ajaccio, fandt vi da en landlig Kro, hvis Vært efter Mairens Sigende var en meget ærlig Mand, uagtet han havde været i fransk Soldater-tjeneste.

Med et Par Førere, som Mairen havde skaffet os, og velforsynede med Proviant, begyndte vi saa den næste Morgen vor Bjergbestigning. Først gik det ud ad Landevejen, men saa drejede vi ind ad en Bjergsti, der i Zigzag snoede sig langs en rivende Elv, og vor Vandring blev nu meget besværlig. Vi maatte følge alle de fantastiske Sving, den smalle Sti gjorde langs den stejle Klippevæg. Idet vi drejede om en fremspringende Klippeblok, bag hvilken der laa et lille Buskads, saa vi et Gevær blinke ud mellem Grenene, og et barsk „Qui vive“ lød os i Møde. Nu havde Mairen meddelt os, at Banditterne aldrig molestere Fremmede og jeg svarede derfor: „Ami, Etranger!“ „Bien!“ svarede vor skjulte Ven, vi hørte Knækket af en Geværhane, og saa kom han frem. Han var iført en sort Fløjls Bluse, med et Læderbælte, hvori stak en Mængde Patroner, om Livet og en Gedeskinds Kappe kastet over Skulderen. Vi forklarede ham, at vi vare paa en lille Bjergbestigning; han tilbød at ledsage os, og da jeg saa gav en Kardus af Frederiksværks Krudt, som jeg havde taget med, var Venskabet besejlet.

Efter et lille Hvil og derpaa et Par Timers Vandring stege vi ned mod Vecchio Floden, som vi hele Tiden havde havt paa vor venstre Haand. Ad en smal Planke balancerede vi saa over Floden og kom lidt efter op til en ret stor Hyrdehytte. Her slog vi os til Ro for den Dag og indtog en glimrende Middag, idet vor Fører havde fanget nogle Føreller i Floden; vor Bandit skød et Par Skovduer, og ristede Kastanier fuldendte Maaltidet. Et Par Hyrder sluttede sig senere til os, og Aftenen gik med corsikansk Sang og corsikanske Historier, indtil vi endelig trætte af Vandringen lagde os til Hvile paa de langs Væggene anbragte Bregnebunker. Men Røgen fra Baalet midt paa Hyttens Iordgulv sved saaledes i mine Øjne, at jeg gik udenfor Hytten, lagde mig i Græsset med en Sten til Hovedpude, hvor jeg snart faldt i Søvn.

Jeg vækkedes ved at et Menneske faldt tungt over mig, det var en af Førerne, der ledte efter mig for at sige, at vi maatte afsted, skøndt Klokken kun var 1, ellers kunde vi ikke naa Toppen af Bjerget midt paa Dagen. Altsaa afsted. Det var ganske mørkt, Maanen lyste dog lidt imellem Træerne, men efterhaanden dagedes det, og saa gik det rask opad. Vi gjorde holdt ved en lille Hyrdehytte, hvor vi fik en fortræffelig Gedemælksost, en Mellemting mellem Ost og Tykmælk, meget vederkvægende. Paany klavrede vi op, det blev koldere og vildere, vi vadede tilsidst i Sne, og endelig Kl. 11 naade vi Toppen, i hvis Midte der laa en lille Sø; det har sikkert været et udbrændt Krater. Tørstige var vi, men

Førerne paalagde os indstændig at komme lidt af vor medbragte Rom i Vandet, der var for koldt til at drikkes ublandet. Selv var de saa forsigtige at drikke Rommen uden Vand.

Desværre var Udsigten heroppe hindret af Skyerne, der jøge afsted baade under og over os, og rystende af Kulde begyndte vi saa Nedstigningen ad en anden og til Nedfarten bedre egnet Vej end den, vi vare komne op ad. Paa Halvvejen, hvor vi var naaede et Sted, hvor der var en herlig Udsigt, gik de Andre iforvejen, medens jeg blev tilbage med *Giovanni*, saaledes hed vor gode Ven Banditten. Han havde været meget hjælpsom, havde hele Tiden baaret min Malerkasse, som jeg nu fik frem for at tage en lille Skizze, medens han slængte sit Gevær fra sig og lagde sig i Græsset.

Hvor var her dejligt! Under os saa vi Trætoppene i de uhyre Skove eller Klipperne paa Bjergsiderne. Vi saa de Klipper, vi vare komne op over, og over hvis Top Ørnene kredsede. Set herfra skulde man ikke tro det muligt, at Mennesker kunde komme frem. Langt nede mod Øst saa jeg den smukke Alerio Slette, gennem hvilken Tavignano Floden strømmer, og videre ud over Middelhavet, hvor man i det Fjerne kunde skimte den lille Klippeø Monte Christo, uagtet den var 14 Mile fjernet.

Medens jeg malede, fortalte *Giovanni* mig sin Historie. Han havde anbragt sin Kniv i Brystet paa en Medbejler, der have fornærmet ham; han blev arresteret og dømt til Galejerne for femten Aar. Men de passede ikke paa ham, og en skøn Aften

bad han sit Ave oppe i Bjergene i Stedet for bag Fængslets Gitter.

Saa slog han ud med Armen og sagde: „Er her ikke frit og dejligt og friskt heroppe?“

„Og De er altsaa nu — ja, det kaldes jo Bandit!“

„Jeg? Nej, jeg er Snedkersvend!“

Saa fortalte han mig, at hans Moder havde været Amme for en Mand, der var bleven Præfekt i Frankrig, og som havde skaffet ham Benaadning, og han havde ogsaa faaet Syndsforladelse. Benaadning af den verdslige Øvrighed, Syndsforladelse af den gejstlige — det har sine Behageligheder at være Katholik.

Saa røbede han, at de nede i Landsbyen havde overtalt ham til at spille denne Komædie, for at vi dog skulde faa en Bandit at se. Naa, han havde jo dog altsaa været det.

Men vi maatte afsted til de Andre. I susende Fart gik det ned ad Bjergstierne. Snart naaede vi ned til vor Træbarakke, hvor der var rigtig lunt, og saa bænkedes vi os alle om Gryden med de kogte Fisk. Samme Aften naaede vi tilbage til Serraggio.

Dagen efter aflagde vi Besøg flere Steder i Byen, bl. a. hos Mairén, hvor en Mængde var samlet for at se de nye Møbler, han havde medbragt. Ogsaa Byens Ungdom, vi vilde herhjemme kalde dem for Gadedrenge, gav deres Besyv med i Lavet. Et andet Sted traf vi en ung Student *Felix-Antoine Giacobbi*, der den første Dag havde ledsaget os et Stykke paa Vej. Inden jeg vidste af det, var vi inde i en ivrig Disputats om Pavens Ufejlbarlighed, og da Audi-

toriet bestod af ivrige Katholiker, var Situationen ikke videre behagelig, men heldigvis blev der fore-slaaet en Dans.

Næste Morgen lejede vi en Karre til at køre os ned. Jeg anmodede da Kroværten, Hr. *Genovesi* om at faa en nøjagtig specificeret Regning. Han mødte strax med den, og den lød saaledes:

„Mon Capitaine. Le compte monte en tout à 360 frcs. Je vous salue

Genovesi“.

Jeg skældte ham ud, men han erklærede, at han hellere vilde skære sit Hoved af og kaste det i Flo- den (en lidt vanskelig Ting) end eftergive en eneste Centime. Saa gik jeg sammen med ham til Mairen, der laa i sin sødeste Søvn. Retten blev sat i halv- vaagen Tilstand, *Genovesi* maatte gøre Rede for Alt, og det viste sig, at Regningen var 80 frcs. for stor, som han maatte give Afkald paa. Dog skar han ikke Hovedet af.

Saa steg vi til Vogns. Beboerne flokkedes om Vognen for at trykke vore Hænder til Afsked, ogsaa Hr. *Genovesi* kom, men hans fremrakte Haand vilde jeg ikke tage. Men saa kom en Deputation for i Landsbyens Navn at bede om Tilgivelse for Syn- deren, ellers vilde han ikke kunne begaa sig. Og saa lod jeg Naade gaa for Ret.

Ledsagede af et hjerteligt Farvel og et „Vive les Danois!“ for hvilket vor Kusk *Pietri* takkede, rul- lede vi saa ud af Serraggio ned igennem de mægtige Kastanieskove, hvor der høstes en saadan Mængde Kastanier, at Svin og Muldyr fodres dermed. I Vi-

varir gjorde vi et kort Ophold og indtog derefter vor Frokost i Værtshuset i Bogognano, hvor Værtinden Madame *Arch'angula* trods sit erkeenglige Navn viste sig at være i Besiddelse af en fortræffelig Indsigt i den materielle Kogekunst ved at lave en udmærket Salat. Vor Kusk præsiderede med megen Værdighed for Bordenden, ogsaa vore Muldyr vilde være med, de stak Hovedet ind ad Vinduet og fik en lille Mundfuld med af Salaten.

Udenfor Bogognano gik Vejen atter opad i Svingninger, vistnok ti Gange kom vi forbi det venlige Værtshus, hvorfra Erkeenglen tilviftede os sit Farvel, hver Gang et halvhundrede Fod længere nede, indtil vi endelig drejede ind i den store Skov mellem Bogognano og Ajaccio.

Den 21de Oktober om Eftermiddagen lettede vi fra Ajaccio og stod Nord paa langs Corsikas Vestkyst. Næste Aften var vi udenfor Genua. Det var allerede mørkt, og det blæste stivt af SØ. med temmelig høj Sø, saa det tegnede til at blive en fæl urolig Nat. Men da jeg jo før havde været i Genua, holdt jeg ind og kom lykkelig og vel til Ankers inde i Havnen.

Næste Morgen mødte jeg paa Karantænehuset og blev dygtig skældt ud, fordi jeg var løbet ind uden at have afventet Karantænebaaden. Jeg havde jo rent Sundhedspas fra Ajaccio, men da Corsika hørte til Frankrig, og der var Kolera i Frankrig, fik vi 7 Dages Karantæne. Alle mine Indvendinger gjaldt selvfølgelig til Wandsbeck, jeg maatte om Bord igen og hejse Karantæneflaget.

Her i Genua ventede vi *Priors* og Families Komme fra Kjøbenhavn, og vi benyttede nu de 7 Dage til at faa Skibet rigtig oppudset og malet baade inden- og udenbords. Jeg maatte hver Dag ind paa Karantænen og melde mig samt aflevere og hente Post. I Karantænehuset, hvortil man kom ind mellem to høje Mure, var der dobbelt Gitterværk og mellem disse et Staaltraadsnet; Posten rakes ind eller ud med en lang Tang. Endelig den 30te fik vi Praktika, og da *Prior* med Frue og Datter nu vare ankomne, flagede vi. Det faldt imidlertid ind med daarligt Vejr, Regn og Storm, og først den 2den November om Eftermiddagen kom vi afsted og ankrede den næste Morgen i Livornos nye Havn indenfor den store Breakwater.

Her laa vi kun et Par Dage, medens *Prior* og Familien var oppe i Florents, gik herfra den 5te og fortøjede næste Morgen i Civita Vecchias lille Havn, hvorfra Familien strax tog op til Rom. Vort Ophold i Civita Vecchia var ikke uden Interesse. Det var jo endnu i Kirkestatens Tid, om der end baade her og i Rom var fransk Besætning. Jeg aflagde et Besøg hos Guvernøren, Kardinal *Lorenzo Randi*, der gjorde Genvisit om Bord. Vor Leverandør var netop da om Bord, og han fik sig ved den Lejlighed en extra Velsignelse.

I Havnen laa iøvrigt en pavelig Skruectorvet, et overordentlig smukt Skib, og nydelig holdt. Det hvidgule pavelige Flag vajede fra Gafflen. Skibet gjorde hvert Aar kun en enkelt Rejse til og fra Toulon, naar det skulde i Dok. Inden denne fare-

fulde Rejse tiltraadtes, kom Kardinalen om Bord, læste en højtidelig Messe, bestænkede Skibet med Vievand og gav det sin Velsignelse.

En Dag kom en Zouav om Bord, meddelte mig, at han kom paa sine Kammeraters Vegne og overrakte mig en stor Kniv, som han havde taget fra en romersk Bandit under en Expedition oppe i Bjergene. Han bad mig modtage den som en Anerkendelse af den Tapperhed, som de Danske havde udvist i deres Krig mod Tyskland. Iøvrigt maa jeg sige, at vi paa mange Steder fik Beviser paa lignende Sympathi for Danmark.

Efter *Priors* Indbydelse tog jeg en Dag op til Rom. Paa Jernbanestationen i Civita Vecchia blev jeg antastet af en Herre og Dame; det var den norske Professor *A. Munch*, der var gift med en Plejedatter af den bekendte Bjørnejæger Grev *Raben* til Aalholm; hun havde kendt mig fra min Barndom, og jeg fik nu paa Turen op til Rom en interessant Samtale med disse to prægtige Mennesker. Uagtet jeg kun var den ene Dag i Rom, fik jeg set ikke saa lidt, thi Billedhugger *Lauritz Prior* var en fortræffelig Cicerone. Jeg fik bl. A. Lejlighed til at kaste en Soldo i Fontana Trevi, saa kommer man nemlig til Rom igen. Det var der rigtignok ikke stor Udsigt til, men det lykkedes dog 29 Aar senere, da jeg med „Dagmar“ laa i Neapel.

Den 9de November forlod vi Civita Vecchia for at tiltræde Rejsen til Athen. Saasnart vi vare udenfor Havnen, satte vi Sejl. Vi fik kort efter en rigtig Storm af NØ med høj Sø, men „Falken“ laa aldeles

nydelig paa Vandet. Den 12te fik vi et udmærket Fyr i Sigte, nemlig Stromboli, der af og til sender en Flamme tilvejs. Natten mellem den 13de og 14de holdt vi gaaende udenfor Messina Strædet. En engelsk Brig, der kom rumskøds ned, havde nær oversejlet os, hvis vi ikke havde vendt i Tide. Om Morgen den 14de stod vi Messina Strædet ind og fortøjede i Messinas Havn, hvor vi fik Karantæne; vi kom jo fra Pavestaten, hvor der ingen italiensk Konsul var til at visere vort Sundhedspas. Det var imidlertid kun for at faa Kul; vi fik en Pram paa Siden, det vil sige, den kastede los lidt fra Skibet, saa maatte vi selv hente dem; og da den var tømt, lod vi den drive. Saa hentede deres Folk den igen, men først stænkede de den over med Vand, som om det skulde hjælpe.

Allerede den næste Dag forlod vi Messina, kom tværs igennem Charybdis' Hvirvel, uden at den gjorde os noget, og satte saa Sejl. Allerede den 18de fik vi Kysten af Morea i Sigte, stod saa under Damp rundt om Cap Matapan og ankom til Piræeus den 20de. Men her maatte vi ankre i Karantæne-Havnen udenfor Indløbet, idet vi fik 5 Dages Karantæne trods vort rene Sundhedspas. Jeg skrev strax op til min Ven, Lieut. *Funck*¹⁾, der tilligemed *Göldencrone*²⁾ var Adjutant hos Kong *Georg*. Han lovede at tale med Ministeren om at skaffe mig fri; men netop paa den Tid indtraf det Til-

1) Se Noten ovenfor S. 83.

2) Ove Göldencrone (1840–80) var afvexlende i dansk og græsk Orlogstjeneste. En længere Aarrække gjorde G. Adjutanttjeneste hos Kong *Georg*, i 1877 grundlagde han det græske Torpedovæsen og var dets første Chef.

fælde, at der i Løbet af 5—6 Dage var ligesaa mange Ministerier, saa hver Gang, naar en Minister havde givet Løfte herom, var han gaaet af den næste Dag.

Naa, vi benyttede imidlertid Opholdet til ret at pudse Skibet op med et eventuelt Kongebesøg for Øje, og endelig den 25de kunde vi komme ind i Havnen.

I Havnen laa en Mængde Orlogsmænd — foruden den græske Fregat „Hellas“ laa her det engelske Linieskib „Mecanee“, en russisk Fregat, en italiensk Panserfregat, et fransk Skrueskib, en tyrkisk Corvet og et Par østerrigske Smaaskibe. Kort efter kom den preussiske „Nympe“ ind. Saa der var Liv nok. Jeg faar senere Lejlighed til at tale lidt om disse Skibe.

Et Par Dage efter blev jeg ved *Funck* tilsagt til Audiens hos Kong *Georg* og tog saa op til Athen med *Deligence*; dengang var der endnu ikke Jernbane. Det var en kedelig Tur, Egnen var ikke videre skøn, og en Olivenskov, vi kom igennem, havde ikke noget oplivende Udseende med sine graagrønne, støvede Blade. Kongen var meget venlig, havde ikke stor Lyst til at købe „Falken“, maaske heller ikke Raad dertil, men lovede dog at komme om Bord for at se Skibet.

Under mit Ophold her boede jeg jævnlig flere Dage ad Gangen hos *Funck*, og jeg havde da Lejlighed til at gøre Bekendtskab med Kongens Bibliothekar, Professor *Köppen*, en elskværdig og kundskabsrig Mand, af hvem jeg havde stor Nytte

som Cicerone i Athen; han havde været Tolk for den græske Deputation i Kjøbenhavn og var fulgt med Kong *Georg* herved.¹⁾ Ogsaa Bekendtskabet med den danske Slotspræst *Hansen* havde jeg megen Fornøjelse af.²⁾ Efter et Taffel blev jeg af *Köppen* paa Fransk forestillet for General *Hadjepetros*, en gammel Palikar, der er skildret (saavidt jeg erindrere af *Edmond About*) i Romanen „Le Roi des Montagnes“. *Köppen* sagde paa Dansk til mig: „Maa jeg forestille Dem General *Hadjepetros*, om hvem De med rolig Samvittighed kan sige, at han har alle de syv Dødssynder paa sin Samvittighed!“ Og saa trykkede vi hinanden i Haanden med den største Venlighed.

Ogsaa Grev *Sponneck*, der var fulgt ned med Kong *Georg*, traf jeg sammen med, og han udviklede for mig alle de Vanskeligheder, som den unge Konge havde at kæmpe imod, og den Fasthed, hvormed han modstod de Bestræbelser, som enkelte Ministre undertiden udfoldede for at faa ham til at handle imod Konstitutionen.

Ogsaa den gamle Admiral *Kanaris* kom jeg i Berøring med. Engang jeg traf sammen med ham i et lille Værtshus, der laa ved de mægtige Søjler, en Levning af Zeus' Tempel, hvor vi drak vor Kaffe sammen, fortalte han mig adskillige Episoder fra Frihedskrigen, under hvilken han med sine Bran-

¹⁾ Om *Köppen*, en født Holstener, der ogsaa var knyttet til Kong *Ottos Hof*, se Mem. & Breve XLVIII.

²⁾ Theodor Vilh. Hansen blev i 1864 udnævnt til dansk Hofpræst og Præst for den tysk-evangeliske Menighed i Athen. I 1866 forlod han atter Grækenland, som han har skildret i et Par Smaabind (Græske Forhold 1—2. 1868—69). Lic. theol. 1869 for en Afhandling om Roms Katakomber. 1869 traadte han ind i den gejstlige Stand i Danmark.

dere var en Rædsel for Tyrkerne. Det var meget interessant at høre hans Fortællinger om, hvorledes Tyrkerne spredte sig, naar han nærmede sig.

Naturligvis var jeg, under *Köppens* Vejledning, flere Gange oppe i Akropolis, saa bl. a. her Erechteion, hvor den ene af Kariatiderne er meget nyere end de andre. Sultanen gav i sin Tid den engelske Gesandt, Lord *Elgin*, Tilladelse til at medtage en lille Erindring fra Akropolis. Han opnaaede da en herostratisk Berømmelse ved at sprænge den ene af Kariatiderne med Krudt.

Men var det interessant at se Akropolis om Dagen, saa var det aldeles dejligt at vandre om mellem Ruinerne i Maaneskin. Det kan man ikke mere, thi da der blevet stjaalet saamange Souvenirs deroppe, er nu Akropolis lukket om Natten, idet der ved Propylæerne er anbragt et Gitter med en Port, der aflaaes ved Mørkets Frembrud.

Undertiden, naar et af Skibene i Piræeus begyndte paa Sejlmanøvrer, gjorde de andre Skibe det samme, og der opstod derved en gentagen Kappestrid. Det Skib, som i Reglen gjorde det smukkeste og hurtigste, var den tyrkiske Corvet „Sinope“. Med dennes Chef *Achmed Bey* traf jeg ofte sammen inde paa en Kafé, hvor der spillede Billard, og vi blev efterhaanden meget gode Venner.

Han var Søn af *Osman Pascha*, der kommanderede den tyrkiske Flaade, da denne under Krimkrigen blev ødelagt ved Sinope den 30. November efter en heltedmodig Kamp. Selv havde han været 7 Aar i engelsk Tjeneste, og havde derved erhvervet

sig et vist Frisind, saaledes at han ikke gik af Vejen for en Grog eller et godt Glas Vin. Engang spurgte Kong *Georg* ham ved et Taffel, hvorledes det kom sig, at han drak Vin, da det jo var forbudt i Koranen. „Deres Majestæt“, svarede han, „jeg siger blot: O, Du store Profet Muhamed, luk Dine Øjne et Øjeblik — og saa skynder jeg mig at tømme mit Glas!“

Første Gang, jeg var om Bord hos ham og sad i hans Kahyt, kaldte han sin Tjener ind og sagde til ham nogle Ord paa Tyrkisk, hvoraf jeg kun forstod det ene Ord „Limonad!“ Han sagde saa, at for Exemples Skyld drak han aldrig Vin om Bord, men kun Limonade. Men da Tjeneren kom med Limonaden, viste det sig, at det var Champagne.

En anden Gang kom jeg om Bord i „Sinope“ i Middagstiden. Der var ingen ved Falderebet, hverken Officerer eller Folk. Rundt paa Dækket laa Folkene og sov, men jeg kendte jo Vejen til Kahytten. Saa sagde han til mig, at paa den Tid af Dagen laa alle Folkene i dyb Bøn. Det forhindrede dog ikke, at han kaldte paa Tjeneren med Limonaden.

Den Dag jeg skulde forlade Piræus, gjorde han Afskedsvisit hos mig med to af sine Officerer, og jeg fik da en Flaske Vin og fire Glas sat frem og takkede ham saa for de fornøjelige Timer, vi havde tilbragt sammen. Han og jeg tømte saa vore Glas, idet han forinden havde givet Officererne et Vink, og da han havde drukket, tog han de andre Glas og tømte dem, idet han sagde: „I drink for

my officers!“ Saa maatte jeg i en Fart faa lavet Kaffe.

Opholdet her trak efterhaanden temmmelig længe ud. Kunde Salget med Kong *Georg* ikke komme i Stand, skulde jeg forsøge med Andre, men herom kunde der ikke være Tale, hvad jeg kort efter min Ankomst havde skrevet til *Prior*. Saa fik jeg en Dag et Telegram, der fra Rom havde været en halv Snes Dage undervejs. Det lød saaledes:

„If ober to any cargo, then cash“.

Maskinmester *Raabye*, Styrmand *Brabrand* og jeg lagde vore Hoveder i Blød og grundede over Indholdet. Cargo skulde vi ikke tage. Endelig langt om længe fandt vi ud af, at det skulde betyde: „If other than *Georg* then cash“. Jeg telegraferede da tilbage, at der ingen Udsigt var og bad om nærmere Ordre. Denne fik jeg da endelig den 23de om Aftenen, og den lød paa at gaa øjeblikkelig, hvoraf Følgen var, at jeg maatte forlade *Piræus* den 24de om Morgen, uagtet det den Dag var Kongens Fødselsdag. Jeg skrev op til *Funck* for at bede ham forklare Kongen min hovedkuls Afrejse.

Efter en Rejse med afvejlende Storm og Stille kom vi til *Messina* den 30te, afgik atter den 2den Januar og kom den 4de til *Neapel*, hvor et længere Ophold ventede os. Jeg fik strax Tilladelse til at gaa ind i Orlogshavnen.

Det var Hensigten at sælge „*Falken*“ her, og da Prins *Umberto* ventedes hertil, lovede den kommanderende Admiral *Dholozano* at skaffe mig i Forbindelse med Prinsen. Denne kom ogsaa nogen

Tid efter til Neapel, men Efterretningen om hans Broders, Prins *Odones* Død kaldte ham bort, og saa glippede dette Haab.

I Neapel traf jeg sammen med endel Danske. I Huset hos en Fru *Cerillo*, født *Knudsen*, til hvem jeg var introduceret, traf jeg sammen med Enkefru *Ryan* med to ganske unge Døtre, af hvilke den ene senere blev gift med Kammerherre *Treschow* til Brahesborg. Jeg kom meget i Fru *Ryans* Hus, fik ogsaa det behagelige Hverv at ledsage Damerne i Theatret, hvor de ikke kunde gaa alene.

Den første Dag, jeg kom der, og Pigen lukkede mig ud, sagde jeg „Adio!“ Hun lo og sagde saa: „De maa hellere sige Farvel, for det forstaar jeg bedre!“

Hos Fru *Ryan* traf jeg sammen med Provst *Aleth Hansen* og dennes Familie.¹⁾ Han havde ledsaget Fru *Ryan* for at forberede dennes Døtre til Konfirmationen og havde, vistnok i Rom, faaet Tilbud om Stillingen som tysk Præst, men havde betakket sig. Han havde i sin Tid været Skibspræst med „Galathea“ paa dennes Jordomsejling, og der gik det Rygte, at han havde anmodet om at faa et Lukaf paa Solsiden, men han erklærede dette for Mythe. Han holdt en Dag Gudstjeneste i et lille skandinavisk Kirkelokale, hvor der mødte vel en halvhundrede Skandinaver. Jeg maatte agere Degn, d. v. s. Forsanger. Herhjemme blev han senere Kultusminister.

¹⁾ Aleth, Sophus Hansen (1817–89) havde været Præst i Slesvig. I 1868 blev han Minister for at gennemføre Valgmenighedsloven, næste Aar trak han sig atter tilbage og blev Sognepræst i Ledøje.

Angaaende Salget af „Falken“ viste der sig store Vanskeligheder, flere Forhandlinger vare strandede. Endelig lykkedes det mig i Begyndelsen af Februar at komme i Forbindelse med Direktionen for Dampskibsselskabet „Napoli—Gaeta“, som da lovede at bese Skibet. Direktørerne syntes saa godt om det, at de ønskede at gøre en Prøvetur med det, og denne fandt Sted den 11. Februar. Medens vi stod Vester ud langs Kysten, spiste vi Frokost, og Menuen var saaledes: Østers med Lacrymæ Christi, Skildpadde med Ispunch, kold Bord med dansk Kommen Akvavit, der smagte Gæsterne fortræffeligt, og endelig Rombudding. „Falken“ løb ogsaa ganske udmærket. Vi stoppede op et Par Timer i Ischias Havn og foretog en lille Spadsere-tur udenfor den lille By, over hvilken Monte Epimeo hæver sig op; det var dette Bjerg, som senere, i 1910, sendte sine ødelæggende Dyndstrømme ned over den ulykkelige Ø.

Turen gjorde et saa godt Indtryk, at jeg kunde sende Bud efter *Prior*, som strax kom ned fra Rom, og et Par Dage efter var Købet afsluttet, hvorefter jeg med hele Besætningen fik Ordre til at rejse hjem over Land.

* * *

Efter min Tilbagekomst kom jeg strax i Passagerfart herhjemme, det jeg i 1866 førte Dampskibet „Flora“ for *Prior*, i 1867 for „Det forenede Dampskibsselskab“, og i 1868 „Zephyr“. ¹⁾ De to første

¹⁾ Begge de nævnte Baade var ved Sammenslutningen fra H. P. *Prior* gaaet over til D. F. D. S. „Zephyr“ afløstes snart efter af en anden Hjulbaad „Zampa“, der i mange Aar løb paa Møen, Sydsjælland og Falster.

Aar gik mine Farter fra Korsør, det sidste Aar fra Kjøbenhavn. Jeg anløb en Mængde Provinshavne, fik derved et udmærket Kendskab til vore Smaafarvande, og dette kom mig senere til stor Nytte. Denne Fart var paa ingen Maade triviel, tværtimod meget afvejlende. Jeg anløb en Mængde Smaahavne, stiftede mange Bekendtskaber, og da der dengang ikke fandtes Jernbaner med Undtagelse af Banen til Korsør, var Dampskibet Byernes Hovedforbindelse med Hovedstaden, og Dampskibsføreren derfor en vigtig Person, som Alle skulde staa sig godt med.

Det er ikke min Hensigt at dvæle omstændelig ved disse tre Aars Farter. Kun nogle enkelte Smaatræk kan jeg ikke nægte mig den Fornøjelse at fremdrage.

Min Debut som Dampskibsfører var meget uheldig. Jeg skulde i Marts 1866 med „Flora“ om til Korsør for den næste Dag at begynde Farten. Da jeg løb ind til Korsør uden at kende de meget vanskelige Strømforhold, kunde jeg ikke faa Skibet drejet op mod den meget haarde udgaende Strøm, der smed os tværs i Løbet, saa der ikke var Plads hverken til at gaa frem eller tilbage. Der var ikke andet for end at lade os drive ud med Strømmen. Udenfor fik jeg saa Skibet drejet op og løb saa ind igen, og denne Gang lykkedes det. Senere gik det meget bedre.

Assens var en prægtig By, som jeg senere blev knyttet stærkt til. I Reglen laa vi over der hver Torsdag Aften, og jeg var da indbudt til L'hombre

ude paa „Kildens Minde“, et Traktørsted udenfor Byen, hvor dennes Bedsteborgere søgte. Engang var der Skiveskydning derude. Jeg blev anmodet om at skyde for en af mine Venner og var saa heldig at skaffe ham nogle Sølvskeer. Saa fik jeg flere Anmodninger, men afslog dem, da jeg kun kunde skyde for en enkelt — jeg vilde dog ikke sætte mit Rygte som Skytte overstyr. — „Flora“ og forresten ogsaa „Zephyr“ havde enkelt Maskine, og naar denne kom paa Dødpunktet, kunde den ikke bakke. Da jeg saa engang skulde lægge til Bolværket og varskoede „Bak“, fik jeg af Maskinmesteren det Svar: „Vi kan ikke!“ Jeg kunde altsaa ikke faa Farten standset; tæt foran os ved Stranden laa en Mængde store Sten; løb vi op i dem, vilde vi løbe Hul i Bougen. Saa vinkede jeg til Roret og drejede Stævnen ind mod Bolværket, der tog endel Skade, men Stævnen holdt. Jeg fik jo en Mængde haanende Bemærkninger om, at det var en rar Skipper, der ikke kunde lægge ordentlig til ved et Bolværk, men det var disse Søofficerer osv. Saa kom Havneudvalget ned for at undersøge Skaden; jeg forklarede dem Sagen og spurgte, om de maaske hellere vilde have, at Byen i nogen Tid vilde være uden Dampskibsforbindelse. Jeg fik det Svar: „De skal ikke høre et Ord mere om den Sag“.

Vi anløb ogsaa Haderslev, Sønderborg og Flensborg. Her hejste jeg altid vort største Flag, og en Mængde af Befolkningen kom da altid ned for at se det og kom om Bord for at faa en dansk Bajer og høre Nyt hjemmefra.

I Haderslev havde jeg en ganske pudsigt Oplevelse. I Faaborg havde jeg allerede lagt Mærke til, at der var Lavvande, ligeledes i Assens, hvor Vandet yderligere var faldet. Da vi saa fik Lods om Bord ved Stevelt i Haderslev — Fjordens Munding — vi maatte nemlig altid tage Lods her — erklærede han, at vi ikke kunde komme op; der var 5 Fod under daglig Vande. Vi skulde have lidt over 6 Fod, og da der med daglig Vande kun var 9 Fod i Sejllobet, kunde jeg jo selv regne ud. Jeg skulde imidlertid nødvendig op; der var blød Mudderbund, og vi kunde da i alt Fald løbe saa langt ind, til vi blev hængende. Det gik ogsaa godt i Begyndelsen, men da vi kom til et Sted, hvor der er et skarpt Drej paa 8 Streger, var det umuligt at faa Skibet drejet. Inde paa Engen stod en enlig Ko. Jeg sendte da en af Folkene ind med et Varp med Ordre til at trække Tøjrepælen op, sætte Varpet fast om den, slaa den ned igen og holde fast paa Tampen. Saa langsomt som vel muligt gik vi da an med Tørn paa Varpet, og det lykkedes virkelig at faa Drej paa Skibet. Det er vistnok et ret enestaaende Tilfælde, at et Skib er svajet om en Ko.

Indgangen til Rudkøbinggaarsom bekendt i Slangegang, og det var i Mørke — der var ingen Ledefyrdengang — ret vanskeligt at finde ind, og ofte gik der nogle af de af Havneudvalget satte Vagere i Løbet. Særlig et Medlem af Udvalget, Mægler *Hoff*, var meget fortørnet, naar en Vager var smadret. En Aften jeg kom fra Svendborg, blev det mørkt, netop som vi skulde ind i det smalle Løb. Hr. *Hoff* var

om Bord, og jeg sagde da til ham, at nu maatte jeg ankre. Han skulde absolut være hjemme i Aften. „Umuligt, saa gaar der for mange Vagere i Stykker!“ — „Lige meget, jeg maa hjem!“ Lidt efter ramte et af Hjulene en Vager. „Der gik én!“ — „Det gør ikke noget!“ — „Saa der gik en anden!“ Jeg hørte aldrig senere noget om, at jeg ødelagde for mange Vagere.

I Nakskov fik jeg en tidlig Morgen, jeg gik derfra Kl. 5, et Skuespillerselskab med. Dengang, det er jo henved halvhundrede Aar siden, var enkelte af de omrejsende Selskaber ikke meget værd. Vi skulde først til Korsør og saa efter Togets Ankomst til Svendborg og Faaborg. Inden vi naaede Korsør kom en af Skuespillerne op til mig paa Broen, han saa temmelig reduceret ud. „Er det ikke Kaptajn *Hansen*?“ Ja det kunde jeg jo ikke nægte. „Kan De ikke huske mig, vi var gamle Skolekammerater i Friis's Skole!“ Saa fik vi en lille Passiar sammen. Da vi havde forladt Korsør, kom han atter op til mig og spurgte mig, om vi snart kom til Korsør. Da jeg havde oplyst ham om Situationen, bad jeg ham undskylde, jeg skulde ned og spise Frokost. „Aa, Frokost!“ udbød han. „Hvem der havde Raad til at spise Frokost!“ Naa, jeg indbød ham til at spise med, og han blev himmelglad. Under Samtalen ved Bordet sagde jeg ham, at han maatte sørge for at faa sit Selskab op for at se paa den smukke Sejlads gennem Svendborgsund. Men da vi var ved Svendborg, var de alle forsvundne. Da jeg under den videre Sejlads spurgte ham, hvorfor de ikke

havde været oppe ved Svendborg, svarede han meget aabenhjertig: „Nej, for dér skyldte vi altfor mange Penge.“ Saaledes var ofte de omrejsende Skuespille- res Kaar dengang.

Det var om Sommeren en ganske god Forretning at være Restauratør paa Skibet; men naar Efteraaret kom, og Passagerernes Antal blev mindre, blev der ofte sat Penge til. En saadan Efteraarsdag kom jeg til Korsør fra Vejle, skulde kun være der en Times Tid og saa gaa videre til Nakskov. Lidt efter at vi havde forladt Korsør, kom Styrmanden op til mig og sagde: „Det er skrækkelig Historie, Kaptajn, Re- stauratøren er stukket af og har taget alle sine Varer med!“ Heldigvis var der kun en halv Snes Passa- gerer med, jeg fortalte dem Uheldet, men vi skulde jo inden Aften være i Nakskov. Men saa faldt det ind med Taage, og vi naaede kun ned til Albuen, og Taagen var da saa tæt, at det var umuligt at løbe ind i Fjorden. Saa roede jeg ind til Albuen, vi laa heldigvis lige udfor Lodshusene, og hos Lodserne fik jeg købt et Rugbrød, et Franskbrød, Smør, Kar- tofler og Sild. Saa lod jeg dække Bord paa Agter- dækket, indbød Passagererne til Souper paa Skibets Regning. En Flaske Cognac havde jeg da selv, saa fik vi Punsch efter Maaltidet, og der var en glim- rende Stemning. Der blev holdt Taler og drukket Skaaler; der blev sunget, og vi kom sent til Køjs, efter at der var redt Seng paa Sofaerne i Kahytten. Og da vi næste Morgen kom ind til Nakskov, fik jeg Tak fra alle Passagererne for den glimrende Tur, de havde havt. Og glad var jeg, men ikke saa glad

ved, at jeg selv maatte overtage Restaurationen Resten af Efteraaret, da jeg selvfølgelig ingen Restauratør kunde faa.

I Foraaret 1868, da jeg sejlede med „Zephyr“, kom en Dag en ung Mand om Bord. Han skulde samme Dag holde Bryllup i Storehedinge og maatte derfor i Land ved Rødvig. Men det blæste efterhaanden op af SØ., og da vi kom til Rødvig, hvor der dengang kun var en lille Havn, som vi med stiv Paalandskuling ikke kunde anløbe, og ingen Baad kunde komme ud, maatte han gaa med til Stege for den næste Dag paa Tilbagevejen at gaa med til Rødvig. Men saa blæste der endnu værre, han maatte med til Kjøbenhavn og saa tage over Land til Storehedinge. Han var meget ulykkelig.

Ved Kvæsthusbroen kom jævnlig om Morgenen en Kone om Bord for at sælge Frugt. Hun blev til det allersidste, og ofte naar jeg havde ringet tredie Gang, maatte jeg jage hende i Land. Saa sagde jeg engang til hende: „Hvis De ikke passer Tiden selv, saa vil jeg ikke passe den for Dem!“ Saa en skøn Dag havde jeg ringet til Afgang, jeg saa hende godt, men sagde intet, vi kastede los og gik an. Jeg troede, at hun vilde blive meget ulykkelig, men hun var praktisk, hun satte strax Priserne paa sine Varer op til det dobbelte. Jeg blev saa imponeret af hendes Snarraadighed, at jeg sørgede for, at hun samme Dag kunde med „Zampa“ komme frit hjem.

„Zampa“ og „Flora“ sejlede nemlig om hinanden paa denne Rute. En Dag var vi paa Vej forbi Nyord ned til Kallehave i ganske klart Vejr, medens „Zampa“

samtidig gik fra Stege til Nyord hele Vejen i tæt Taage; men over Taagen kunde vi hele Tiden se dens Mastetoppe.

Til Masnedsund havde jeg undertiden nogle mindre behagelige Passagerer, nemlig Sindssyge, der skulde til Oringe. En Gang sprang en af dem over Bord, men vi fik ham dog bjerget. En anden Gang var der en Dame med under Ledsagelse. Hun bad mig om en Samtale under fire Øjne i min Kahyt og beklagede sig da over, at hun blev forfulgt og skulde spærres inde. Saa spadserede jeg lidt med hende under Armen paa Dækket og gav hendes Ledsager et Vink, da vi nærmede os Masnedsund, og jeg skulde op paa Broen. Da hun saa blev ført i Land til den ventende Vogn, sendte hun mig et gnistrende Blik: „De er ligesaa ond som de Andre, De er i Ledtog med dem!“

Ja der hændte mange fornøjelige Ting paa disse Sejladsere, undertiden nogle drøje Dravater, men som jeg begyndte med at sige, jeg havde uvurderlig Nytte af denne Fart.

* * *

I Oktober 1868 var min Orlov udløben, og jeg fik strax Udkommando med Fregatten „Jylland“, Kommandør *August Schultz*, til Middelhavet.¹⁾ Den 26de Oktober hejstes Kommandoen. Efter en halv Snes Dages Ophold ved Vedbæk for at organisere Besætningen stod vi Sundet ud og anløb i nogle Dage Plymouth for at fylde Kul. Den 30. November

¹⁾ Se Noten ovenfor S. 64.

kom vi til Cadiz, og vort Ophold blev af uventet større Interesse og Varighed. Nogle Dage efter vor Ankomst hørte vi Skydning i Land. Lieutenant *Bardenfleth*¹⁾ var netop i Land med Lærlingene, og vi bleve noget urolige over deres Skæbne, tilmed da de ikke kom om Bord om Eftermiddagen. Fartøjet, som skulde hente dem, sendtes tilbage med uforrettet Sag og meddelte, at der var udbrudt Revolution inde i Byen. Sagen var, som vi senere erfarede, den, at man havde forlangt, at Borgermilitsen, som den republikanske Regering ikke stolede paa, skulde udlevere deres Vaaben, hvilket de nægtede, og der udspandt sig da en Kamp mellem Regeringstropperne og Militsen. Kampen rasede fornemmelig paa Pladsen indenfor Havnemuren.

Paa Rheden laa foruden „Jylland“ en fransk og en italiensk Fregat, hvis Chefer underlagde sig vor Chef, som var den ældste, for at vi kunde opræde fælles til Beskyttelse for de fremmede Undersaatter. Der blev etableret en Brovagt inde ved Molen for at optage Flygtninge. Naar Fartøjerne skulde ro ind til Afløsning maatte de tværover de Kæmpendes Skudlinie, hvilket var mindre behageligt, da Geværkuglerne peb om os, men det varede heldigvis kun et Øjeblik, og der skete ingen anden Skade end at et Par af vore Aarer blev ramte, og en Kugle gik igennem en fransk Matroshat. Inde bag den høje Mole laa vi beskyttede.

Det var efterhaanden ikke saa faa Flygtninge, der kom om Bord i „Jylland“, baade Herrer og Damer.

¹⁾ Ingolf Bardenfleth (1840–1921). Overlods, Kommandør.

Til disse sidste blev der indrettet et stort Telt agter paa Batteriet.

En Dag blev jeg sammen med en fransk Officer sendt op til San Fernando, der ligger inderst inde i Bugtens sydligste Del, for at telegrafere til vore respektive Gesandter i Madrid. Det var en udmærket roende fransk Hvalbaad, som vi lagde ved Orlogsværftet i Caraccas, og gik derfra op til Telegrafstationen. Paa Tilbagevejen blev vi omringede af en Folkemængde, der tog os for spanske Officerer. Det var mindre behageligt, navnlig var der en Slagter, der truede med en væmmelig lang Kniv, men efter nogen Parlamenteren slap vi dog fri, søgte Tilflugt i en Restauration, hvor vi styrkede os ved en Bøf og kom saa heldig ned til Baaden og om Bord.

Imidlertid havde de fremmede Konsuler samlet sig hos vor flinke Generalkonsul *Christophersen*, i hvis Hus *Bardenfleth* og Lærlingene havde fundet Tilhold, og hvor Situationen nu blev drøftet. Der hændte da det pudsige, at to af Oprørernes Anførere mødte og anmodede *Bardenfleth* om at faa nogen Ammunition fra den danske Fregat, da deres egen snart var opbrugt. Det blev naturligtvis afslaaet. Kampens Udfald var egentlig hermed afgjort. Ved *Christophersens* Mellekomst blev der saa sluttet Fred. En Afdeling fra Fregatten blev sendt i Land med det danske Flag i Spidsen, og Folk strømmede til for at kysse Flaget. Nede paa Havnepladsen var der antændt et stort Baal, hvor de Døde blev brændte.

Da vi senere kom i Land, saa Gaderne nede ved

Havnen sørgelige ud, Brolægningen opbrudt og Barrikader flere Steder. En af vore Underofficerer havde maattet flygte ind i en Hjørnebutik, gennem hvilken Kuglerne hvinede. Han maatte søge Ly under en Hylde, hvor han laa en Dags Tid og stillede Sulten ved Kiks og Sardiner, indtil han endelig slap fri.

Et Par af Oprørernes Hovedmænd havde søgt Tilflugt i „Jylland“. Da Freden var sluttet, tilbød vor Chef at sætte dem om Bord i en engelsk Damper, der skulde til Gibraltar, men de bad om at maatte blive sat i Land inde paa Kysten Sønden for Cadiz. Saa skulde de nok slippe bort. Jeg talte lidt med dem om Bord, de beklagede stærkt, at deres Krudt var sluppet op — ellers skulde de nok have klaret sig.

Da jeg et Par Dage efter var i Land, mødte jeg en spansk Patrouille med et Par lænkede Fanger mellem sig. Det var de to Mænd, vi havde sat ind paa Kysten. De sendte mig et langt Blik, rystende paa Hovedet — deres Skæbne var sikkert afgjort.

Endelig var da alt sikkert og roligt, vore Flygtninge bleve sendte fra Borde, og den 14de December forlod vi Cadiz. Rejsen gik Østen efter, Juleaften tilbragte vi Sønden for Cap Matapan, omtrent paa samme Sted, hvor jeg tre Aar iforvejen havde tilbragt Juleaften med „Falken“. Den 25de kom vi saa til Piræeus.

I den første Tid havde vi dejligt Vejr, varmt trods Aarstiden, thi Vinden var sydlig, en rigtig Scirocco, saa vi gik med hvidt Tøj. En Dag, jeg skulde i Land fra Morgenstunden, kom jeg da ogsaa

op i Hvidt, til almindelig Morskab, thi Dækket var ogsaa hvidt, snebedækket; og da jeg senere, efter at være mere passende paaklædt, kom i Land, var Rendestenene bundfrosne, og det var bitterlig koldt. Vinden var i Løbet af Natten slaaet om til Norden og blæste ned fra Bjergene. Det er slige bratte Omvexlinger, der gør Klimaet saa usundt.

Kong *Georg* var overmaade elskværdig overfor os, ligeledes Dronning *Olga*. Vi vare saaledes efter Tallet et Par Gange inde hos Dronningen til The. Tjenerne blev saa sendt bort, Dronningen skænkede selv The og bød den rundt, og vi havde det rigtig livligt og fornøjeligt, og Kongen kunde være ganske kaad; han var jo, som han sagde, mellem Kammerater. Han var ogsaa flere Gange om Bord baade hos Chefen og i Messen.

Nogle Dage laa Fregatten ude i Salamis-Bugten for at holde Skydeøvelser. Kongen kom en Dag til Middag, og da han om Aftenen forlod os, tilbød han et Par af os at gaa ind med for at hente vore Breve, Postdamperen var lige kommen. I Piræus var Havnepladsen sort af Mennesker, der vare strømmede til, da Krigskibene i Havnen brændte Blaalys af ved Kongens Forbisejling. Det var knebent nok, at vi kunde komme gennem Folkemængden, fra hvilken Zitoraabene lød rundt om. Endelig kom vi til Posthuset, en lille Rønne i en Sidegade. Kongen dundrede paa Døren, et Vindue aabnedes; der spurgtes, hvem det var, og da der blev svaret „Vasileus“ (Kongen), blev der Travlhed med at lukke op, og vi fik vore Breve.

Vi fik i Salamis-Bugten en Nat en voldsom Storm af Nord, begge vore Ankre maatte vi have ude. Fregatten var svajet saaledet, at vi tæt agter for os havde en væmmelig Klippespids. Jeg maatte hele Hundevagten sidde i Falderebet for at passe paa, om vi skulde drive, og saa varsko til Maskinen, da vi havde Dampen oppe. Men heldigvis holdt vore Ankre os.

Den 23de Januar forlod vi Piræus og kom til Neapel den 30te, hvor vi gæstede Fru *Cerillo*, Generalkonsul *Knudsen* og et Par andre Familier. Kong *Victor Emanuel*, il Re galantuomo, var netop i Byen, og vi fik Audiens hos ham. Han underholdt sig i nogen Tid meget venligt med os, spurgte ud om den danske Flaade og om Forholdene i Danmark. Han var temmelig undersætsig, nogen kongelig Figur gjorde han egentlig ikke.

Efter et 7 Dages Ophold her anløb vi først Algier og derefter Carthagera. Jeg var med Chefen inde hos den danske Konsul, med hvis Frue jeg førte en ganske livlig Passiar, hun paa Spansk, som *jeg* tildels kunde forstaa, men ikke tale; jeg paa Italiensk, som *hun* kunde forstaa, men ikke tale; saa stærkt nærmer sig dog det Italienske i denne Egn af Spanien, vel nok som en Reminiscens fra Romertiden.

Efter et kort Ophold i Plymouth kom vi til Sundet den 5te April og strøg Kommando den 15de.

Kommandør *Schultz* gjorde Indtryk af at være en gammel Mand, skøndt han kun var 55 Aar, men han var en overordentlig nobel Personlighed. Noget

Sprogtalent var han ikke, og naar han ved enkelte Lejligheder var nødt til at holde en fransk Tale, holdt han den paa Dansk, medens enten *Bardenfleth* eller jeg gengav den efterhaanden paa Fransk, undertiden i en lidt fri Oversættelse. *Schultz's* særlige Passion var Bregner, han var paa dette botaniske Omraade en Autoritet, der ikke sjældent fra Udlandet fik Forespørgsler angaaende en eller anden Bregneart. Han fik senere Tilbud om at blive Admiral og Chef for Søofficerskorpset, men afslog det, da han ikke mente at være i Besiddelse af de fornødne Kvalifikationer. Jeg satte stor Pris paa ham.

Kun i en 8 Uger var jeg hjemme, thi i Juni 1870 fik jeg Udkommando til Corvetten „Thor“. Den 21de Juni blev Kommandoen hejst, og vi forlod Kjøbenhavn den 24de.

Paa Turen gennem Kattegat i den smukke Sommernat bragte en Mængde St. Hansblus os ligesom et Farvel fra Fædrelandet.

Fra 30te Juni til 3die Juli laa vi ved Plymouth. Mandskabets Paaklædning var paa de Tider mere end tarvelig, og Chefen Kaptajn *Schmidt*,¹⁾ der var en meget velhavende Mand, lod da her sy et Sæt hvidt og et Sæt blaat Tøj til hele Besætningen, saaledes at denne ved givne Lejligheder kunde optræde paa en Flaget værdig Maade. Ligeledes blev der købt Skobørster og Sværte til Folkene, en hidtil ukendt Luxus. Tøjet skulde efterhaanden afbetales af Folkenes Paaklædningspenge, men *Schmidt* stod

¹⁾ Ludvig Fr. Schmidt, f. 1823. Han døde under Togtet 14. Nov. 1870 paa St. Croix.

i Forskud, og hvis Togtet blev kortere end ventet, maatte han selv tilsvare Restbeløbet. Fra 14de til 20de Juli laa vi ved Cadiz for at indtage Vin til Mandskabet, hvorefter vi tiltraadte Rejsen over Atlanterhavet, havde en heldig Passat og ankom til Christianssted den 10de August.

Vi laa nu her en 14 Dages Tid, og stiftede Bekendtskab med flere af de elskværdige danske Familier, hvor der i Reglen var aabent Hus om Aftenen, ofte med Musik og saa en Brandy and Water. Jeg kan blandt de mange nævne Guvernementssekretær *Rosenstand*, hvis Frue ofte forskaffede os en virkelig Nydelse ved sin overmaade smukke Sang. *Rosenstand* kom senere til Helsingør som Borgmester.

Guvernør *Birch* boede paa Richmond, lidt udenfor Byen, idet han foretrak dets friskere Beliggenhed her fremfor det store Guvernementshus, som kun benyttedes ved officielle Lejligheder. Han var en Type paa en Embedsmand fra den gamle Tid, bureaukratisk, stiv og pedantisk, men en Hædersmand ud til Fingerspidserne. Hans Middage ude paa Richmond var meget fine og elegante, men til daglig Brug levede han yderst beskedent. Efter en saadan Middag kom jeg til at tale med ham om Belysningen af Christianssted Havn, navnlig klagedes der over Indsejlingsfyret paa Pynthatteriet. Han sagde da, at for selv at kunne kontrollere, at Fyret blev passet ordentligt, havde han ladet anbringe et Spejl bag Lanternen, saaledes at Lyset kastedes op mod Richmond, og han viste mig, hvor godt Fyret lyste. Jeg kunde ikke tilbageholde den

Bemærkning, om det ikke vilde være nok saa heldigt, at Spejlet blev anbragt saaledes, at Lyset kastedes ud over Indsejlingsløbet. Det vigtigste, mente han dog, var, at han selv kunde kontrollere Fyrets Pasning.

Overlæge *Knudsen* og Frue paa „Bülowsminde“ var meget elskværdige Mennesker og tilmed i nøjere Forbindelse med Marinen; daværende Kaptajn *H. G. Garde*, der senere døde paa Malta som Admiral, var nemlig deres Svigersøn. Jeg kommer senere til at omtale dem lidt nærmere.¹⁾

Af og til mødte jeg gamle Admiral *John Christmas*, som var Plantageejer, og for hvem det, som for saamange andre derude, var gaaet tilbage, hvorfor han levede meget tilbagetrukket.²⁾ Men naar han kom kørende ind til Byen i sin lille Ponyvogn, var der stadig en vis Grandezza over ham. Han var en overmaade smuk gammel Mand.

Planter *Hvid* paa Plantagen „Work and Rest“ var en fuldstændig Modsætning, livlig, gemytlig og fornøjelig. Han vilde gerne have en bedre Svine-race paa Øerne, og i den Anledning havde han kastet sine Øjne paa fire smaa Grise, jeg som Messefor-stander havde havt med hjemme fra. Saa tilbød han at sende ligesaa mange smaa sorte Grise om Bord i Bytte, sendte strax 8, og jeg troer, at vi ialt fik

¹⁾ Overlæge *Adrian Benoni Bentzon Knudsen* (1806—79) var allerede i 1838 kommen ud til Vestindien som Garnisonslæge og blev her Resten af sit Liv. Gift med *Susanne Ellsabeth Miller*, f. paa St. Croix 1811, d. i Kbh. 1902. — *Hans Georg Friboe Garde*, f. 1825, havde som Næstkomm. i „Dagmar“ været i Vestindien 1867. Han døde 1885 som Chef for Fregatten „Fyen“ ved Malta.

²⁾ *John Christmas* (1799—1873) havde i 1850 faaet Permission af Marinen for at rejse til Vestindien, hvor han bosatte sig 1853. 1862 Afsked som Karakt. Kontreadmiral. Han døde paa Plantagen „Peters Rest“.

20 Grise i Bytte for vore 4. Med *Hvid* havde jeg flere fornøjelige Køreture, hvorved jeg fik Lejlighed til at se Øens store Naturskønhed, saaledes den smukke Palmeallé langs Landevejen, Kingsroad, mellem Christianssted og Vestenden, hvilken Allé senere for en stor Del blev ødelagt af en Orkan.

Naturligvis var vi ogsaa paa adskillige Rideture, hvorved vi fik en hel Del af Øen at se; saaledes var vi en meget fornøjelig Tur med en Planter *Forsberg* op i „Blue Mountains“ paa Øens Nordside, og paa en anden Tur tværs over Øen til dennes Sydside, der er meget klippefuld og helt forskellig fra Øens øvrige frugtbare Del.

Den østlige Del af Øen, lige fra Christianssted og ud til Øens Østpynt laa dengang næsten fuldstændig i „Bush“, d. v. s. uopdyrket og kun benyttet til Græsning for Kreaturer; en Del af disse var næsten vilde, og mange Steder var det tornefulde Krat ganske uigennemtrængeligt.*)

En Dag aflagde jeg et Besøg hos Enken efter *Georg Carstensen*, „Tivolis“ Stifter.¹⁾ Han var en Tid bosat i Amerika og var der bleven gift med en amerikansk Dame, som efter hans Død i 1857 havde bosat sig i Christianssted. Hun blev meget glad ved at høre lidt om sin afdøde Mands danske Familie.

Jeg har her foregrebet Begivenhedernes Gang, thi alle disse prægtige Mennesker lærte vi selvfølgelig

*) Der er jo siden Plantageselskabets Stiftelse sket en mægtig Forandring i disse som i andre Forhold ude paa Øerne, som virkelig synes at gaa en bedre Fremtid i Møde. Men i de faa Aar fra 1863 til 1870, da jeg var derude, kunde jeg mærke en temmelig betydelig Tilbagegang. De usnlige Planer om Øernes Salg var jo ogsaa en medvirkende Aarsag hertil.

F. A.

¹⁾ Georg Carstensen blev for 2. Gang i 1850 gift med Mary Ann Semple.

ikke strax at kende, men først efterhaanden under vore senere ret lange Ophold i Bassinet.

Vi gjorde sidst i August en lille Sviptur over til St. Thomas, hvor vi dog kun laa et Par Dage, vendte saa tilbage til Christianssted, hvor vi laa til den 17de September og gik saa om til Frederikssted.

Der var dengang Oprør i Mulatrepublikken San Domingo, og en dansk Skonnertbrig „Rota“, der vilde bringe Vaaben og Krigskontrebande til Oprørerne, var bleven opbragt af Regeringens Skibe. Guvernementet gav da Kaptajn *Schmidt* Ordre til at gaa til San Domingo for at undersøge, om denne Opbringelse havde været retmæssig. Som Følge deraf forlod vi Vestenden om Formiddagen den 21de og kom allerede næste Formiddag til San Domingo.

Chefen med mig som Adjutant gik strax i Land. „Rota“ laa inde paa Floden, den var besat af Soldater, og udenfor den var der trukket en Jernkæde tværs over Floden. Soldaterne gjorde et meget komisk Indtryk. De mindede om de kendte Strofer fra Pjaltensborgs Brand: „En med bare Ben, En med Sko!“ Kaptajn *Schmidt* henvendte sig strax til Konsulen. Denne lovede at skaffe ham Foretræde hos Præsidenten, men da dette vilde vare nogen Tid, indbød Konsulen os til Frokost i en Restauration lige overfor Præsidentens Palads, der just ikke glimrede ved sin Skønhed eller Pragt. I Porten var der kørt en Kanon op, der tilfældig var rettet lige mod vort Frokostbord. Vi blev dog ikke videre imponerede, thi lige udenfor Kanonens Munding var der anbragt en Hængekøje tværs over Porten, og en af

de meget let paaklædte Skildvagter tog sig en Siesta i Køjen.

Under Maaltidet satte Konsulen Chefen ind i Forholdene, og det fremgik heraf, at det var med fuld Ret, at „Rota“ var bleven opbragt. Saa var Chefen hos Præsidenten, der ligeledes med gyldige Grunde hævdede Retmæssigheden deraf, og der var derfor ikke videre at gøre. Vi saa lidt af Byen, bl. a. den faldefærdige Domkirke, i hvilken Columbus var bleven begravet, indtil hans Lig senere blev flyttet til Havana og derfra til Spanien. Derefter var vi en Ridetur lidt ind i Landet, der med sine frodige Kaffeplantninger gjorde et ligesaa smukt som frugtbart Indtryk.

Nogle af Officererne havde ogsaa været i Land og bl. a. købt nogle Tusinde Cigarer, til en Pris af 1 Dollar pr. Tusind, med andre Ord lidt over $\frac{1}{8}$ Øre pr. Cigar, og de var virkelig fortrinlige. Men Sagen var den, at de var ormstukne, med en Mængde Huller i Dæksbladet. Der blev anstillet adskillige Forsøg paa at imødegaa Skaden, og bedste Middel viste sig at være Rugbrødskrummer, rullede spidst til og stukket ned i Hullerne, dog med et Stykke ragende udenfor, som efterhaanden kunde fjernes. Det saa ret komisk ud, da vi nu i lang Tid gik og røg paa Pindsvin.

Næste Eftermiddag lettede vi. Vi skulde nu dampe op imod Passaten, og først efter 69 Timers Dampning naaede vi Frederikssted. Det havde været en drøj Tur for Maskinen i den utaaelige Hede. Den ene efter den anden af Fyrbøderne besvimed, saa

vi efterhaanden maatte sende Hjælp af Folk fra Dækket ned i Maskinen, men de besvimedede naturligvis endnu hurtigere.

Fra Slutningen af September til Begyndelsen af November laa vi i Christianssteds Havn, og Tiden blev foruden til de sædvanlige Øvelser benyttet til at opmaale denne Havn, et Arbejde, som *Sølling*¹⁾ og jeg udførte i de kølige Morgentimer.

Allerede i September var der udbrudt en ret ondartet Epidemi blandt Besætningen, og den tog efterhaanden til, saaledes at vi i Begyndelsen af November havde ikke færre end 40 Mand syge, deraf de 34 paa Hospitalet i Christianssted, men dog efterhaanden alle de Syge om Bord igen undtagen en Fyrbøder, som døde.

Den 2den November bragte vi Guvernør *Birch* over til St. Thomas og gjorde derefter en Tur med ham rundt om St. Jan. Netop som vi skulde ankre ved Tortola, kom der en voldsom Tordenbyge med en rigtig tropisk Pladskregn. Kapt. *Schmidt* og jeg, der begge vare paa Broen, blev fuldstændig gennemblødte, og da Guvernøren vilde i Land, saasnart Ankeret var faldet, gik *Schmidt* strax med ind uden at klæde sig om, uagtet mine indstrængende Modforestillinger. Selv blev jeg strax efter afløst og omklædt. Vi gik saa videre til Cruz Bay paa St. Jan under stadig Regn og Torden og efter et kort Ophold her tilbage til St. Thomas. Dagen efter gik vi saa over til Christianssted, hvor vi ankom den 8de.

¹⁾ Ivar Norden Sølling (1841—1925) var paa dette Togt Premierlieutenant, gjorde senere især Tjeneste som Fyr- og Vagerinspektør, Afsked 1889 som Kommandør, derefter til 1912 Overlods i vestlige Distrikt.

Da *Schmidt* om Morgenen den 10de kom paa Dækket, gik han mod Sædvane strax ind i Ruffet og satte sig der. Næstkommanderende, Lieutnant *C. Garde* gik da ind til ham og saa, at han rystede af Feber.¹⁾ Uden at spørge derom sendte *Garde* da Bud ind til Overlæge *Knudsen*; vor Skibslæge *Boysen* nærede vi ingen synderlig Tiltro til. Da *Knudsen* mødte et Par Timer efter, saa han strax, at det var galt fat og tog *Schmidt* med ind til „Bülowsminde“.

To Dage efter fik *Garde* et Brev fra *Schmidt*, hvori denne meddelte, at han snart var rask. Han var virkelig bedre og forstod med sin energiske Karakter at mande sig saaledes op, at *Knudsen* tog ham med paa en Køretur til Byen.

Corvetten var imidlertid sendt om til Vestenden for at ligge paa et luftigere og sundere Sted. Den 14de fik *Garde* et Brev fra Guvernøren med Underretning om, at *Schmidt* havde faaet sorte Bræknin-ger, altsaa den modbydelige gule Feber, hvorpaa *Garde* og Proviantsforvalter *Jonsen* strax kørte fra Vestenden op til „Bülowsminde“. Da *Garde* kom ind til *Schmidt*, var han endnu ved sin Bevidsthed, men inden *Garde* endnu var kørt, blev den Syge saa vild, at Sygeplejeren ikke kunde holde ham i Sengen.

Guvernøren havde sagt til *Garde*, at det var en staaende Ordre i den engelske Marine, at naar der udbrød gul Feber blandt Besætningen, skulde Skibet strax gaa til Søs. I Overensstemmelse hermed

¹⁾ Carl Adolph Garde (1834—1911), sad 1877—1902 i D. F. D. S.s Bestyrelse. Afsked 1897 som kar. Kontreadmiral.

lettede Corvetten og gik under Sejl, idet den dog holdt krydsende i Nærheden af Frederikssted.

Den 15de blev der fra Fortet afgivet et Skud og Flaget halet halvt ned; det var det aftalte Signal for at Chefen var død. Efterretningen herom greb os alle stærkt. Vel kunde *Schmidt* til sine Tider være noget tilknappet, men til andre Tider glad og fornøjet, og han var en overordentlig nobel Karakter; derhos en udmærket dygtig Skibschef, som med den største Interesse varetog sine Pligter. Vi havde stor Agtelse for ham.

Dagen efter blev han begravet. Jeg blev sendt op til Christianssted for at bivaane Begravelsen, og det var med en underlig Følelse, at jeg her stod som den nærmeste til en Mand, hvem jeg for knap 5 Maaneder kendte meget lidt til. Lieutenant *Garde* overtog nu Kommandoen over Corvetten, medens jeg rykkede op til Næstkommanderende.

Den 16de December tiltraadte vi et Par Ugers Kryds Nord paa i Atlanterhavet for at faa rigtig frisk Luft i Skibet.

Nytaarsdag laa vi i Christianssted, hvor der var stor Kur hos Guvernøren; her mødte bl. a. en stor Del af Planterne, som havde staaet i den tidligere Milits, og endnu bar dennes ofte ret glimrende Uniformer. Vi havde kort efter et Selskab om Bord for at gøre Gengæld for al den mod os udviste Gæstfrihed. Nu havde et Par af os nogle Gange været bedt hos Havnemester *Petersen* paa Protestant Kay, den lille Ø ved Bassinet, og vi vilde derfor ogsaa bede ham og hans Kone, der var en

Smule kulørt — saa lidt, at man næppe kunde se det. Men vi fik da at vide, at adskillige af Byens hvide Damer saa vilde udeblive, og vi maatte bøje os for den offentlige Mening. Saaledes var Forholdene endnu dengang derude. Ved Guvernørens Fester var det dog lidt anderledes; dér mødte Hvide og Farvede i skøn, men ganske vist, ikke synderlig venskabelig Forening.

Efterdønningerne af det Jordskælv, der i 1867 havde hjemsøgt vore Øer og navnlig St. Croix, kunde endnu af og til mærkes. En Dag vi laa til Ankers ved Frederikssted og jeg sad inde i Ruffet, begyndte Skibet at duve op og ned paa en besynderlig Maade. Det var Havbunden, der bevægede sig, og dens Bevægelse forplantede sig gennem Ankerkæden op til Skibet. Ovre i St. Thomas sad jeg en Dag i „Athenæum“ og læste Aviserne; pludselig blev jeg forstyrret i min Læsning ved, at de andre Personer i Lokalet styrtede ud. Jeg saa da, at Hængelampen dinglede frem og tilbage, og i en lynende Fart kom jeg ogsaa ud. Folk var styrtede ud af Husene i Nærheden, men der skete intet uden lidt Revner i Murene. Men det er en underlig uhyggelig Fornemmelse at mærke, at den faste Jord, man træder paa, bliver til gyngende Grund.

Det er et løjerligt Sprog, man undertiden kan høre ude paa Øerne. Der tales meget Engelsk, men ofte blandet med Dansk, undertiden Engelsk blandet med danske Vendinger, Dansk med engelske Vendinger. Jeg aflagde engang en Visit hos to gamle danske

Damer i Frederikssted. De talte bl. a. om det frygtelige Ærtekvæk (earthquake), og de talte om at gaa op ad Stærkassen, naar de mente Trappen (staircase). „Brandy and Water“ blev ofte paa Dansk derude kaldt for Brændevin og Vand. Paa en Tur fra St. Thomas til Christianssted, hvor vi havde en Del Passagerer med, spurgte jeg Guvernementsekretær *Hattensen* om han ønskede noget. „Tak, lidt Brændevin og Vand!“ Jeg gav min Oppasser Ordren, og da saa *Hattensen* fik Drikken, satte han et løjerligt Ansigt op. Han havde nemlig i Stedet for Cognac virkelig faaet almindeligt dansk Brændevin i Vandet, idet min Oppasser havde lystret Ordren bogstaveligt.

Fra de engelske Postdampere var der gentagne Gange klaget over, at Fyret paa Mühlenfels Pynt ved Indsejlingen til St. Thomas var altfor svagt. Guvernementet nedsatte i den Anledning en Kommission til at undersøge Forholdet, nemlig Fortchefen (da Fyret stod paa Batteriets Grund), Toldintendanten (som Havnens øverste Myndighed), Havnemester *Leigh*, og et Par Herrer til. Endvidere blev Lieutenant *Sølling*, der hjemme havde været ved Fyr- og Vagerinspektionen, og endelig jeg som forhenværende Havnemester anmodet om at tiltræde Kommissionen. Vi holdt nogle Møder ude paa Batteriet, prøvede Fyret, og indsendte derefter til Guvernementet en motiveret Indstilling, hvorefter der paa Pynten skulde anbringes et Fyr omtrent som det paa Havnemolen i Assens. Kort efter fik Kommissionen en Skrivelse fra Guvernementet med Tak

for det udførte Arbejde og Meddelelse om, at Guvernøren havde i Kasernens Stald set en saa fortrinlig lysende Staldlygte, at denne maatte anses for fuldkommen tilstrækkelig.

Minderne om Begivenhederne i 1848 holdt sig endnu ret friske især blandt Negrene. Der kom jo dengang spanske Tropper over for at dæmpe Oprøret, hvad der dog ikke behøvedes. Brandkorpset under Major *Gyllich* havde iøvrigt paa draget sig Negrenes Modvillie, da det var optraadt ret energisk ved et Par Lejligheder. Og endnu kunde man af og til høre Negrene syngte:

Good morning general *Oxholm*,*)
 Good morning *Gyllich* major,
 Good morning general *Oxholm*,
 The Spaniols are coming
 To kill the Brandkor.

* * *

Da Efterretningen om *Schmidts* Død var kommen hjem, havde Ministeriet givet Kaptajn *A. B. Rothe*¹⁾ Ordre til at overtage Kommandoen af „*Thor*“; i Aarets sidste Dage var han afrejst og ventedes nu med Parketten til St. Thomas, hvortil han ankom den 17de Januar. Lieutenant *Garde* gik der om Bord for at afhente ham. Jeg modtog ham ved Falderebet, og hans første Ord til mig var: „Jeg

*) *Oxholm* havde en Tid fungeret som Guvernør, og han var Storkors af Dannebrog. Ved en tidligere Lejlighed (i 1863) var jeg ved en Middag hos Viceguvernør *Rothe* paa St. Thomas kommen til at sidde ved Siden af en fransk Officer, der spurgte, hvem *Oxholm* var, og da han fik at vide, at *Oxholm* var General, spurgte han saa videre: „A-t-il gagné beaucoup de batailles?“ Jeg svarede, at jeg erindrede ikke Antallet.

F. A.

¹⁾ Se Noten ovenfor S. 110.

mødte Deres Fader lige Dagen før jeg skulde rejse, og han bad mig bringe Dem en Besked, men nu har jeg skam glemt hvad det var!“

Kaptajn *Rothe* var i mange Henseender en Mod-sætning til *Schmidt*. Han var ikke saa alvorlig som denne, tog i det Hele Sagerne mere gemytlig, og *Schmidts* lidt afmaalte Væsen laa ham ganske fjernt. Han var derfor meget mere tilgængelig, og han var derhos en overordentlig begavet Mand. Vi kom snart til at holde meget af ham.

Da vi nu havde ligget ret længe stille, syntes *Rothe*, at det vilde være heldigt, om vi kom lidt ud, og vi forlod derfor St. Thomas den 25de og anløb Dagen efter Guadeloupe, hvor vi paa Reden ved Basseterre maatte ankre ret tæt ved Land paa 21 Favne Vand for begge Ankre med 50 Favne Kjæde ude paa det ene Anker og 70 Favne paa det andet. Efter nogle officielle Visiter lettede vi allerede den næste Dag. Men under Letningen begyndte Corvetten at drive rask udefter, og paa Grund af den stærkt affaldende Grund varede det ikke længe, førend begge Kjæder hang ret op og ned; det kostede umaadeligt Slid at faa den store Mængde Kjæde og Ankrene hevne hjem.

Ved Middagstid Dagen derpaa faldt atter vort Anker ved Basseterre, men denne Gang var det ved den lille engelske Ø St. Kitts, hvor vi laa til den 1ste Februar paa lidt bedre Ankergrund.

Guvernør *Cairns* var om Bord hos os, en meget gemytlig Mand, der strax blev indtaget i „the jolly danish Captain *Rothe*“. Han bad *Rothe* undskyldte,

hvis han gjorde sin Genvisit i civil Dragt, da han var saa uvant med at bære Uniform, hvortil *Rothe* svarede: „De maa for mig gerne møde i bar Skjorte!“ Og Guvernøren riposterede flinkt, idet han svarede: „Det skal være mig en Fornøjelse, hvis De saa vil modtage mig i samme Dragt!“ Guvernøren mødte dog i Uniform, og at han virkelig var uvant til denne, kunde vi se; han havde nemlig spændt sin Kaarde saaledes paa, at den sad paa højre Side med Fæstet vendt bagud, og han syntes selv, det var uhyre grinagtigt, da han opdagede Fejltagelsen. Eften en meget nydelig Middag, indbød Guvernøren os til en Forestilling, som en Taskenspiller gav. Denne gjorde sine Sager udmærket godt og sluttelig henvedte han sig til det højtærede Publikum, idet han bad, hvem der vilde, om at henvende Spørgsmaal til ham i et hvilket som helst Sprog, saa skulde han svare paa det samme Sprog — det Hele var jo hidtil gaet paa Engelsk. Saa blev der spurgt ham paa alle de Sprog, der gik ude i Vestindien, Fransk, Spansk, Hollandsk, ja endog Tysk, indtil en af os udbrød: „Nu vil jeg spørge ham paa Dansk, hvor han er født?“ I det samme lød hans Svar: „I lille Torregade paa Kresjanshavn!“ Der blev jo Forbauselse, vi fik fat i Fyren, og saa fortalte han, at hans Moder var bleven gift med en Polak, der var i Kjøbenhavn med en eller anden Trup. Saa havde de rejst rundt i Verden for at give Forestillinger, snart her, snart der, og saaledes havde han i sin Barndom efterhaanden lært de fleste Sprog. „Men“, tilføjede han, „sit Modersmaal glemmer man aldrig!“

Saa laa vi atter en 3 Ugers Tid, dels ved St. Croix, dels ved St. Thomas, gjorde ogsaa en Sviptur rundt om St. Jan og var inde i Coral Bay, hvor vi besøgte „Carolina Estate“. Ak, hvor forandret, fra dengang jeg var der i 1863! Nu boede en stærkt kulørt Familie der. Murstensgulvet i Forhallen var delvis opbrudt, de halve Ruder ituslaaede, de frodige Sukkermarker udenfor fandtes ikke mere. Alt hele Øen over var i den sørgeligste Forfatning; den var gaaet i „bush“.

Sidst paa Maaneden aflagde vi et Besøg i San Juan de Portorico. Indsejlingen hertil er ganske smal, men indenfor udvides Farvandet til en stor Bugt. Selve Byen ligger paa Enden af en Landtange, og denne er indenfor Byen ganske smal og vistnok over en Fjerdingvej lang. Ved Middagsbordet hos den spanske Guvernør stod der ved hver Kuvert en lille Tallerken med nogle Pølser, der var stærkt krydrede med Hvidløg, som man gnaskede paa imellem Retterne.

En Aften var vi hos vor Konsul, der boede et godt Stykke Vej fra Byen, saa man skulde ind over den smalle Landtange. Da vi saa sent paa Aftenen skulde hjem, havde vi en dejlig Spadseretur. Den klare tropiske Maane stod højt paa Himlen og udbredte et glimrende Skær. Paa Landtangens Inder-side laa den store Bugt, i hvis stille Vand Maanen spejlede sig, medens man kunde skimte Bjergene bag Bugten; paa Ydersiden sendte det Karaibiske Hav sine lange Dønninger ind, som brød sig mod Strandkanten i larmende Brændinger. Rundt om os

fløj Ildfluerne som blaalige Gnister, det var et aldeles prægtigt Sceneri, der endnu saa mange Aar efter staar lyslevende for mit Øje. Nu er Øen jo amerikansk, men den kunde have været dansk. Spanien tilbød den som Betaling for den Gæld, hvori dette Land var kommen til Danmark i Anledning af lejede Hjælpetropper under den spanske Arvefølgekrig, men Tilbudet blev afslaaet, da den danske Dronning *Sophie Magdalene* ikke vilde have katholske Undersaatter. Og onde Tunger tilføjede, at hendes Betænkeligheder deltes af Erkebispens i Madrid, der heller ikke fandt, at Katholiker burde regeres af en protestantisk Konge; dog kunde hans Samvittighed muligvis nok beroliges ved Hjælp af en større Pengesum; men den danske Regering fandt dog denne lovlig høj, da der diskret blev givet et Vink derom.

I Anledning af de forestaaende Forhandlinger i det amerikanske Senat angaaende Traktaten om Øernes Salg blev Corvetten sendt op til Nordamerika. Den 18de Marts forlod vi St. Thomas og stod Nord paa. Det var en meget stormfuld Rejse, men hvad der navnlig var ubehageligt, var Overgangen fra det milde Vejr, medens vi endnu befandt os i Golfstrømmen, til det raa Vejr, vi fik, da vi kom ind i Polarstrømmen, der løber langs Nordamerikas Østkyst. Det var mærkeligt at se, hvorledes de to Strømme løb ganske tæt ved hinanden, uden at Vandet i dem blandedes, saaledes at Grænsen mellem Golfstrømmens klare blaa Vand og Polarstrømmens gulligt mudrede Vand ganske tydeligt kunde bestem-

mes. Da vi passerede tværs over Skillelinien kunde vi sige, naar denne var ved Fokkerøstet, saa ved Storrøstet og saa Mesansrøstet. I Løbet af ganske kort Tid dalede Vandets Temperatur 12° , og op ad Dagen blev Luftens Temperatur 5° lavere. Men selv om Rejsen var urolig, følte vi det dog som en sand Vederkvægelse at komme i et Klima, der passede os Nordboer bedre; thi den tropiske Varme havde i større eller mindre Grad gjort sin enerverende Indflydelse gældende hos os alle om Bord.

Undervejs havde vi i Messen en lille Revolution. Da jeg maatte overtage Stillingen som Næstkommanderende, blev *Sølling* Messeforstander. Han var imidlertid meget uheldig stillet, thi vi vidste dengang ikke, hvor længe vi skulde blive i Vestindien; vore Forsyninger hjemme fra var brugte op, Alt var dyrt derude, og der maatte spares. Og nu paa denne Rejse kom Spisesedlen efterhaanden til at lyde paa salt Flæsk. Saa blev der gjort Oprør, meget uberegtiget, og efter en lidt mere eller mindre parlamentarisk Forhandling blev jeg valgt til Messeforstander; dog modtog jeg kun Valget paa den Betingelse, at jeg ikke overtog Messen før i det Øjeblik Ankeret faldt ved Norfolk. Jeg sendte da strax Hovmesteren i Land og lod ham købe forskellige Delikatesser bl. a. Østers, der er billige i Nordamerika, men det skulde være ganske hemmeligt og komme som en Overraskelse ved Middagsbordet.

Saa kom det Øjeblik, da jeg skulde nyde min Triumf. Hovmesteren havde erklæret, at han nok skulde aabne Østerserne paa rette Maade. Saa bragtes

de ind. De var efterhaanden lagt i en Terrin, og den geléagtige Masse, der laa i denne, saa højst uappetitlig ud. I det Øjeblik var Hovmesteren Døden meget nær, jeg var ikke langt fra at slaa ham ihjel. Jeg havde troet at triumfere, og saa blev jeg til Grin! Hovmod staar for Fald.

Vi kom kun lidt sammen med de amerikanske Søofficerer, men var dog et Par Gange indbudte til Aften hos Værftschefen, hvor der foruden Husets unge Døtre ogsaa var flere andre nydelige unge Damer. Nu har som bekendt Amerikanerne, ligesom alle republikanske Folk, stor Forkærlighed for Alt hvad der smager af Rang, Titler og Ordener. Saa kom et Par unge Damer hen til mig og spurgte, om de ikke maatte laane mit Ridderkors, og dette gik derefter paa Tur mellem Damerne, der skiftevis nød den Glæde at bære Korset.

I en vis Retning stod den amerikanske Marine dengang paa et vist Kineserstandpunkt. For hver eneste Grad en Officer skulde stige, lige op til Admiral, maatte han tage en Eksamen, og der var mange Grader. Der var saaledes ikke mindre end fire Lieutenantsklasser.

Vi havde efterhaanden lært flere af Byens Familier at kende og tilbragte mange fornøjelige Aftener i disses Hjem, ligesom vi ogsaa af og til havde Besøg af dem om Bord. De allerfleste havde endnu bevaret deres Sydstats-Sympathier, det var jo kun nogle faa Aar siden, at Borgerkrigen var endt. Navnlig en ung, smuk Dame, *Grace Armstrong* var ivrig sydstatslig, og jeg maalede da et Sydstatsflag til hende.

Hun blev meget begejstret derover, og ved et senere Besøg om Bord trak hun op fra sit Kjolebryst et lille Danebrogsflag af Silke, som hun rakte mig med de Ore: „It is quite warm!“

Paa Kongens Fødselsdag, den 8de April, havde Admiral *Sands* meldt sig med sine Damer for at gøre Visit i Dagens Anledning. Vi sendte da ogsaa Indbydelse til Konsul *Reid* og dennes Damer. Men de blandede sig ikke sammen. Nordstaterne holdt sig paa den ene Side af Skansen, Sydstaterne paa den anden Side, medens vi maatte bære Kappen paa begge Skuldre og skiftevis være, snart paa den ene, snart paa den anden Side. Og da saa Kongens Skaal blev drukket i Champagne, maatte vi staa midtskibs.

Det var dengang Damemode at have smaa sorte Skønhedspletter. Damerne lagde Beslag paa alt Doktorens Hæfteplaster og overklitrede hele Ansigtet med smaa Stykker deraf.

Den bitre Stemning mellem Nordstaternes og Sydstaternes Tilhængere fik *Sølling* at føle. Han havde fortalt en af Konsulens unge smukke Døtre, at vi skulde flage paa Kongens Fødselsdag. Hun spurgte da: „Will you then also hoist that damned yankee-flag?“ *Sølling* indrømmede, at det vilde vi være nødt til, men tilføjede, at hvis Frøkenen kom om Bord, skulde hun faa Lov til selv at hale det ned. Frøkenen mødte og forlangte Løftet holdt. Smilende sagde *Sølling*: „As you please“. Flaglinen var imidlertid fastgjort ved Stængesalingen, og da den unge Dame fik at vide, at hun for at faa sit Ønske op-

fyldt maatte entre højt op i Rejsningen, vendte hun sig fornærmet bort fra *Sølling*, som derefter blev Luft for hende. —

Da Forhandlingerne i Washington angaaende Traktaten vare endte med dennes Forkastelse, vendte Kaptajn *Rothe* tilbage, og da der saaledes ikke længere var nogen Grund for Corvetten til at blive ved Norfolk, hvor vi havde ligget i næsten en Maaaned, lettede vi den 15de April og kom efter en heldig Rejse tilbage til St. Thomas den 27de.

Kort efter blev vi hjemkaldt, og den 10de Maj forlod vi Vestindien, hvor vi havde mødt en for os uforglemmelig Venlighed og Gæstfrihed, modtagne overalt med aabne Arme.

Efter at være kommen til Kjøbenhavn den 13de Juni strøg vi Kommandoen efter et afvexlende og fornøjeligt Togt, der tilmed er mærkeligt derved, at det var *det sidste af vore Skibe, der var paa Orlogstogt i over et Aar.*

* * *

Heller ikke denne Gang fik jeg Lov til at blive ret længe hjemme, nemlig kun en 3 Ugers Tid, i hvilken jeg var sat til Tjeneste ved Eqvipagen. Da Krigen mellem Frankrig og Tyskland udbrød, opstod der Frygt for et Overfald fra Tysklands Side, da man jo havde franske Sympathier herhjemme; og der blev da med den udrustede Eskadre, bestaaende af „Peder Skram“, „Dannebrog“ og „Lindormen“, dannet en Bevogtning om Kjøbenhavn, og „Rolf Krage“ blev i Hast udrustet for at støde til

Eskadren. Jeg blev da sammen med de fleste af Officererne udkommanderet med „Rolf Krake“ under Kaptajn *Mac Dougalls* Kommando.¹⁾

Vi laa nogen Tid ved Kjøbenhavn, men da de franske Skibe efterhaanden ankom, blev Bevogtningen om Kjøbenhavn ophævet og „Rolf Krake“ blev detacheret til Lille Bælt med Station ved Assens for at passe paa, at vor Neutralitet ikke blev krænket i dette Farvand.

De franske Skibe optraadte iøvrigt paa en temmelig uheldig Maade. Enkelte af dem var langtfra krigsberedt udrustede, og ogsaa paa anden Maade vist der stor Ligegyldighed af de franske Officerer.

Snart bevirkede den uheldige Vending, som Kri- gen tog for Frankrig, at den franske Flaade blev kaldt hjem. Iøvrigt var vort Togt uden synderlig Interesse, og den 7de Oktober blev Kommandoen strøgen. —

Carstensen, der var bleven Chef for Søofficersskolen, havde anmodet om at faa mig til Næstkommanderende, og jeg kom derved ind i en Stilling, der blev af den største Betydning for mig, men som jeg dog tiltraadte med en vis Ængstelse, da jeg tvivlede om at kunne udfylde den paa rette Maade.

Jeg maa dog sige, at jeg ret snart kom til at staa paa en god Fod med de Unge. Hovedgrunden var vel den, at jeg ikke havde glemt, at jeg selv engang havde været ung, og at ogsaa jeg i sin Tid havde været med til at gøre Gavtyvestreger. Det gjaldt jo kun om at finde den rette Grænse, saaledes at Dis-

¹⁾ George Jul. Gordon Mac-Dougall (1828—94) overtog Kommandoen paa „Fyen“ efter Kontreadm. Gardes Død. 1892 Afsked som karakt. Kontreadmiral.

ciplinen ikke i mindste Maade blev traadt for nær, og saa, naar det var nødvendigt, appellere til de Unges Æresfølelse. Jeg kan sige, at jeg i den lange Aarrække jeg var ved Skolen, erhvervede mig mange Venner blandt Kadetterne; men fremfor Alt var *Carstensen* en Fader for dem, snart streng, snart mild, han havde et eget Greb paa at tage dem paa rette Maade. Og saa var han en udmærket Sømand, var i denne Retning uddannet ikke alene herhjemme, men ogsaa i fremmed Tjeneste, baade fransk og russisk.

Uagtet Opdragelsen paa Søofficersskolen utvivlsomt var et Tilbageskridt fra det gamle Søkadet-Akademi, der blev ophævet paa en Tid, da adskillige andre Mariner tog det til Mønster, saa var dog Opdragelsen god, og denne Skole til større Nytte for Marinen, end hvad der bødes Hæren, da Landkadet-Akademiet blev ophævet. Men alt skulde jo gøres saa demokratisk som muligt, Søofficererne skulde ligesom Hærens Officerer tjene sig op fra Menige, og dette skete da paa den Maade, at Aspiranterne til Søofficersskolen først maatte gøre 9 Maaneders Tjeneste som Lærlinge i Krigsskibene. Ikke alene var disse Maaneder for største Delen spildte for deres Uddannelse, men de glemte ikke saa lidt af deres Skolekundskaber, og det maatte saa bagefter indhentes igen. En anden yderst uheldig Bestemmelse var den, at der hvert Aar antoges 10 saakaldte Elever; men efter Overgangsprøven efter 2 Aars Tid paa Skolen, blev kun 5 af dem Kadetter; Resten kunde gaa sin Vej. Det var Meningen paa denne Maade at tilføre Koffardimarinen enkelte unge

Mænd med en lidt omhyggeligere Uddannelse, end Styrmand i Almindelighed havde faaet, men denne Hensigt opnaaedes kun i ringeste Grad; det var kun meget faa, der søgte over i Koffardimarinen.

Foruden at jeg som Kadetofficer var Lærer i Sømandskab for de ældste Kadetter, blev jeg tillige efter min gamle Tegnælærer Professor *Helsteds* Død Lærer i Frihaandstegning; senere, da Navigationslæreren, Lieut. *Fischer* (den senere Navigationsdirektør) en Vinter var udkommanderet for at faa den nødvendige Søfart, maatte jeg overtage hans Lærervirksomhed, da man ikke for et enkelt Aar vilde ansætte nogen ny Lærer. Jeg maatte slide i det for at opfriske mine Kundskaber, maatte vistnok læse meget mere paa mine Lektier end Kadetterne, men der var vist heller ingen af dem, som den Vinter lærte saa meget Navigation som jeg selv. Ogsaa i Søkrigshistorie maatte jeg en Tid overtage Lærerposten.

Det hørte til min Bestilling hver Uge at efterse Kadetternesskriftlige Arbejder. Jeg indprentede dem da, at naar de skal skrive til en anden, paa hvem de gerne vil gøre et godt Indtryk, saa læses deres Brev med større Velvillie, naar det er skrevet med en smuk, men fremfor Alt tydelig Haandskrift, end naar Modtageren skal spekulere over hvad de utydelige Hieroglyfer egentlig skal betyde.

Under Kongebesøget i 1874 fik jeg under et stort Bal i Reykjavik Øjet op for Dansens Betydning, hvad jeg senere skal omtale. Jeg fik da efterhaanden udvirket, at Danseundervisningen skulde afsluttes

med en Examen, ved hvilken der skulde gives Karakterer, der i Forbindelse med Karaktererne i Gymnastik og Vaabenbrug (altsaa paa en meget beskeden Maade) skulde indgaa i den endelige Bedømmelse. Jeg veed, at dette fra enkelte Sider fremkaldte Kritik, som imidlertid ikke forandrede min Anskuelse. Men hvem der blev henrykt, var vor gamle Danselærer, Kammerraad *Brodersen*, der senere paa mange Maader viste mig sin Taknemmelighed. Da der saa første Gang skulde være Examen, blev Balletmester *Bournonville* anmodet om at være Censor, og han var ikke mindre henrykt. Under selve Prøven gav han stadig sit Bifald til Kende, og da Prøven var forbi: „Ja, mine Herrer, De skal allesammen have ug, men Deres Lærer skal have ug^x“. —

Det var i det Hele lykkelige Aar baade for min Hustru og mig, medens jeg var ved Søofficersskolen. Hun holdt af Ungdom, og Kadetterne holdt ogsaa af hende, de kaldte hende for Tante, og de vidste godt, at hun ved mange Lejligheder gik i Forbøn for dem. Og det gik tilmed ikke ud over min Søfart, thi hvert andet Aar var jeg ude som Meddommer med Kadetskibet, og hvert Aar havde jeg en fornøjelig lille Tour paa et Par Uger med den Kanonbaad, der udsendtes med Kadetterne, som gjorde alt Arbejde om Bord baade paa Dækket og i Maskinen, baade med at fyre og med at manøvrere Maskinen. Dagen benyttedes iøvrigt til at lære Kadetterne at kende vore Farvande, og om Aftenen hændte det ikke saa sjældent, at vi var bedte til Bal.

Et Par smaa Episoder fra disse Ture maa jeg have Lov til at fremdrage.

I Odense var Officererne og en halv Snes Kadetter engang indbudte til Middag hos Stiftamtmand *Heltzen*, navnlig af Hensyn til Prins *Valdemar*, der var om Bord paa Kanonbaaden som Kadet. *Heltzen* havde ikke kendt, hvad Kadetappetit vil sige, og det kneb ved Middagen med at faa Maden til at slaa til. Saa var hele Korpset om Aftenen bedt til Dans hos Fabrikant *Demant*, hvis Neveu, nuværende Kommandør *Bloch*¹⁾, var Kadet, og vel nok havde sat sin Onkel ind i Situationen. Der var en saadan Rigdom af Mad, deriblandt f. Ex. Bjørneskinke, at der blev sendt en vældig fyldt Kurv ned til de Vagthavende paa Kanonbaaden, og den næste Dag spiste Kadetterne en Frokost om Bord, der kunde sige Sparto til Officerernes.

Inde i Korshavn paa Fyenshoved var jeg løbet ind for at holde Tøjvask; da jeg tilligemed Næstkommanderende, *Kofoed Hansen*²⁾, var gaaet ind for at se paa Vasken, opdagede vi en Vogn med Herrer og Damer, der kom kørende rundt langs Bugtens Inderside — det var Baldamer fra en tidligere Aften et Sted paa Fyen. Vi skyndte os om Bord for at klæde os om, men fik ikke Tid til at varsko Kadetterne. Disse havde i en yderst let Paaklædning arrangeret en Lanciers, der blev danset i et stort, fladt Vandhul, saa Vandet sprøjtede op om

1) Jacob Chr. Demant Bloch, f. 1859, 1919 Afsked og Kommandant i Nyboder.

2) Otto Joach. Moltke Kofoed-Hansen (1854—1918) var paa dette Tidspunkt Skoleofficer, 1901—5 Departementsdirektor i Marineministeriet. 1911 komm. Admiral, Generalinspektør f. Søværnet og Chef f. Søofficerskorpset.

de dansende Par, samtidig med at de sang Danse-melodier. Det var en yderst fornøjelig Scene, som pludselig forstyrredes ved, at den ovenfor omtalte Vogn pludselig svingede om et Hjørne mellem Bankerne kun en halv Snes Alen fra Dansesalen, først til stor Overraskelse for begge Parter, men saa til gensidig Munterhed.

Ved en anden Lejlighed laa Kanonbaaden til Ankers ved Helsingør, idet Kongen og Dronningen havde ønsket at komme om Bord for at se, hvorledes Prins *Valdemar* var installeret. Sammen med Majestæterne kom Storfyrstinde *Dagmar* med sine to Smaasønner. Jeg havde forinden faaet min lille Kahyt rigtig godt luftet ud, stænket med Eau de Cologne, Blomster paa Bordet, den var kortsagt rigtig fin. Da saa de fyrstelige Personer kom ned i den, udbrød en af de smaa Russerprinser: „What a nasty stinking hole!“ Det var den senere Czar *Nikolaj*, der saaledes rev mig ud af Illusionen; men det skaffede ham en lille Tilrettevisning.

De fleste af Togterne med „Heimdal“ som Kadet-skib var uden større Interesse; dog er der et Par af dem, jeg vil dvæle lidt længere ved.

I 1871 var vi nogle Dage ved Azorerne; men om disse vil jeg senere skrive lidt mere. Vi laa ved Punta Delgada paa den aabne Kyst. Jeg var en Dag inde med min Malerkasse og havde min Oppasser med, en ung Fyr fra Amager. Jeg tog en lille Skizze af et særlig smukt Klippeparti med Bjergene i Baggrunden. Da jeg spurgte min Oppasser om han kunde se, hvad det skulde være,

svarede han: „Jeg synes, det ligner Amager!“ Det var jo meget smigrende for Ligheden.

I 1872 var vi paa Island og inde i Fjordene paa Vestkysten.

1874 havde vi et virkelig interessant Togt. Vi var i Begyndelsen af Juli i Leith og gjorde derfra efter Indbydelse af Generalkonsul *Berry* en Tur ud til Kyles of Bute paa Vestkysten, hvor han havde sit dejlige Landsted. Gennem *Berry* gjorde jeg iøvrigt Bekendtskab med en fremragende skotsk Kunstner, *Sam. Bough*, hos hvem jeg en Dag var til Middag. Han læste Bordbønnen meget andægtig, men med Øjnene fæstet paa Fisken, der var sat ind, og idet han sluttede Bønnen, udbrød han meget fortørnet: „Now that damned cook has spoiled the fish again!“ Det virkede jo som en kold Straale paa den andægtige Stemning.

Den 19de Juli 1874 kom Kadetskibet tilbage til Kjøbenhavn, hvor vi blev underlagt Fregatten „Jylland“, Kommandør *Bruun*, og gik til Frederikshavn, hvor Kong *Christian* gik om Bord den 21de og sammen med Prins *Valdemar* tiltraadte sin Islandsrejse i Anledning af Tusindaarsfesten for Islands Bebyggelse.

I Kongens Følge befandt sig foruden Rejsemarskallen, Kammerherre *Holten*, og Adjudanterne Kaptajn *Koch* og Kaptajn *Hedemann* endvidere Justitsminister *Klein*, der var søsyg hele Rejsen, Marine-maleren Professor *C. F. Sørensen* og Digteren *Carl Andersen*, der skulde skrive den officielle Beretning om Rejsen, hvilken Beretning dog, saavidt

jeg ved, aldrig udkom, uden at Grunden dertil kendes. Fremdeles Kabinetssekretæren Gehejme-etatsraad *Trap*, Departementschef *Stephensen* for det islandske Departement, og Folketingsmand for Færøerne *Bærentzen* og Professor *Japetus Steenstrup*.

Fra den 25de til den 27de laa vi ved Thorshavn. Ved Kongens Landstigning her holdt Skolelærer *Lützen* en Velkomsttale, og idet han sluttede, segnede han død om for Kongens Fødder — det var jo en uhyggelig Begyndelse. Dagen efter var Kongen i Forsamlingshuset, hvor han deltog i en Runddands eller Kjædedands, hvortil Færingerne sang Grindesangen paa henved Hundrede Vers.

Jeg vil her indskyde en lille Oplysning. Kaptajn *Meldal*¹⁾ havde som Chef givet Forfatteren *C. Rosenberg*²⁾ Løfte om, at han maatte tage med „*Heimdal*“, men havde ikke tænkt paa, at *Rosenberg* havde skrevet nogle ret nedsættende Artikler om Kongen. Han henvendte sig da til Majestæten, som om end noget modstræbende gav Tilladelsen. Men Kongens Omgivelser var meget forbitrede derover, og dette var sikkert en medvirkende Aarsag til, at „*Heimdal*“ blev temmelig negligeret paa Togtet. Navnlig *Holten* og *Meldal* stod paa en alt andet end venskabelig Fod. Ogsaa en russisk Professor *Mahir*, en ret tarvelig Person var (som Korrespondent for nogle russiske Blade) som Passager med „*Heimdal*“.

Rejsen var temmelig stormfuld op til Reykjavik, hvor vi laa fra den 30te Juli til den 11te August.

¹⁾ Jul. Sophus Meldal (1827—1901), 1886 Viceadmiral og Flaadinspektør.

²⁾ Carl Rosenberg (1829—85), Forf. til „Nordboernes Aandsliv i Oldtiden“, ivrig Skandinav.

Der var her samlet en Del fremmede Orlogsmænd, ialt 8; der var en livlig Saluttering.

Dagen efter Ankomsten var der en Fest oppe ved Skolevarden, hvor Justitsminister *Klein* holdt Fest-talen, i hvilken han fremhævede Islands sagnrige Fortid og sluttelig omtalte den nye Forfatning, der nu skulde træde i Kraft for Island. Ordføreren for en norsk Deputation, jeg tror temmelig sikkert, at det var *Nordahl Rolfsen*, bragte dernæst en Hilsen fra Norge og dvælede særlig ved al den Uret, som Danmark havde øvet imod det stakkels Island.

Den 2den August var der en højtidelig Guds-tjeneste i Domkirken, vore Folk paraderede udenfor Kirken, og Kadetterne langs Midtergangen i Kirken. Der blev sunget islandske Psalmer, og Biskoppen holdt Tale, snart paa Islandsk, snart paa Dansk.

Men hvad jeg navnlig erindrer, var Synet af de Storbønder, som med deres Følge var komne langvejs fra gaaende til Kirken. Først kom Husbonden og efter ham, to og to, hans Huskarle. Saa kom Husfruen, iført sin pelsbræmmede Kaabe og med den ejendommelige og klædelige Hovedbedækning, der bæres ved festlige Lejligheder, og efter hende, ligeledes parvis, hendes Piger. Det saa ligefrem stolt ud, og navnlig Husfruen kunde man godt tænke sig som en Ridderfrue fra Middelalderen.

Dagen efter red Kongen med sit Følge til Thingvalla, hvor den egentlige Fest skulde holdes. I Følget var foruden Kongens egentlige Ledsagere endvidere Cheferne for „Jylland“ og „Heimdal“, den svenske

Admiral *Lagerkrantz*, Landshøvding *Finsen*, og nogle flere.

Om Kongeturen til Thingvalla kan jeg ikke berette noget, da jeg blev tilbage paa „Heimdal“ som Interimschef under Kaptajn *Meldals* Fraværelse.

Ved Middagen i det franske Transportskib „l'Indre“ gjorde jeg Bekendtskab med en meget interessant Personlighed, nemlig *Grimur Thomsen*,¹⁾ der var fuldblods Islænder med Liv og Sjæl og forfægtede Islands Rettigheder i deres yderste Konsekvenser eller rettere sagt langt ud over disse. Han havde tidligere været i Diplomatiets Tjeneste og engang været Legationssekretær i Paris. Her talte en belgisk Diplomat med ham om Island, kom med nogle ret nedsættende Bemærkninger om Øen, hvorved han oprirrede *Grimur Thomsen*, og endte med at sige: „Og saa har De sagtens paa Island ikke Deres eget Sprog — hvad Sprog tales egentlig der?“ *Grimur Thomsen* svarede ganske roligt: „Pardon, Monsieur, nous parlons la langue belge!“ Den kunde Belgieren ikke bytte.

Der gik i Reykjavik et Rygte om, at de mest fanatiske Islændere vilde fejre Tusindaarsfesten uden danske Deltagere, og at de derfor i stor Hemmelighed havde faaet et Telt rejst et Stykke Vej fra Reykjavik, og dér festede for sig selv. Jeg indestaar ikke paa nogen Maade for Rigtigheden heraf; noget saadant kunde vel næppe fuldstændig hemmelig-

¹⁾ *Grimur Thomsen* (1820—96), der havde taget Magister- og Doktorgrad i Kbhvn. og været ansat i Udenrigsministeriet som Legationssekretær, rejste 1867 hjem og købte Gaarden Bessastadir. Som Altingsmand tog han nu livlig Del i islandsk Politik, samtidig med at han dyrkede sine betydelige poetiske Evner.

holdes, men det er jo alligevel betegnende, at et saadant Rygte kunde fremstaa.

Den 11te August forlod vi Reykjavik og naaede Leith den 16de efter en ret haard Rejse. Her kom Prinsesse *Alexandra* om Bord. Hun fik strax Lyst til at rejse hjem med sin Fader og spurgte *Holten*, om det ikke nok kunde arrangeres. Han mente dog, at der ikke var Plads nok til hende og hendes Følge, hvortil Prinsessensvarede: „Men jeg skal indskrænke mig til næsten ingen Verdens Ting, saa maa De vel nok kunne have mig med!“ Hun kom da ogsaa om Bord, og „ingen Verdens Ting“ blev til en Kavalier, en Hofdame, 6 Tjenestefolk og 40 Kufferter. Besætningen i Fregatten var imidlertid glad ved hendes Nærværelse, ved sin Ynde og Elskværdighed vandt hun strax Alles Hjerter. Efter 4 Dages Ophold ved Leith tiltraadtes Hjemrejsen. Vi kom til Kjøbenhavn den 23de, hvor Kongen fik en meget festlig Modtagelse. —

Med „Esbern Snare“ transporterede jeg bl. a. en Eskadron af Næstved Dragoner fra Korsør til Aarhus. Eskadronchefen var Ritmester *Gotschalk*, en overmaade prægtig Mand,¹⁾ som sagde til mig, at han nok kunde forstaa, at jeg ikke syntes om at faa de mange Folk om Bord, hvortil jeg bemærkede, at det eneste jeg var ked over, var de mange Spytteklatter, der vilde komme paa det smukke Dæk. Han lod da Eskadronen stille, og idet han pegede ud over Rælingen, sagde han: „Kan I se, hvad det er, som ligger der?“ En af Folkene sva-

¹⁾ Edvard Gustav Gotschalk (1828—1912), Ritmester ved 2. Dragonregiment.

vede da: „Ja, det er Haver!“ — „Sludder“, sagde *Gotschalk*, „det er en stor Spyttebakke til Jeres Brug, og den er saa stor, at I ikke behøver at spytte paa Dækket!“ —

Atter i 1876 havde vi et meget interessant Togt med „Heimdal“ med Kaptajn *Ch. Wulff* som Chef.¹⁾ Vi var først paa et Togt i Nordsøen og anløb den lille Havn Cromarty i Skotland. Her blev Kaptajn *Wulff* tilligemed Prins *Valdemar*, der var Kadet, og jeg indbudte til Middag paa Cromarty House, hvis Ejer, en Oberst *Ross*, var en fuldblods Skotte. Vi kørte op gennem den store og smukke Have ad en Vej, der var næsten en halv Fjerdingsvej lang, med blomstrende Rhododendron paa begge Sider, det var et pragtfuldt Syn. Ved Husets Trappe modtoges vi af Obersten og begge hans Svigersønner, alle i skotsk Dragt, uagtet Svigersønnerne vare Englændere; men Obersten havde stillet som Betingelse for sit Samtykke, at de i hans Hus kun maatte bære skotsk Dragt. Under Maaltidet gik Husets Sækkepiber stadig rundt om Bordet, spillende den mere ejendommelige end egentlig smukke Nationalmusik. Ogsaa Tjenerne bare den skotske Kilt med Skindforklædet og Dolke i Bæltet; man kunde næsten indbilde sig, hvorledes det maatte have set ud i de gamle skotske Borge. Nu er Sækkepiben saa godt som forsvundet i Skotland, den lyder egentlig kun i de skotske Regimenter.

Da vi kom tilbage til Kjøbenhavn, bleve vi under-

¹⁾ Martin Andr. Chr. Charles Wulff (1828—94), som dette Aar var Chef for Kadetskibet, førte 1886 Fregatten „Jylland“ paa dens sidste Togt til Vestindien. 1892 Kontreadmiral, 1893 Afsked.

lagte Fregatten „Jylland,“ som med Kongen og Dronningen om Bord afgik den 26de Juli sammen med „Heimdal“ og Dampskibet „Slesvig“ til Rusland. Da vi kom til Kronstadt, tog Majestæterne med deres Følge Ophold paa Peterhof.

Paa Kejser Alexander II's Navnedag vare alle tjenstfri danske Officerer indbudne til et stort Galatæffel paa Peterhof. Først maatte vi møde paa Kommandør *Hedemanns* Værelse.¹⁾ Han var Rejsemarskal hos Kongen og skulde nu uddele Ordensdekorationer, som Czaren havde tildelt os alle. Først overrakte han St. Anna Ordenens Kommandørkors til „Jyllands“ Chef, Kommandør *Krieger*.²⁾ Men denne protesterede, det Kors havde han allerede, og saa blev der lidt Slinger i Valsen. Det var en ret komisk Scene, thi *Hedemann*, der kunde være noget distrahit, vilde ikke strax indrømme sin Fejltagelse, men maatte dog give fortabt.

Et af de smaa Slotte, hvorfra der ligger enkelte spredt i den store Park, blev anvist os til Aftrædelse. Udenfor havde vi Tscherkesser som Skildvagter, prægtige og maleriske Folk at se til.

Om Aftenen var der et stort Bal paa Storfyrst-thronfølgerens lille Landslot „Alexandria“. Her var der i Løbet af et Par Dage af Tømmermænd fra Flaaden opført en stor og prægtig Dansesal, hvor et glimrende Selskab var samlet. Sammen med en russisk Officer, Kaptajn *Tschebischef*, der var os

¹⁾ Kommandør og Kammerherre Anthon Rudolph Hedemann (1816—97) var Christian IX's Jagtkaptajn.

²⁾ Emil François Krieger (1819—92) havde indtaget høje Stillinger indenfor Marinen. Han var saaledes Chef for Orlogsværftet og overførte nu det danske og græske Kongepar til St. Petersborg.

attacheret, kom jeg til at staa lige bagved Kejseren, der havde en Dame under Armen. *Tschebichef* hvi-skede da til mig, at det var Kejserens Elskerinde, Fyrstinde *Jurjevskaja Dolgorukova*. Hun var over-ordentlig smuk, men med et meget haardt Udtryk. De stod lige overfor Kejserinden, der sammen med vor Dronning sad paa en Forhøjning — det maa have været et underligt Syn for hende, men hun har sagtens været vant dertil. Kejseren drak i Reglen sin Aftenthe hos Fyrstinden, men om Natten sov han paa en Madras, der laa paa Gulvet ved Fod-enden af Kejserindens Seng og indsvøbt i sin Mil-itærkappe — saaledes fortalte idetmindste Kaptajn *Tschebischef*.

Kejseren ønskede at hilse paa de danske Offi-cerer og af *Hedemann* bleve vi da forestillede for ham; han sagde et Par venlige Ord til hver af os, og denne lille Samtale forhøjede yderligere det smukke Indtryk han havde gjort paa os.

Der blev spist til Aften ude i Haven, hvor der rundt om var dækket Smaaborde. *Tschebischef* sørgede for et Bord til os Danske, og vi fik en virkelig glimrende Souper. Det var en dejlig Som-mernat. Langs Bredderne af de Kanaler, der løb gennem Haven, var der anbragt kulørte Lamper, som spejlede sig i det stille Vand. Paa en af Plæ-nerne var Kejserparrets og vort Kongepars Navne-træk anbragt med Lamper i Græsset. Først kunde vi ikke tyde, hvad et kronet X skulde sige — det var Begyndelsesbogstavet til vor Konges Navn.

Over os hvælvende den lyse, nordiske Nathim-

mel sig. Det Hele var som et Eventyr af Tusind og en Nat.

Sent paa Natten eller rettere tidligt paa Morgenen bleve vi af en lille russisk Damper bragt tilbage til vore Skibe.

Den næste Dag var Kadettene indbudt til Frokost paa „Alexandria“, der var jo Levninger nok fra Aftenen, og jeg skulde føre dem derop. Efter Frokosten spadserede jeg i Haven med Kong *Christian*, der beklagede sig over, at han ikke havde faaet at vide, at vi vare blevne forestillede for Kejseren; det var jo ham, der burde have fremstillet sine Officerer.

Rundt om i Haven stod endnu Bordene fra den foregaaende Aften. Ovenpaa et af de lange Borde løb et Par Drengene omkring. Kongen blev nervøs og sagde til dem, at de skulde komme ned. „No, grandpa, we won't!“ lød Svaret. Saa befalede Kongen mig at stille mig ved den ene Ende af Bordet, saa skulde han jage dem ned til mig. Jeg fik saa endelig fat først i den ene, saa i den anden, som jeg ruskede lidt og gav en lidt alvorlig Tiltale. Det var den tilkommende *Czar Nikolaj II.*

Disse to Dage paa Peterhof og Alexandria staar som en uforglemmelig Erindring for mig.

Den 6te August blev vi detacherede og tiltraadte Hjemrejsen. Tre Dage efter kom vi til Kjøbenhavn, hvorefter jeg med Kadetterne overgik til Kanonbaaden „Krieger“. —

I 1877 havde jeg en ret komisk lille Historie. Den tyske Fregat „Niobe“ med de tyske Kadetter,

blandt disse Prins *Heinrich*, ankrede op paa Kjøbenhavns Red. Jeg blev attacheret Skibet og var i den Anledning indbudt til Middag hos den tyske Gesandt, Hr. *von Heydebrand und der Lasa*, en særdeles prægtig Mand, der fuldstændig beherskede det danske Sprog. Ved Bordet sad han ved Prinsens højre, jeg ved Prinsens venstre Side, og jeg underholdt mig med Prinsen paa mit bedste Tysk. Gesandten sagde da til mig paa Dansk: „Hr. Kaptajn, De taler virkelig overmaade godt Tysk, men jeg vil blot sige Dem, at Prinsen ogsaa taler Engelsk!“ Den var jo tydelig nok, men meget fint turneret.

I 1878 var „Heimdal“ med Kaptajn *Mac Dougall* som Chef i Calais, hvor vi skulde hente to af Samuel Whites Torpedobaade til Stangtorpedoer. Vi opholdt os i den Anledning i Calais i otte Dage, og kom under dette Ophold i nærmere Forbindelse med Officererne ved et Liniregiment, som havde Garnison der. Naar de om Morgenen drog ud til Øvelser, spillede deres Musik altid, naar de kom forbi Corvetten. Blandt Officererne var der en Lieutenant, Baron *Fririon*, som særlig sluttede sig til mig. Han havde en stor Forkærlighed for Danmark; hans Bedstefader, General *Fririon*, havde været Kommandant i Roskilde, da det fransk-spanske Hjelpekorps under *Bernadotte* var sendt herop. De franske Officerer med deres Damer var flere Gange om Bord hos os, og *Fririon* og hans Frue havde et Par Gange aflagt mig Visit. Jeg mente da at maatte gøre Gengæld, fik opspurgt, hvor han boede, og gik der-

hen. Jeg blev vist ind i et Værelse med Stengulv, Møblementet bestod af et umalet Fyrretræsbord og et Par Træstole, og det var aabenbart, at jeg slet ikke var velkommen. Da jeg senere fortalte mit Uheld til en af hans Kammerater, svarede denne: „Her aflægger vi Visit i den Kafé, hvor Vedkommende søger, De kan træffe *Fririon* hver Dag mellem 2 og 3 i den og den Kafé!“ Saa søgte jeg ham da der den næste Dag og beklagede min Uvidenhed. Vi var en Dag til Middag i deres Messe, hvor det gik meget livligt til, navnlig med Taler mod Tyskland.

[Nogle Togter med „Sjælland“ i 1879 og „Heimdal“ i 1880 forbigaas.]

I 1881 var jeg i Maj ude med Kanonbaaden „Falster“ rundt i vore Farvande. Det var mit sidste Togt med Kadetter. Den 13de Oktober fratraadte jeg Tjenesten ved Søofficersskolen. *Carstensen* sagde et Par smukke Ord til mig ved Parolen, hvorefter jeg selv tog Afsked med Korpset, hvis Næstkommanderende jeg nu havde været i 11 Aar. Ministeriet mente imidlertid, at en Officer ikke i saa lang Tid burde være knyttet til Skolen, hvad der ogsaa var en fuldstændig rigtig Tanke. Desuden havde denne Tjeneste forhindret mig i at følge med paa andre Omraader, saa der var nu adskilligt for mig at indhente.

I 1885 havde jeg et meget fornøjeligt Togt med Skoleskibet „Georg Stage“. Der var kun et Par Stykker af Eleverne, der havde været med tidligere, de øvrige, mellem 60 og 70, havde aldrig sat deres

Fod i et Skib. Men det var forbausende, hvor hurtigt de blev skibsvante; ved Togtets Begyndelse var der 4 Matroser om Bord, men da det halve Togt var gaaet, sendte jeg de to i Land, Drengene kunde klare sig uden dem. Paa en Del af Togtet havde vi nuværende Professor *Ehlers* med som Læge og en kort Tid ogsaa Professor *Ellinger*.

Efter at jeg i 1886 var bleven Kommandør, blev Togterne ikke saa hyppige. I 1889 var jeg Chef for Panserbatteriet „Lindormen“ i Eskadre under Admiral *Schiwe*, men noget af særlig Interesse hændte ikke paa dette Togt. Saa var jeg nogle Aar Stabschef hos Viceadmiral *Meldal*, men fik saa i 1894 Kommando som Chef for Corvetten „Dagmar“ til Middelhavet, og dette Togt blev et af mine fornøjeligste. Det var en udmærket Officersbesætning, der var kommanderet til Skibet. Desuden havde jeg faaet Tilladelse til at tage Marinemaler *Vilhelm Arnesen* med om Bord.

Nogle Dage førend jeg skulde overtage Corvetten, sad jeg i Søofficersforeningen, da Prins *Carl* kom ind og spurgte mig, om han maatte indføre en fremmed Officer. Det var Prins *Heinrich* af Preussen. Hen var meget venlig, vi talte om Forholdene og han udtalte da Haabet om, at der snart kunde indtræde et venskabeligt Forhold mellem Tyskland og Danmark. Jeg svarede hertil, at vi intet ønskede hellere, men det afgang af Tyskland og ikke af os. *)

*) Keiser Wilhelm havde kort forinden været paa Fredensborg og paa en lignende Udtalelse fra hans Side havde Kong Christian givet det samme Svar. Kongen fortalte det til Viceadmiral Meldal, som atter fortalte det til mig. Jeg vidste altsaa, hvorledes Svaret skulde formes.

Prinsen udbrød da: Bygones are bygones! Saa brød han brat af, idet han sagde: „Naar De nu kommer til Middelhavet og De skulde træffe min Fætter *Battenberg*, vil De saa hilse ham fra mig!“ Og saa talte vi lidt om ligegyldige Ting.

Et Par Dage før vor Afrejse var jeg til Middag hos Kronprinsen paa Charlottenlund. Jeg traf her Kong *Georg*, der anmodede mig om, hvis det kunde passe med Togtet, at gaa med „*Dagmar*“ gennem Korinth-Kanalen.

Nede i Marokko var vor Konsul i Dar-el-Beida bleven overfaldet og udplyndret. Ministeren satte mig ind i Sagen for det Tilfælde, at Udenrigsministeriet ønskede, at „*Dagmar*“ skulde gaa derned. Der vilde da blive sendt Telegram til mig i Cadiz.

Den 1ste Oktober hejste vi Kommando, forlod et Par Dage efter Kjøbenhavn og var en Dags Tid i Dartmouth for at fylde Kul. Dartmouth er et ganske dejligt Sted med et ret smalt, klippefuldt Indløb, men indenfor med de skønneste Bredder paa begge Sider og med et herligt, om Sommeren næsten helt tropisk Klima. Der ligger her to svinebundne Linieskibe „*Britannia & Hindustan*“, om Bord paa hvilke der er Kadetskole. Der var netop den Dag Kaproning, som altid sluttede med en lille Dans. Chefen indbød mig dertil, men jeg havde ikke Tid, hvorimod jeg lovede at sende nogle unge Officerer. Under en Dans sagde en af Damerne til sin danske Kavaller: „Hou remarkably well you speak English!“ — „Well, svarede Lieutenanten, „I have got relatives in England, my aunt lives here. Perhaps

you have heard about her!“ — „Who is your aunt?“ — „The princess of Wales!“ — „Oh!!“ Det var nemlig Prins *Carl*. Det er sikkert kommet i den unge Dames Dagbog.

I Cadiz laa vi fra 21de til den 25de Oktober og havde det meget fornøjeligt trods de mange officielle Visitter. Jeg fik her Telegram om at gaa til Dar-el-Beida; saa vidste jeg altsaa Besked. Men det var ikke muligt paa noget af vore Kort at finde Stedet. Jed sendte en Officer om Bord i et af de spanske Orlogsskibe, de kendte heller ikke Dar-el-Beida, indtil en af Spanierne udbrød: „Det er jo Casablanca!“ Dar-el-Beida betyder nemlig paa Maurisk det hvide Hus. Det var dette Sted, som senere kom til at spille saa historisk en Rolle. Iøvrigt sagde man mig, at Forholdene dernede var højst urolige, man maatte være paa sin Post.

Efter en Dampetur langs med Afrikas Kyst, hvor vi saa de blaa Atlasbjerge inde bag det lave Forland, kom vi Dagen efter at vi havde forladt Cadiz ind paa Rheden ved Dar-el-Beida, hvor man ligger til Ankers paa den aabne Kyst. Jeg vidste jo ikke, hvorledes det stod til derinde, jeg saa nogle hvidklædte Maurere løbe frem og tilbage inde paa Fortet. For at faa ret Besked vilde jeg saa selv gaa ind, men Folkene paa Baaden fik for alle Tilfældes Skyld deres Karabiner med. Men saa kom der en Baad ud med dansk Flag, det var Konsul *Butler*, der kom om Bord. Han meddelte, at Alt var roligt: den tidligere Guvernør var afsat, den nye Guvernør var meget venskabelig, havde givet Kon-

sulen fuld Oprejsning og sendte Indbydelse til mig om at besøge sig, ligesom han havde Ordre til Fortet om at besvare vor Salut, saasnart denne var afgivet.

Saa gik Konsulen og jeg i Land. Havn fandtes der ikke, vi maatte sætte Baaden ind paa Strandskanten mellem nogle skarpe Klipperev, som dannede det eneste Læ mod Atlanterhavets mægtige Bølger. Senere er der blevet bygget en Havn; det var under Arbejdet herpaa, at nogle Franskmænd og Italienere blev dræbte, hvilket førte til den Konflikt, der endtes ved Algeciras-Traktaten.

Da Konsulen og jeg sprang i Land, blev vi omringede af en Skare Maurere, som svingede deres lange Riffler. Konsulen forklarede da, at det var en Æresvagt, der skulde eskortere os gennem Byens Gader, og den forlod mig ikke, saa længe jeg var i Land. Eskorten var imidlertid meget behagelig, den holdt den just ikke venligt udseende Mængde i passende Afstand. Der var et frygteligt Snavs i Gaderne, ofte maatte vi forsigtig snige os frem langs Husene, medens de mauriske Soldater med deres bare, brune Fødder traskede gennem Æltet midt i Gaden, saa Snavset sprøjtede op om dem. I en lille smal Gyde mødte vi en Hjord Kameler, der fuldstændig spærrede Vejen; men vore mauriske Ledsagere fik dem med Kolbeslag og Stokkeprygl drevet over til den ene Side, saa vi netop kunde knibe os forbi de belæssede Dyr.

Endelig kom vi gennem en lille Dør i en lav Mur ind paa en stor aaben Plads, det var Forgaarden til

Guvernørens Palads. Konsulen gjorde opmærksom paa, at der i et Hjørne af Pladsen var samlet en Bunke Grøntsager, Frugt, Brød, Høns, nogle Faar og en Oxe, det var Gaver der skulde sendes om Bord, og som allerede var samlet, uagtet der kun var forløbet knap et Par Timer efter vor Ankomst. Tværs over Pladsen var der opstillet to Rækker høje og statelige Maurere, hvis brune Ansigt og lynende sorte Øjne stak stærkt af mod deres hvide Busnusser, medens de i et Bælte om Livet bar Pistoler og lange Knive. Det var Guvernørens Livvagt, mellem hvis to Rækker vi, Konsulen, min Adjutant og jeg selv passerede ind i en smuk lille Have, hvor Guvernøren modtog os og førte os ind i sit Privatkabinet i en lille Pavillon i Haven.

Jeg vil ikke sige, at Møblementet imponerede os. Der var ved den ene Væg en lille Forhøjning med et Tæppe, hvorpaa Guvernøren sad, medens der til os var sat tre meget tarvelige Rørstole. Bag et Kulbækken, en Bakke med Kopper og en Thekedel slog Tolken sig ned og lavede The, medens han oversatte de gensidige Talemaader om Glæden over, at det gode Forhold mellem de to Lande var genoprettet. Den gode Guvernør anede vel næppe noget om Danmark, men lod dog til at blive lidt imponeret, da han hørte, at Sultanen af Danmarks Søn var Sultan af Grækenland, hans ene Datter Sultaninde af Rusland, hans anden Datter vordende Sultaninde af England. Guvernøren var iøvrigt en smuk gammel Mand med et nobelt og karakteristisk Ansigt og med denne værdige Holdning og hele stolte

Ydre, der synes at være Maurerne medfødt. Vi bleve derefter opvartede med en ligesaa sød som tynd Kop The, hvorefter Guvernøren spurgte mig, om han maatte vise mig sit Hus. Det skulde efter Konsulens Sigende være en stor Opmærksomhed. Saa gik Guvernøren iforvejen op ad en smal Stentrappe, men ved de øverste Trin glemte han sin Værdighed, sprang op ad Trinene og smækkede en Dør i, der stod paa Klem. Konsulen forklarede os, at det sikkert var ind til Haremet og stoppede os lidt, idet han bad os om at lade, som om vi ikke havde lagt Mærke til noget, ellers vilde han ikke indestaa for Følgerne. Naa, saa slemt var det vel ikke, men Konsulen erindrede os om, at al den Venlighed, der vistest os, kun var en Fernis, der dækkede over det mauriske Had til de Vantro.

Det Værelse, vi nu kom ind i, fremviste ingen østerlandsk Pragt, det var meget lille, med Stengulv og fire nøgne, hvidkalkede Vægge uden en eneste Prydelse. Derpaa viste vor Vært os med en høflig Haandbevægelse Døren, og saa skiltes vi fra den marokkanske Sultans Repræsentant.

Vi gjorde nu, stadig ledsagede af vor Eskorte, en Runde gennem Byen og over Markedspladsen, hvor vi kun ved Eskortens Hjælp kunde bane os en Vej mellem de ivrig handlende Maurere, Jøder og Negre og begav os til Konsul *Butlers* Bolig. Han havde nemlig anmodet mig om at betragte det som mit Hjem, da Guvernøren meget nødigt gik ud paa de vilde Vover. Lidt efter modtog vi saa Genvisit af Guvernøren, der mødte i stort Optog

og blev beværtet med Limonade af den Slags, som vi kalde Champagne.

Derpaa aflagde jeg Besøg hos et Par af de meget faa europæiske Familier, som findes her, og indbød dem til et lille Besøg i Corvetten, hvorefter vi gik om Bord.

Her var imidlertid de Gaver, jeg før omtalte, ankommet. Der var en Mængde, deriblandt endog marokkansk Smør, men det fik Baadsmanden strax til at smøre Stængerne med, det var ganske uspise- ligt. Med stor Betænksomhed var der sendt en stor Sæk Trækul til at stege Oxen ved. Det kneb lidt med at faa denne hejst op over Skibssiden; der maatte lægges en Sele om Bugen og hugges et Takkel i Selen, og saa gik Oxen tilvejs. Men Selen har vist klemt den for meget, thi netop som den blev halet ind over Rælingen, udgød den over vor flinke Baadsmands Hoved, til Folkenes store Jubel, en rig Ladning af det Stof, som Landmænd sætter saa stor Pris paa.

Lidt efter kom vore Gæster, Konsul *Butler*, den engelske Konsul *Mac Lane* og et Par andre med deres Damer om Bord. De fik lidt Musik, Champagne og andet, og gik efter et kort Besøg igen i Land. Vinden var nemlig bleven lidt vestlig, den satte dygtig Dønning, jeg vilde ikke blive liggende Natten over, og saa lettede vi Kl. 6, hvorefter jeg strax maatte gaa til Køjs, thi jeg havde hele Dagen gaaet med Feber, der efterhaanden var taget til. Inden Mørket faldt paa, var allerede Dar el Beidas hvide Huse forsvundne under Horisonten.

Men det havde været en yderst interessant Dag, navnlig at se dette mauriske Liv og Væsen, saa ganske uberørt af europæisk Civilisation. Uagtet Europa ligger saa nær ved, er det dog, som var man skilt derfra ved Aarhundreder. Saaledes har ganske sikkert de gamle Maurere set ud, stadig har de værnet om deres Sæder og Skikke, stadig har de ligget paa Krigsstien overfor Europa. Endnu i forrige Aarhundrede maatte de største europæiske Magter købe sig fri for at faa deres Handelsskibe kaprede, og endnu den Dag i Dag kan det hændes, at et europæisk Handelsskib i stille Vejr overfaldes og udplyndres paa Marokkos Kyster.

Tidlig den næste Eftermiddag stod vi i smukt Vejr gennem Gibraltar Strædet, jeg maatte op at se derpaa, men blev strax jaget ned igen af vor Læge; efter nogle Dages Sygeleje var jeg dog kvik igen. Vejret var temmelig stille, af og til maatte vi tage Dampen til Hjælp, og først den 3die November kom vi ind til Malta. Alle Flagene vare her paa halv Stang, man fik saa den sørgelige Nyhed, at Kejser *Alexander III* var død, en Efterretning, der greb Prins *Carl* stærkt; Czaren var elsket af alle de unge i Familien.

Vi overværede en Sørgemesse i det russiske Kapel, og en af Dagene lagde vi en Krans paa Admiral *Gardes* Grav.¹⁾ Det var i December 1885, kort efter at han havde faaet Meddelelse om sin Udnævnelse til Admiral, at han døde her paa Malta som Chef for Fregattten „Fyen“. Kirkegaarden paa Malta lidt

¹⁾ Se Noten ovenfor S. 159.

udenfor Byen ligger meget kønt med en Mængde smukke Monumenter. Jeg erindrer saaledes et ret stort Monument, hvor den sørgende Enke fremstillet i naturlig Størrelse i Bronze helder sig fortvivlet op til det store paa Graven anbragte Kors. „Men“, som Graveren fortalte os, „hun blev dog gift paany Aaret efter!“

En kedelig Historie havde jeg, idet 5 Mand under Landlov blev arresteret, fordi de havde indladt sig i Slagsmaal og molesteret et Par Mennesker Ved Konsulens Mellekomst lykkedes det mig dog at faa dem udleverede, efterat de først var underkastede Forhør og vare ikendte Straf dels af Bøder, dels af Arrest. Bøderne betaltes strax, og jeg maatte give mit Ord paa, at Arresten skulde blive exekveret om Bord i Corvetten. Men saa fik de tillige en alvorlig Tiltale af mig om den Skam, de havde tilføjet det danske Flag; ellers havde danske Matroser, naar de kom i Land, overalt det bedste Lov paa sig.

Paa Rejsen videre Øster paa maatte vi dampe temmelig meget baade for Stille og Modvind. Under Grækenlands Sydkyst havde vi naturligvis Storm; det blæser altid dér.

Den 10de stod vi ind i Mudros Bugten paa Øen Lemnos for at holde Øvelsesskydning og lettede igen om Eftermiddagen, og næste Morgen stod vi ind i Dardanellerne.

Jeg havde allerede fra Malta sendt Meddelelse til det svenske Gesandtskab i Konstatinopel om vor Ankomst,¹⁾ og der var derfor truffet Foranstaltninger

¹⁾ Da Danmark Ingen Gesandt havde i Konstantinopel, repræsenterede den svenske Gesandt de danske Interesser.

til vor Modtagelse i Dardanellerne; thi vi kom som Prins *Carls* Yacht — Krigsskibe maa jo ikke gaa igennem Dardanellerne. Ved alle Forterne, og der findes en Del af dem, var Garnisonen opstillet, og ved Chanak midtvejs i Dardanellerne var der opstillet en Bataillon med Musikkorps. Her kom først Karantænekommissionen om Bord, saa vor Vicekonsul, der bragte Meddelelse om, at vi ikke i Konstantinopel maatte løsne et eneste Skud, da Sultanen havde en uovervindelig Aversion imod al Slags Skydning.

I dejligt Maaneskin stod vi over Marmara-Havet, og den næste Formiddag fortøjede vi ved Bøje udfor Arsenalet Tophane. Indenfor os laa de forskellige Magters Stationsskibe, og der var et evindeligt Rykind af fremmede Officerer for at komplimentere. Den svenske Konsul *Fredholm* kom om Bord med Indbydelse til allerede samme Dag at spise til Middag hos den svensk-norske Gesandt Grev *Stenbock*.

Og saa fik vi Besøg af Divisionsgeneral *Achmed Ali Pascha*, der meldte sig som attacheret Prins *Carl* under Opholdet her og meddelte, at en af Sultans Smaadampere var stillet til Corvettens Disposition.

Achmed Ali var iøvrigt ikke Militær, men derimod Kunstmaler. *Abdul Hamid* havde set nogle af hans Malerier og derved faaet Interesse for ham. Han steg efterhaanden i Rang, og da han talte udmærket Fransk, blev han benyttet til at attacheres de fyrstelige Personer, der kom til Konstantinopel.

Han gik iøvrigt under Navnet „den søde Pascha“, og han var virkelig en overordentlig elskværdig Mand. Ved et Besøg i hans Atelier saa jeg hans Malerier, der var temmelig tarvelige. Der hang ogsaa et Portrait af ham i Legemstørrelse, og paa Brystet prangede en Konstellation af vistnok et Par Dusin Stjerner af første Størrelse. Han var utrættelig i sin Hjælpsomhed overfor os.

Jeg har nævnet den svenske Gesandt og Konsul, men ikke den danske. Sagen er den, at vi har ingen Gesandt i Konstantinopel, hvad man ikke har anset for nødvendigt, Sverrig varetager derfor vore ikke store Interesser i Konstantinopel, hvorimod Sverrigs Interesser her er af stor Betydning. Grev *Stenbock* udtalte for mig, at han sad egentlig som Vicevært i den svenske Stats Sted, thi Sverrig har en god Indtægt hernede. Da *Karl XII* efter Nederlaget ved *Poltava* maatte flygte til Tyrkiet, hvor han jo opholdt sig flere Aar, fik han af Sultan *Achmed III* foræret et Stykke Jord overfor *Sambul*. Paa dette Stykke Jord, hvoraf Sverrig er Grundejer, er nu en stor Del af *Pera* bygget, og der maa af Husejerne her aarlig betales en Slags Fæsteafgift til den svenske Stat.

Samme Dag var vi til Middag hos Grev *Stenbock*, og jeg maatte da om Aftenen sammen med ham udarbejde en Liste over hvilke Dekorationer Officererne skulde have. Sultanen havde nemlig bestemt, at de alle skulde dekoreres.

[En Skildring af Livet i Constantinopel er forbigaaet].

Vi bleve fra Landgangspladsen ved Arsenalet Top-hane i kejserlige Vogne kørte op til Yildiz Kiosken; i en lille Pavillon ved Siden af selve Paladset samledes de udenlandske Gesandter, Alle i Galadragt. Fra Paladset og ned til Moskeen var Vejen vel omtrent 500 Alen, og paa begge Sider tæt besat med Soldater og Matroser. Ialt var der vel et Par Tusinde Mand, men ved meget højtidelige Lejligheder, f. Ex. ved Beiramsfesten, har der undertiden været samlet 15.000 Mand. Lige under Gesandternes Pavillon stod der en Bataillon Zouaver, Berbere af et særlig vildt Udseende, nærmest Paladset Gardue; nede ved Moskeen holdt et Regiment Landsenerer, alle paa hvide arabiske Heste, et nydeligt Regiment. I Gesandternes Pavillon samledes ogsaa flere tyrkiske Stormænd; der blev budt Forfriskninger rundt, indtil pludselig et skingrende Trompetsignal meldte, at Sultanen steg tilvogns. Saa kom der først fire Vogne kørende ned til Moskeen, de var tæt tilgitrede, det var nemlig de fornemste Haremsdamer, som fik Lov til at komme med og se paa Stadsen. Rigtignok maatte de pænt blive udenfor Moskeen, hvor Hestene endog bleve spændte fra deres Vogne.

Nye Fanfarer meldte Sultanens Ankomst. Han kom kørende i en lille Kaleshevogn, paa hvis Forsæde sad den berømte *Muschir, Osman Pascha*, Helten fra Plevna. Efterhaanden som Sultanen passerede langs Fronten af Tropperne, udbrød disse i voldsomme Raab. Saa gik Sultanen ind i Moskeen og blev der alene en halv Times Tid i Bøn.

Paa Tilbagevejen fra Moskeen kørte Sultanen gan-

ske alene sin Vogn, *Osman Pascha* og et Par af Sultanens unge Sønner red ved Siden af Vognen, en glimrende Skare af Paschaer og Officerer fulgte bagefter. Saa kom de fire Vogne med Haremsdamerne. Fra Mængden, der stod bag Tropperne, bandede pludselig en gammel Tigger sig Vej hen til en af Vognene og rakte Haanden frem efter en Almisse. Men en af de sorte Eunuker, der red ved Vognen, tildelte ham i det Samme et saa velrettet Næveslag, at han tumlede tilbage og derefter i en Haandevending blev expederet bort.

Da saa endelig hele Optoget var forbi, marscherede Tropperne bort under Tonerne af den tyrkiske Marsch undtagen Garden, der tog Opstilling udenfor Paladset under den paafølgende Audiens, idet Sultanen vilde hilse paa de Officerer, han havde dekoreret. Desværre kunde Marinemaler *Arnesen* ikke komme med til denne Selamlik, da han ikke indtog nogen officiel Stilling. Vor Pascha *Achmed Ali*, spurgte mig, om jeg ikke kunde kalde ham kongelig Marinemaler og saa give ham en lille Guldstribe, Anker eller lignende paa Kraven, men det turde jeg dog ikke indlade mig paa.

Jeg fik Lyst til at gøre en Tur op ad Bosphorus, anmodede derfor *Achmed Ali* om at sørge for, at den til Raadighed stillede Dampers maatte være ved vort Faldereb næste Morgen og spurgte, om han ikke selv vilde tage med paa Turen, hvad han naturligvis følte sig forpligtet til. Messen og jeg havde hver taget en velforsynet Madkurv med ligesom paa en rigtig Skovtur.

Vi dampede først op langs den europæiske Side først forbi Abdul Medjes store pragtfulde Palads Dolma-Bagdje, saa forbi Forstaden Artakiøj, en Fortsættelse af Galata, og længere fremme forbi Beschiktas Paladset, hvor den afsatte Sultan *Murad* sad fængslet. *Achmed Ali* sagde, at det hed sig, fordi han var fra Forstanden, men tilføjede meget aabenhjertig, at Grunden var den, at *Murad* var for europæisksindet og derfor var bleven styrtet af det gammelyrkiske Parti. Hans Fangenskab var iøvrigt meget mildt, han havde sine Hustruer og sin Hofstat hos sig, men maatte ikke komme udenfor Paladsets Omraade.

Jeg kom senere til at bemærke til *Achmed Ali*, at det egentlig var besynderligt, at Tyrkerne havde faaet Lov til at blive saa længe i Europa, hvortil han meget rigtig bemærkede, at havde Forholdet været omvendt: havde Europa været muhamedansk, og de Kristne vare trængte ind i det, saa vare de for længe siden komne ud igen. Men de Kristne kan aldrig blive enige, og det er det, som Tyrkerne lever paa.

Vi mødte flere tyrkiske Passagerdampere, og det kan undertiden hænde, at Kvinderne der om Bord vifte med deres Slør, naar de møde europæiske Dampere. Det hændte ikke for os, vi vare jo under tyrkisk Orlogsflag.

Vi kom saa til Strædets smalleste Sted, hvor der paa begge Sider findes mægtige Ruiner med store firkantede Taarne, Rester af genuesiske Fæstninger, Rumili Hissar (Rumilis Fæstning) paa den europæiske Kyst, Anadoli Hissar (Anatoliens Fæstning)

paa Lilleasiens Kyst. Det er iøvrigt et historisk mærkeligt Punkt, thi her var det, at Alexander den Store gik med sin Hær fra Europa over til Asien paa sit Verdenserobringstog.

Saa passerede vi en lille, udelukkende græsk Landsby Istenich og de to europæiske Badesteder Therapia og Bujukdere, hvor de europæiske Gesandter bor om Sommeren, kastede et Blik ud over Sortehavet og gik tilbage langs den asiatiske Kyst. Et af de smukkeste Steder paa denne er lige indenfor Anadoli Hissar ved de saakaldte ferske Vande. Her, hvor en lille Flod falder ud i Bosporus, er opført et lille dejligt Marmorslot, Gøk Suju (Himmel og Hav), omtrent paa Størrelse som Eremitagen, med Marmortrapper ned til Vandet og en udmærket smuk Have. Paschaen bemærkede, at det tilhørte Sultanen og tilføjede, at det stod fuldstændig til vor Raadighed, hvis vi vilde spise Frokost derinde. Saa lod vi vore Oppassere bringe Madkurvene ind og dække Bord i et Lysthus i Haven.

Uagtet det var midt i November, var det en fuldstændig Sommerdag, Solens Straaler brændte, og *Achmed Ali* lod da fire tyrkiske Matroser holde en Presenning paa Baadshager over Bordet. Som glubende Ulve styrtede vi over Bordet, sultne og navnlig tørstige, den gode Pascha ikke mindst. Han satte efterhaanden 4 Snapse Aalborg Akvavit (det betragtes jo som en herlig Likør) og 3 Gl. Carlsberg Exportøl til Livs — ingen af de Sager er jo nævnt i Koranen. Da vi rejste os fra Bordet, var han ogsaa en Smule — lad mig sige — betænkelig. Jeg

spadserede lidt med ham rundt i Haven; der var blandt Andet et Blomsterbed, omgivet af dejlige Pelargonier, som jeg gjorde ham opmærksom paa, men det lagde han ikke videre Mærke til. Saa drak vi Kaffe, siddende paa Trappen udenfor Slottet og gik om Bord, hvor Paschaen forsvandt.

Forbi det store Slot Beglerbeg dampede vi nu til Skutari, og *Achmed Ali* mødte da ganske frisk for at føre os op til „de hylende Dervischer“, der netop gav en Forestilling tilbedste — fristes man til at sige, uagtet det er en religiøs Ceremoni.

Det gik for sig i et temmelig lille og uanseeligt Hus, i hvis Midte der var en af Træsøjler omgiven Sal med et Slags Alter ved den ene Væg. Her stod Overdervischen, en ærværdig Olding, og ligeoverfor ham en Række Dervischer. Vi fik Plads anvist oppe paa et lille Galleri, medens de andre Besøgende maatte se paa Forestillingen nede fra Gulvet, hvor der var anbragt Træbænke.

Dervischerne begyndte først paa en yderst monoton Sang eller Omkvæd, samtidig med at de vrikkede frem og tilbage med Kroppen, senere hoppede paa Stedet som ved forberedende Øvelser; efterhaanden som de kom i Extase, blev Bevægelserne voldsommere og hurtigere, Sangen højere og vildere, idet de af og til udstødte nogle voldsomme Brøl. Et Par unge Mænd fra Gaden kom ind og sluttede sig til Dervischernes Rækker. Saa kom der en 5—6 halvvoxne Børn og lagde sig paa Gulvet i en Række foran Alteret, hvorefter Overdervischen spadserede frem og tilbage over dem et Par Gange.

Dette skal bringe Lykke, siger man, Børnene morede sig i alt Fald ypperligt derved. Der kom ogsaa nogle Kvinder ind med spæde Børn, som blev velsignede af Overdervischen, og stadig lød under alt dette Dervischernes monotone Sang, saa vi sluttelig blev helt tossede ved at høre derpaa. Vi fik snart nok af dette Gøgl og søgte atter tilbage til vor Dampbaad, der bragte os hjem til Corvetten efter denne yderst interessante Udflugt.

Da jeg kom ned i min Kahyt, fandt jeg de to smukke Pelargonier, jeg havde beundret i Gøk Sujus Have —, *Achmed Ali* havde dog lagt Mærke dertil.

Kejser Alexander III.s Død havde gjort et stærkt Indtryk paa Sultanen, og der blev derfor ikke gjort noget Taffel for Prins *Carl*. Derimod blev Prinsen og jeg tilsagte til The hos Sultanen den sidste Aften, vi laa i Konstantinopel.

Med en Eskorte af tyrkiske Lansenerer kørte saa Prinsen, Grev *Stenbock*, *Achmed Ali* og jeg ud til Yildiz Kiosk, hvor vi førtes ind i en pragtfuldt udstyret Sal. Vor stakkels Pascha maatte dog blive udenfor. Her var samtlige Ministre, Scheik el Islam og Osman Pascha samlet og desuden en lille Dreng paa vel en halv Snes Aar, Sultanens Yndlingssøn. Han var i Admirals-Uniform med Osmanich-Ordenens Stjerne paa Brystet.

Sultanen bød os tage Plads om et lille Bord i et Hjørne af Salen, d. v. s. Prinsen, Gesandten, Storveziren, Udenrigsministeren og min Ringhed, de øvrige maatte pænt blive staaende. Der blev budt The, og saa fik vi tre Ikke-Tyrkere af Sultanen

egenhændig overrakt en Cigaret. Derpaa spillede den lille Admiral et Klaverstykke for os, og nu førte Sultanen en lidt besværlig Samtale med Prinsen. Sultanen forstod Fransk, hvad vi i Forvejen var underrettede om, men Etiketten forbyder ham at tale andet end Tyrkisk. Han henvendte sig da først paa dette Sprog til Storveziren, der førte Haanden til Panden, Brystet og Knæet, vendte sig derpaa til Prinsen paa Fransk med de samme Haandbevægelser, modtog Prinsens franske Svar stadig med Bevægelserne, vendte sig da til Sultanen, gentog atter Bevægelserne og oversatte saa Prinsens Svar paa Tyrkisk — Storveziren fik sandelig Armen rørt. Sultanen fik blandt andet at vide, at Prins *Carl* havde i de kejserlige Stalde — vi havde Dagen før været en Køretur rundt i den meget udstrakte Yildiz-Park — set og beundret en smuk Hingst, og Sultanen lovede at sende ham den. Senere fik vi at vide, at den virkelig var bleven afsendt, men den naaede aldrig til Danmark.

Vi andre sad imidlertid ikke tavse ved Bordet. Da jeg paa Udenrigsministerens Spørgsmaal udtalte mig i Begejstring om Konstantinopel, bemærkede han, at han var ligesaa begejstret over Kjøbenhavn, det dejlige Øresund og det berømte Tivoli. Han havde nemlig været i Kjøbenhavn for at overbringe Kong *Christian IX* den tyrkiske Imtiaz-Orden.

Da vi senere havde rejst os fra Theen og den ene Cigaret, kom jeg til at tale med den gamle *Osman Pascha*, der talte meget godt Fransk. Det laa jo nær at komplimentere ham for hans Forsvar

af Plevna. Til min Overraskelse, jeg kan sige til min Glæde svarede han: „Mais vos soldats ont fait des merveilles à Dupell!“

Det ligger jo ret nær at tale om det Indtryk, Sultanen gjorde paa En. Han var yderst prunkløst paaklædt, en ganske tarvelig blaa Frakke uden andre Prydelser end Elefantordenens Stjerne. Der var et stærkt semitisk Præg over ham, han var noget før og havde den østerlandske Ladhed over sig, men holdt sig dog rank og gjorde et særdeles godlidende og elskværdigt Indtryk. Dog var Udtrykket i hans Blik ikke altid let at forstaa; men naar det senere er sagt, at hans Øjne flakkede rundt, saa passede det i det mindste ikke den Gang.

Søndag den 18de November, den sidste Dag vi laa i Konstantinopel, kom der en Masse Gaver om Bord fra Sultanen, Brød, Frugt, Tobak, Høns og Kalkuner. Til Prins *Carl* kom der en mægtig Dragkiste; vi var naturligvis spændte paa at se, hvilke dejlige Sager den indeholdt, og da vi saa fik Laaget op, var den fyldt med — Brystsukker.

Saa forlod vi om Eftermiddagen Konstantinopel, stoppede op den næste Formiddag ved Chanak, hvor jeg i Hs. Majestæt Sultanens Navn (jeg havde aldrig drømt om, at jeg skulde komme til at optræde paa hans Vegne) overrakte vor Konsul og hans Dragoman de dem tildelte tyrkiske Dekorationer.

Efter en strygende Medbør over Arkipelagus, for-tøjede vi allerede Tirsdag den 20de ved Piræus' Havn. I Athen bliver altid danske Orlogsmænd modtagne med den største Gæstfrihed og Venlighed af

Kong *Georg*. Han var desværre fraværende paa Grund af Kejser Alexanders Bisættelse, og Opholdet her var derfor uden stor Interesse.

Da jeg den sidste Dag vi laa her spiste hos Kronprinsen og fortalte denne om det Løfte, jeg havde givet Kong *Georg*, nemlig at gaa igennem Korinth-Kanalen, sagde Kronprinsen: „Det kan De ikke, Kanalens Vægge er skredet ned og spærrer for Sejladsen!“ Ved at forhøre os nærmere, viste det sig rigtigt, nogle stærke Regnskyl havde løsnet en af Kanalens meget stejle Sider.

Altsaa maatte vi Sonden om Morea, hvor vi naturligvis som sædvanlig havde et væmmeligt Blæsevejr. Paa Vejen gennem Messina-Strædet saa vi Befolkningen i Reggio kampere udenfor Byen i Telte; der havde lige fundet et Jordskælv Sted, saa Beboerne havde maattet forlade deres Huse.

Den 13de forlod vi Neapel, havde strax smukt Vejr, men fik ved Sardiniens Sydkyst en Storm af NV. med væmmelig høj Sø. Vi skulde egentlig til Gibraltar, men vor Kulbeholdning var efterhaanden mindsket ret stærkt, og jeg besluttede derfor at anløbe Algier, som vi først naaede den 19. om Aftenen, en altfor lang Tid om de ca. 140 Mil.

Glade var vi ved at være komne i Havn, thi det blæste de to følgende Dage en forrygende Storm med orkanagtige Byger, saa Søen endog slog op over den høje Mole. Selve Byen kendte jeg fra tidligere Besøg, men jeg stiftede denne Gang Bekendtskab med vor Vicekonsul, Dr. *Nissen*, en meget elskværdig Mand med en prægtig Familie, og

jeg tilbragte en hyggelig Eftermiddag sammen med Officererne i hans smukke Villa St. Augustin i Mustapha supérieur, et Strykke Vej udenfor Byen.

Da vi havde fyldt Kul, og Vejret bedagede sig, forlod vi Algier og kom efter en Rejse med noget afvejlende Vejr til Lissabon den 28de December. Undervejs havde vi fejret Julen med Gudstjeneste, Juletræ og Gaver til Mandskabet.

Ved Indsejlingen i det sydlige Løb til Tejo stod der en svær Sø, da det blæste meget stivt af ØNØ, skøndt det jo var ud fra Landet. Det var næsten ikke muligt for Lodsens at komme om Bord, men saa lagde vi os tværs i Søen, hældte en Mængde Olie ud, og det var forbavsende at se, hvilken Virkning denne havde til at dæmpe Søen.

Nytaarsaften var Glanspunktet af vort Ophold i Lissabon, idet jeg sammen med Prins *Carl* og Kaptajn *Evers* var indbudt til Taffel hos Kong *Carlos* paa Paladset *Necessidades* i Lissabons vestlige Udkant, et ikke særlig stort, men nydelig indrettet Slot.

Kong *Carlos* gjorde et overordentlig vakkert Indtryk. Jeg vil ikke paastaa, at det egentlig var noget kongeligt Indtryk, men der var dog en vis djerv Friskhed over ham. Han var opdraget som Søofficer, havde dertil et ikke ganske ringe kunstnerisk Talent. Han tegnede saaledes for mig nogle Skizzer af et Par Skibe, vi kom til at tale om, og det var let at se, at han forstod at bruge en Blyant. Der var i det Hele noget hyggeligt over ham, og man vidste ikke den Gang, at hans For-

hold overfor Statens Finanser vistnok ikke var uangribeligt.

Hvad Dronning *Amélie* angaar, kan jeg kun sige, at hun var aldeles bedaarende. Jeg sad ved Siden af hende ved Taffet, og uden at hun et Øjeblik tilsidesatte sin kongelige Værdighed var hun saa livlig, fornøjelig og munter, spøgede baade med Prins *Carl*, der sad paa hendes højre Side, og mig, at Kongen morede sig derover. Hun var en Kusine til vor Prinsesse *Marie* og talte med megen Varme om „ma cousine Valdemar“. Lidet anede hun den Gang den Sorg hun skulde opleve, først da Kongen og Kronprinsen faldt for forbryderisk og lumsk Morderhaand, og kort derefter, da hun som Flygtning maatte forlade Paladset „Necessidades“, da dette blev beskydt af Oprørerne.

Nægtes kan det ikke, at Kong *Carlos* ved adskillige Lejligheder havde handlet ret uforsvarligt og egenmægtigt med Statens Finanser, ganske vist bistaaet af uduelige eller uhæderlige Ministre, og ofte havde tilsidesat Forfatningen, ligesom det vel ikke uden Grund er sagt om Dronning *Amélie*, at hun begunstigede de katholske Præster mere end det var klogt. Men tænker jeg tilbage paa de virkelig hyggelige Timer, jeg tilbragte Nytaarsaften i deres Selskab, kan jeg ikke andet end nære den største Medlidenhed med deres Skæbne.

Strax efter Nytaar 1895 om Morgenen forlod vi Lissabon, stod ud gennem det nordlige Løb, men da vi var komne klar af Cap Roca, mødte vi stiv nordlig Kuling, der snart gik over til en ligefrem

Storm med orkanagtige Byger, og dette Vejr varede i en 5—6 Dage, saa vi kom Sønder efter i Stedet for Nord efter. En enkelt Dag havde vi nogenlunde skikkeligt Vejr, men saa tog det fat igen, lige til om Eftermiddagen den 13de, da det blev et aldeles forfærdeligt Vejr med Kuling, Regn og Lynild. Pludselig kom der tæt ved os et voldsomt Kuglelyn, det var som om en Granat exploderede. Næsten i samme Nu bedagede Vejret sig, saa vi efterhaanden kunde sætte flere og flere Sejl. Det havde været nogle højst ubehagelige Dage; dog kunde Kaptajn *Evers*, Overlæge *Meyer* og jeg faa vor sædvanlige Aftenwhist, men vi maatte surre os til Bordbenene, binde Bordtæppet fast og med Sejlgarn og Knappenaale fæste baade Askekopper og Glas til Bordtæppet.

Den 22. Januar kom vi til Kjøbenhavn. —

Den kommende Sommer var jeg Chef for Panserskibet „Odin“ i vore hjemlige Farvande og fik i Foraaret 1898 atter Udkommando til dette Skib. Men da den spansk-amerikanske Krig var udbrudt, blev det besluttet at sende Skonnerten „St. Thomas“ til Vestindien for at vaage over, at vore Øers Neutralitet ikke blev krænket. Jeg kom netop hjem fra en kort Orlov, og da jeg meldte mig hos Viceadmiral *Koch*, sagde han til mig: „Ja nu kommer Du næppe ud i Sommer, Ministeriet har taget alle Officererne fra „Odin“ til „St. Thomas“. — „Ja mig tager de vel næppe til „St. Thomas“. — „Nej,“ sagde *Koch*, „Ministeriet giver Dig naturligvis ikke et saa lille Skib!“

Men om Eftermiddagen kom der Kundgørelse om, at min Kommando til „Odin“ var bortfaldet, og at jeg blev beordret til Chef for „St. Thomas“, der hurtigst muligt skulde afsted. Jeg havde i Februar mistet min kære Hustru, og det var mig ikke uvelkomment at blive revet lidt ud af de hjemlige Forhold.

Der blev Travlhed baade i Hjemmene og om Bord i Skibet. Dette var fuldstændigt oplagt, da vi overtog det den 22de April, og allerede den 2. Maj hejste vi Kommando. Da jeg meldte mig til Afrejse hos Kong *Christian*, tog denne Afsked med mig paa den hjerteligste Maade og sagde bl. a., at hvis der blev Anledning dertil, skulde jeg hilse fra ham og sige, at han omfattede ogsaa sine vestindiske Undersaatter med den varmeste Interesse. Der blev senere derude Anledning for mig til at benytte disse hans Ord.

Den 3die Maj forlod vi Kjøbenhavn, anløb først Dartmouth og senere Punta Delgada paa Azorerne for Kulfyldning. Over Atlanterhavet maatte vi spare paa Kullene og gaa med den mest økonomiske Fart, men Alt tydede dog paa, at vi havde rigelig Kul. Men 8 Dage efter, at vi havde forladt Azorerne, opdagede Maskinmesteren, at en Del af de medbragte Kulsække ikke vare blevne fyldte, og det var jo en slem Streg i Regningen. Imidlertid haabede jeg dog paa Passaten, men den svigtede os, saa vi kun en enkelt Dag kunde føre Sejl.

„St. Thomas“ var bekendt for at være en slem Slingrekasse, men vi havde saa prægtigt Vejr, at

først da vi var næsten Halvvejen mellem Azorerne og Vestindien, blev det nødvendigt at have Slingrebrædder paa Bordet under Maaltiderne.

Om Eftermiddagen den 27de Maj passerede vi Sombrero, en lille øde Ø med et Fyrtaarn, og næste Formiddag ankrede vi i St. Thomas Havn; vi havde da kun Kul tilbage til et Par Timer, saa vi strax maatte fylde, og det var en Fornøjelse at se, hvorledes Negerkvinderne balancerende med Kulkurve paa Hovedet kunde pile frem og tilbage under Latter og Grin.

Vi mødte strax derude en aldeles voldsom Hede. Vor brave Kanoner *Rasmussen* fik strax den første Dag et Hedeslag, døde inden Aften og blev begravet Dagen efter. Det var en trist Begyndelse og lovede ikke godt. Dog var vi forholdsvis heldige, thi vi mistede kun 1 Mand til, nemlig vor Sejlmager *Holst*.

Vi maatte naturligtvis strax træffe alle Foranstaltninger for i den stærke Varme at værne om Sundhedstilstanden. En stor Del af vor Proviant blev flyttet ind i en ledig Kælder i Fortet; vi fik lejet et lille Bageri i Land, saaledes at vi ikke behøvede at bage om Bord. Skibet blev ved Varp svajet tværs paa Vinden, saaledes at denne kunde blæse ind paa Banjerne og friske Luften, og endelig sov et Ankerskifte paa Dækket. Der blev ogsaa anskaffet Straahatte til Mandskabet, og jeg kom ved den Lejlighed til at gøre en ganske mærkelig Opdagelse. Jeg fik Anvisning paa nogle Folk, der boede lidt Vesten for Byen, der var særlig dygtige i at flette

Straahatte. Det viste sig at være et lille, for sig selv afsondret Samfund, hvis Medlemmer gennemgaaende var lyshaarede og blaaøjede. I 1877 havde Sverrig solgt den lille Ø St. Bartholémy til Frankrig, og der var blandt den derboende Befolkning, baade Svenske og Kulørte, stor Sorg derover. Endel Svenske var flyttede til St. Thomas, de havde her holdt sig for sig selv, og deres Efterkommere havde bevaret deres nordiske Præg, idet de stadig havde giftet sig indbyrdes, hvad der ikke var heldigt for deres Levedygtighed. Der var ikke saa faa Spedalske imellem dem, hvad jeg dog først senere fik at vide.

At vi i St. Thomas blev modtagne paa den mest elskværdige og gæstfrie Maade, er en Selvfølge, og da vi maatte ligge stille i Havnen i ret lang Tid, fik vi rigelig Lejlighed til at nyde Gæstervenskabet.

Jeg fik strax Anmodning fra Guvernør *Hedemann*¹⁾ om at opslaa min Bopæl inde i Guvernementshuset, der ligger frit og luftigt oppe paa en Bakke. Hver Dag kørte jeg en Tur med ham, efter at jeg først havde været om Bord, og jeg tilbragte mange fornøjelige Timer i hans virkelig interessante Selskab. En Morgenstund, da jeg efter at have været om Bord, kom ret tidlig i Land igen, hørte jeg en underlig Raslen inde i mit Sovekammer. Da jeg gik derind, overraskedes jeg ved Synet af to sammenlænkede Negere, der var i Færd med at bære Vand til mit Badekar, medens to ligeledes sammenlænkede sorte

¹⁾ Carl Emil Hedemann (1852–1919), Oberstlieut. ved Ingeniørregimentet, gik 1893 udenfor Nummer som udnævnt til Guvernør for de dansk-vestindiske Øer.

Fruentimmer gjorde min Servante i Stand. Den ene af dem spurgte mig saa, om jeg ikke kunde skaffe hende af med „these ugly chains“. Jeg forklarede hende da, at saa vidt strakte min Myndighed sig ikke. Da jeg spurgte hende, hvorfor hun havde faaet disse „ugly chains“ om Anklerne, svarede hun, at hun havde „only killed her child!“ Moraliteten er jo, eller var i det mindste dengang ikke stor derude, men det gjorde dog et ubehageligt Indtryk paa mig at se Mennesker lænkede som Dyr. Det var mig som en Levning fra fordums Tiders Barbari; men saa faldt det mig ind, at Lænkerne endnu anvendes paa lignende Maade i det højt kultiverede Frankrig overfor Galajslaver, og det trods Revolution og Frihed og Lighed og Broderskab og alle de andre Floskler.

En anden Dag, da jeg kom ind fra Skibet, blev jeg overrasket ved, at en Underofficer og nogle Soldater havde taget min Dagligstue i Besiddelse og var i Færd med at sætte Jernskodder for Vinduerne. Jeg spurgte, om der var Oprør i Byen. Nej, de skulde kun efterse, om Orkanskodderne var i Orden. Under en Orkan maa Husene nemlig lukkes saa tæt til som muligt, Ruder er der jo de fleste Steder ikke. Kan Vinden presse sig ind et eller andet Sted, saa varer det i mange Tilfælde ikke længe, førend Huset er i bogstavelig Forstand som blæst væk. Og falder der et enkelt Skud fra Fortet, hvilket er Signalet for, at en Orkan er i Anmarsch, saa bliver der Travlhed overalt med at lukke.

Guvernør *Hedemann* havde i nogen Tid været

syg, og det var hans Hensigt at rejse hjem. Forinden vilde han dog aflægge et Besøg i Christianssted, og den 12te Juli gik vi over til Bassinet. Indsejlingen til Bassinet, der er ret smal mellem Korallrevene paa begge Sider og med et Par ret skarpe Drej, er vanskelig, men Havnemesteren klarede det meget smukt. Jeg spurgte dog forinden vor Navigationsofficer, Lieutenant *Carstensen*, om vi ikke havde et Specialkort over Løbene og Havnen. Han, hvem jeg havde kendt fra Barn, kom saa op med et Kort, men bemærkede, at det næppe var videre paalideligt, hvorfor jeg spurgte ham, hvem der havde tegnet Kortet, og fik til Svar: „Det har Du selv, Onkel *Hansen!*“ Inde i Havnen maatte vi fortøje med et Sværanker agter, der var ikke Plads for os til at svaje.

I Christianssted traf jeg bl. a. min gamle Kadetkammerat *Jürs*, der nu var Viceguvernør. Ligeledes Guvernementssekretær *Limpricht*, der senere blev Guvernør. Allerede næste Dag gik vi tilbage til St. Thomas.

Vi havde nogle Dage forinden faaet Efterretning om Kampen ved St. Jago de Cuba, hvor Admiral *Cerveras* ved gentagne, tilsidst meget peremptoriske Depecher fra Madrid havde faaet Ordre til at løbe ud med den spanske Flaade, som lige efter Udsejlingen blev fuldstændig ødelagt. Admiral *Cerveros* forlangte senere sit Forhold undersøgt ved Krigsret, men der kom aldrig noget frem om, hvad der under Forhørene blev oplyst. Amerikanerne, hvoriblandt *Roosevelt* var med sine Roughriders, havde spærret

Havnen ved at sænke et Skib i Indløbet. De kunde imidlertid ikke faa Bugt med San Jago, saalænge den spanske Flaade laa derinde og deltog i Forsvaret, og de var lige ved at ophæve Belejringen, da Spanierne løb ud trods Spærringen. Man kan ikke frigøre sig for en lille Mistanke om, hvorledes de fra Madrid komne Ordre var fremkaldte.

I St. Thomas havde vi gentagne Gange havt Besøg af fremmede Orlogsmænd, italienske, engelske, franske, ogsaa en dominikansk Kanonbaad „Restauracion“, ført af selve Chefen for den dominikanske Flaade, Oberst *Jansen*; den skulde i Flydedokken og blev der kun to Dage. Derimod var der endnu ikke kommen nogen Amerikaner; først den 15de kom en Krydser „Yoscuvite“ fra Blokadestationen ved Portorico ind i Havnen for at fylde Kul, og den 26de kom Krydseren „Columbia“ og Monitoren „Terror“ ind. Det var bestemt, at amerikanske Krigsskibe kun maatte opholde sig et Par Dage i Havnen, ikke komme igen før efter 3 Maaneders Forløb og kun faa Kul til nærmeste amerikanske Havn. De amerikanske Chefer holdt sig disse Bestemmelser fuldstændig efterrettelige, men ikke desto mindre blev der lavet en ganske kuriøs Historie.

Den amerikanske Konsul, mærkelig nok en kulsort Præst,¹⁾ havde for amerikansk Regning købt

¹⁾ Han havde virket for Mc Kinlies Valg og var derfor bleven belønnet med denne Konsulstilling. Det var jo temmelig underligt at sende ham netop til Vestindien. Engang før Krigen var der kommen en amerikansk Orlogsmænd ind. Hedemann vilde da gøre en Middag for Officererne fra Amerikaneren og fra et i Havnen liggende fransk Krigsskib. Han maatte selvfølgelig ogsaa indbyde Konsulene, men hvor skulde han anbringe den sorte Konsul? Saa fik han den geniale Idé at anbringe hver Konsul imellem sin Nations Chef og Næstkommanderende. Amerikanerne var rasende, men de kunde ikke godt indvende noget imod en Ordning, som kun var truffen til Ære for dem. F. A.

en med Kul lastet Skonnert, der laa i Havnen, og han forespurgte hos Guvernøren, om hans Nations Krigsskibe maatte tage disse Kul om Bord, hvilken Anmodning selvfølgelig blev afslaaet som stridende mod Neutraliteten.

Saa sad der paa Telegrafstationen et Par amerikanske Krigskorrespondenter, der var fortvivlede over ikke at kunne sende en eller anden opsigtvækkende Efterretning hjem. De traf da en Aftale, — hvilken Aftale, uden at de tænkte derpaa, blev hørt af en Tilstedeværende. Den gik ud paa at sende et Telegram om, at Guvernøren havde nægtet Amerikanerne at tage Kul fra Skonnerten (det var jo rigtigt nok), at Amerikanerne derefter havde erklæret, at de saa med Magt vilde tage Skonnerten, og at Guvernøren derefter havde telegraferet til engelske og franske Øer om at sende Krigsskibe for at hindre dette Neutralitetsbrud. Telegrammet gik som bekendt videre til Europa og vakte en Del Opsigt, men vi derude anede Intet derom, førend vi senere fik europæiske Blade.¹⁾

Den 29de forlod Guvernør *Hedemann* St. Thomas for over New York at gaa hjem til Danmark, og Dagen efter hentede jeg *Jürs* fra Christianssted.

Den 2den August kom der fra Washington Telegram om, at den franske Gesandt *Cambon* havde afleveret sine Creditiver til paa Spaniens Vegne at indlede foreløbige Underhandlinger om Fred. Jeg

¹⁾ Man havde herhjemme troet, at jeg havde været medvirkende til, at denne Sag — der jo var et fuldstændigt Opspind — var ordnet paa en heldig Maade. Da jeg ved min Hjemkomst meldte mig til Kong Christian, sagde han blandt andre venlige Ord: „De har jo vist Dem som en god Diplomat!“ Man kan jo ikke sige sin Konge imod, og jeg nøjedes derfor med at bukke diplomatisk. —

kunde tænke mig, at „St. Thomas“ snart vilde blive kaldt hjem, og da vi vanskelig kunde holde Skydeøvelser og heller ikke, saalænge Krigen stod paa, ret vel kunde forlade St. Thomas, fik jeg nu Tilladelse til at gaa over til Frederikssted, hvor vi laa fra den 8de til den 16de August. Samtidig med, at vi her hver Dag holdt vore Skydeøvelser til Ankers og under Gang, kunde vi dyrke Selskabeligheden. Den sidste Aften var Næstkommanderende, Kaptajn *A. Garde* og jeg indbudte til at tilbringe Aftenen i den amerikansk-engelske Klub, hvor der hændte en ejendommelig lille Begivenhed.

Ved Aftensbordet udbragte Klubbens Præsident, en Amerikaner, en meget smuk Skaal for „our old King *Christian*“. Jeg benyttede da det Paalæg, jeg havde faaet af Kongen, om at bringe en Hilsen fra ham, naar der var Lejlighed dertil, og tolke hans varme Interesser for hans Undersaatter ude i Vestindien. Saa sprang en ung Englænder op med Udraabet: „Gentlemen, her Majesty, the Queen!“ Han mente naturligvis Dronning *Victoria* — men hun var ikke Dronning paa vore Øer. *Garde* saa over paa mig, som om han vilde sige: „Hvad nu?“ Jeg tog Ordet, idet jeg udtalte, at ogsaa vor Dronning havde bedt mig udtale sin Interesse for Øerne (det var rigtignok ikke sandt) og endte med at udbringe en Skaal for „the President of the United States (henvendt til Formanden) og for her Majesty the Queen of Great Britain and Ireland!“

Den 16de August gik vi over til St. Thomas og to Dage efter fik jeg Telegram om at tiltræde Hjem-

rejsen. Der blev jo vældig Travlhed, thi der var meget at ordne.

En lille amerikansk Krydser „Gloucester“, kun en Yacht, der var armeret med nogle smaa hurtigskydende Kanoner, var kommen ind i Havnen. Chefen, Commander *Wainwright*, der under Blokaden havde havt en meget anstrengende Tjeneste, var saa udmattet, at han ikke var i Stand til at gøre Visit hos mig, og jeg gik derfor om Bord til ham. Jeg fik ved den Lejlighed adskillige ret interessante Meddelelser om Episoder af Kampen ved San Jago. De amerikanske Skibe laa et godt Stykke Vej udenfor, og Spanierne havde indstillet deres Skyts derefter. Men da de saa brød ud, og Amerikanere derefter strax med stor Fart løb ind, glemte Spanierne, at Afstanden var mindre, saa deres Skud gik væk over Amerikanerne, medens disses Ild gjorde en frygtelig Virkning, og i Løbet af ganske kort Tid var de fleste spanske Skibe i Brand, og Besætningerne ved Kanonerne pillede væk af Amerikanernes hurtigskydende Skyts. „Mayflower“ havde skudt to spanske Torpedojagere „Furor“ og „Pluton“ i Sænk med sine smaa Kanoner, idet den havde ligefrem „lokke“ en Række Smaahuller i Vandgangen først paa den ene, saa paa den anden af de to Spaniere. De spanske Besætninger maatte efterhaanden paa Grund af Branden i deres Skibe springe over Bord og blev fiskede op af Amerikanerne. „Mayflower“ fik saaledes Admiral *Cerveras* og dennes Søn om Bord. De spanske Matroser, der stod paa Dækket, gjorde da Honnør; en af dem førte venstre Haand

til Huen — det viste sig, at den højre Arm var bortskudt.

Commander *Wainwright* fortalte ogsaa en ganske pudsig Historie fra Portorico. Paa Sydsiden af denne Ø ligger Byen Ponce et ganske kort Stykke Vej fra Søen. Der laa en amerikansk Krydser udenfor, og denne sendte en Midshipman med et Par Mand ind for at undersøge Forholdene. Der blev ikke gjort nogen Modstand. Kadetten spadserede da ganske rolig med sine Folk op til Byen, gik til Raadhuset, halte det spanske Flag ned og hejste et for alle Tilfældes Skyld medbragt amerikansk Flag. Men samtidig kom et Transportskib med Tropper om Bord, disse blev satte i Land og marscherede op til Byen, hvor de til deres store Forbauselse allerede saa det amerikanske Flag vaje. Chefen for Tropperne klagede da over Kadetten, der ikke havde haft nogen Bemyndigelse til at „erobre“ Potorico, men Klagen blev selvfølgelig afvist. —

Efter endt Kulyldning, og denne Gang havde vi faaet næsten hele Dækket fyldt med Kulsække og løse Kul mellem disse, forlod vi St. Thomas den 23de August, stod ud Vesten om Øen og Nord paa for at komme ud af Passaten, som denne Gang stod ret frisk og med ikke ringe Sø. „St. Thomas“ laa dog ret støt, men for hver Dag der gik og vi tog væk af Kullene paa Dækket, slingrede den mere og mere. Vore Dækskul varede dog i fire Døgn og havde bragt os et godt Stykke Vej frem.

Den 6te September kom vi til Punta Delgada paa Azorerne. Dagen efter var det Dronning Louises

Fødselsdag, i hvilken Anledning vi flagede og derfor ikke vilde fylde Kul. Vi havde Besøg om Bord af den portugisiske General *Pinheiro*, der mødte med et stort Følge, deriblandt flere Damer, bl. a. en ung nydelig Hollænderinde, der havde været i fransk Pensionat sammen med en af Generalens Døtre, som var den eneste, der kunde tale med hende. Jeg forsøgte da at lave noget „Hollandsk“, idet jeg blandede den Smule af dette Sprog, som jeg kunde, med lidt Engelsk, lidt Tydsk og Vorherre ved hvad, og hun blev aldeles henrykt ved „sit Mutterspraake te heeren“. Da jeg om Eftermiddagen var i Land for at se et Museum, veg hun ikke fra min Side, og det blev i Længden lidt besværligt at holde „Mutterspraaket“ gaaende. Om Aftenen var *Garde* og jeg i Land for at høre paa Militærmusiken paa den store, menneskefyldte Plads. Uagtet vi var civilklædte, blev vi dog opdagede af Generalen, hvis Bolig laa ud mod Pladsen, og vi blev saa halede op til ham og tilbragte en ret fornøjelig Aften. Nede paa Pladsen blev der udbragt et Leve for Dronning *Louise*, Mængden raabte Hurra, Musikken spillede „Kong Christian“, og Generalen puffede mig ud paa Balkonen for at takke.

Dagen efter forlod vi Punta Delgada. Efter et Par Dages Ophold ved Dartmouth ankom vi til Kjøbenhavn og strøg Kommando den 28de September.

Dette blev mit sidste Orlogstogt, thi et Par Dage efter spurgte Minister *Ravn* mig, om jeg vilde overtage Stillingen som Overlods i det østlige Distrikt, idet han dog tilføjede, at jeg stod for Tur til at

blive Kontreadmiral. Jeg betænkte mig dog ikke længe, thi, som Ministeren sagde: der var jo ingen Aldersgrænse som Overlods, jeg kunde blive i denne Stilling, saalænge jeg var arbejdsdygtig. Men jeg skal ikke nægte, at det var ikke uden Sorg at jeg traadte ud af Marinen, i hvilken jeg havde tilbragt saa mange lykkelig Aar og havde oplevet saa meget. Og heller ikke vidste jeg, om Stillingen som Overlods kunde fange min Interesse, uagtet Ministeren havde sagt mig, at jeg ikke maatte tro, at denne Stilling var nogen Sinecure eller Retrætepost.

* * *

Saa tiltraadte jeg den 1ste November 1898 mit nye Embede. Min Forgænger, Kontreadmiral *Friedrich Lund*,¹⁾ var en overordentlig dygtig Mand, der havde overtaget Lodsvæsenet paa et ret vanskeligt Tidspunkt, nemlig da Loven af 13de Juni 1879 skulde føres ud i Livet. Denne Lov var Følgen af et Kompromis mellem forskellige Anskuelser, og som ethvert Kompromis klæbede der ikke faa Mangler ved den. Men Lund forstod paa udmærket Maade at bringe det bedst mulige ud af Loven og erhvervede sig snart et betydeligt Kendskab til Lodsvæsenet. Dette „Væsen“ er af en meget indviklet Natur. Man forstaar dette naar man betænker, at de særlige Reglementer, af hvilke hvert Lodseri har sit, og hvorefter det skal rette sig, er for en stor Del udstedte af Admiralitets- og Kommissariats Kollegiet i 1834, altsaa paa en Tid, da der ikke fandtes Damp-

¹⁾ Kommandør Friederich Lund (1823—1907) var 1880 bleven Overlods i østlige Distrikt og havde gjort Tjeneste her i c. 14 Aar.

skibe herhjemme. Selvfølgelig er der siden den Tid kommet en Mængde Tillægsbestemmelser, som ikke altid gør Sagen mindre indviklet.

Min Forgænger havde imidlertid lagt et udmærket Grundlag, som det var let nok for mig at arbejde videre paa. Navnlige var der en enkelt Sag, hvis Betydning snart gik op for mig, nemlig den uheldige Maade, hvorpaa Lodspengene blev beregnede, nemlig udelukkende efter Dybgaaendet. Det kunde gaa paa en Tid, da der var et vist Forhold mellem et Skibs Størrelse og dets Dybgaaende, men dette Forhold var efterhaanden stærkt forrykket ved Fremskridtene paa Skibsbygningens og navnlig Dampskibenes Omraade, saaledes at det uretfærdige Tilfælde kunde indtræde, at en lille Skonnert, der med Last inde maaske stak 12 Fod, kunde komme til at betale større Lodspenge end en Damper paa f. Ex. 3000 Tons, der ballastet maaske kun stak 10 Fod. Dertil kom, at Lodspengene, der var udregnede for en Snes Aar tilbage, i mange Tilfælde vare altfor lave, naar Hensyn toges til, at Pengenes Værdi efterhaanden var sunken ikke lidt. Lodserne var jo (ligesom f. Ex. Apothekerne) næringsdrivende Borgere under Statens Kontrol, de skulde leve af deres Lodsindtægter, de skulde ligesom Apothekerne staa paa Pinde Nat og Dag, og de skulde tilmed gaa ud i al Slags Vejr, hvad Apothekerne ikke behøver. Ganske vist er Lodserne jo til for Skibsfartens Skyld, men saa maa Skibsfarten ogsaa betale dem anstændigt. Og hvad vil man sige til, at der var Tilfælde, hvor en Lods kunde jages ud

om Vinteren, maaske maatte hugge sig gennem Isen, og det for en Betaling af langt under en Krone. Og saa kom dertil, at Loven af 1879 havde begaaet den kolossale Fejl at ophæve Lodstvang (undtagen i ganske særlige Tilfælde), medens man i alle omliggende Lande havde beholdt og endnu stadig beholder Lodstvang.

Og dog er vore Lodspenge adskillig mindre end i Nabolandene. Havde vi beholdt Lodstvangen, kunde de være sat lavere endnu. Men fra Skibsfartens Side har der stedse været vist en mærkelig Mangel paa Forstaaelse af disse Forhold.

Som Følge af disse Betragtninger fik jeg af Marine-ministeriet Tilladelse til at undersøge Lodsvæsenets Indretning i Preussen, Belgien, Holland, Hamburg, Sverrig og Norge, og efter min Hjemkomst tog jeg saa fat paa at udarbejde Lodstaxter, i hvilke ogsaa Skibenes Størrelse gik ind. Det var et meget vanskeligt Arbejde, og det tog et Par Aar, førend der naaedes et forholdsvis tilfredsstillende Resultat.

Hvad der var det fornøjeligste ved min Tjeneste som Overlods var de aarlige Inspektionsrejser til Lodserierne. En Del af disses Stationer laa jo ikke paa alfar Vej; jeg fik derved Lejlighed til at se for mig lidet kendte Egne af mit Fædreland; og dertil kommer, at Lodserne som Regel er et fornøjeligt Folkefærd, som det er en Glæde at stifte Bekendtskab med, selv om de just ikke altid minder om Kammersanger *Christian Hansens* Lods i „En Søndag paa Amager“. Dertil kommer, at de gennem-gaaende er flinke og dygtige Folk, som med stor

Paalidelighed passer deres ofte brydsomme og undertiden farefulde Gerning.

Naar jeg skulde ud til Øerne Raagø, Fejø og Fæmø Norden for Lolland, tog jeg undertiden med Vogn fra Bandholm til Kragenæs, hvorfra der er Færge over til Fejø. I Kragenæs var der i sin Tid en gammel Færgemand *Bjørn*, hvis Slægt endnu er Færgefolk, og om ham hørte jeg adskillige pudsige Fortællinger. Her et Par af dem.

Biskop *Monrad* skulde engang paa Visitats paa Fejø og kom til Kragenæs. Det blæste den Dag en aldeles forrygende Storm. Saa udspandt der sig følgende Samtale.

„Goddag, *Bjørn*, jeg skal over til Fejø!“

„Jadet kommer Deres Højærværdighed ikke idag!“

„Jeg skal og maa derover, *Bjørn*!“

„Men jeg gaar ikke ud i det Herrens Vejr, det vilde være aldeles uforsvarligt!“

„*Bjørn*, jeg *skal* og jeg *vil* derover, siger jeg!“

„Og jeg siger, at idag kommer De“ (og saa satte *Bjørn* nogle ganske forfærdelige Eder paa) „ikke derover. Nu De, Deres Højærværdighed!“

Men dermed var *Monrad* slaaet af Marken. Han maatte slaa sig til Ro i Kragenæs.

En anden Gang blev en Handelsrejsende sat over til Fejø. Da de nærmede sig Øen, spurgte han *Bjørn*, hvormeget det kostede. *Bjørn* nævnede Beløbet.

„Det var da meget for den lille Tur!“

„Naa synes De det?“ sagde *Bjørn*.

De sejlede og sejlede, og endelig blev den Handelsrejsende utaalmodig. „Er vi der dog ikke snart?“

„Vi kunde have været der for længe siden, men jeg har blot sejlet lidt op og ned langs Kysten, for at De kunde faa lidt mere for Pengene. Naar De saa synes det er nok, skal vi strax være der!“

Fejø er forresten en prægtig og frugtbar Ø, og indtil for ikke ret mange Aar siden var den fri for Rotter. Nu er den oversvømmet af disse modbydelige Dyr.

Et Sommerophold paa denne Ø vilde man ikke fortryde, og paa den gamle Kro, der nu er ombygget og hedder Skovs Hotel, er der meget ordentlige Værelser, ganske vist ikke med Brysseler-Tæpper og forgyldte Spejle, men yderst propre. *Skov* selv var lidt af en Original. Han bandede endnu værre end *Bjørn*. Spurgte man, om man kunde faa Logis, lød Svaret i Reglen: „Det kan De Fanden tordne mig nok!“ Eller om man kunde faa noget Middagsmad. „Nu skal jeg den Onde lyne mig spørge Konen om, hvad hun har!“ Og saaledes fremdeles.

Ogsaa Fæmø er en herlig lille Ø med en meget landlig Kro. Her havde jeg engang den Fornøjelse at overvære et politisk Møde, som den daværende Folketingsmand holdt for de højtærede Vælgere. Da han havde sluttet sin Tale, anmodede han de Tilstedeværende om at rette Spørgsmaal til ham om de politiske Sager, som interesserede dem, og som de kunde ønske Redegørelse for. Ingen spurgte. Saa gentog han sin Anmodning, og man hørte da en Stemme fra Salens Baggrund: „Ja, Peter, skal vi saa ha' os en Bajer!“ Og saa brød Forsamlingen op!

I Frederikssund var der en gammel Lodsformand *Hans Andersen*, en djærv og ufortrøden Sømand af meget faa Ord. Han lodsede engang et Skib fra Frederikssund til Frederiksværk i et rigtigt væmmeligt Vejr, saa han maatte have sine store Søstøvler paa. Saa skulde han spadsere hjem den over 2 Mile lange Vej. Da han havde gaaet et Stykke, blev Søstøvlerne ham for tunge, saa tog han dem af og gik videre paa Hosesokker. Han var dengang omtrent 80 Aar. —

Nyord er en ret ejendommelig Ø paa flere Steder, navnlig paa Østsiden med ganske flade Sandbanker tæt ud til det dybe Vand, Ulfshale-Løb, mellem Nyord og Møen. Er Vandet meget lavt, maa man bæres i Land, hvis der ikke fra Øen er sendt Vogn, som kan køre ud til Fartøjet. Øens Indbyggere, Nordboer kalde de sig, er ligesaa ejendommelige som deres Ø. De holde ikke meget af fremmede Indvandrede.

Der er den Mærkelighed, at fra gammel Tid havde Gaardmændene paa Øen Eneret til Lodsning. Dog behøvede de ikke selv at gaa ud, de kunde holde en Karl dertil, ligesom Enken beholdt Lodsning retten paa samme Maade. Der var tilmed Lodstvang gennem Ulf sund, Bøgestrømmen var endnu ikke dengang opmudret. Da der indløb idelige Klager over, at Lodseriet blev slet besørget, udstedtes der en kongelig Anordning om en Omordning af Øens Lodsvæsen. Men deri vilde Gaardmændene ikke finde sig. De rejste en saadan Modstand, at Anordningen maatte tilbagekaldes. Da Lodstvangen op-

hævedes ved Loven 1879, fik de daværende Lodser en ret betydelig Erstatning. Dog tog en Mængde Skibe Lods i dette vanskelige Farvand, men efterhaanden er dette saa godt afmærket, at Lodseriet er svundet ind til en ren Ubetydelighed.

Et andet mærkeligt Sted er Albuen udenfor Nakskov Fjord. Det er kun Sand, Sand og atter Sand, og kun forbundet med Lolland ved Draget, en ganske smal, en halv Mil lang Sandtange, der ved Højvande er oversvømmet paa flere Steder. Lodsernes Børn maatte tidligere gaa i Skole ovre paa Langø, en Fjerdingsvej over Vandet. Det er hændet, at naar alle Lodserne var i Tjeneste, er en Moder med Barn ved Brystet sejlet derover med Reb i Sejlene, og om Vinteren er det sket, at Børnene er komne over om Formiddagen, men om Eftermiddagen har Isen afbrudt Forbindelsen, saa Forældrene maatte stole paa, at gode Mennesker gav Børnene Husly. Saa fik jeg endelig indrettet en lille, ganske vist tarvelig Skole paa Albuen, ved Hjælp fra Ministeriet og Amtsskoleraadet, hvad Lodserne var meget taknemmelige for.

Det er Synd og Skam, at den saa sjældent besøges af Danske.

Et herligt Sted at komme til var Rørvig, som jo nu er blevet et yndet Sommeropholdssted. Vejen fra Nykøbing derud gaar for største Delen gennem et fuldstændig jydsk Hedelandskab, idet en voldsom NV. Storm i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede havde sendt Sandet fra Strandkanten ind over Landet. Men pludselig ved en Drejning af Vejen

ser man den lille venlige Rørvig By ligge for sig som en Oase i Ørkenen med sine af Haver omgivne Huse. Her blev nemlig Sandflugten standset, idet alle Byens Beboere smaa og store, unge og gamle, blev beordrede ud og stak en lang Række af Kviste ned i Jorden. Sandet fæg over Kvistene, men lagde sig bag dem; der dannedes derved en Vold, som Sandet stadig gjorde højere og højere, og nu ligger der et helt Højdedrag, Højsande, bevoxet med store Træer og med tæt Krat; bag Højsande er der frodige Marker, reddede fra Ødelæggelsen ved Beboernes Snarraadighed.

Hos den prægtige Oldermandsfamilie har jeg tilbragt mange fornøjelige Timer, og gamle Faster, en Søster til den tidligere Lodsoldermand, var en interessant Fortællerske om gamle Tider. Hun havde saaledes talt med gamle Folk, som i deres Barndom havde været med ude for at standse Sandet. Forfatteren *Vilhelm Bergsøe* havde ikke fundet Naade for hendes Øje; han havde i sin Bog „Bruden fra Rørvig“ skrevet adskilligt, som hun ikke kunde lide, fordi hun mente, at han havde gjort Nar ad dem; og det faldt ikke i god Jordbund, at jeg forsøgte at tage ham i Forsvar. —

Men yngre Kræfter skulde ind i Overlodsstillingen, og fra 1ste November 1909 tog jeg min Afsked, skøndt jeg nok kunde have ønsket at vedblive et Par Aar endnu. Ved min Afgang havde jeg den Glæde at modtage følgende Adresse:

„Da Hr. Admiralen nu fratræder Deres Stilling som Overlods i det østlige Distrikt føle vi Under-

tegnede Trang til paa egne og samtlige Loders Vegne ved de af os repræsenterede Lodserier at udtale vor Tak for den Nidkærhed og Humanitet, hvorved Hr. Admiralen i den Tid det har været Dem forundt som vor Foresatte at staa i Spidsen for Lods-tjenesten i det østlige Overlodsdistrikt, har varetaget saavel Lodseriernes tjenstlige Tarv som Lodersernes personlige Interesser. Vi ledsage denne vor hjertelige Tak med et inderligt Ønske for Dem om et langt og lykkeligt Liv til Gavn for de mange øvrige Formaal, hvortil De har viet Deres Kræfter“.

* * *

2den Juledag 1911 blev Admiral Victor Hansen syg, maatte søge Sengen for ikke mere at rejse sig, og den 16. Maj 1912 sov han stille hen. I den sidste Tid før Døden var han tildels uklar, men hans Hjerne arbejdede med det, som havde fyldt hans Ungdomsliv, Takkel og Tov eller Sejl og Sejlads. Han troede i sine sidste Dage, at han stod om Bord i Sejlskibet, der krydsede ind mod Kysten, og gav Ordre til, naar der skulde vendes. Dagen før han døde, udtalte han, at nu var han lige ved Havneindløbet og spurgte sin Søn „Synes Du, jeg selv skal tage Roret nu?“. — „Ja Far, nu bør Du selv tage Roret“. I Løbet af Natten bar det mod Døden, og ved Solopgang paa Kristi Himmelfartsdag krydsede den gamle Sømand ind mellem Molerne ved Indløbet til Evighedens Havn og fortøjede for godt.

REGISTER

- Abdul Hamid, Sultan, 203, 210 f.
Abrahams, N. C. L., Notar, Prof., 72.
Achmed Ali Pascha, 203 ff.
Achmed Bey, tyrkisk Admiral, 140 ff.
Albeck, Jak., Kontreadmiral, 99.
Alexandra, Prinsesse, 187.
Alfred, Prins af England, 88.
Amélie, Dronning af Portugal, 215.
Andersen, Hans, Lods, 233.
Andersen, H. C., Digter, 38, 126.
Andersen, Carl, Forf., 38, 183.
Arboe, H. C., Lieutenant, 101.
Armstrong, Grace, 174.
Arnesen, Vilh., Marinemaler, 194, 206.
Baagøe, Købmand, 24.
Bardenfleth, Ingolf, 152 ff., 157.
Bendel, F., Pianist, 37.
Benzen, Konsul, 84.
Berggreen, A. P., Musiker, 17.
Bergsøe, Vilh., Forf., 84, 235.
Berry, Generalkonsul, 183.
Bille, St. A., Admiral, 77.
Birch, Guvernør, 158, 163.
Bjerring, Kalligraf, Prof., 72.
Bjørn, Færgemand, 231 f.
Bloch, J. C. D., Kommandør, 181.
Blom, Otto, Stabschef, 83.
Bough, Sam., skotsk Maler, 183.
Bournonville, Aug., Balletmester, 31, 180.
Borup, J. T., Præst, 18.
Braag, D. R., Kommandør, 94.
Brabrand, Skibsfører, 117, 142.
v. Brakle, Guvern.sekr., 106.
Brenøe, Værftsarbejder, 115.
Brodersen, G. N., Balletdanser, Kammerraad, 73, 180.
Bruun, Carl, Præst, 35.
Bruun, Ludv., Kontorchef, 32.
Bruun, P. M., Kommandør, 83 ff., 183.
Butler, Konsul, 196 ff.
Bærentzen, Folketingsmand, 184.
Bøgh, Erik, Forfatter, 38.
Böttzauw, H. M. g. m. Victor Hansen, 76, 86, 180.

- Cairns, Guvernør, 169.
 Cambon, fransk Gesandt, 223.
 Carl, Prins af Danmark, 194, 195, 201, 214.
 Carlos, Konge af Portugal, 214 f.
 Carlsen, Chas., Underdirektør, 82.
 Carstensen, Mary, Enkefrue, 160.
 Carstensen, Will., Kontreadmiral, 70, 114, 177 f., 193.
 Carstensen, Lieutenant, 221.
 Cerillo, Frue, f. Knudsen, 143, 156.
 Cerveras, sp. Admiral, 221.
 Cetti, Joseph, Officer, 53.
 Christian IX, Konge, 183 ff., 191, 217, 223.
 Christmas, John, Plantageejer, 159.
 Christophersen, Generalkonsul, 153.
 Dagmar, Storfyrstinde, 182.
 Danner, Grevinde, 39—40, 42, 116.
 Demant, Fabrikant, 181.
 Dholozano, ital. Admiral, 142.
 van Dockum, C. E., Marineminister, 62, 113 f.
 Dolgorukova, Jurjevskaja, 190.
 Dorph, C. S., Lieut., Havnemester, 100.
 Drewsen, Mich., Fabrikant, 21.
 Duntzfelt, Ed., Kontreadmiral, 78.
 Duus, Lieut., 13.
 Ehlers, E., Professor, 194.
 Ellinger, H. O. G., Professor, 194.
 Evers, Kapt., 214, 216.
 Faber, P., Telegrafdirekt., Forfatter, 33—34, 46, 113.
 Faber, Will., Forfatter 25.
 Falbe, Chas., Søofficer, 65.
 Falbe, Clara, g. Rothe, 100.
 Finsen, Landshøvding, 186.
 Fischer, Navigationsdirektør, 179.
 Forsberg, Planter, 160.
 Frederik VII, Konge, 7—8, 22—23, 40, 42—46, 58.
 Fredholm, Konsul, 203.
 Fririon, Baron, 192.
 Frölich, Fr., Kommandør, 76.
 Funck, Will., Søofficer, 83 ff., 137, 138.
 Gad, N. U., Kontreadmiral, 96 ff.
 Gade, N. W., Musiker, 30, 31.
 Gandil, J. P., Kommandør, 80.
 Garde, A., Kapt., 224, 227.
 Garde, C., Kontreadmiral, 164, 168.
 Garde, H. G. F., Kontreadmiral, 159, 201.
 Genovesi, Krovært, 133.
 Georg, gr. Konge, 138 ff., 155, 195, 213.
 Giacobbi, F. A., Student, 132.
 Giovanni, Korsikaner, 129 ff.
 Gotschalk, E. G., Ritmester, 187.
 Grieg, Edv., Musiker, 38.

- Güldenchrone, Ove, Adjutant, 137.
- Gyllich, Major, 168.
- Haagensen, Bankdirektør, 107.
— Familien s. St.
- Hadjepetros, græsk General, 139.
- Hagen, H., Kaptajnlieut., 82.
- Hansen, Aleth, Præst, Minister, 143.
- Hansen, Chas., Kadet, 65.
- Hansen, C. J., Kammermusicus, 1—49, 55, 57.
- Hansen, Frantz Johs., Jurist, Forfatter, 26.
- Hansen, Fr., Malersvend, 9.
- Hansen, Jørgen Chr., Kammeranger, 7, 11, 35.
- Hansen, M. E. A., f. Cruse, 14, 32, 47.
- Hansen, Niels, Drejer, 9.
- Hansen, Th. V., Præst, 139.
- Hansen, Victor, Kontreadmiral, 1—236.
- Hansen-Balling, Maler, 38.
- Hartmann, I. P. E., Musiker, 13, 18, 21—22, 26, 27, 39.
- Hattensen, Guvern.sekr., 167.
- Hauch, C. J., Digter, 38.
- Haurowitz, H., Livlæge, 70.
- Hay, John Drummond, 124.
- Hedemann, A. R., Jagtkapt., 183, 189, 190.
- Hedemann, C. E., Guvernør, 219 ff.
- Heinrich, tysk Prins, 192, 194.
- Heise, P., Musiker, 27.
- Helsted, Prof., Tegnelærer, 179.
- Heltzen, Stiftamtmand, 181.
- Henningsen, Lærer, 74.
- Herold, Bager, 96.
- Heydebrand und der Lasa, Gesandt, 192.
- Hillebrandt, N. P., Musiker, 11.
- Hjernø, Prokurator, 107.
- Hoff, Mægler, 147.
- Hoff, Underofficer, 9.
- Hollen, v., Kadet, 69.
- Holmsted, Kapt., 77.
- Holst, Sejlmager, 218.
- Holten, C., General, Kammerherre, 39, 183, 184, 187.
- Holten, C. V., Professor, 34.
- Holst, H. P., Digter, 38, 73.
- Hostrup, C., Digter, Præst, 29.
- Hultmann, Fr., kgl. Skuespiller, 30.
- Hvid, Planter, 159.
- Hviid-Nielsen, Johs., Præst, 25.
- Ingemann, B. S., Digter, 67.
- Ipsen, Herm., Kommandør, 66.
- Jacobsen, Nic., Søofficer, 83 ff., 105.
- Jansen, Oberst, 222.
- Jork, Chr., Krigsassessor, 72.
- Jussuf, General, 89 ff.
- Jürs, Viceguvernør, 221, 223.
- Jöhnke, Ferd., Viceadmiral, 74.
- Kanaris, Admiral, 139.
- Kellermann, C. L., Violoncellist, 36.
- Kjer, Havnemester, 100.
- Klein, Justitsminister, 183, 185.

- Knudsen, A. B. B., Overlæge, 159, 164, 165.
- Knudsen, N. P., kgl. Skuespiller, 7—8.
- Knudsen, Generalkonsul, 156.
- Koch, H. H., Viceadmiral, 57, 183, 216.
- Kofoed-Hansen, O. J. M., Admiral, 181.
- Kollerød, Ole, 15—16.
- Konstantin, gr. Kronprins, 213.
- Konstantin, russ. Storfyrste, 70.
- Krieger, E. F., Kommandør, 189.
- Krum, Værftsarbejder, 115.
- Köppen, Prof., 138 ff.
- Lagerkrantz, Admiral, 186.
- Langgaard, I. P., Orthopædiker, 16.
- Leigh, Havnemester, 167.
- Levin, Isr., Filolog, 35—36.
- Liebe, C. C. V., Jurist, 31.
- Limpricht, Guvern.sekr., 221.
- Lorenzen, Adjunkt, 67.
- Louise, Dronning af Danmark, 224, 227.
- Lumbye, H. C., Musiker, 38.
- Lund, Friedr., Kontreadmiral, 228.
- Lund, Sigv., Kommandør, 112, 114.
- Lützen, Skolelærer, 184.
- Løitved, Kammertjener, 42.
- Mac Clintock, Søofficer, 113.
- Mac Dougall, G. J. G., 177, 192.
- Mac Lane, Konsul 200.
- Mac Mahon, Marskal, 126.
- Mahir, russ. Professor, 184.
- Malmqvist, Carl Jul., Musiker, 30—31.
- Manicus, E. T., Red., 34.
- Marie, Prinsesse af Danmark, 215.
- Marryat, Søofficer, Forf., 67.
- Meldal, J. S., Viceadmiral, 184, 194.
- Meyer, Overlæge, 216.
- Meyer, C. A., Kapt., 68.
- Mickelsen, O. W., Sætøjmester, 61.
- Monrad, D., Biskop, 231.
- Morgenstjerne, Kadet, 63, 115.
- Mourier, C. E., Viceadmiral, 80 ff.
- Munch, Amalie, f. Nordström, 16. — A., Professor, 136.
- Murad, Sultan, 237.
- Muschi, Osman Pascha, 205.
- Mynster, I. P., Biskop, 42.
- Møller, Carl, Forfatter, 25.
- Møller, Conrad, Fabrikant, 28.
- Neruda, Vilhelmine & Marie, 37.
- Nielsen, Annæus, Farmaceut, 117.
- Nielsen, Chr., Adjunkt, 117.
- Nikolaj II, Czar, 182, 191.
- Nimb, Kammerraad, 35.
- Nissen, Vicekonsul, 213.
- Noack, Kapelmusicus, 35.
- Nordraak, Rich., Musiker, 38.
- Nygaard, H. H., Prokurator, 48.
- Olga, gr. Dronning, 155.

- Osman Pascha, 210 f.
 Otto, Konge af Grækenld., 88.
 Oxholm, Guvernør, 168.
 Paez, Præsident, 96, 98.
 Paludan-Müller, F., Digter, 38.
 Persano, ital. Admiral, 88.
 Peter, Tjener (Silkeborg), 21.
 Petersen, Havnemester, 165.
 Pietri, Kusk, 133.
 Pinheiro, portug. General, 227.
 Ploug, Carl, Red., Forf., 47.
 Prior, H. P., Grosserer, 116 ff.,
 135, 144. — Osc., 117. —
 Lauritz 117, 136. — Axel,
 117, 118.
 Raabye, Henr., Maskinmester,
 117, 142.
 Raadsig, P., Maler, 38.
 Raffenberg, M. E., Komman-
 dør, 64, 76.
 Randi, Lorenzo, Kardinal, 135.
 Rasmussen, Kanoner, 218.
 Ravn, N. F., Marineminister,
 61, 227.
 Recke, Ad., Forf., 38.
 Recke, v. d., Sølieut., 81.
 Reid, Konsul, 175.
 Richardt, Chr., Forf., Præst,
 25 ff., 35.
 Riise, Apotheker, 106.
 Rolfsen, Nordahl, Forf., 185.
 Roosevelt, amer. Præsident,
 221.
 Rosen, Konsul, 99.
 Rosenberg, C., Dr. phil., 184.
 Rosenstand, Guvern.sekr., 158.
 Rosing, S., Etatsraad, 72.
 Ross, Oberst, 188.
 Rothe, Andr. B., Kommandør,
 110, 168 f., 176.
 Rothe, Louis, Viceguvernør,
 100, 102.
 Rouget de St. Hermine, Kon-
 sul, 89.
 Ryan, Frue, 143.
 Sands, amer. Admiral, 175.
 Schjern, Dep.chef., 34.
 Schleisner, Manufakturhand-
 ler, 35.
 Schmidt, L. F., Marinekapt.,
 157, 161, 163 ff.
 Scholtz, Konsul, 126.
 Schram, Peter, Kammersan-
 ger, 85.
 Schultz, Aug., Viceadmiral, 64,
 151, 156 f.
 Schumann, Clara, Klavervir-
 tuos, 38.
 Schön, Albertine, 111.
 Seidelin, P. A., Kommandør,
 99, 105.
 Servais, Franc., Violoncellist,
 37.
 Siboni, G., Syngemest., 10—12.
 Skibsted, O. W. de Fíne, Sø-
 tøjmaster, 82.
 Skov, Hotelvært, 233.
 Sponneck, Greve, 139.
 Stenbock, Greve, Gesandt,
 203 f.
 Stephensen, Dep.chef, 184.
 Stockmann, Pakhusforv., 14,
 15.
 Stürup, Generalkonsul, 96, 98.

- Suenson, Ed., Viceadmiral, 62, 113.
 Söderman, Aug., Musiker, 38.
 Sølling, I. N., Kommandør, 163, 167, 173, 175.
 Sørensen, Axel, Overlærer, 47.
 Sørensen, C. F., Marinemaler, 38, 183.
 Thomsen, Grimur, Dr. phil., isl. Digter, 186.
 Tikjøb, Hospitalsforst., 107.
 Torlades O'Neill, Gen.konsul, 120.
 Trampe, Amtmand, 78.
 Trap, Geh.etatsraad, 184.
 Tschebischef, Kapt., 189 f.
 Umberto, italiensk Kronprins, 142.
 Valdemar, Prins af Danmark, 181, 182, 183, 188, 215.
 Vanderbilt, 104.
 Victor Emanuel, ital. Konge, 156.
 Voltelen, J., cand. phil., 25.
 Wainwright, Commander, 225 f.
 Waltz, J. R., Operasanger, 11.
 Wengel, Molt, Forf. 30.
 Weyse, C. E. F., Musiker, 13, 14, 38.
 Wilde, O. A., Søofficer, 70, 74.
 Wolf, Emil, Præst, 53.
 Wolf, Lucie, Skuespillerinde, 68.
 Wulff, Chas., Kontreadmiral, 188.
 Würtzen, Oberst, 35.
 Young, Tenorist, 38.
 Zahrtmann, C. C., Viceadmiral, 64.
 Zinck, Otto, Skuespiller, 25.
-